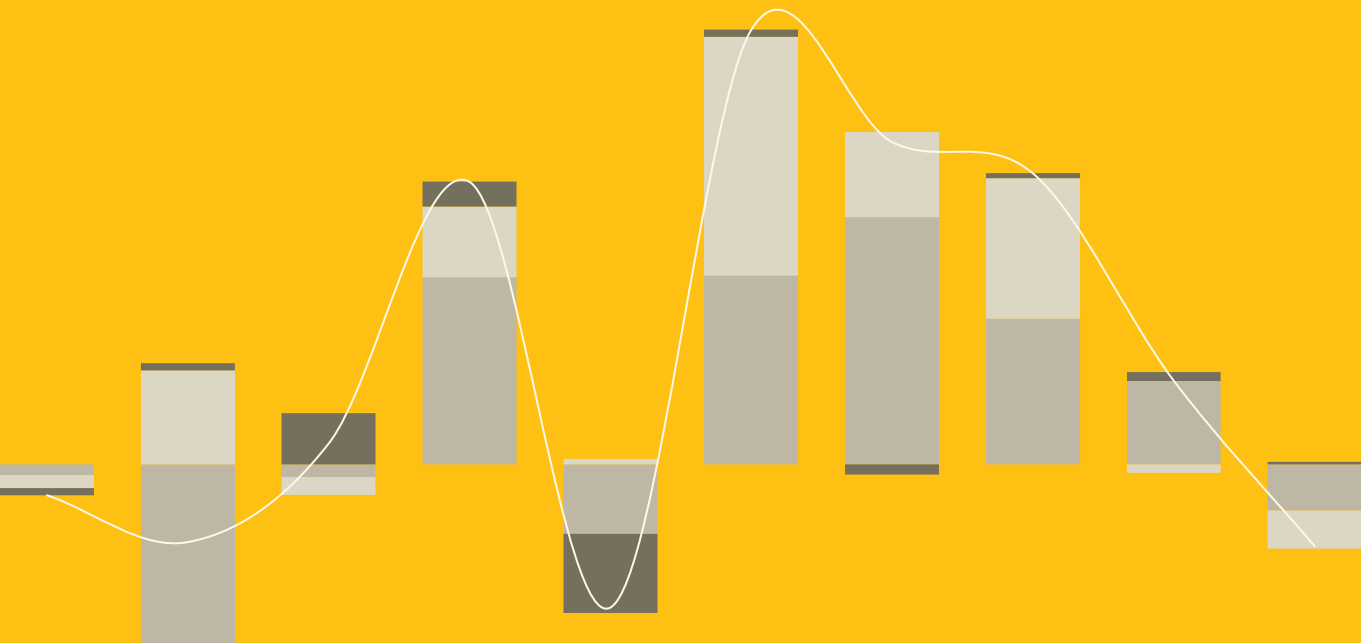

STATUS RAPORT 2020

FINANCAT PUBLIKE VENDORE

Financuar nga LevizAlbania

Një projekt i Agjencisë Zvicerane për
Zhvillim dhe Bashkëpunim SDC

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Agjencia Zvicerane për Zhvillim
dhe Bashkëpunim SDC

FINANCAT PUBLIKE VENDORE STATUS RAPORT 2020

© Co-PLAN, Instituti për Zhvillimin e Habitatit

“Ky publikim është produkt i Co-PLAN, Instituti për Zhvillimin e Habitatit në kuadër të projektit “Financat Vendore dhe Perceptimi i Qytetarëve mbi Shërbimet Vendore” me mbështetjen financiare të LevizAlbania, një projekt i Agjencisë Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim SDC. Opinionet dhe konkluzionet e këtij publikimi i përkasin autorëve dhe nuk reflektojnë domosdoshmërisht këndvështrimet e Qeverisë Zvicerane apo të Agjencisë Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim SDC.”

FINANCAT
PUBLIKE
VENDORE

Financuar nga LevizAlbania

Një projekt i Agjencisë Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim SDC

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim SDC

Tabela e përmbajtjes

Lista e Grafikëve.....	6
Lista e Tabelave.....	9
Lista e Hapesirave Informuese.....	9
PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE.....	11
1. BURIMET E FINANCMIT TË BASHKIVE.....	13
1.1 Të ardhurat nga burimet e veta vendore.....	23
1.1.1 Të ardhurat nga taksat vendore.....	32
1.1.2 Të ardhurat nga tarifat vendore.....	50
1.1.3 Huamarrja vendore dhe detyrimet e prapambetura.....	54
1.2 Të ardhurat nga taksat e ndara.....	63
1.3 Të ardhurat nga transferta e pakushtëzuar e përgjithshme dhe sektoriale.....	64
1.4 Transfertat e kushtëzuara.....	71
1.5 Burimet financiare: sa dhe nga buruan paratë në dispozicion të bashkive në vitin 2020?.....	73
2. SI I PËRDORËN BASHKITË PARATË NË DISPOZICION?.....	78
2.1 Shpenzimet sipas burimit të financimit.....	84
2.2 Shpenzimet e kryera me fonde të veta të bashkive.....	87
2.2.1 Shpenzimet me fonde të veta sipas klasifikimit ekonomik.....	89
2.2.2 Shpenzimet me fonde të veta sipas klasifikimit funksional.....	102
2.3 Shpenzimet e kryera me fonde nga transferta të kushtëzuara.....	108
2.3.1 Shpenzimet me fonde të kushtëzuara sipas klasifikimit ekonomik.....	109
2.3.2 Shpenzimet me fonde të kushtëzuara sipas klasifikimit funksional.....	113
2.4 Sa shpenzuan bashkitë në vitin 2020?.....	114
3. PËRFUNDIME.....	124
Anekse.....	129
Referenca.....	152

Lista e Grafikëve

Grafik 1. Tregues të të ardhurave ndaj PBB-së.....	14
Grafik 2. Tregues të të ardhurave ndaj të ardhurave të qeverisë së përgjithshme.....	15
Grafik 3. Autonomia financiare (treguesi A).....	19
Grafik 4. Autonomia financiare (treguesi B).....	20
Grafik 5. Autonomia financiare (treguesi C).....	21
Grafik 6. Ecuria e të ardhurave nga burimet e veta vendore.....	22
Grafik 7. Të ardhura nga burimet e veta vendore sipas bashkive (ndryshime vjetore në %)......	25
Grafik 8. Të ardhura nga burimet e veta vendore 11 bashkitë e prekura nga tërmeti.....	26
Grafik 9. Kontributi sipas kategorive (në p.p.) në ndryshimin vjetor të të ardhurave nga burimet e veta vendore (në %).....	27
Grafik 10. Struktura e të ardhurave sipas përmasës së bashkisë.....	28
Grafik 11. Struktura e të ardhurave nga burimet e veta vendore në 61 bashki.....	30
Grafik 12. Të ardhurat nga burimet e veta vendore sipas bashkive, viti 2020.....	31
Grafik 13. Ecuria e të ardhurave nga taksat vendore.....	32
Grafik 14. Të ardhurat nga taksat vendore sipas zërave kryesorë.....	33
Grafik 15. Të ardhurat nga taksat mbi pasuritë e paluajtshme.....	34
Grafik 16. Të ardhura nga taksa mbi pasuritë e paluajtshme sipas bashkive.....	35
Grafik 17. Pësia e bashkive në të ardhurat nga taksa mbi pasurinë e paluajtshme.....	36
Grafik 18. Të ardhura nga taksat mbi ndërtesën dhe tokën bujqësore, viti 2020.....	37
Grafik 19. Ecuria e të ardhurave nga taksa e ndikimit në infrastrukturë.....	38
Grafik 20. Tregues të zhvillimeve në sektorin e ndërtim.....	39
Grafik 21. Rëndësia e të ardhurave nga TNI në buxhetet vendore.....	41
Grafik 22. Taksa e ndikimit në infrastrukturë nga ndërtimet e reja (total=100%).....	42
Grafik 23. Ecuria e të ardhurave nga tatimi i thjeshtuar mbi fitimin e biznesit të vogël.....	43
Grafik 24. Taksa mbi veprimtarinë e shërbimit hotelier.....	44
Grafik 25. Turizmi dhe të ardhurat nga taksa e hotelit (ndryshime vjetore).....	45
Grafik 26. Ecuria e të ardhurave nga tarifatat vendore.....	51
Grafik 27. Ecuria e të ardhurave nga tarifatat vendore sipas bashkive, viti 2020.....	52
Grafik 28. Ecuria e të ardhurave nga tarifatat vendore.....	53
Grafik 29. Borxhi publik përkundrejt kriterit të Mastrokitt.....	56
Grafik 30. Stoku i detyrimeve të prapambetura ndërvite.....	57
Grafik 31. Pësia e bashkive në stokun e detyrimeve të prapambetura.....	58
Grafik 32. Stoku i detyrimeve të prapambetura sipas kategorive.....	58
Grafik 33. Detyrimet e prapambetura për frymë (në mijë lekë).....	59
Grafik 34. Vlerësim i paaftësisë paguese të bashkive.....	62

Grafik 35. Ecuria e të ardhurave nga taksat e ndara.....	63
Grafik 36. Ecuria e transfertës së pakushtëzuar ndërvite.....	65
Grafik 37. Rëndësia e transfertës së pakushtëzuar në burimet e financimit të bashkive.....	66
Grafik 38. Parashikimi i nivelit të transfertës së pakushtëzuar të përgjithshme.....	67
Grafik 39. Transferta e pakushtëzuar sektoriale.....	68
Grafik 40. Transferta e pakushtëzuar sektoriale sipas funksioneve (1).....	69
Grafik 41. Transferta e pakushtëzuar sektoriale sipas funksioneve (2).....	70
Grafik 42. Transfertat e kushtëzuara sipas funksioneve.....	72
Grafik 43. Ecuria e burimeve financiare totale.....	73
Grafik 44. Kontributi i kategorive (në pikë përqindje) në ndryshimin vjetor të burimeve financiare (në përqindje).....	75
Grafik 45. Tregues të shpenzimeve ndaj PBB-së.....	79
Grafik 46. Tregues të shpenzimeve ndaj shpenzimeve të qeverisë së përgjithshme.....	64
Grafik 47. Tregues të investimeve ndaj PBB-së.....	81
Grafik 48. Tregues të investimeve ndaj investimeve publike.....	82
Grafik 49. Shpenzimet vendore dhe qendrore sipas funksioneve.....	83
Grafik 50. Shpenzimet vendore sipas burimit të financimit.....	85
Grafik 51. Mbulimi i shpenzimeve sipas burimit.....	85
Grafik 52. Shpenzimet sipas klasifikimit funksional dhe burimit të financimit.....	86
Grafik 53. Ecuria e shpenzimeve me fonde të veta të bashkive.....	87
Grafik 54. Shpenzimet me fondet të veta sipas bashkive.....	88
Grafik 55. Struktura e shpenzimeve me fonde të veta.....	90
Grafik 56. Shpenzimet me fonde të veta sipas natyrës ekonomike.....	90
Grafik 57. Shpenzimet operative sipas zërave.....	91
Grafik 58. Transfertat sipas bashkive (diferenca me vitin 2019).....	93
Grafik 59. Prirja e shpenzimeve kapitale me fonde të veta.....	94
Grafik 60. Financimi i shpenzimeve kapitale nga TNI.....	95
Grafik 61. Financimi i shpenzimeve kapitale nga TNI sipas bashkive.....	96
Grafik 62. Shpërndarja e investimeve sipas funksioneve.....	97
Grafik 63. Struktura e shpenzimeve me fonde të veta sipas kategorive dhe përmasës së bashkive.....	98
Grafik 64. Shpenzimet sipas natyrës ekonomike në bashkitë e mëdha.....	99
Grafik 65. Shpenzimet sipas natyrës ekonomike në bashkitë e mesme.....	100
Grafik 66. Shpenzimet sipas natyrës ekonomike në bashkitë e vogla.....	101
Grafik 67. Shpenzimet sipas natyrës ekonomike në bashkitë e vogla.....	102
Grafik 68. Shpenzimet me fonde të veta sipas funksioneve.....	103
Grafik 69. Indeksi i shpenzimeve me fonde të veta (bashkitë përkundrejt mesatares).....	107
Grafik 70. Shpenzimet me fonde të kushtëzuara.....	108

Grafik 71. Shpenzimet me fonde të kushtëzuara sipas natyrës ekonomike.....	109
Grafik 72. Shpenzimet korrente me fonde të kushtëzuara.....	110
Grafik 73. Shpenzimet kapitale me fonde të kushtëzuara.....	111
Grafik 74. Shpenzimet kapitale me fonde të kushtëzuara sipas bashkive (viti 2020).....	112
Grafik 75. Shpenzimet me fonde të kushtëzuara sipas funksioneve të qeverisjes.....	113
Grafik 76. Përdorimi i burimeve financiare totale.....	114
Grafik 77. Shpenzime kapitale me fonde të kushtëzuara ndaj shpenzimeve kapitale.....	115
Grafik 78. Shpenzimeve kapitale me fonde të kushtëzuara ndaj shpenzimeve kapitale.....	117
Grafik 79. Kosto mesatare mujore për të punësuar në bashki.....	119
Grafik 80. Numri i të punësuarve (në total dhe sipas bashkive).....	120
Grafik 81. Të punësuar në bashki për 1,000 banorë.....	121

Lista e Tabelave

Tabelë 1. Autonomia financiare (viti 2020).....	17
Tabelë 2. Taksat vendore në Shqipëri.....	47
Tabelë 3. Fuqia taksuese e bashkive.....	48
Tabelë 4. Të ardhura nga tarifa vendore sipas kategorive.....	54
Tabelë 5. Të dhëna mbi huamarrjen vendore.....	56
Tabelë 6. Burime financiare sipas kategorive.....	74

Lista e Hapësirave Informuese

Hapësirë informuese 1.	
Autonomia financiare: sa të pavarura janë bashkitë?.....	16
Hapësirë informuese 2.	
Fuqia taksuese e bashkive.....	46
Hapësirë informuese 3.	
Si shpenzuan 61 bashkitë në vitin 2020?.....	97
Hapësirë informuese 4.	
Shpenzimet me fonde të veta: si paraqiten bashkitë?.....	106
Hapësirë informuese 5.	
Shpenzimet e personelit dhe numri i të punësuarve në 61 bashki.....	118

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Raporti i Financave Publike Vendore 2020 paraqet një panoramë të detajuar të menaxhimit financiar publik në nivel vendor, nën presionin e situatave të fatkeqësive natyrore të tërmeteve të fund vitit 2019 dhe pandemisë së COVID-19 që përfshiu botën që prej fillim vitit 2020. Mbivendosja e pasojave të tërmeteve me situatën e pandemisë të COVID-19, përballi qeveritë në të gjitha nivelet me vështirësi, sfida dhe të panjohura të mëdha. Në përgjigje të situatës, fillimisht qeveria qendrore ndërmori një sërë masash që synonin frenimin e përhapjes së pandemisë në popullatë, duke zbatuar një sërë masash shtrënguese të cilat sollën tkurrjen e PBB-së nominale me rreth 6.4%.¹ Krahas tyre, një seri masash mbështetëse për familjet dhe bizneset u ndërmorën nga qeveria qendrore dhe bashkitë në vend.²

Në vitin 2020, bashkitë u gjendën të papërgatitura për një emergjencë të këtij lloji dhe përmase, çka preku ndjeshëm financat e tyre. Në kahun e të ardhurave, 61 bashkitë në vend vlerësohet të kenë patuar më shumë mjete financiare në dispozicion për të ushtruar funksionet dhe kompetencat për të cilat ato janë përgjegjëse. Megjithatë, përballimi në terma financiarë i efekteve të pandemisë duket të jetë mbuluar me fonde të cilat u transferuan nga qeveria qendrore në trajtën e transfertave ndërqeveritare (transferta të kushtëzuara dhe të pakushtëzuara). Në të kundërt, të ardhurat e mbledhura nga burimet e veta vendore vlerësohet të jenë ndikuar negativisht në vijim të fatkeqësive natyrore duke shënuar rënie vjetore. Ndër faktorët që mund të kenë çuar në rënie të ardhurave nga burimet e veta vendore mund të renditen: përkeqësimi i gjendjes financiare të bizneseve dhe të familjeve që mund të ketë përcaktuar mos pagesa, futja e masave fiskale lehtësuese për kategoritë në nevojë, zhvendosja në kohë e pagesave për detyrimet vendore etj. Nevojat për shpenzime gjatë vitit 2020 u intensifikuan ndjeshëm në tre drejtime: përshtatja në mënyrën e ofrimit të shërbimeve nën kushtet e kufizimeve të vendosura prej COVID-19, mbështetjes së menjëhershme të shtresave në nevojë me produkte dhe shërbime bazike, përshtatja e burimeve njerëzore në varësinë e bashkisë me një mënyrë të re të punuari. Për pasojë, shpenzimet korrente vijuan të rriten në terma vjetorë dhe gërshëra u vendos tek investimet.

Në seksionin e dytë të këtij raporti, do të paraqitet një analizë e detajuar e burimeve të financimit të 61 bashkive në vend, në total dhe sipas bashkive. Përdorimi i burimeve financiare në dispozicion analizohet gjerësisht në seksionin e tretë. Analiza e financave vendore për vitin 2020 mbyllet me një sërë përfundimesh që gjenden në seksionin e katërt.

1 BURIMET E FINANCIMIT TË BASHKIVE

Bashkitë, përfaqësojnë nivelin e qeverisjes më pranë qytetarëve dhe si të tilla, potencialisht janë në gjendje të adresojnë më mirë se qeveria qendrore nevojat e komuniteteve që ato përfaqësojnë. Bazuar në përparësitë informative që bashkitë gëzojnë përkundrejt qeverisjes qendrore, oferta për të mira dhe shërbime publike mund të përshtatet potencialisht më mirë me nevojat - preferencat e qytetarëve. Përgjatë periudhës 2015 - 2018, qeverisja vendore kaloi një proces reformimi shumëpërmator, nën termin decentralizim, duke synuar gjerësisht fuqizimin e qeverisjes vendore nëpërmjet krijimit të kushteve dhe kapaciteteve për ofrimin e shërbimeve publike vendore, me cilësi dhe eficiencë.³ Për këtë qëllim, bashkitë mbledhin të ardhura drejtpërdrejt nga taksapaguesit (familjarë, biznese dhe institucione) dhe përftojnë burime financiare nga nivele të tjera të qeverisjes (si qeveria qendrore), për të mbuluar nevojat për shpenzime për ofrimin e shërbimeve publike vendore. Analiza dhe monitorimi në kohë i menaxhimit të financave vendore (nga burojnë paratë dhe si shpenzohen ato nga 61 bashkitë në vend) përfaqëson një hap tjetër të rëndësishëm në funksion të rritjes së transparencës, llogaridhënies dhe përgjegjshmërisë së bashkive në përdorimin e parave publike që ato kanë në dispozicion.

Viti 2020 ishte një vit i pazakontë, ku dëmeve të mëdha të lëna pas nga tërmetet e fundvitit 2019 (tërmeti i 21 Shtatorit dhe 26 Nëntorit 2019) iu mbivendosën efektet e menjëhershme të krizës shëndetësore të shkaktuara nga COVID-19. Përballja me këto vështirësi, në një anë nënvizoi sërish rëndësinë e bashkive në jetën e komuniteteve që ato përfaqësojnë, në anën tjetër nxori në pah dobësitë strukturore të tyre: 61 bashkitë në Shqipëri janë shumë të ndryshme ndërmjet tyre, nuk kanë autonomi financiare apo janë të varura financiarisht nga transfertat ndërqeveritare, nuk kanë një mekanizëm financiar funksional për përballimin situatave të emergjencave dhe aftësitë ripërtëritëse pas tyre vlerësohen të ulëta.⁴

Në terma sasiorë, rëndësia e qeverisjes vendore vlerësohet të jetë rritur bazuar në ecurinë e treguesit të burimeve financiare të bashkive (totale, të disponueshme dhe nga burimet e veta vendore) ndaj PBB-së nominale në pesë vitet e fundit. Priorja rritëse e vërejtur në këta tregues (paraqitur në grafikun 1), vlerësohet të jetë përcaktuar gjerësisht nga ndërhyrjet në legjislacionin që rregullon funksionet (si transferimi i funksioneve të reja në vitin 2016) dhe financat e qeverisjes vendore,⁵ përdorimi i agjentëve tatimorë si ndërmarrjet e Ujësjellës Kanalizime (UK-

të) për mbledhjen e të ardhurave nga taksat dhe tarifave vendore,⁵ ndryshime të politikës fiskale të bashkive (rritja e taksave dhe tarifave vendore në disa bashki) dhe së fundmi transferimi i fondeve shtesë për përballimin e pasojave të pandemisë së COVID-19 nga qeveria qendrore.

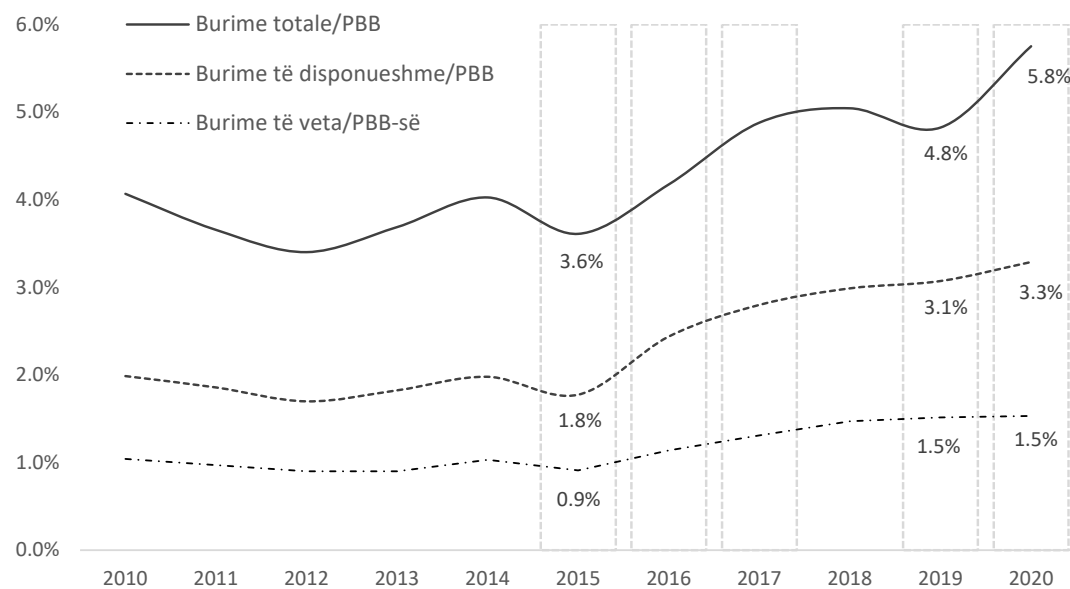
Treguesi i të ardhurave nga burime të veta vendore ndaj PBB-së nominale rezulton të jetë rritur me 0.6 pikë përqindjeje nga 0.9% në vitin 2015 në rreth 1.5% në fund të vitit 2019 dhe niveli i tij mbeti i pandryshuar në vitin 2020. Rritja ndër vite e shënuar në këtë tregues vlerësohet të jetë ndikuar nga dy elementë kryesorë: rritja e nivelit të taksave vendore (veçanërisht taksat e ndikimit në infrastrukturë nga ndërtimet e reja (TNI) dhe taksat e ndërtesës)⁶, rritja e nivelit të tarifave vendore dhe përmirësimi në mbledhjen e tyre veçanërisht në zonat urbane

(duke përdorur si agjentë tatimorë ndërmarrjet e UK-ve).

Gjithashtu, theksojmë se ky përmirësim nuk është i shtrirë në të gjitha bashkitë në vend, përkundrazi udhëhiqet nga ecuria e të ardhurave të regjistruara në bashkinë Tiranë dhe konkretisht, nga të ardhurat nga taksat e ndikimit në infrastrukturë nga ndërtimet e reja.

Treguesi i të ardhurave të disponueshme ndaj PBB-së nominale gjithashtu rezulton të jetë përmirësuar nga viti në vit duke shënuar një nivel prej rreth 3.3% në fund të vitit 2020 nga rreth 1.8% që vlerësohej në vitin 2015. Zhvillimet në kahun përmirësues në këtë tregues vlerësohet të jenë përcaktuar gjerësisht nga stabilizimi dhe rritja e nivelit të transfertës së pakushtëzuar të përgjithshme dhe sektoriale.

Grafik 1. Tregues të të ardhurave ndaj PBB-së

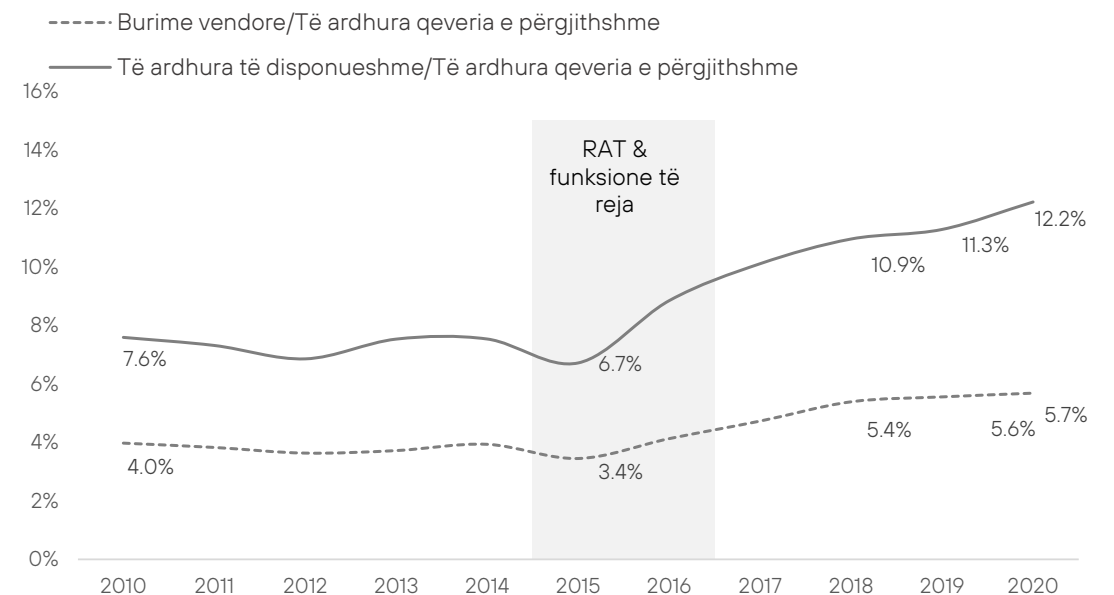
Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al & Ministria e Financave dhe Ekonomisë

Intensifikimi i shpenzimeve nën presionin e pandemisë së COVID - 19, vlerësohet të ketë përcaktuar rritjen e treguesit të burimeve financiare totale ndaj PBB-së nominale nga rreth 4.8% në fund të vitit 2019 në rreth 5.8% në vitin 2020. Kjo rritje i detyrohet rritjes së nivelit të transfertave të kushtëzuara nga Ministria e Shëndetësisë dhe Mirëqenies Sociale për ndihmën ekonomike përgjatë periudhës së pandemisë.⁷

Rëndësia e qeverisjes vendore në qeverisjen e përgjithshme është rritur disi, matur nga treguesit e të ardhurave nga burimet e veta dhe ai nga burimet e disponueshme ndaj të ardhurave totale të qeverisë së përgjithshme (paraqitur në grafikun 2). Në tre vitet e fundit, pesha e qeverisjes vendore në qeverinë e përgjithshme ka përparuar

me ritme të moderuara. Në vitin 2020, ky tregues shënoi një nivel prej rreth 5.7%, në rritje të lehtë me rreth 0.1 pikë përqindje krahasuar me një vit më parë. Prirje e ngjashme vërehet në ecurinë e treguesit të të ardhurave të disponueshme ndaj të ardhurave të qeverisë së përgjithshme, ndonëse ritmi i rritjes ka qenë më i përshpejtuar ndikuar nga ndërhyrjet në legjislacionin vendor (transferimi i funksioneve të reja, ligji për financat vendore i cili rriti madhësinë e transfertës së pakushtëzuar etj.). Megjithatë, hapësira për përmirësim mbetet e madhe krahasuar me vlerat e të njëjtëve tregues në vendet e Ballkanit Perëndimor (prej rreth 16.3%), vendet e Evropës Jug-Lindore (rreth 17.3%), vendet e BE-së (rreth 23.5%) dhe vendet e OECD-së (me rreth 42.4%).⁸

Grafik 2. Tregues të të ardhurave ndaj të ardhurave të qeverisë së përgjithshme

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al & Ministria e Financave dhe Ekonomisë

Në një vështrim të përgjithshëm, vala e reformave decentralizuese duket të ketë funksionuar në pamje të parë nisur nga niveli dhe prirja e ndjekur nga treguesit e konsideruar (në grafikun 1 dhe grafikun 2). Megjithatë, në një vështrim përtej numrave, decentralizimi duket të ketë funksionuar në terma nominalë

Hapësirë informuese 1

Autonomia financiare: sa të pavarura janë bashkitë?

Autonomia financiare është një koncept i cili në literaturë gjen përkufizime të shumta. Karta Evropiane e Qeverisjes Vendore (1985) në nenin 9, paragrafi 2 përcakton *“nevojën e ekzistencës së një marrëdhënie të përshtatshme ndërmjet burimeve financiare të disponueshme për një organ lokal dhe detyrave që kryen ai. Kjo marrëdhënie është veçanërisht e fortë për funksione të cilat i janë caktuar specifikisht organit vendor.”* Bazuar në këtë përcaktim, një nivel i kënaqshëm i autonomisë financiare/fiskale nënkupton një marrëdhënie të përshtatshme midis burimeve financiare dhe detyrave/funksioneve/kompetencave të qeverisjes vendore. Për të vlerësuar autonominë financiare të bashkive në vend mund të përdoren tregues të ndërtuar mbi të ardhurat dhe shpenzimet. Në këtë hapësirë informuese do të përdorim tre tregues të autonomisë të ndërtuar mbi të ardhurat duke marrë në konsideratë strukturën e burimeve të financimit të bashkive në Shqipëri dhe autoritetin e tyre vendimmarrës mbi këto burime.

Treguesi A, ndërtohet si raport i të ardhurave nga burimet e veta vendore (taksa, tarifa dhe të tjera) ndaj totalit të burimeve financiare vjetore i cili quhet

(përmirësim i treguesve agregatë) por jo në terma realë. Kjo e fundit pasi, bashkitë në vend u përballën me një test me kosto të madhe i cili edhe një herë nënvizoi dhe nxorri në pah dobësitë e tyre strukturore, varësinë nga qeveria qendrore dhe ngurtësinë në menaxhimin financiar.

koncepti i ngushtë i autonomisë financiare të bashkive. Vlera e lartë e këtij treguesi sinjalizon për autonomi financiare të lartë të bashkive (këto të ardhura mund të përdoren në autonomi të plotë, por për rastin e taksave situata është më e komplikuar pasi niveli dhe baza e taksueshme vendoset nga qeveria qendrore).

Treguesi B, ndërtohet si raport i të ardhurave nga burimet e veta vendore dhe taksave të ndara ndaj totalit të burimeve financiare vjetore. Vlera e lartë e këtij treguesi sinjalizon për autonomi financiare të lartë të bashkive, ndonëse bashkitë nuk kanë autonomi në përcaktimin e nivelit të tyre (por kanë autonomi në përdorim).

Treguesi C, ndërtohet si raport i të ardhurave nga burimet e veta vendore, taksave të ndara dhe transfertave të pakushtëzuara (të përgjithshme dhe specifike) ndaj totalit të burimeve financiare vjetore, koncepti i gjerë i autonomisë financiare të bashkive. Transfertat e pakushtëzuara përdoren në autonomi nga bashkitë (kjo nuk vlen për transfertën sektoriale e cila sillet si transfertë me destinacion të përcaktuar).

Në tabelën 1 paraqiten treguesit e autonomisë financiare (mesatare për 61 bashkitë në vend) për vitin 2015 (si viti në të cilin nis vala e dytë e reformave decentralizuese) dhe periudhën 2018-2020. Pavarësisht konceptit për

autonominë financiare të konsideruar, mesatarisht niveli i autonomisë financiare vlerësohet të jetë i ulët në fund të vitit 2020 dhe i pamjaftueshëm për të siguruar autonominë financiare të bashkive në vend.

Tabelë 1. Autonomia financiare (harku kohor 2015- 2020)

	(A)	(B)	(C)
2020			
Minimumi	2.4%	3.7%	28.4%
Maksimumi	62.3%	64.8%	80.8%
Mesatare	26.6%	29.1%	57.2%
2019			
Minimumi	2.3%	3.1%	34.6%
Maksimumi	65.0%	67.1%	86.0%
Mesatare	31.4%	33.4%	63.7%
2018			
Minimumi	1.8%	2.4%	30.0%
Maksimumi	60.6%	62.5%	79.8%
Mesatare	29.1%	30.9%	59.3%
2015			
Minimumi	2.9%	2.4%	30.0%
Maksimumi	52.0%	62.5%	79.8%
Mesatare	25.2%	30.9%	59.3%

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Treguesi A (koncepti i ngushtë i autonomisë financiare në kahun e të ardhurave), në fund të vitit 2020 shënoi një nivel mesatar prej rreth 26.6% në vitin 2020, në rënie të ndjeshme krahasuar me nivelin e tij rreth 31.4% në vitin 2019. Niveli minimal i Treguesit A ishte rreth 2.4%, nivel ky më i ulët se ai i shënuar në vitin 2015 prej rreth 2.9%. Në të kundërt, niveli maksimal i treguesit A ishte 62.3% në vitin 2020, nivel më i ulët krahasuar me vitin 2019 dhe më i lartë krahasuar me vitin 2015. Thënë ndryshe, ecuria ndër vite e treguesit të autonomisë në konceptin e

ngushtë (pra duke konsideruar peshën që kanë të ardhurat nga burimet e veta vendore ndaj totalit të burimeve), tregon se hapat e ndërmarrë gjatë këtij 5-vjeçari për të fuqizuar financiarisht bashkitë të mos kenë prodhuar rezultatet e synuara nga politikëbërja. Gjithashtu, rritja e taksave dhe tarifave vendore (veçanërisht taksa e ndikimit në infrastrukturë, taksa e ndërtesës dhe tarifave të shërbimeve) duket të mos jetë materializuar në një rritje thelbësore të të ardhurave të tyre dhe për pasojë autonomisë financiare të bashkive (matur nga treguesi A).

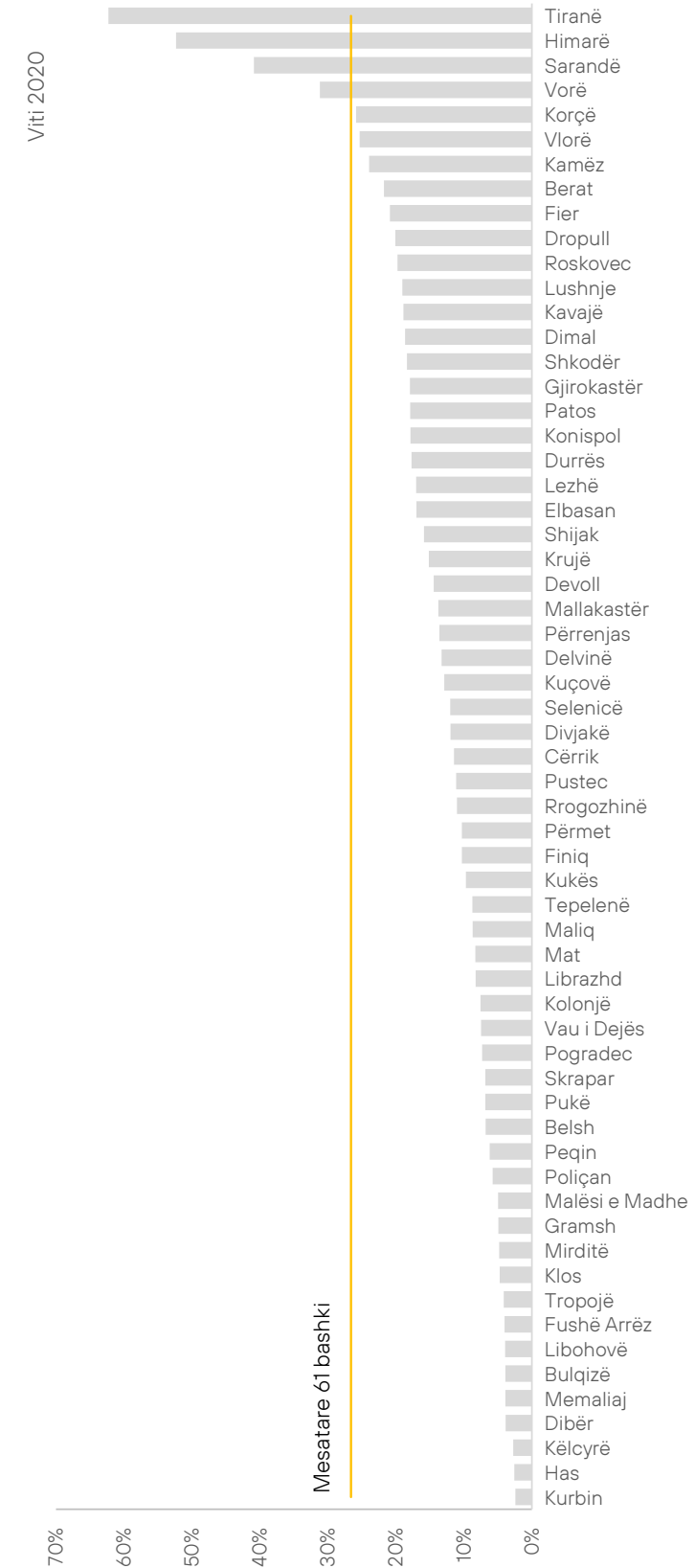
Në nivel bashkie për vitin 2020, treguesi A shënon vlerën më të lartë në bashkinë Tiranë me rreth 62.3% ndjekur nga bashkitë Himarë (rreth 52.3%), Sarandë (rreth 40.9%) dhe Vorë (rreth 31.2%). Këto katër bashki janë të vetmet që shënojnë një nivel të treguesit të autonomisë financiare mbi nivelin mesatar kombëtar. Në kahun e kundërt, niveli më i ulët i treguesit A u shënuar në bashkitë Kurbin me rreth 2.4%, ndjekur nga bashkitë Has (rreth 2.6%) dhe Këlcyrë (rreth 2.7%). Rreth 93% e bashkive (57/61) shënojnë një nivel të treguesit A të autonomisë vendore nën mesataren kombëtare, pavarësisht përmasës së tyre në terma të popullsisë dhe numrit të bizneseve në territor (shiko grafikun 3).

Nëse në llogaritjen e treguesit të autonomisë financiare do të përfshinin edhe të ardhurat e përftuara nga taksat e ndara, do të përftonim treguesin B të autonomisë financiare. Në vitin 2020, treguesi B shënoi një vlerë mesatare prej rreth 29.1%, në rënie me rreth 4.3 pikë përqindje krahasuar me nivelin e shënuar nga ky tregues një vit më parë dhe në rënie me rreth 1.8 pikë përqindje krahasuar me nivelin e shënuar në vitin 2015. Në nivel bashkie, treguesi B shënon vlerën më të lartë për vitin 2020 në Bashkinë Tiranë me rreth 64.8% ndjekur nga bashkitë Himarë (rreth 53%), Sarandë (rreth 43.9%) dhe Vorë (rreth 32.3%). Në këto bashki treguesi i autonomisë (treguesi B) qëndron mbi nivelin mesatar prej rreth 29.1%. Në kahun e kundërt, niveli më i

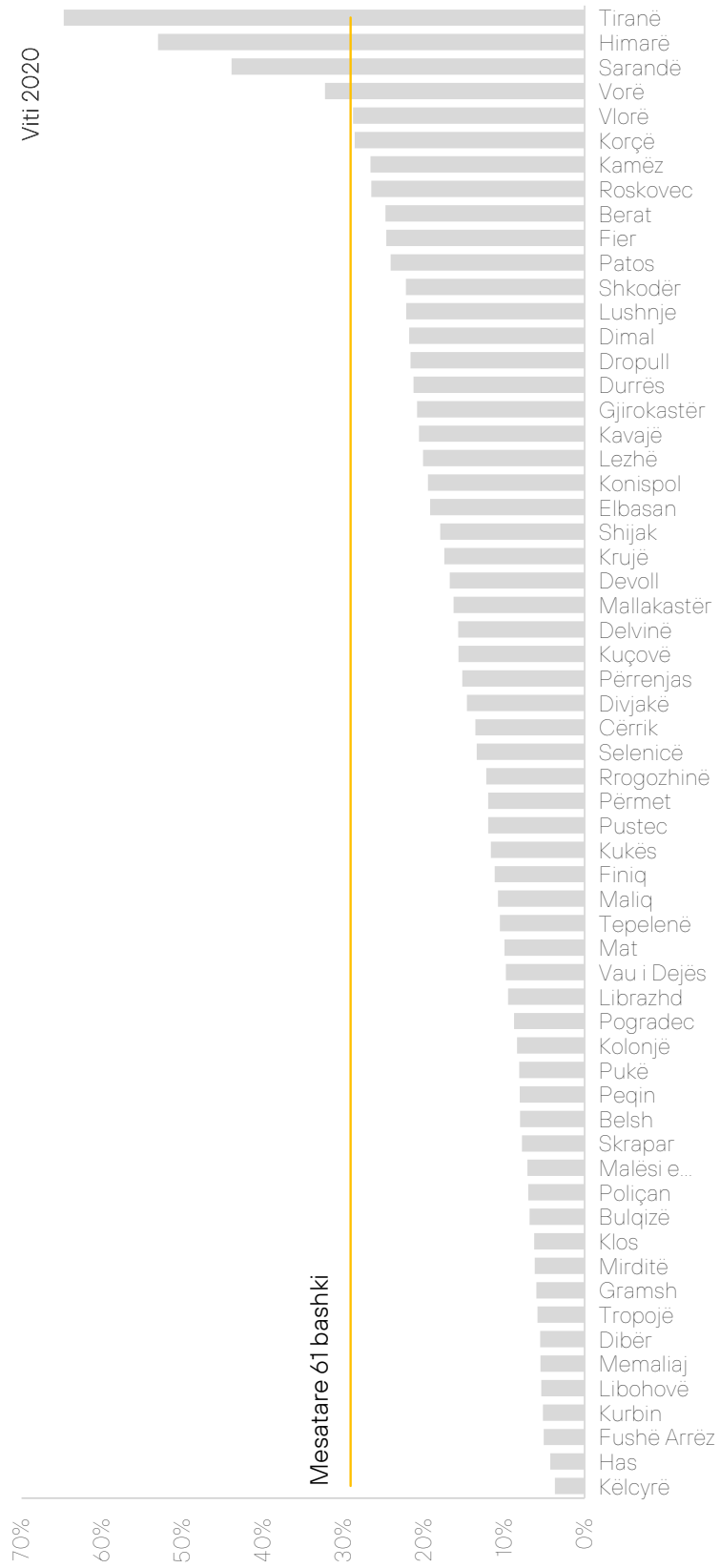
ulët i treguesit B u shënuar në bashkitë Këlcyrë me rreth 3.7% ndjekur nga bashkitë Has (rreth 4.3%) dhe Fushë - Arrëz (rreth 5.1%). Rreth 93% e bashkive (57/61) shënojnë një nivel të treguesit B të autonomisë financiare nën mesataren kombëtare (shiko grafikun 4).

Treguesi (C) apo treguesi i gjerë i autonomisë financiare (i cili përjashton nga llogaritja vetëm transfertat e kushtëzuara), shënoi mesatarisht një nivel prej rreth 57.2% në vitin 2020, në rënie me rreth 6.5 pikë përqindjeje krahasuar me vitin 2019 dhe rreth 2.1 pikë përqindje nën nivelin e shënuar në vitin 2015. Niveli minimal i këtij treguesi ishte rreth 28.4% në fund të vitit 2020, nivel ky më i ulët se ai i shënuar në vitin 2019 (prej rreth 34.6%) dhe më i ulët se ai i shënuar në vitin 2015 (prej rreth 30%). Në nivel bashkie, treguesi C shënon vlerën më të lartë për vitin 2020 në bashkitë Tiranë dhe Himarë me rreth 80.8% respektivisht, ndjekur nga bashkitë Sarandë (rreth 67.4%), Konispol (rreth 66.2%), Korçë (rreth 65.5%), Delvinë (rreth 65.4%), Gjirokastër (rreth 65.2%) etj. Në vitin 2020 rreth 17% apo 17/61 bashki shënojnë një nivel të treguesit C të autonomisë financiare mbi mesataren kombëtare (prej rreth 57.2%). Në kahun e kundërt, niveli më i ulët i treguesit C u shënuar në bashkitë Kurbin me rreth 28.4% dhe bashkia Belsh me rreth 28.9%. Rreth 72.1% e bashkive (44/61) shënojnë një nivel të treguesit C të autonomisë vendore nën mesataren kombëtare (shiko grafikun 5).

Grafik 3. Autonomia financiare (treguesi A)

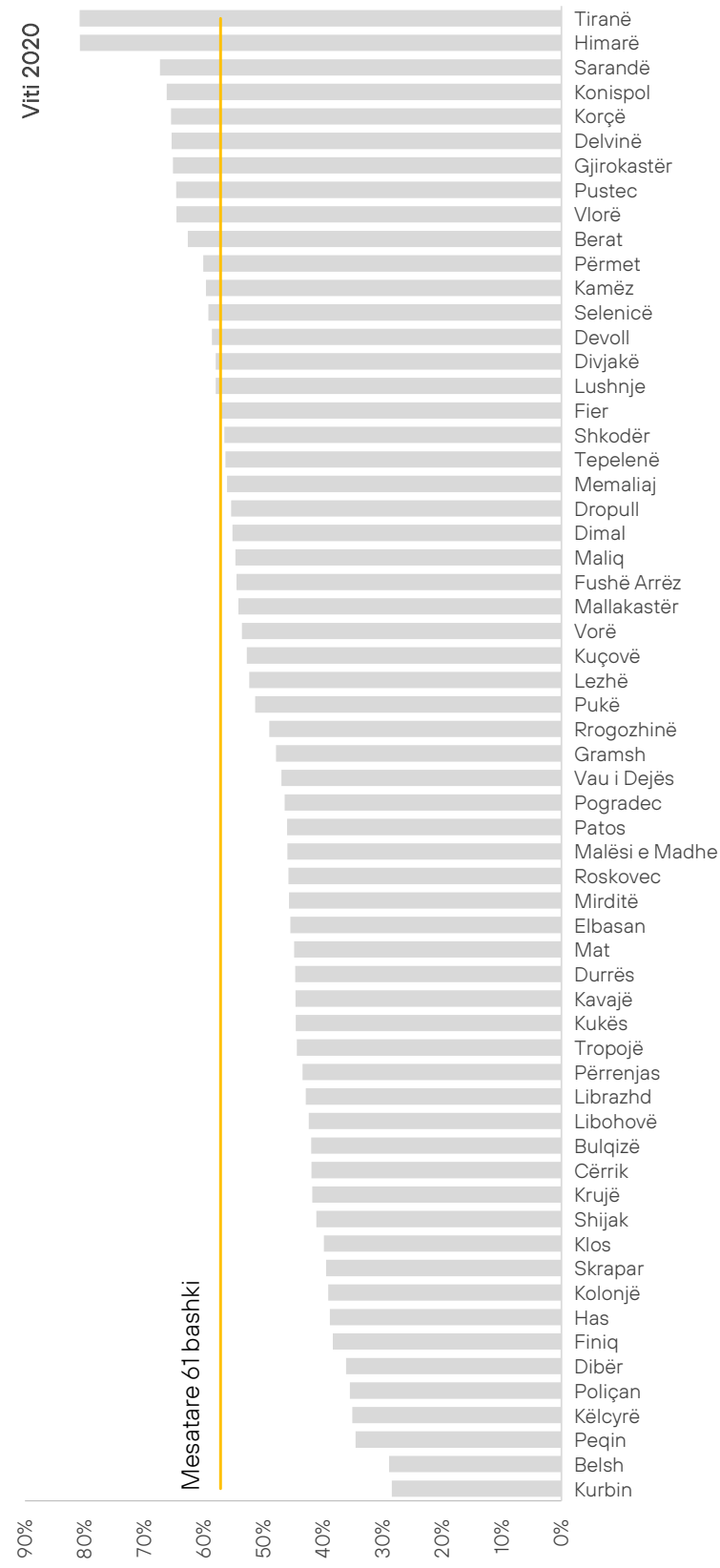

Grafik 4. Autonomia financiare (treguesi B)

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Grafik 5. Autonomia financiare (treguesi C)

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Për të tre treguesit e konsideruar, gjerësia e variacionit mbetet e lartë (diferenca midis nivelit maksimal dhe minimal të treguesit) dhe në rritje në kohë duke shënuar nivele nga 1 deri mbi 2 herë më të lartë se mesatarja për treguesit A dhe B. Në rastin e treguesit C - koncepti i gjerë i autonomisë financiare, gjerësia e variacionit është relativisht më e ulët por në rritje në periudhën në analizë. Kjo do të thotë që në terma të autonomisë financiare bashkitë në vend paraqiten shumë të ndryshme dhe me diferenca të theksuara ndërmjet tyre. Rritja e nivelit të transfertave ndërqeveritare të pakushtëzuara (e përgjithshme dhe specifike), deri diku ka zbutur disi treguesit e gjerësisë së variacionit në treguesit B dhe C, duke zbutur disi ndikimin në burimet financiare të bashkive të goditjeve (tërmetet dhe pandemia e COVID – 19).

Ndonëse nga viti 2015 burimet financiare totale të bashkive kanë ndjekur një prirje rritëse, ecuria e treguesve të autonomisë financiare sugjeron për vijimësi të varësisë së lartë nga qeverisja qendrore apo nivel të ulët të autonomisë vendore. Bazuar në standardet ndërkombëtare (të përdorura në Evropën Perëndimore dhe SHBA) bashkitë gëzojnë autonomi fiskale në rastin kur treguesi C apo ai i konceptit të gjerë të autonomisë vendore qëndron mbi nivelin 80% (Farvacque-Vitkovic & Kopanyi, 2014). Për të gjithë treguesit e konsideruar, bashkitë Tiranë dhe Himarë shënojnë nivelet më të larta të autonomisë vlera që qëndrojnë ndjeshëm mbi mesataren kombëtare. Në rastin e treguesit C, këto dy bashki regjistrojnë një nivel të treguesit të autonomisë financiare i cili qëndron lehtësisht mbi nivelin

e 80%, pra mund të konsiderohen bashki që gëzojnë autonomi financiare. Në të kundërt, mbi 70% e bashkive vlerësohet të paraqesin varësi të lartë financiare apo autonomi të ulët në periudhën e konsideruar, pavarësisht përmasës së tyre në terma të numrit të popullsisë. Tërmetet e fund vitit 2019 së bashku me ato të pandemisë së COVID – 19, ndikuan negativisht në ecurinë e treguesve të autonomisë vendore, të cilët shënuan rënie të theksuar në fund të vitit 2020.

Këto zhvillime sinjalizojnë për ekspozim të lartë të bashkive në terma financiarë ndaj goditjeve të brendshme dhe/ose të jashtme, të cilat materializohen shumë shpejt në financat e bashkive. Krahas varësisë, shqetësuese mbetet diferenca e madhe që ekziston midis nivelit minimal dhe maksimal të treguesve, diferencë e cila nga viti 2015 deri në vitin 2020 rezulton të jetë zgjeruar për të gjithë treguesit e konsideruar.

1.1 Të ardhurat nga burimet e veta vendore

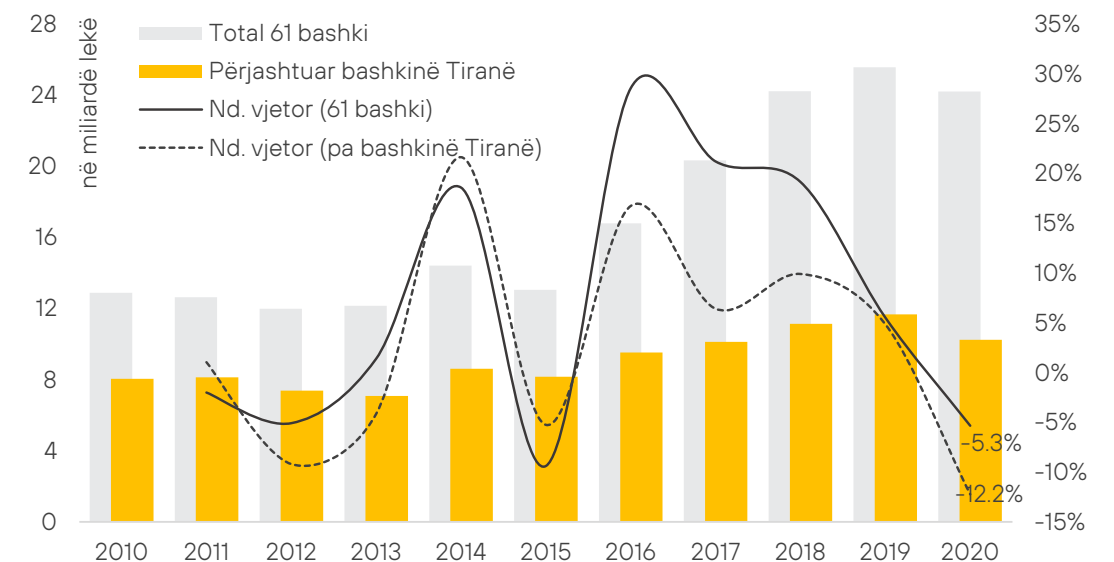
Në vijim të masave shtrënguese të ndërmarra për frenimin e përhapjes së COVID-19, situata e emergjencës shëndetësore mori trajtën e një krize ekonomike - sociale, pasojat e të cilës po materializohen ditë pas dite dhe pasqyrohen në tregues makroekonomikë (tregues fiskalë, të borxhit, tkurrjes ekonomike, papunësisë etj.)⁹. Financat vendore, të ardhurat dhe shpenzimet, nuk përbëjnë përjashtim në këtë drejtim.

Në këtë seksion paraqitet një analizë e detajuar e ecurisë së të ardhurave nga burimet e veta vendore nën presionin dhe pasojat e fatkeqësive natyrore që goditën vendin tonë mes viteve 2019 - 2020. Ndër kategoritë e të ardhurave, ato nga burimet e veta vendore (ku janë të përfshira të ardhurat nga taksat dhe tarifatat vendore, veprimtaritë me asetet etj.) janë një element thelbësor për një qeverisje të mirë dhe të pavarur të bashkive.

Mesatarisht, kjo kategori të ardhurash përfaqësoi rreth 26.8% të burimeve financiare të bashkive gjatë periudhës 2010 - 2020. Në fund të vitit 2020, të ardhurat nga burimet e veta vendore përfaqësuan rreth 26.6% të burimeve financiare totale, vlerë kjo lehtësisht nën mesataren afatgjatë (prej rreth 26.8%).

Në terma nominalë, 61 bashkitë në vend mbledhën rreth 24.2 miliardë lekë në vitin 2020, në rënie me rreth 5.3% krahasuar me nivelin e mbledhur në vitin 2019. Në terma historikë, ky është frenimi i parë i shënuar në të ardhurat nga burimet e veta vendore që prej vitit 2016. Përjashtuar bashkinë Tiranë (e cila përfaqëson rreth 57.7% të të ardhurave nga burimet e veta vendore të vitit 2020), rënia e shënuar në të ardhurat nga burimet e veta vendore të 60 bashkive thellohet më tej në rreth 12.2% në terma vjetorë (shiko grafikun 6).

Grafik 6. Ecuria e të ardhurave nga burimet e veta vendore

Ngushtimi i të ardhurave në burimet e veta vendore rezulton të ketë ndodhur në rreth 51% të bashkive (apo 31/61 bashki) dhe të luhatet në një interval nga rreth -2% deri në -57.3%. Ndër to, në rreth 77.4% të bashkive (24/31 bashki) rënia e të ardhurave rezulton të jetë mbi 10% në terma vjetorë dhe specifikisht:

- në bashkinë Lezhë u shënua tkurrja më e theksuar në të ardhurat nga burimet e veta vendore me rreth 57.3% në terma vjetorë;
- në bashkitë Kamëz, Fushë Arrëz, Vau i Dejës dhe Kurbin të ardhurat nga burimet e veta vendore shënuan rënie vjetore që luhatet në intervalin - 36% deri në 38% ;
- në bashkitë Vorë, Mallakastër, Klos, Durrës, Skrapar, Kuçovë, Mirditë, Peqin, Kavajë dhe Tropojë të ardhurat nga burimet e veta vendore shënuan rënie vjetore që luhatet në intervalin - 20% deri në -29%;
- në bashkitë Korçë, Dibër, Bulqizë, Roskovec, Libohovë, Krujë, Selenicë, Shkodër dhe Shijak të ardhurat nga burimet e veta vendore shënuan rënie vjetore që luhatet në intervalin - 10% deri në -18%;

Grafik 7. Të ardhura nga burimet e veta vendore sipas bashkive (ndryshime vjetore në %)

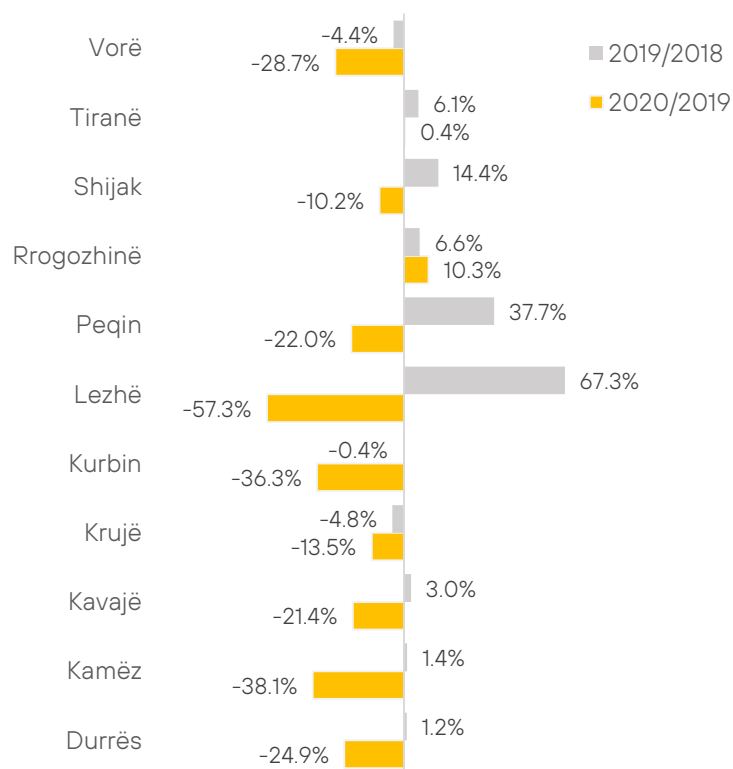

Ndonëse zhvillimet negative në kahun e të ardhurave karakterizuan një numër të lartë bashkish përgjatë vitit 2020, kahu i zhvillimeve u përcaktua gjerësisht prej ecurisë së të ardhurave nga burimet e veta vendore të realizuara në bashkinë Lezhë, ndjekur nga bashkitë Kamëz dhe Durrës. Në të kundërt, të dhënat mbi zhvillimet në të ardhurat vendore tregojnë për zhvillime pozitive në të ardhurat nga burimet e veta vendore për 30/61 bashki. Rritja më e theksuar shënohet në bashkitë Pukë dhe Pustec, ku niveli i të ardhurave nga burimet veta vendore rezultoi të jetë 2.2 dhe 3.5 herë më e lartë krahasuar me vitin 2019 kryesisht në të ardhurat nga tarifatat vendore dhe të tjera. Rritje e të ardhurave nga burimet e veta vendore u shënuan në bashkitë Dropull (+39.5%), Patos (+33.2%), Konispol (+32%), Has (+31.7%),

Kolonjë (+31.4%) etj.

Ecuria e të ardhurave nga burimet e veta vendore paraqet interes të veçantë për 11 bashkitë të prekura nga tërmetet e shtatorit dhe nëntorit të vitit 2019 (shiko grafikun 8). Të ardhurat nga burimet e veta vendore në këto bashki kanë shënuar rënie, përjashtuar bashkitë Tiranë dhe Rogozhinë. Në bashkinë Tiranë, të ardhurat rezultojnë të kenë shënuar rritje me rreth 0.4% në terma vjetorë ndërsa në bashkinë Rogozhinë norma vjetore e rritjes së të ardhurave ishte rreth 10.3%. Për vitin 2020, të ardhurat nga burimet e veta vendore rezultojnë në rënie të theksuar për bashkitë: Lezhë (-57.3%), Kurbin (-36.3%), Kamëz (-38.1%), Kavajë (-21.4%) dhe Vorë (-28.7%) dhe Durrës (-24.9%).

Grafik 8. Të ardhura nga burimet e veta vendore 11 bashkitë e prekura nga tërmeti

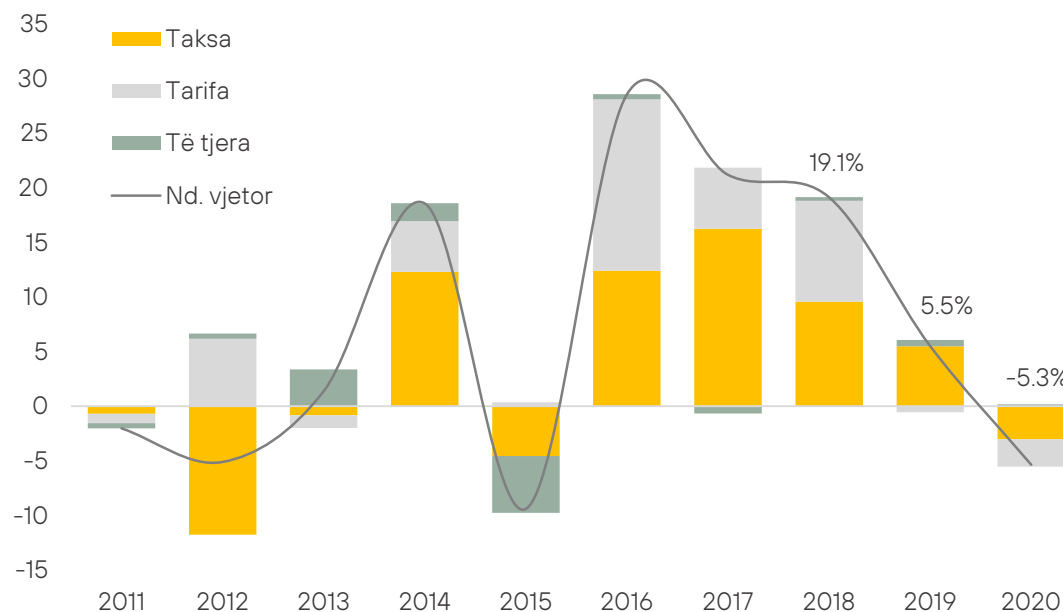

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Analiza sipas nën-kategorive përbërëse informon për një situatë delikate në lidhje me zhvillimet në mbledhjen e të ardhurave nga burimet e veta vendore përgjatë vitit 2020. Ngushtimi i të ardhurave nga burimet e veta vendore me rreth 5.3% u përcaktua gjerësisht prej rënies në mbledhjen e të ardhurave nga taksat dhe tarifatat vendore. Të ardhurat në të dyja këto kategori rezultojnë të jenë tkurrur me rreth 4.8% dhe 6.9% respektivisht në terma vjetorë. Në këtë drejtim vlerësohet të ketë kontribuar frenimi i aktivitetit ekonomik përgjatë periudhës së karantinës (mars – maj 2020), vështirësitë që

aktualisht bizneset po hasin dhe rritjen e papunësisë (largimet nga puna, ulja e orëve të punës etj.), faktorë që ndikojnë në përkeqësimin e gjendjes financiare të bizneseve dhe individëve. Në këto kushte, aftësia paguese e të dy kategorive të taksapaguesve vlerësohet të jetë ndikuar negativisht nga pandemia e COVID-19. Në të kundërt, të ardhurat nga burime të tjera vendore (si menaxhimi i aseteve, gjobat, kamatëvonesat etj.) shënuan rritje vjetore me rreth 15.6% dhe kontribuan pozitivisht në ecurinë e të ardhurave nga burimet e veta vendore (shiko grafikun 9).

Grafik 9. Kontributi sipas kategorive (në p.p.) në ndryshimin vjetor të të ardhurave nga burimet e veta vendore (në %)

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

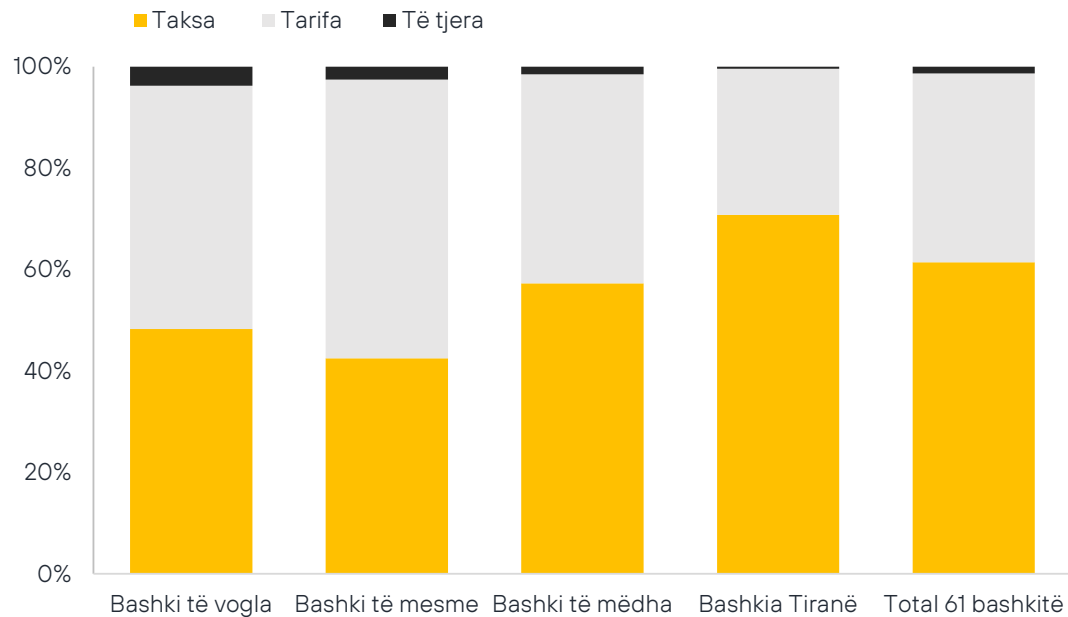
Në një vështrim historik, zhvillimet në të ardhurat nga burimet e veta vendore janë përcaktuar gjerësisht nga ecuria e të ardhurave nga taksat vendore. Pëseja e kësaj kategorie të ardhurash në buxhetet vendore duket të ketë qenë e luhatshme përgjatë pesëvjeçarit të fundit, me zhvendosje në favor të nën-

kategorisë të të ardhurave nga tarifatat vendore. Kjo kategori të ardhurash u godit nga zhvillimet ekonomike të përgjithshme dhe përgjatë vitit 2020 duket të ketë vuajtur ndjeshëm pasojat e tërmeteve dhe të pandemisë së COVID-19. Mbyllja e një sërë biznesesh në bashkitë e prekura nga tërmeti dhe

nga COVID-19, shembja e banesave të dëmtuara nga tërmeti, frenimi i ekonomisë në përgjithësi dhe tkurrja e qarkullimit të bizneseve, shtyrja e afateve të pagesave apo masat fiskale lehtësuese të ndërmarrë nga qeveria qendrore dhe bashkitë, për kategori të caktuara, duket të jetë përkthyer në rënie të fluksit të të ardhurave nga taksat vendore me rreth 4.8% për 61 bashkitë në vend. Në mënyrë të ngjashme dhe nën ndikimin e faktorëve të lartpërmendur, zhvillimet në të ardhurat nga tarifave vendore pasqyrojnë rënie vjetore me rreth 6.9%. Peshë dhe kontribut të ulët pozitiv në ecurinë e përgjithshme të të ardhurave nga burimet e veta vendore luajtën të ardhurat nga burime të tjera vendore.

Struktura sipas nën-kategorive e të ardhurave nga burimet e veta vendore paraqitet e ndryshme ndërmjet 61 bashkive në vend (paraqitur në grafikun 10). Për të evidentuar këto diferenca, bashkitë do të klasifikohen sipas numrit të popullsisë rezidente në territor (Census 2011), duke identifikuar: (i) bashki të vogla të cilat kanë numër popullsie deri në 40 mijë banorë (43/61 bashki klasifikohen të vogla); (ii) bashki të mesme të cilat kanë nga 40,001 deri në 100,000 banorë (11/61 bashki klasifikohen si të mesme) dhe (iii) bashki mbi 100,000 banorë (7/61 bashki klasifikohen si të mëdha). Duke qenë se popullsia e bashkisë Tiranë diferencon shumë nga bashkitë mbi 100,000 banorë për qëllime analize ajo mbahet e veçantë nga kategoria e bashkive të mëdha (shiko aneksin 4).

Grafik 10. Struktura e të ardhurave sipas përmasës së bashkisë

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Struktura e të ardhurave në bashkitë e vogla tregojnë për një peshë thuajse të barabartë ndërmjet taksave dhe

tarifave vendore, me rreth 48.2% dhe 48% respektivisht ndaj të ardhurave nga burimet e veta vendore. Në bashkitë e

mesme, tarifave zënë peshën kryesore në të ardhurat nga burimet e veta vendore duke përfaqësuar rreth 55% të tyre. Në të kundërt, në bashkitë e mëdha, janë të ardhurat nga taksat vendore që mbizotërojnë në strukturën e të ardhurave nga burimet e veta vendore me rreth 57.3% të tyre. Ngjashëm por në një nivel më të lartë, në bashkinë Tiranë, të ardhurat nga taksat vendore përfaqësuan rreth 70.8% të të ardhurave nga burimet e veta vendore. Alternimi i peshës së kategorive në të ardhurat nga burimet e veta vendore qartësisht tregon për një diferencë të theksuar ndërmjet kapaciteteve fiskale të bashkive, kapacitete të cilat ende nuk po shfrytëzohen plotësisht.

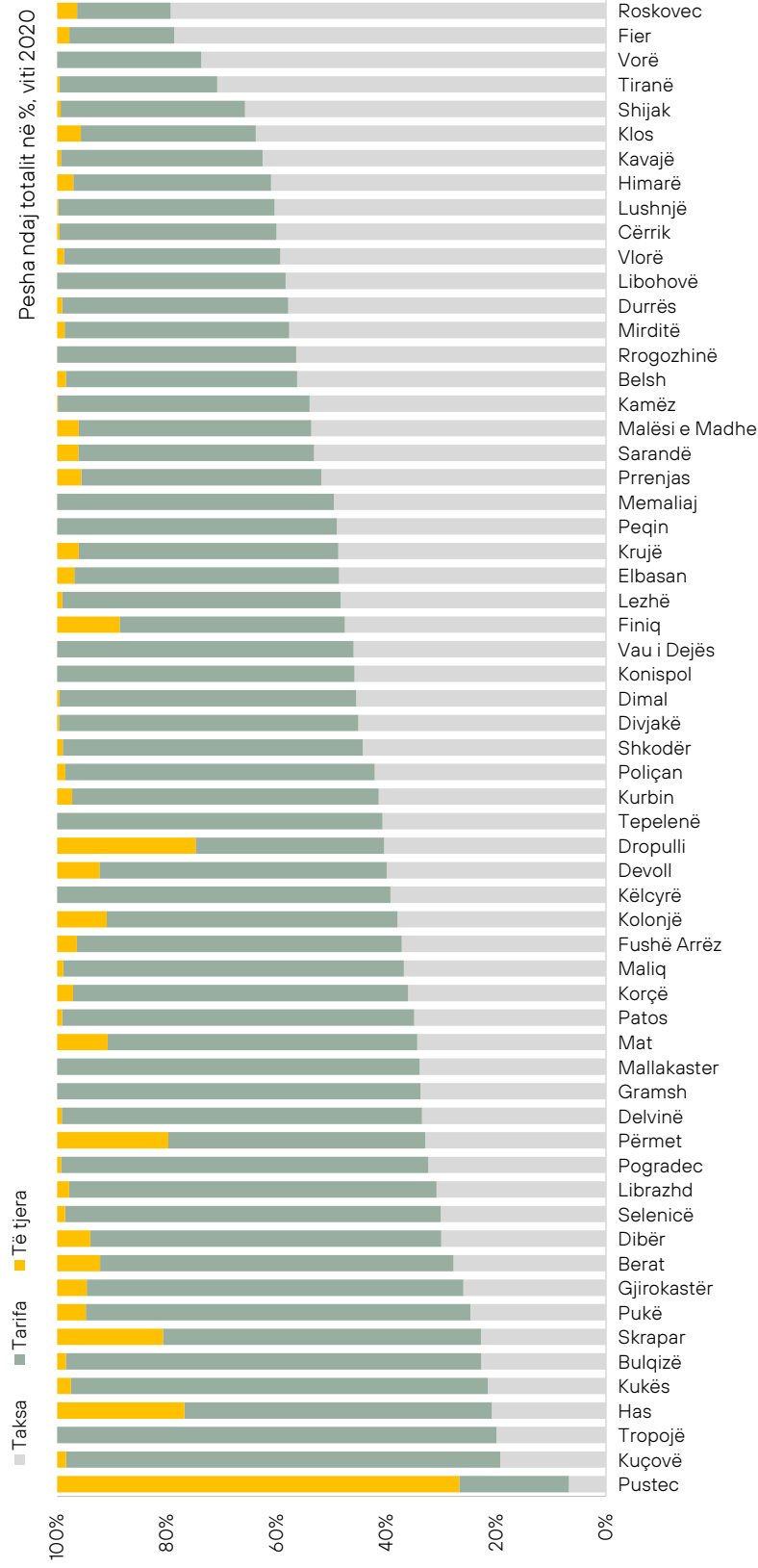
Në nivel bashkie, diferencat në strukturën e të ardhurave nga burimet e veta vendore janë edhe më të theksuara (paraqitur në grafikun 11). Në bashkitë si Tiranë, Roskovec, Vorë, Fier, Vorë, Klos, Shijak, Cërrik, Lushnje etj., të ardhurat nga taksat vendore përfaqësojnë më shumë se 50% e të ardhurave totale në kategorinë e burimeve të veta vendore. Në të kundërt, në bashkitë Kuçovë, Tropojë, Has, Kukës, Bulqizë, Skrapar, Pukë etj., janë të ardhurat nga tarifave vendore që zënë mbi 50% të të ardhurave nga burimet e veta vendore.

Analiza e të ardhurave sipas bashkive për vitin 2020 tregon se rreth 80% e të ardhurave nga burimet e veta vendore mbledhet nga 10 bashki (shiko grafikun 12). Rreth 57.7% e të ardhurave nga burimet e veta vendore u mbledh në bashkinë Tiranë ndjekur më tej nga bashkitë Durrës (rreth 3.8%), Elbasan (rreth 3%), Vlorë (rreth 2.7%), Fier (rreth 2.5%), Shkodër (rreth 2.3%), Korçë (rreth 2.2%) dhe Kamëz (rreth 2%). E njëjta prirje vihet re edhe në peshën që zënë bashkitë në të ardhurat nga taksat

dhe nga tarifave vendore. Rreth 65.8% e të ardhurave nga taksat vendore gjenerohet në bashkinë Tiranë, bashkia më e madhe në vend e cila gëzon numrin më të lartë të bizneseve dhe popullsisë, ndjekur nga bashkitë Durrës (rreth 3.6%) dhe Fier (rreth 3.2%). Rreth 45.3% e të ardhurave nga tarifave vendore gjenerohet në bashkinë Tiranë, ndjekur nga bashkitë Durrës (4.3%), Elbasan (3.9%), Korçë (3.6%) etj.

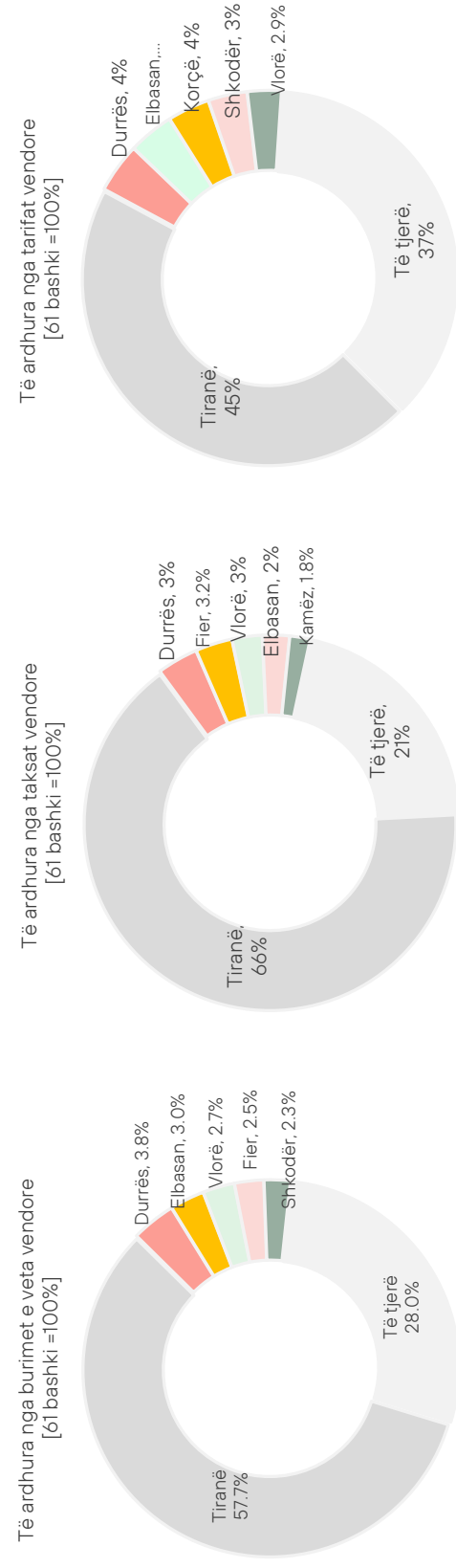
Ndonëse gëzojnë funksione dhe kompetenca të njëjta (simetrike), bashkitë në vend paraqesin kapacitete financiare shumë të ndryshme ndërmjet tyre, evidentuar nga analiza e detajuar e strukturës së të ardhurave nga burimet e veta vendore (taksave, tarifave dhe të tjera) në nivel bashkie. Rezultatet tregojnë se në mënyrë natyrale janë krijuar disa grupe bashkish ku mund të evidentojmë: (i) bashkinë Tiranë, që operon dhe paraqet diferenca të theksuara me 60 bashkitë e tjera; (ii) bashkitë e mëdha që ndërmjet tyre paraqesin ngjashmëri por diferencojnë shumë nga bashkia Tiranë; (iii) bashki të mesme të cilat paraqesin ngjashmëri mes tyre por kanë diferenca të theksuara me bashkinë Tiranë dhe bashkitë e mëdha; (iv) bashkitë e vogla që paraqesin ngjashmëri mes tyre dhe diferencohen ndjeshëm nga të gjitha bashkitë e tjera. Diferencat në kapacitetin financiar (që në thelb reflektojnë përqendrimin e popullsisë dhe të bizneseve) kushtëzojnë dhe ndikojnë aftësinë e bashkive për të ofruar shërbimet publike vendore për të cilat janë përgjegjëse ligjërisht. Gjithashtu, kjo ndikon gjerësisht në përgjigjen dhe aftësinë e tyre ripërtëritëse në vijim të goditjeve si psh. situata e tërmeteve dhe e pandemisë së COVID-19 apo situatave të fatkeqësive natyrore në përgjithësi.

Grafik 11. Struktura e të ardhurave nga burimet e veta vendore në 61 bashki

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Grafik 12. Të ardhurat nga burimet e veta vendore sipas bashkive, viti 2020

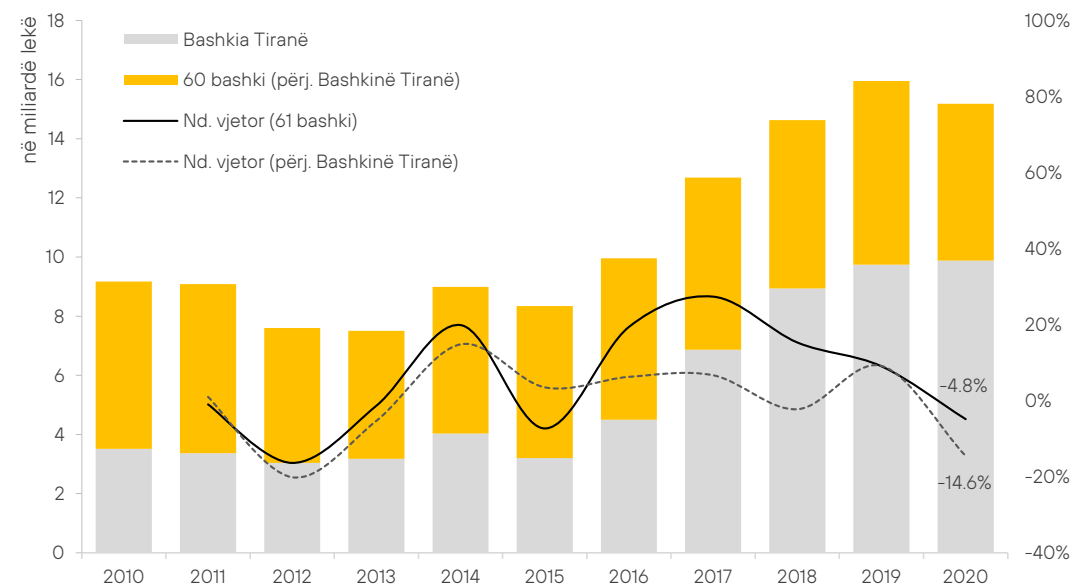
Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

1.1.1 Të ardhurat nga taksat vendore

Të ardhurat nga taksat përfaqësojnë një burim të rëndësishëm në strukturën e të ardhurave nga burimet e veta vendore të bashkive. Në vitin 2020, pesha e këtij zëri ndaj totalit të të ardhurave nga burime të veta vendore ishte rreth 62.7%, raport ky rreth 1.2 pikë përqindjeje nën mesataren afatgjatë (prej rreth 63.9%) dhe i vlerësuar në rreth 1% ndaj PBB-së nominale.

Në terma nominalë, të ardhurat nga taksat vendore kontribuan me rreth 15.2 miliardë lekë në buxhetin vendor, në rënie me rreth 4.8% krahasuar me një vit më parë. Norma e rritjes së të ardhurave nga taksat vendore thellohet në rreth -14.6% nëse nga totali i tyre do të zbrisnim të ardhurat e mbledhura në bashkinë Tiranë.

Grafik 13. Ecuria e të ardhurave nga taksat vendore

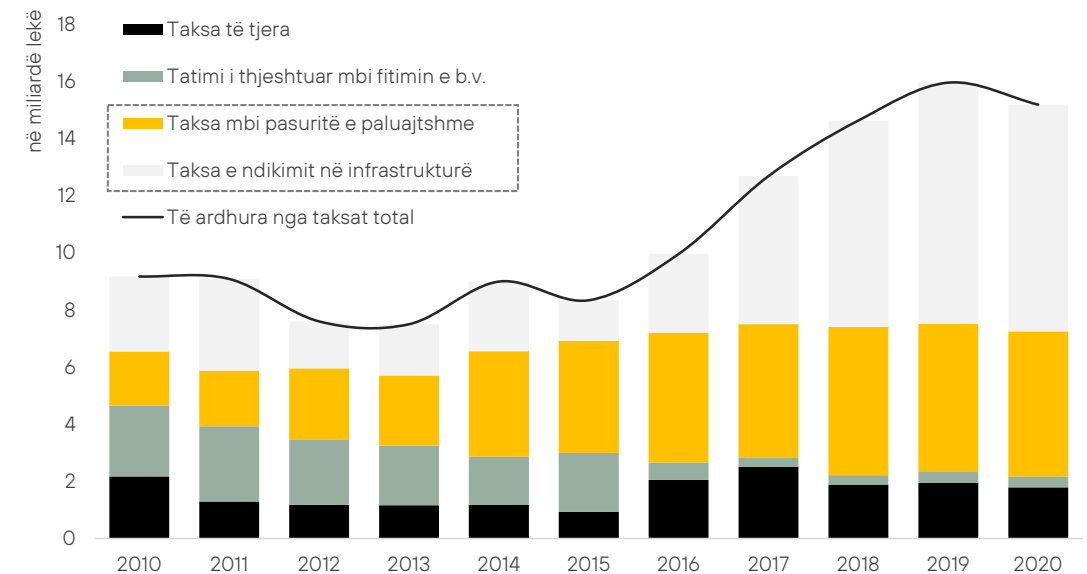

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Ndonëse në terma të përgjithshëm të ardhurat nga taksat vendore rezultojnë të kenë shënuar zhvillime pozitive, një vështrim i hollësishëm mbi elementët përbërës evidenton dobësitë afatgjata apo varësinë ndaj një numri të kufizuar taksash (shiko grafikun 14). Në tre vitet e fundit, performanca e të ardhurave nga taksat vendore është përcaktuar nga dy elementë: taksa e ndikimit në infrastrukturë nga ndërtimet e reja dhe taksat mbi pasuritë e paluajtshme (ndërtesa, tokë bujqësore, truall).

Ndërkohë që pesha e kësaj të fundit është tkurrur, pesha e të ardhurave nga taksa e ndikimit në infrastrukturë nga ndërtimet e reja është rritur me ritme të përshpejtuara. Në vitin 2020, këto dy lloje taksash përfaqësuan 85.7% ndaj totalit të të ardhurave nga taksat vendore. Në të kundërt, pesha dhe kontributi i tatimit të thjeshtuar mbi fitimin e biznesit të vogël dhe i taksave të tjera vijuan tkurrjen edhe përgjatë vitit 2020.

Grafik 14. Të ardhurat nga taksat vendore sipas zërave kryesorë

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

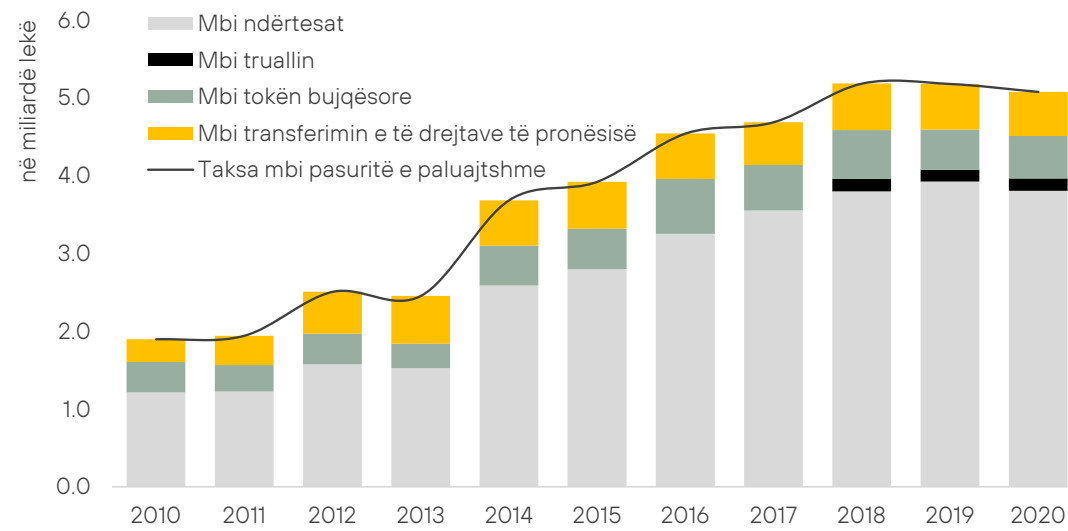
Taksa mbi pasuritë e paluajtshme dhe transaksionet e kryera mbi to, përbën një burim të qenësishëm dhe të qëndrueshëm të ardhurash për buxhetin vendor. Në tre vitet e fundit, të ardhurat nga kjo taksë vlerësohen në rreth 0.3% ndaj PBB-së nominale, raport ky ndjeshëm më i ulët krahasuar me mesataren e vendeve të EJT-së prej rreth 0.6% të PBB-së për vitin 2019 (NALAS, 2020). Në vitin 2020, të ardhurat nga taksa mbi pasuritë e paluajtshme ishin rreth 5.1 miliardë lekë, në rënie me rreth 2% në terma vjetorë, përfaqësuan rreth 33.4% të të ardhurave nga taksat vendore dhe rreth 21% ndaj të ardhurave nga burimet e veta vendore. Ndër kategoritë përbërëse, peshën më të madhe në të ardhurat nga kjo taksë e zenë të ardhurat nga taksa e ndërtesës.

Ndonëse ndër vite të ardhurat e mbledhura nga taksa mbi pasuritë e paluajtshme (veçanërisht taksa e ndërtesës) kanë ndjekur përgjithësisht prirje rritëse, problematikat e lidhura

me të drejtat e pronësisë dhe mungesës së regjistrave kadastralë, ndër të tjera, pengojnë shfrytëzimin e plotë të potencialit të kësaj takse. Në vijim të reformimit rrënjësor të kësaj takse nëpërmjet Ligjit nr. 106/2017 "Për disa ndryshime dhe shtesa në Ligjin nr. 9632, datë 30.10.2006, 'Për sistemin e taksave vendore', të ndryshuar", viti 2019 pritej të ishte dhe viti kur të gjitha bashkitë në vend do të aplikonin taksën e pronës sipas metodologjisë të re, bazuar në komunikimet në media të Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë. Aktualisht, jo të gjitha bashkitë e kanë ndërmarrë këtë hap, si pasojë e problematikave në mbledhjen e të dhënave të nevojshme për aplikimin e kësaj metodologjie.

Ecuria vjetore e të ardhurave nga taksa mbi pasuritë e paluajtshme paraqet zhvillime pozitive në 33/61 bashki në vend (shiko grafikun 16). Rritja më e lartë në të ardhurat nga kjo taksë u shënuar në bashkitë Belsh (+32.7%), Pukë (+43.9%), Mirditë (+40.9%),

Grafik 15. Të ardhurat nga taksat mbi pasuritë e paluajtshme

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

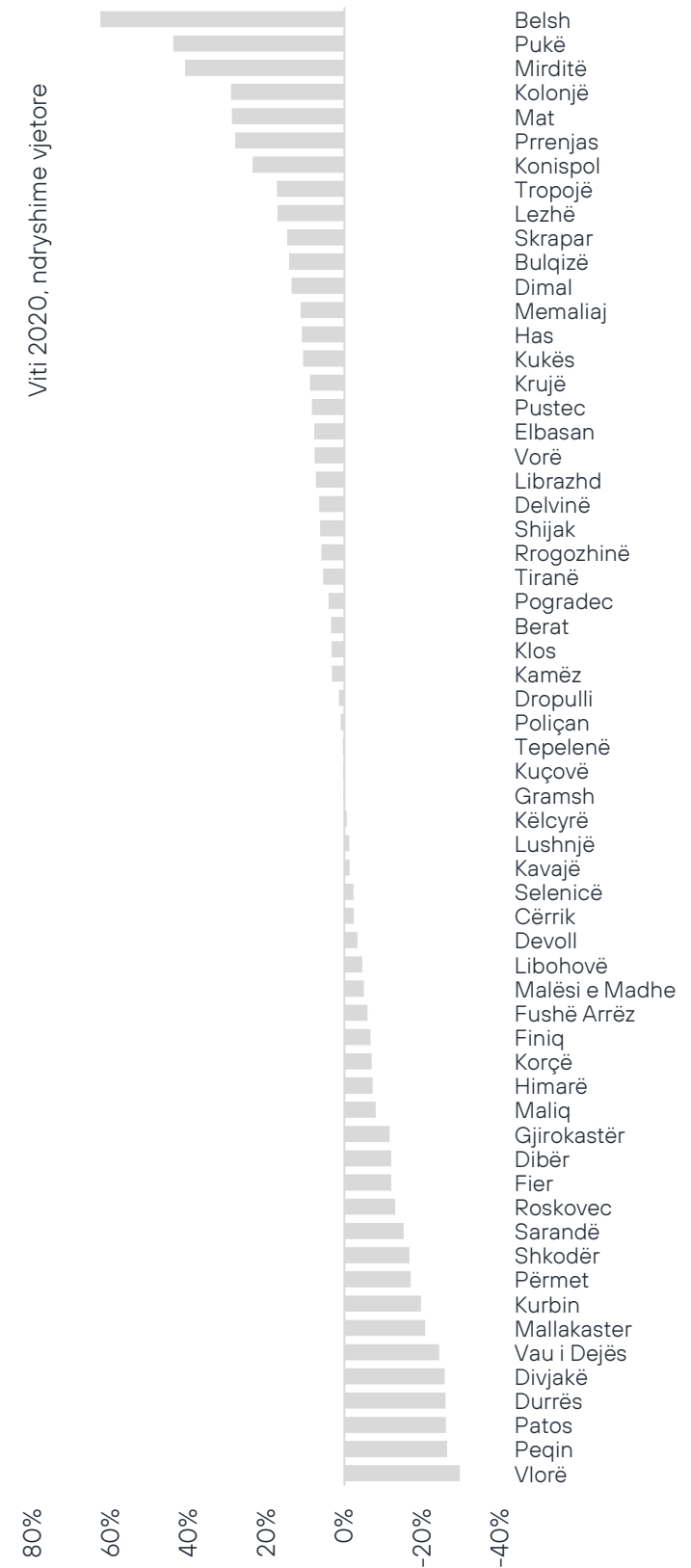
Kolonjë (+29.2%) etj. Në të kundërt, të ardhurat nga taksat mbi pasuritë e paluajtshme rezultojnë në rënie në 23/61 bashki si: Vlorë (-29.6%), Peqin (-26.4%), Patos (-26.1%), Durrës (-26%), Divjakë (-25.8%), Vau i Dejës (-24.3%) etj. Të ardhurat nga taksa mbi pasuritë e paluajtshme paraqesin nivel të lartë përqendrimi në një grup të kufizuar bashkish (shiko grafikun 17). Rreth 45.5% e të ardhurave nga taksa për pasuritë e paluajtshme mbledhet në bashkinë Tiranë, rezultat i përqendrimit të një numri të lartë banesash dhe ndërtesash në këtë territor. Bashkia Durrës renditet e dyta për nga pesha në të ardhurat nga taksa mbi pasuritë e paluajtshme me rreth 5.4% ndaj totalit për periudhën e konsideruar, ndjekur nga bashkitë Fier, Elbasan, Vlorë dhe Shkodër.

Të ardhurat nga taksa mbi ndërtesat zënë peshën më të madhe në totalin nga të ardhurat nga taksat mbi pasurinë

e paluajtshme (mesatarisht 75% në tre vitet e fundit, grafiku 18 majtas). Rreth 50.4% e të ardhurave totale nga taksa e ndërtesës u mbledhën në bashkinë Tiranë ndjekur nga bashkitë Durrës (4.7% ndaj totalit) dhe Elbasan (4.4% ndaj totalit).

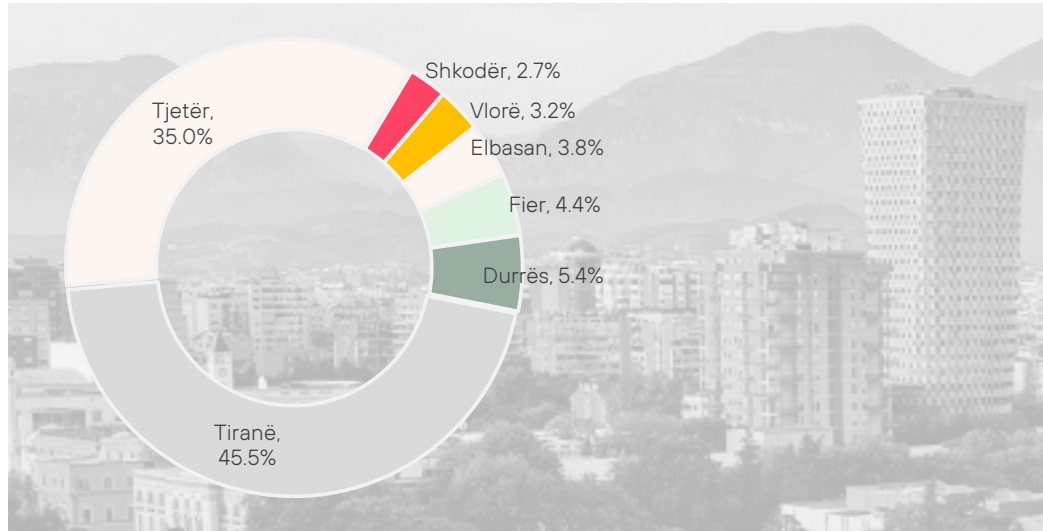
Për vitin 2020, të ardhurat nga kjo taksë regjistruan një nivel prej rreth 3.8 miliardë lekë, në rënie me rreth 3.1% në terma vjetorë. Gjatë vitit 2020, të ardhurat nga taksa e ndërtesës shënuan rënie në 35/61 bashki në vend dhe veçanërisht në bashkitë Devoll (-79.4%), Memaliaj (-61.8%), Mallakastër (-52.4%), Divjakë (-52%) etj. Ndër bashkitë e goditura nga tërmetet e fundit të vitit 2019 në bashkitë Durrës, Kurbin dhe Peqin u shënuan rënie e të ardhurave nga taksa e ndërtesës. Në të kundërt, në bashkitë Krujë, Kamëz, Tiranë, Rogozhinë normat e rritjes u moderuan disi krahasuar me një vit më parë por vijuan të jenë pozitive.

Grafik 16. Të ardhura nga taksa mbi pasuritë e paluajtshme sipas bashkive

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Grafik 17. Pesha e bashkive në të ardhurat nga taksa mbi pasurinë e paluajtshme

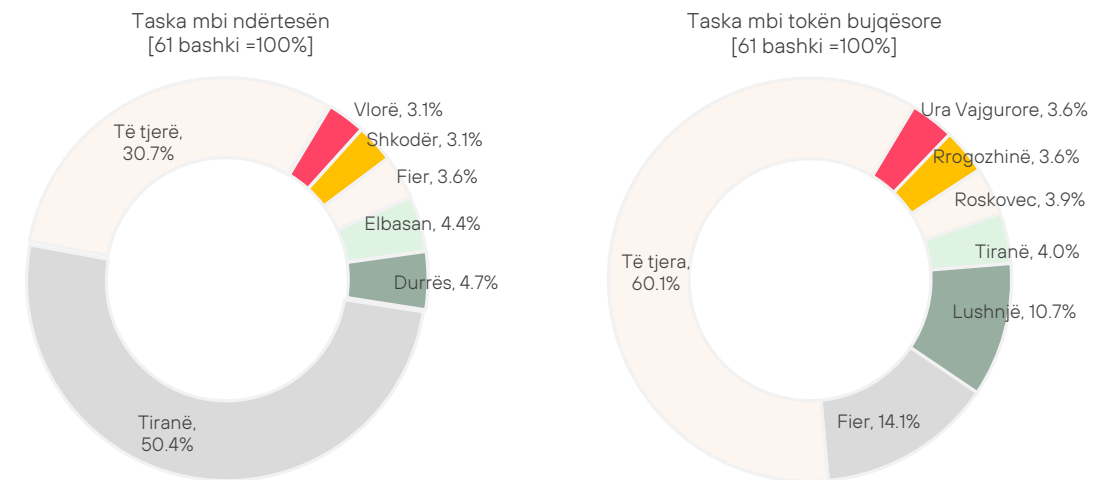
Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Megjithatë, niveli aktual i të ardhurave të mbledhura nga kjo taksë tregon se rezultatet e reformës dhe metodologjisë së re, ende nuk janë materializuar. Në mungesë të informacioneve të detajuara, ecuria aktuale e të ardhurave nga taksa mbi ndërtesat mund të interpretohet në disa mënyra: (i) metodologjia e re e cila solli një rritje të barrës fiskale mund të ketë krijuar pamundësi për pagesën e kësaj takse nga taksapaguesit dhe të ketë rritur nivelin e mos-pagesës së saj; (ii) metodologjia e re mund të ketë ulur - rritur barrën fiskale nga një kategori taksapaguesish tek tjetra, me rezultante kompensuese të njëra - tjetrës, pra me efekt të papërfillshëm në total; (iii) me aplikimin e metodologjisë së re, nuk është arritur të rritet baza e taksueshme sidomos në ato bashki që po përdoret UK si agjent tatimor (dhe mund të ketë ende lidhje të paligjshme/ të paregjistruara) apo jo e gjithë popullata është e mbuluar me shërbim; (iv) ndodhitë që karakterizuan fundin e

vitit 2019 (tërmetet e njëpasnjëshme) dhe pandemia e COVID-19 mund të kenë ndikuar negativisht në kryerjen e pagesave për këtë taksë nga taksapaguesit.

Të ardhurat nga taksa mbi tokën bujqësore, ndonëse me peshë ndjeshëm më të ulët sesa të ardhurat nga taksa mbi ndërtesën, kontribuan me rreth 543.7 milionë lekë (në rritje me rreth 5.1% në terma vjetorë) në kategorinë e të ardhurave nga taksa mbi pasuritë e paluajtshme. Në ndryshim nga elementi i përqendrimit të të ardhurave nga taksa e ndërtesës në një numër të kufizuar bashkish, të ardhurat nga taksa mbi tokën bujqësore rezultojnë të jenë të shpërndara ndërmjet bashkive. Niveli më i lartë i kësaj takse u mblodh në bashkinë Fier (rreth 14.1% e totalit), Lushnjë (rreth 10.7% e totalit) dhe Divjakë (rreth 4.7% e totalit), lidhur dhe me karakterin bujqësor të ekonomive të këtyre bashkive.

Grafik 18. Të ardhura nga taksat mbi ndërtesën dhe tokën bujqësore, viti 2020

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Të ardhurat nga taksa e truallit zënë një peshë të ulët në totalin e të ardhurave nga taksat e pronës (rreth 3.1%) dhe shënuan rritje me rreth 8.2% në terma vjetorë.

Të ardhurat nga taksa mbi transferimin e të drejtave të pronësisë shënuan rënie me rreth 3.2% në terma vjetorë në fund të vitit 2020.

Elementi i dytë i rëndësishëm në të ardhurat nga taksat vendore përfaqësohet nga të hyrat nga taksa e ndikimit në infrastrukturë nga ndërtimet e reja. Të hyrat nga kjo taksë vijojnë të përfaqësojnë një burim të rëndësishëm dhe qenësishëm në buxhetin vendor (më i lartë edhe se të ardhurat nga taksat e pronës):

në vitin 2020 të ardhurat nga kjo taksë përfaqësuan rreth 52.2% ndaj totalit të të ardhurave nga taksat vendore, rreth 32.8% ndaj totalit të të ardhurave nga burimet e veta vendore dhe u vlerësuan në rreth 0.5% të PBB-së nominale.

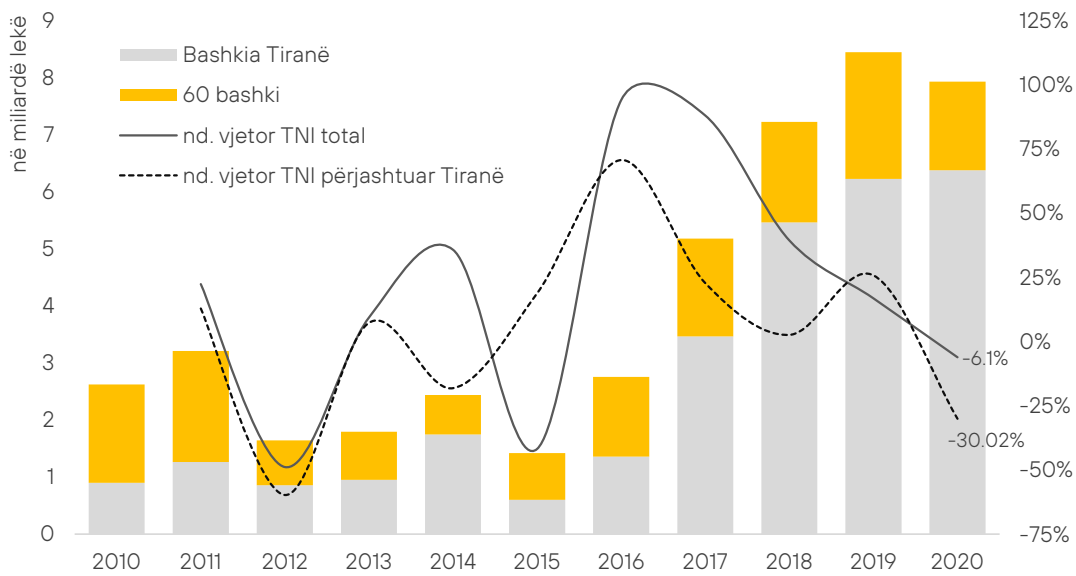
Zgjerimi i peshës së këtij zëri në buxhetet vendore vlerësohet të jenë ndikuar ndjeshëm nga zbatimi i PPV-ve nëpërmjet lejeve të ndërtimit për ndërtesa të reja veçanërisht në tre vitet e fundit: në vitin 2018 u dhanë 1,194 leje, në vitin 2019 rreth 1,094 leje dhe për gjashtë muajt e parë të vitit 2020 ishte 393 leje.¹⁰ Zbatimi i Planeve të Përgjithshme Vendore (PPV) nëpërmjet lejeve të reja të ndërtimit, nga një anë, ndikon pozitivisht në rritjen e të ardhurave nga TNI për bashkitë, nga ana tjetër, i vendos ato në një pozicion

sfidues për ofrimin e infrastrukturave të nevojshme publike, të cilat gjithashtu kërkojnë financime si në zhvillim fillestar ashtu dhe në mirëmbajtje të vazhdueshme.¹¹

Pas një rritje me ritme dyshifrore, të ardhurat nga taksa e ndikimit në infrastrukturë nga ndërtimet e reja

shënuan një nivel prej rreth 7.9 miliardë lekë, në rënie me rreth 6.1% në terma vjetorë, ose rreth 514 milionë lekë më pak krahasuar me vitin e mëparshëm. Përfundimisht të ardhurat e arkëtuara nga bashkia Tiranë, 60 bashkitë e tjera në vend mblodhën rreth 1.5 miliardë lekë nga TNI, me rënie të theksuar në terma vjetorë me rreth 30%.

Grafik 19. Ecuria e të ardhurave nga taksa e ndikimit në infrastrukturë

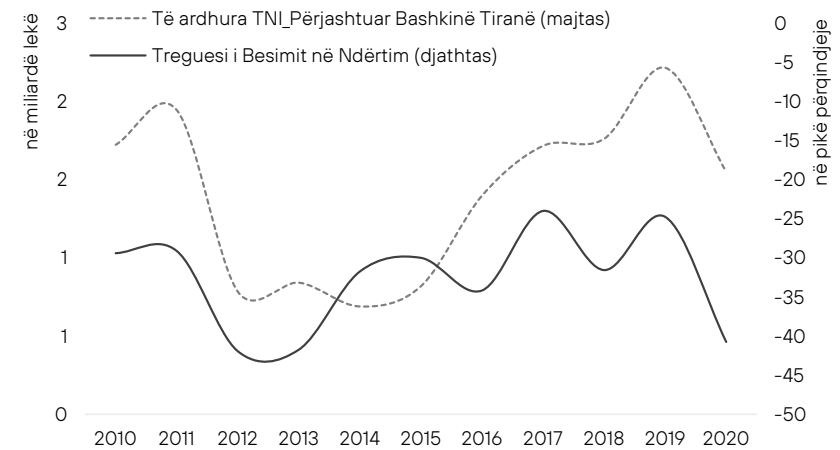
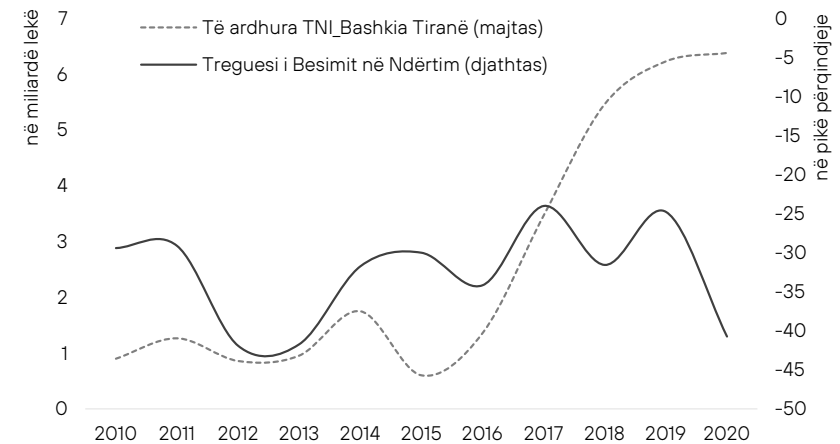
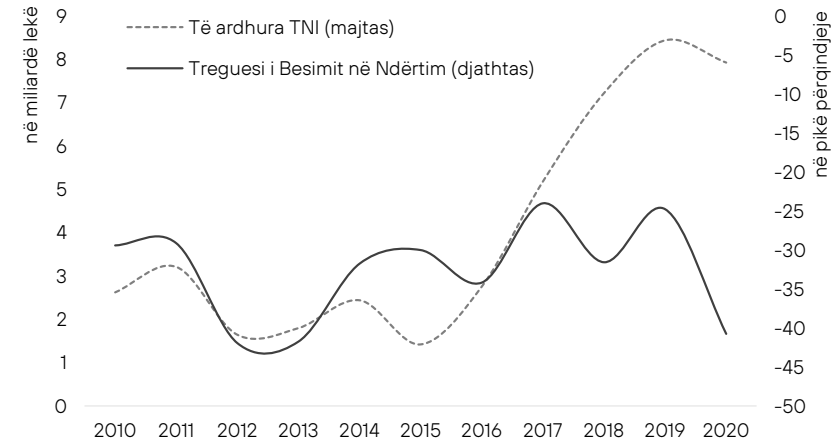

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Performanca në të ardhurat prej kësaj takse sugjeron për vijimësi të presioneve zhvillimore matur nga numri i lejeve të ndërtimit, ndonëse ky presion është përqendruar kryesisht në bashkinë Tiranë (rreth 24.2% e totalit të lejeve të dhëna në gjashtëmujorin e parë të vitit 2020). Ndonëse në terma të të ardhurave të gjeneruara nga TNI dhe nga numri lejeve të ndërtimit të dhëna situata paraqitet dinamike

dhe me zhvillim të përshpejtuar, në perceptimin e bizneseve të sektorit të ndërtimit, përafërsisht nga treguesi i besimit në ndërtim (TBN), situata vijon të jetë thellësisht negative (shiko grafikun 20). Në periudhën në analizë, TBN qëndroi në territor negativ duke sugjeruar për një situatë negative të perceptuar në këtë sektor në fund të vitit 2020.

Grafik 20. Tregues të zhvillimeve në sektorin e ndërtim

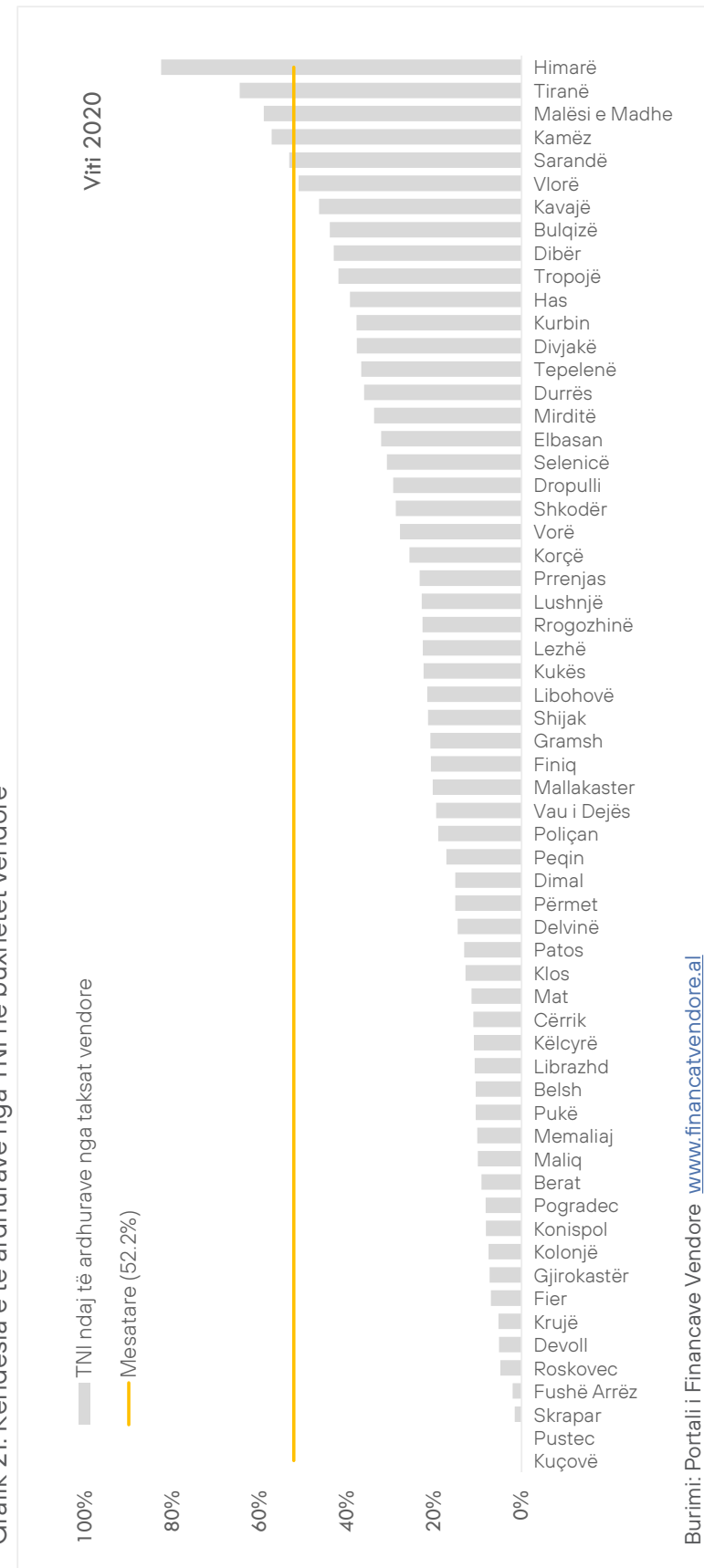
Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al & Banka e Shqipërisë

Megjithatë, ndonëse deri në vitin 2017 treguesi i TBN-së dhe i të ardhurave nga TNI në total paraqesin korrelacion të mirë ndërmjet tyre, në vitet në vijim ecuria e tyre është e ndryshme. Kjo diferencë rezulton të përcaktohet nga ecuria e të ardhurave nga TNI në bashkinë Tiranë, veçanërisht pas vitit 2017 dhe rritjes në vijim. Në të kundërt, të ardhurat nga TNI për 60 bashkitë e tjera në vend dhe TBI paraqesin korrelacion në kohë.

Në nivel mesatar, të ardhurat nga TNI (nga ndërtimet e reja dhe të ardhurat nga legalizimet) kanë rritur në mënyrë progresive kontributin e tyre në buxhetet vendore (shiko grafikun 21). Në periudhën 2010-2015, të ardhurat nga TNI përfaqësuan mesatarisht rreth 25.6% të të ardhurave totale nga taksat vendore dhe në periudhën 2016-2020 pesha e tyre u rrit në rreth 44.6% të të ardhurave nga taksat vendore. Në fund të vitit 2020, të ardhurat totale nga TNI nga 61 bashkitë përfaqësuan rreth 52.2% të të ardhurave nga taksat vendore. Për rreth 8% të bashkive ose 5/61 bashki, të ardhurat nga kjo taksë qëndrojnë mbi mesataren kombëtare të raportit TNI/të ardhura nga taksat vendore: bashkitë Himarë (82.6%), Tiranë (64.6%), Malësi e Madhe (59.1%), Kamëz (57.2%) dhe Sarandë (53.2%). Në bashkinë Vlorë, raporti i të ardhurave nga TNI ndaj taksave kombëtare shënon një nivel pranë mesatares kombëtare. Ndërkohë, në rreth 21% të bashkive ose 13/61 bashki të ardhurat nga kjo taksë përfaqësojnë më pak se 10% të të ardhurave nga taksat vendore duke reflektuar deri diku edhe presione më të ulëta zhvillimi apo mungesë kërkesë për zhvillime të reja.

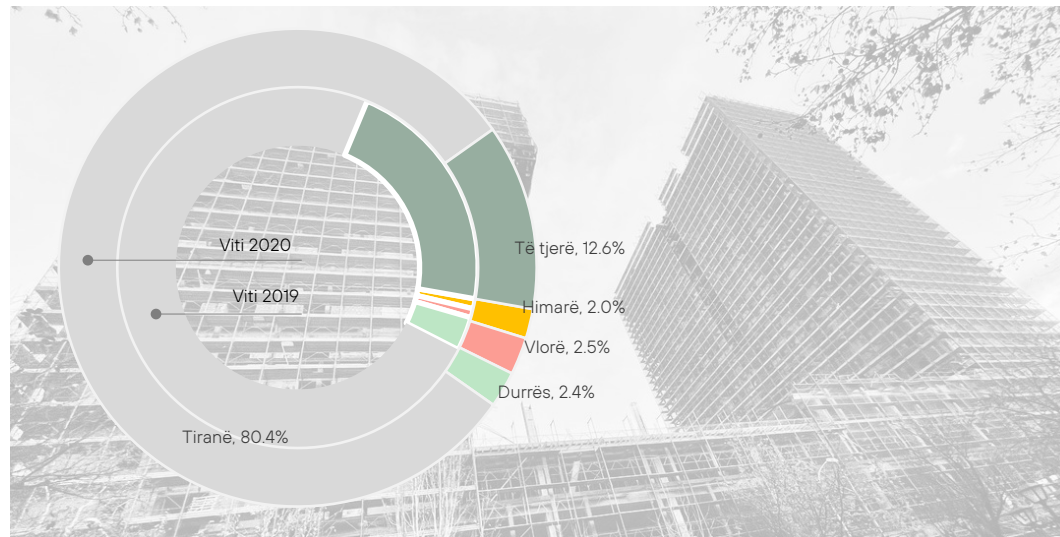
Ndonëse me peshë të madhe në të ardhurat nga taksat vendore, të ardhurat nga TNI nuk realizohen njëtrajtësisht në të gjitha bashkitë (shiko grafikun 22). Rreth 80.4% e të ardhurave nga kjo taksë u mbledh në bashkinë Tiranë dhe diferenca në 60 bashkitë e tjera në vend. Në vitin 2020, bashkia Tiranë arkëtoi rreth 6.4 miliardë lekë, në rritje me rreth 2.4% në terma vjetorë. Me diferencë të theksuar nga bashkia Tiranë, bashkia Vlorë mbledhi rreth 2.5% të të ardhurave nga TNI për vitin 2020 ndjekur nga bashkitë Durrës (rreth 2.4%) dhe Himarë (rreth 2.0%). Bazuar në informacionin për lejet e ndërtimit të dhëna në gjashtë muajt e parë të vitit 2020, në bashkinë Tiranë do të shtohen rreth 520 mijë metër katrorë sipërfaqe ndërtimore të reja apo rreth 79% e sipërfaqes totale ndërtimore të re në Shqipëri. Këto të dhëna, konfirmojnë sërish për karakterin specifik të kësaj bashkie dhe diferencën e të krijuar midis bashkisë Tiranë dhe 60 bashkive të tjera në vend.

Grafik 21. Rëndësia e të ardhurave nga TNI në buxhetet vendore

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Grafik 22. Taksa e ndikimit në infrastrukturë nga ndërtimet e reja (total = 100%)

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

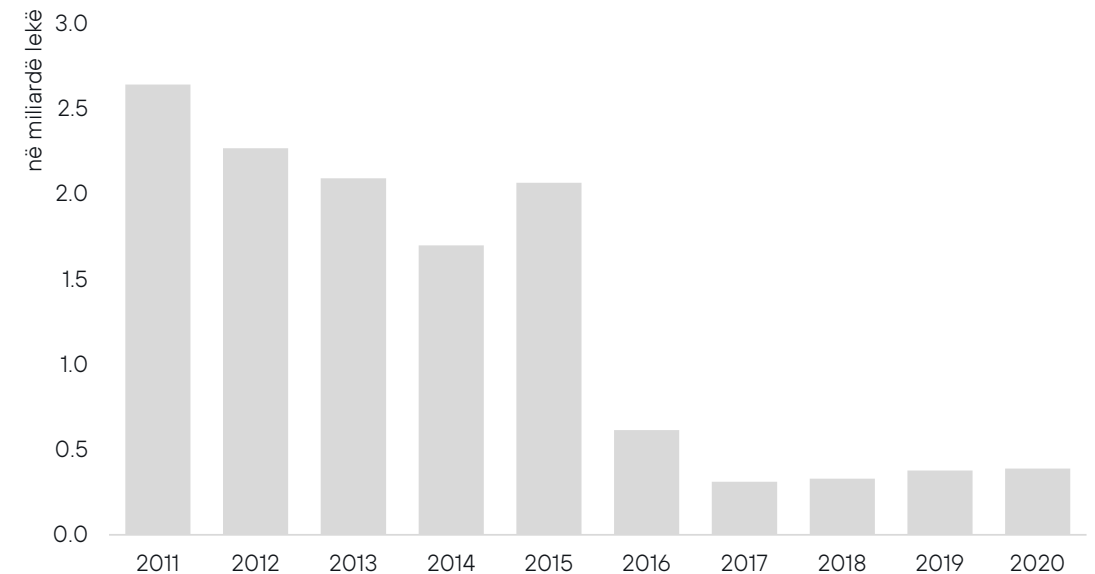
Taksa e ndikimit në infrastrukturë është shndërruar në një burim të qenësishëm i të ardhurave në buxhetin vendor, veçanërisht në bashkitë e mëdha si Tirana, Durrësi, Himara, Lezha etj. Rritja e kontributit të kësaj takse në buxhetin vendor do të kërkonte njëkohësisht parashikime dhe angazhime afatmesme deri/dhe afatgjata në lidhje me ofrimin e shërbimeve publike vendore për zhvillimet e reja. Në total, në gjashtë muajt e parë të vitit 2020 janë shtuar rreth 656 mijë metër katror ndërtime të reja të cilat do të duhej të shoqëroheshin me infrastruktura publike mbështetëse. Gjithashtu, duke qenë një burim të ardhurash jo i vazhdueshëm, bashkitë duhet të gjejnë zgjidhje dhe të aftësohen për t'u bërë ballë detyrimeve financiare të sotme dhe atyre të ardhshme, përballë një buxheti të kufizuar – kjo do të krijonte kushte të favorshme dhe do të ishte në përputhje me konceptin e barazisë ndër-gjeneracionale. Praktikisht, të ardhurat e realizuara sot nga kjo taksë do të duhej të investoheshin për të siguruar infrastrukturën e nevojshme

publike si dhe operimin e tyre në të ardhmen, pa rënduar në buxhetet e gjeneratave të ardhshme.

Të ardhurat nga *tatimi i thjeshtuar mbi fitimin e biznesit të vogël*, dikur një burim financiar i rëndësishëm në buxhetet vendore (në vitin 2015, të ardhurat nga kjo taksë përfaqësonin rreth 24.7% ndaj totalit të të ardhurave nga taksat vendore, ndërsa, në vitin 2020 ato përfaqësuan rreth 2.6% të tyre), vijnë të tkurrin kontributin e tyre në mënyrë progresive (paraqitur në grafikun 23).

Në terma nominalë, të ardhurat nga kjo taksë regjistruan një vlerë prej rreth 387 milionë lekë në 2020, me një rritje prej 3.1% krahasuar me vitin 2020. Në terma afatgjatë, të ardhurat nga kjo taksë pritet të ulin në mënyrë progresive kontributin e tyre në totalin e të ardhurave nga burime të veta vendore.¹³ Në vijim të vështirësive të krijuara nga pandemia e COVID-19 dhe për të stimuluar biznesin e vogël, pjesë e propozimeve të politikës fiskale është

Grafik 23. Ecuria e të ardhurave nga tatimi i thjeshtuar mbi fitimin e biznesit të vogël

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

dhe heqja e kësaj takse deri në vitin 2029.¹⁴ Ndërkohë, bazuar në ligjin nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore" në nenin 4, pika 6 citohet se:

"Në rastet kur ulen apo hiqen taksa ose tarifa vendore nga qeverisja qendrore, njësitë e vetëqeverisjes vendore kompensohen plotësisht, nëpërmjet rritjes së tranfertës së pakushtëzuar, taksave të ndara, transferimit në nivel vendor të një takse tjetër kombëtare ose kombinimi i tyre."

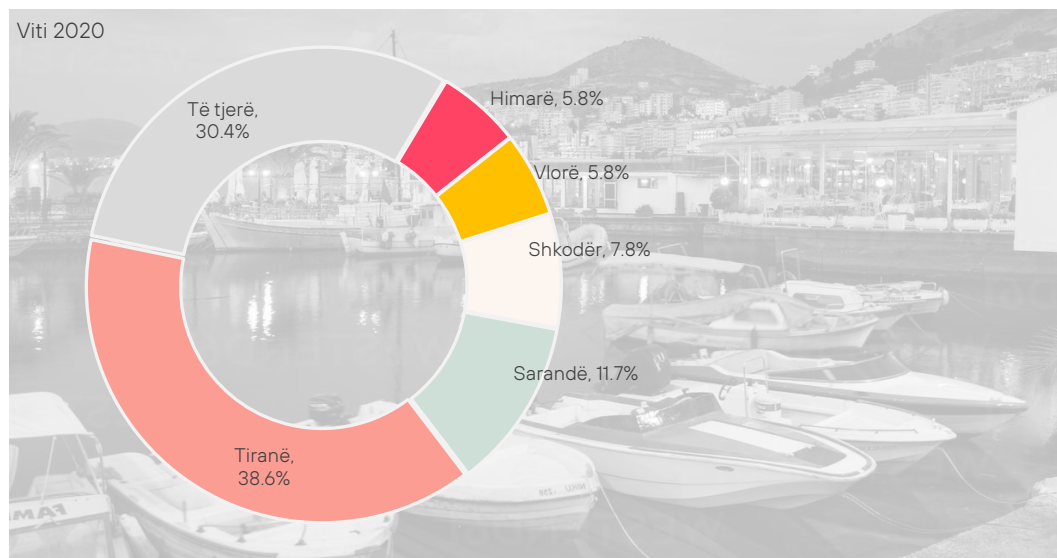
Gjithashtu, ligji nr. 139/2015 "Për vetëqeverisjen vendore", neni 34 mbi parimet themelore për financat e vetëqeverisjes vendore, pika 5 citohet:

"Në rast se ndryshimet në politikën fiskale shoqërohen me ulje të niveleve, normave dhe bazës së taksave vendore apo të pjesës së të ardhurave të njësitë të qeverisjes vendore nga taksat e ndara, Ministria e Financave është e detyruar të marrë masat për kompensimin e uljes, nëpërmjet rritjes së transfertave financiare dhe mundësive për huamarrjen vendore dhe/ose formave të tjera."

Ndonëse ligjërisht, qeveria qendrore ka detyrim të kompensojë bashkitë për të ardhurat e munguara, që prej vitit 2016 kjo gjë nuk duket të ketë ndodhur. Gjithashtu, mbetet për t'u parë nëse dhe si do të rishikohet formula për ndarjen e transfertës së të pakushtëzuar, pasi kjo taksë është përdorur për të siguruar ekualizimin horizontal efektiv ndërmjet 61 bashkive (për të konsideruar diferencat ekzistuese në kapacitetin fiskal të bashkive).

Ndonëse në masë më të ulët (0.6% e të ardhurave nga taksat vendore), të ardhurat nga taksa vendore mbi veprimtarinë e shërbimit hotelier kontribuon negativisht në ecurinë e përgjithshme e të ardhurave nga taksat vendore. Për vitin 2020, të ardhurat nga kjo taksë shënuan një nivel prej rreth 94.7 milionë lekë, në rënie të theksuar me rreth 62.1% në terma vjetorë. Kjo rënie vlerësohet të jetë rezultat i masave shtrënguese të aplikuara nga qeveria qendrore në kuadër të frenimit të përhapjes së pandemisë së COVID-19 në vend. Lëvizjet e kufizuara dhe mbyllja e kufijve përcaktuan ngushtimin në të ardhurat e gjeneruara nga kjo taksë në buxhetet vendore.

Grafik 24. Taksa mbi veprimtarinë e shërbimit hotelier

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

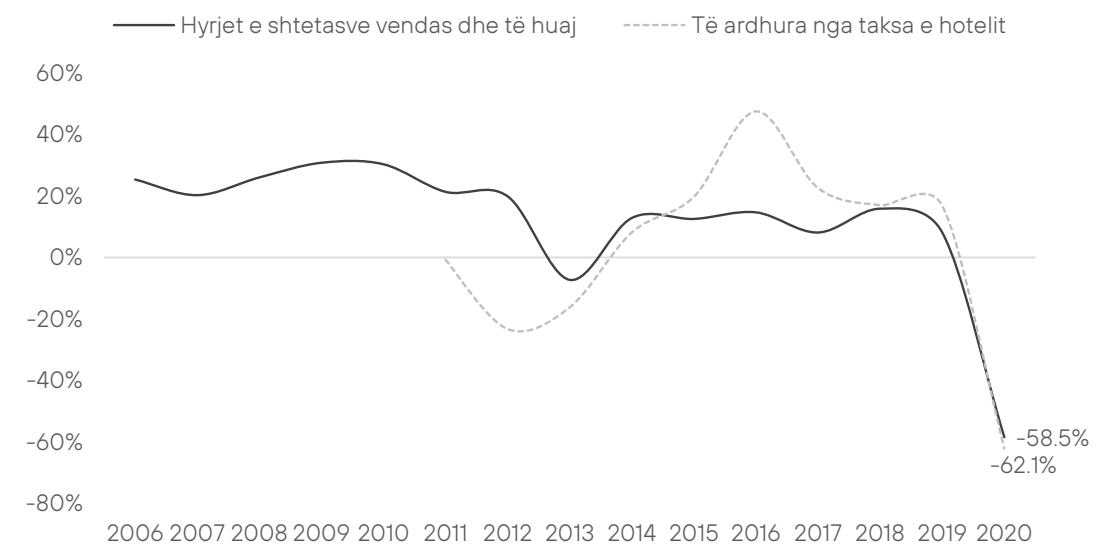
Për vitin 2020, rreth 38.6% e të ardhurave nga taksa e hotelit u mblodhën në bashkinë Tiranë, ndjekur nga bashkia Sarandë me rreth 11.7% të të ardhurave totale të mbledhura nga kjo taksë (shiko grafikun 24). Niveli i të ardhurave të mbledhura nga taksa

mbi veprimtarinë e shërbimit hotelier qëndron ndjeshëm nën potencialin e kësaj takse, veçanërisht në periudhën përpara pandemisë së COVID-19 dhe bashkitë me potencial të lartë turistik. Në vendin tonë, numri i turistëve ka njohur rritje me ritme të përshpejtuara,

çka duket të mos jetë përkthyer në rritje të të ardhurave për buxhetet vendore nga taksa e hotelit (shiko grafikun 25). Bazuar në legjislacionin në fuqi, baza e taksës është numri i netëve të qëndruara në hotel (e llogaritur si lekë për natë fjetje në hotel për person). Varësisht tipologjisë së strukturës akomoduese dhe kategorisë së bashkisë, taksa e fjetjes në hotel është

140 lekë dhe 350 lekë në bashkitë e kategorisë së parë (Tiranë dhe Durrës), 70 lekë dhe 175 lekë në bashkitë e kategorisë së dytë (Vlorë, Fier, Sarandë, Pogradec, Korçë, Elbasan, Berat, Lushnjë, Gjirokastër, Shkodër, Kavajë dhe Lezhë) dhe 35 lekë dhe 105 lekë në bashkitë e kategorisë së tretë (të gjitha bashkitë e tjera përjashtuar bashkitë e kategorisë së parë dhe të dytë).

Grafik 25. Turizmi dhe të ardhurat nga taksa e hotelit (ndryshime vjetore).

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Një problem shqetësues në sektorin e turizmit është informaliteti i cili shfaqet në forma të ndryshme si mos regjistrimi i strukturave akomoduese apo kapaciteteve reale, mos deklarimi i netëve qëndrimeve apo deklarimi i numrave fiktivë etj. Sipas Kristo (2013) dhe FSHZH (2018), ekziston një hendek i madh në numrin e strukturave akomoduese të deklaruar përkundrejt atyre që realisht ushtrojnë aktivitetin në territor.

Në mungesë të formalizmit të sektorit, bashkitë humbasin çdo vit të ardhura për buxhetet e tyre, të ardhura të cilat mund të përdoshin për përmirësimin e strukturave dhe infrastrukturave turistike.

Hapësirë informuese 2

Fuqia taksuese e bashkive.

Në hapësirën informuese 1 u paraqitën tre tregues të cilët përdoren për të vlerësuar autonominë fiskale dhe financiare të bashkive në vend. Krahas tyre, përparimi i decentralizimit fiskal u vlerësua duke përdorur tregues të të ardhurave ndaj PBB-së dhe ndaj të ardhurave të qeverisë së përgjithshme. Bazuar në këto tregues, u vlerësua për një nivel të ulët të autonomisë financiare të bashkive në vend dhe për një decentralizim fiskal i cili ende nuk duket të jetë materializuar. Për një vlerësim më të drejtë dhe të qartë të autonomisë së bashkive në kahun e të ardhurave, është e rëndësishme të gjykojmë mbi një sërë elementësh të tjerë si autonomia në përcaktimin e nivelin e taksës dhe/ose tarifës, bazën e taksueshme, lehtësitë e aplikueshme etj. Për këtë qëllim, do të aplikojmë metodologjinë e zhvilluar nga OECD-ja (OECD, 2020) për të vlerësuar mbi autonominë e bashkive në taksim apo fuqinë taksuese të bashkive në Shqipëri.

Sipas OECD-së, një nga përparësitë ekonomike dhe politike të decentralizimit të financave publike vjen pikërisht nga mundësia e njëjësive të vetëqeverisjes vendore për të marrë vendime mbi taksimin. Sa më shumë hapësirë të ketë njësi e vetëqeverisjes vendore në përcaktimin e nivelit të taksës, bazës së taksueshme dhe karakteristika të tjera të taksës, aq më e lartë autonomia apo fuqia e saj taksuese. Për këtë qëllim, OECD ka krijuar një sistem kodimi për të mund të vlerësuar sa autonomi kanë NjQV-të në taksim, në një rend rënës të saj nga më i larti tek më i ulëti.

Në Shqipëri, të ardhurat që bashkitë përftojnë nga taksat janë të rregulluara në dy ligje të rëndësishëm: ligji nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore" dhe ligji nr. 9632/2006 "Për sistemin e taksave vendore" i ndryshuar. Bazuar në dy ligjet e sipërcituara bashkitë gëzojnë të ardhura nga taksat vendore të cilat gjenden të përmbledhura në tabelën 2. Nga një vështrim krahasues i tyre, vërehet nevoja për rregullime dhe njehsim në terminologji dhe në përmbajtje midis

dy ligjeve të cilat referojnë taksat vendore. Kjo është e vlefshme në rastin e taksës mbi pasurinë e paluajtshme, ku krahas ndërtesës, tokës bujqësore dhe truallit, ligji nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore" përmban dhe "mbi transaksionet e kryera me to". Gjithashtu, në ligjin nr. 9632/2006 "Për sistemin e taksave vendore" i ndryshuar listohet ndër taksat vendore "taksa mbi kalimin e të drejtës së pronësisë për pasuritë e paluajtshme", që nuk listohet në ligjin 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore". Në këtë të fundit, renditet si taksë vendore "Taksa vendore mbi të ardhurat vetjake, taksa mbi të ardhurat e krijuara nga dhuratat, trashëgimitë, testamentet ose lotaritë vendore" dhe "taksa e kalimit të së drejtës së pronësisë për pasurinë e paluajtshme për individë, personat fizikë dhe juridikë" klasifikohet si taksë e ndarë. Për të mënjeluar çdo paqartësi, do të ishte rasti i njehsimit të terminologjisë dhe përcaktimeve në çfarë përbën taksë vendore dhe çfarë përfshihet në taksat e ndara.

Tabelë 2. Taksat vendore në Shqipëri

Sipas ligjit 9632/2006 "Për sistemin e taksave vendore"	Sipas ligjit nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore"
Tatimi i thjeshtuar mbi fitimin për biznesin e vogël	Taksa vendore mbi veprimtarinë ekonomike të biznesit të vogël
Taksa mbi pasurinë e paluajtshme, në të cilën përfshihen taksa mbi ndërtesat, taksa mbi tokën bujqësore dhe taksa mbi truallin	Taksa mbi pasurinë e paluajtshme, në të cilën përfshihen taksa mbi ndërtesat, taksa mbi tokën bujqësore dhe taksa mbi truallin, si dhe mbi transaksionet e kryera me to
Taksa e fjetjes në hotel	Taksa vendore mbi veprimtarinë e shërbimit hotelier
Taksa e ndikimit në infrastrukturë nga ndërtimet e reja	Taksa e ndikimit në infrastrukturë nga ndërtimet e reja
Taksa mbi kalimin e të drejtës së pronësisë për pasuritë e paluajtshme	
Taksa e tabelës	Taksa e tabelës
Taksa të përkohshme	Taksa vendore të përkohshme
	Taksa vendore mbi të ardhurat vetjake, taksa mbi të ardhurat e krijuara nga dhuratat, trashëgimitë, testamentet ose lotaritë vendore
	Taksa të tjera, të përcaktuara me ligj

Duke qenë se të ardhurat nga taksat vendore dhe taksat e ndara përdoren në autonomi nga bashkitë, në matricën e vlerësimit të fuqisë/autonomisë taksuese të bashkive do të përfshijmë edhe taksat e ndara:

- Taksën e kalimit të së drejtës së pronësisë për pasurinë e paluajtshme për individë, personat fizikë dhe juridikë (ku bashkitë përftojnë 97% e të ardhurave);
- Taksën vjetore për qarkullimin e mjeteve të përdorura (ku bashkitë përftojnë 25% të të ardhurave);
- Rentën minerare (ku bashkitë përftojnë 5% të të ardhurave);
- Tatimin mbi të ardhurat personale (ku bashkitë përftojnë 2% të të ardhurave).

Të ardhurat nga taksat vendore dhe taksat e ndara përdoren në autonomi të plotë nga bashkitë (neni 4 i ligjit 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore". Ndërkohë, ligji për taksat kombëtare citon që e ardhura nga renta minerare duhet të përdoret për investime. Ndërkohë, për të ardhurat nga taksa e ndikimit në infrastrukturë në nenin 12 pika 4 përcaktohet se të ardhurat prej kësaj takse "...kryesisht, përdoren për financimin e investimeve publike".

Tabelë 3. Fuqia taksuese e bashkive

Kriteri	Kodi	Fuqia taksuese	Fuqia taksuese e lartë																	
			Taksa vendore mbi veprimtarinë ekonomike të biznesit të vogël	Taksa mbi pasurinë e paluajtshme (tokën bujqësore, truallin, ndërtesën)	Taksa vendore mbi veprimtarinë e shërbimit hoteleier	Taksa e ndikimit në infra-strukturë nga ndërtimet e reja	Taksa e tabelës	Taksa vendore të për-kohshme	Taksa e kalimit të së drejtës së pronësisë për pasurinë e paluajtshme për individë, personat fizikë dhe juridikë	Taksa vjetore për qarkullimin e mjeteve të përdorura	Renta minerare	Tatimi mbi të ardhurat personale								
Autonomia mbi nivelin e taksës dhe lehtësitë	A1	E plotë, NjQV vendos nivelin e taksës dhe lehtësitë pa nevojën e këshillimit me qeverinë qendrore																		
	A2	E kufizuar, NjQV vendos nivelin e taksës dhe lehtësitë pas këshillimit me qeverinë qendrore																		
Autonomia mbi nivelin e taksës	B1	E plotë, NjQV vendos nivelin e taksës dhe qeveria qendore nuk vendos kufij të sipërm apo të poshtëm mbi nivelin e taksës të zgjedhur																		
	B2	Kufij të sipërm/të poshtëm, NjQV vendos nivelin e taksës dhe qeveria qendore vendos kufij të sipërm apo të poshtëm mbi nivelin e taksës të zgjedhur																		
	B3	E kufizuar në nivelin e të ardhurave, NjQV vendos nivelin e taksës dhe qeveria qendore vendos kufizimin me të ardhurën vjetore apo rritjen taksës																		
Autonomia mbi lehtësitë	C	NjQV-ja vendos mbi lehtësitë (përjashtime, shtyrje, afate pagesash, kategorizime etj.)																		
Taksat e ndara	D1	Ekziston një marrëveshje për ndarjen e taksave në të cilën NjQV-të përcaktojnë ndarjen e të ardhurave																		
	D2	Ekziston një marrëveshje për ndarjen e taksave në të cilën ndarja e taksave mund të ndryshohet vetëm me miratimin e NjQV-së																		
	D3	Ekziston një marrëveshje për ndarjen e taksave e rregulluar me ligj, dhe mund të ndryshohet në mënyrë të njëanshme nga qeveria qendrore, por jo më shpesh se një herë në vit																		
	D4	Ekziston një marrëveshje për ndarjen e taksave ku ndarja e tyre përcakohet çdo vit nga qeveria qendore.																		
Qeveria qendore vendos nivelin e taksës dhe lehtësitë	E	NjQV-të nuk kanë kontroll mbi nivelin e taksës apo lehtësitë që mund të aplikohen																		
Asnjë prej alternativave	F	Asnjë prej klasifikimeve nuk aplikohet																		

Burimi: OECD (2020) dhe përshtatje nga Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Bazuar në vlerësimet e përfshira në tabelën 3 vlerësojmë se bashkitë në Shqipëri kanë fuqi taksuese të ulët. Të drejtën e përcaktimit të bazës së taksueshme (vlera e taksës së pasurisë së paluajtshme) dhe nivelit të taksës (jo më shumë se 35% e bazës së taksueshme) dhe karakteristikave të tjera, bashkitë e kanë vetëm në rastin e taksës së përkohshme (në përputhje me parashikimet dhe kuadrin rregullator në fuqi) ndaj dhe fuqia taksuese bie në kategorinë B2. Fuqia taksuese për taksën vendore mbi veprimtarinë ekonomike të biznesit të vogël (tatimi i thjeshtuar mbi fitimin e biznesit të vogël) dhe taksën vendore mbi veprimtarinë e shërbimit hotelier është tërësisht e qendëruar dhe klasifikohet në kategorinë E. Për taksën e ndikimit në infrastrukturë dhe taksën e tabelë, niveli i taksës dhe baza e taksueshme janë të përcaktuara në nivel qendror ndërkohë që bashkitë mund të përdorin kategorizime dhe nën-kategorizime për vendosjen e nivelit të taksës (fuqia taksuese bie në nivelin C). Në lidhje me taksën e pronës, baza e taksueshme dhe niveli i taksës dhe elementë të tjerë janë të përcaktuar nga qeveria qendrore. Bashkitë (Këshilli Bashkiak) ka të drejtë të vendosë mbi nivelin e taksës në kufijtë prej +/-30% të nivelit tregues të taksës sipas kategorive ndaj dhe mund të klasifikohet në kategorinë C. Në vlerësimin e fuqisë taksuese në lidhje me taksat e ndara, vlerësimet e kryera sugjerojnë se bashkitë nuk kanë asnjë kontroll mbi nivelin e tyre ndaj dhe klasifikohen në kategorinë D4.

Nisur nga vlerësimet e përafërta mbi fuqinë taksuese të bashkive në Shqipëri, mund të themi që ato që quhen taksat vendore, janë të përcaktuara në nivel të qendëruar. Thënë ndryshe bashkitë nuk kanë zë

në përcaktimin e bazës së taksueshme dhe nivelin e taksës. Maksimalisht, bashkitë mund të vendosin mbi kategorizime apo nën-kategorizime dhe lehtësi të tjera që lidhen me afatet, përjashtime apo mënyrat e pagesës. Në mënyrë të ngjashme, taksat e ndara janë nën vendimmarrjen e qeverisë qendrore dhe bashkitë nuk kanë zë në përcaktimin e tyre. Për më tepër, kur qeveria qendrore ndërmerr ndryshime fiskale që lidhen me këto taksat, bashkitë nuk kompensohen për diferencë me burime të tjera financiare.

1.1.2 Të ardhurat nga tarifat vendore

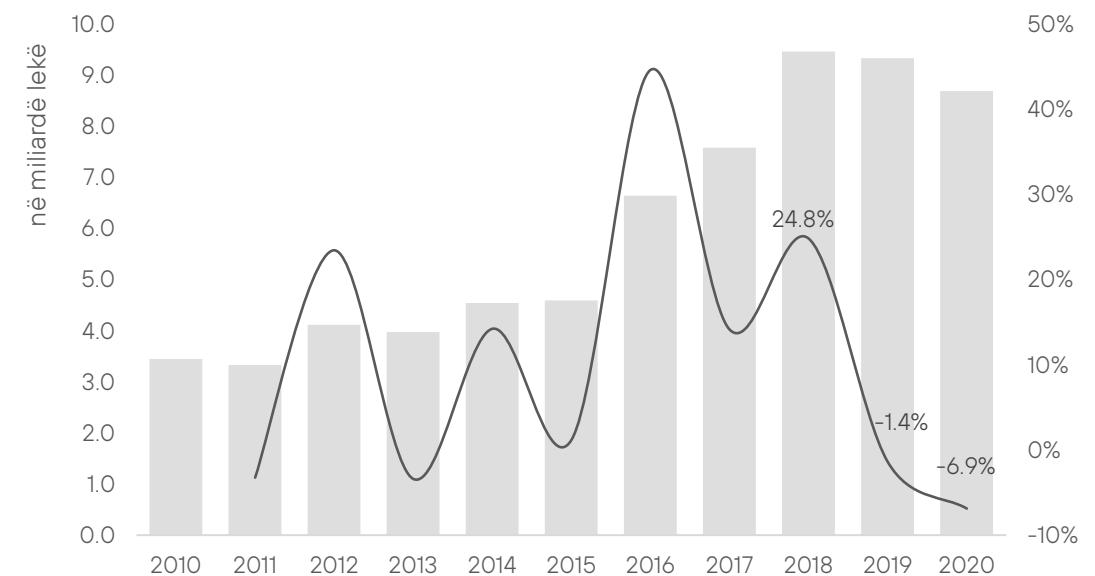
Të ardhurat nga tarifat vendore përfaqësojnë një burim të rëndësishëm të hyrash në buxhetin vendor, mbi të cilat bashkitë kanë autonomi të plotë vendimmarrje (në përcaktimin e bazës, nivelit, lehtësive dhe përdorimit të tyre). Megjithatë, ky burim mjetesh financiare paraqet luhatshmëri të lartë ndaj goditjeve të brendshme dhe/ose të jashtme (si ishin tërmetet dhe pandemia e COVID-19). Nën presionin e pandemisë së COVID-19, bashkitë u gjendën përballë sfidës së përshtatjes së mënyrës së të punuarit nën kufizimet e vendosura dhe vijimësisë së ofrimit të shërbimeve publike vendore thelbësore dhe atyre të diktuar nga situata e krizës shëndetësore. Bazuar në gjetjet nga vërtetimi i përgjithshëm me bashkitë, një pjesë e shërbimeve u ofrua në modalitetin virtual (psh. planifikimi dhe menaxhimi i territorit, arsimit etj.); shërbime si gjendja civile, aktivitetet kulturore, one-stop-shops, sportet, turizmi, transporti publik etj. u pezulluan; dhe shërbime si mbrojtja civile, menaxhimi i mbetjeve, furnizimi me ujë, shërbimet e mbrojtjes sociale etj. vijuan

të ofrohen pavarësisht vështirësive (Toto, Toska, Shutina, Farrici, & Limaj, 2020). Në këtë kontekst, mbi 80% e bashkive paraqiste pritshmëri negative në lidhje me mbledhjen e të ardhurave nga burimet e veta dhe specifiki për tarifat e pastrimit, gjelbërimit, zënien e hapësirave publike etj. (Toto, et al., 2020: p.30). Të dhënat për ecurinë e të ardhurave nga tarifat vendore gjatë vitit 2020 janë në linjë me pritshmëritë e tyre.

Në total, të ardhurat nga tarifat vendore për vitin 2020 shënuan një nivel prej

8.7 miliardë lekë, në rënie me rreth 6.9% në terma vjetorë kryesisht si pasojë e rënies së të ardhurave nga tarifa për zënien e hapësirave publike dhe tarifave të tjera administrative. Përjashtuar të ardhurat e gjeneruara nga bashkia Tiranë (rreth 46% në vitin 2020), norma vjetore e rënies së të ardhurave nga tarifat vendore për 60 bashkitë e tjera në vend thellohet më tej në rreth 10% në terma vjetorë. Kjo rënie vlerësohet të jetë e konsiderueshme dhe vlerësohet të çënojë deri diku qëndrueshmërinë në ofrimin e shërbimeve publike (të paktën ato më thelbësoret).

Grafik 26. Ecuria e të ardhurave nga tarifat vendore

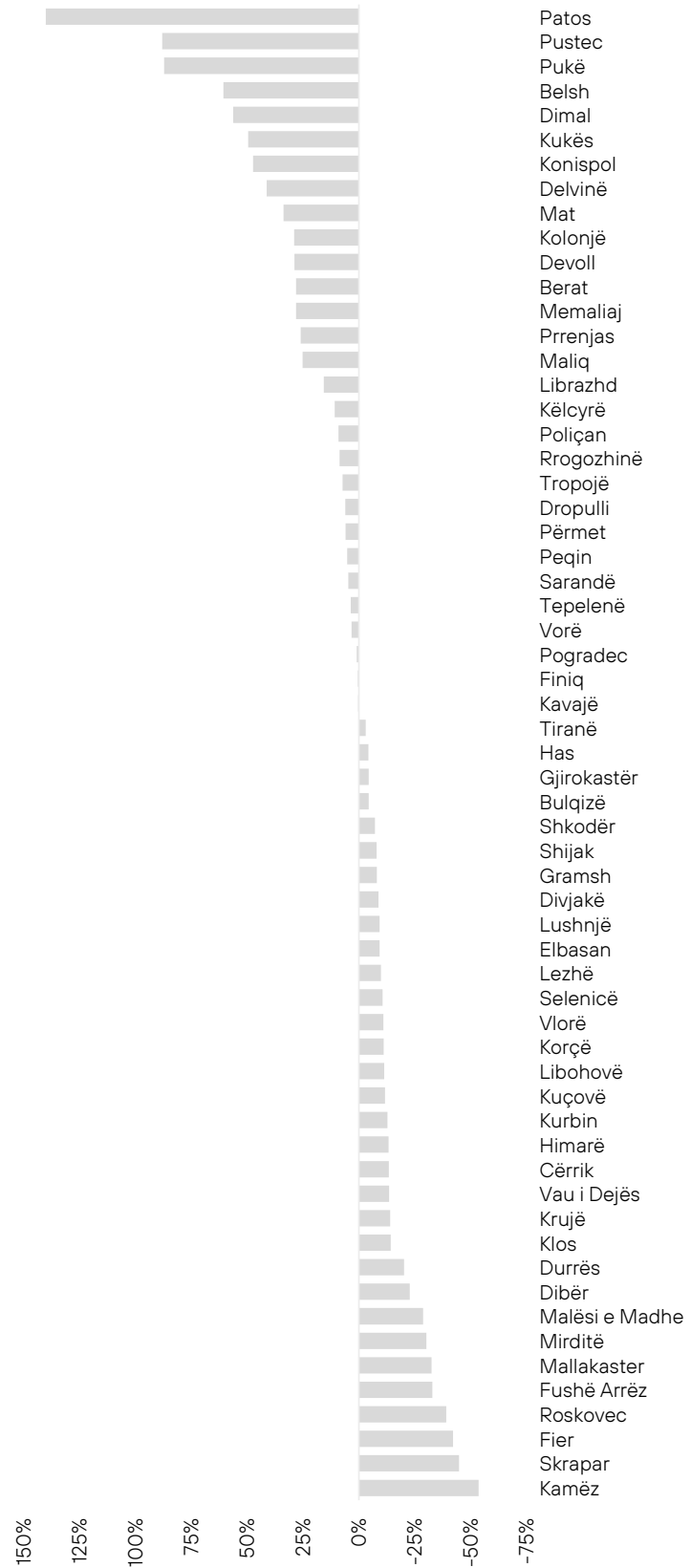

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Në nivel bashkie, rënia e nivelit të të ardhurave nga tarifat vendore ishte e pranishme në 32 nga 61 bashki (shiko grafikun 27) ndonëse, kontributin kryesor në këtë drejtim e dha rënia e të ardhurave nga tarifat vendore në bashkitë Kamëz (me rreth -53.5%),

Tiranë (me rreth -2.9%), Durrës (me rreth -20.2%) dhe të tjerë. Në të kundërt në bashkitë si Patosi, Pusteci, Puka, Belshi Ura Vajguore etj. të ardhurat nga tarifat vendore shënuan norma rritjeje pozitive.

Grafik 27. Ecuria e të ardhurave nga tarifat vendore sipas bashkive, viti 2020

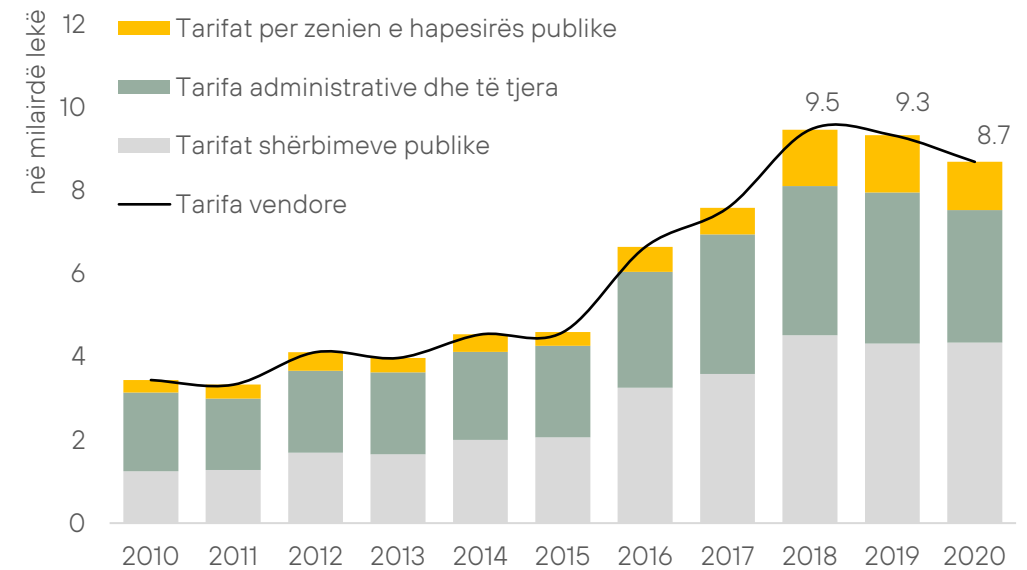

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Sipas zërave kryesorë, të ardhurat nga tarifat e shërbimeve përfaqësojnë rreth 50% të të ardhurave totale nga tarifat, të ardhurat nga tarifat administrative dhe të tjera përfaqësojnë rreth 36.7% dhe të ardhurat nga tarifa për zënien dhe shfrytëzimin e hapësirave publike rreth 13.3%. Të ardhurat nga tarifat e shërbimeve publike (menaxhimi i mbetjeve, ndriçimi dhe gjelbërimi, furnizimi me ujë dhe kanalizimet, ujëjitja dhe kullimi) regjistruan një vlerë prej rreth 4.3 miliardë lekë, në rritje të lehtë me rreth 0.4% në terma vjetorë. Rreth 88.4% e të ardhurave nga tarifat për shërbimet publike u mbledhën nga tarifa e pastrimit dhe higjienës. Në tre vitet e fundit, të ardhurat

nga tarifa e pastrimit dhe higjienës kanë shënuar luhatje të vogla duke ruajtur një nivel mesatar prej rreth 3.8 miliardë lekë në vit duke sugjeruar për një amortizim të efektit të rritjes së kësaj tarife nga disa bashki. Në shumë bashki, mbledhja e kësaj tarife kryhet duke përdorur si agjentë tatimorë kompanitë e UK-ve (në zonat urbane kryesisht dhe aty ku ekziston rrjeti i furnizimit me ujë). Ndërkohë, ende nuk duket që të ardhurat nga tarifat vendore të pasqyrojnë kostot shtesë për depozitimin në landfille (ku për ton mbetje të depozituar aplikohet një tarifë e caktuar) dhe/ose transferimin e tyre në inceneratorë për djegie.

Grafik 28. Ecuria e të ardhurave nga tarifat vendore

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Të ardhurat nga tarifa e ndriçimit publik regjistruan një nivel prej rreth 285.6 milionë lekë duke përfaqësuar rreth 6.6% ndaj totalit nga tarifat e shërbimeve publike. Në të kundërt, të ardhurat nga tarifa për shërbimin e ujëjitjes dhe të kullimit ndonëse kanë

peshë të ulët ndaj totalit të të ardhurave nga tarifat vendore, shënuan rritje të theksuar krahasuar me një vit më parë. Të ardhurat nga kjo tarifë në vitin 2020 ishin rreth 21.8 milionë lekë nga rreth 5.8 milionë lekë në vitin 2019. Kjo tarifë mbledhet në masë më të gjerë në

bashkitë Elbasan, Berat, Korçë, Lushnje dhe Ura Vajguore etj. në përputhje dhe me karakterin ekonomik bujqësor të tyre.

Të ardhurat nga tarifa për zënien dhe përdorimin e hapësirës publike dhe të fasadave rezultojn me ulje në periudhën në analizë duke shënuar një vlerë prej 1.2 miliardë lekë në vitin 2020, në rënie

Tabelë 4. Të ardhura nga tarifa vendore sipas kategorive

	Në vlerë (lekë)	Pesha ndaj totalit
Tarifë pastrimi dhe higjiene	3,833,184,250	88.4%
Tarifa për ndriçimin publik	285,609,935	6.6%
Tarifa për gjelbërimin	197,479,253	4.6%
Tarifa për furnizimin me ujë dhe kanalizimet	413,654	0.0%
Tarifa për shërbimin e ujitjes dhe kullimit	21,813,934	0.5%
Të ardhura nga tarifat e shërbimeve	3,833,184,250	100%

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

me rreth 16.2% në terma vjetorë. Nëse do të shikonim performancën e zërave specifikë, rezultojn se të ardhurat nga tarifa për zënien e hapësirës publike për qëllime biznesi (bare dhe restorante) zënë peshën më të lartë me rreth 49.2% të totalit, ndjekur nga të ardhurat nga tarifa për parkime me 41.5%. Lidhur me të ardhurat nga tarifa për parkime, vlen për t'u përmendur fakti se vetëm bashkia Tiranë mbledh rreth 83.5% të të ardhurave totale nga kjo tarifë, ndjekur nga bashkia Durrës me rreth 3.9%. Në këtë drejtim, bashkitë e tjera të mëdha, qendra qarku, nuk kanë patur të njëjtën performancë, ndonëse kanë potencial (duke konsideruar numrin e popullsisë dhe të automjeteve).

1.1.3 Huamarrja vendore dhe detyrimet e prapambetura¹⁵

Në mungesë dhe/ose pamjaftueshmëri të mjeteve financiare, bashkitë mund të marrin hua afatshkurtër për mbulimin e nevojave për likuiditet afatshkurtër ose afatgjatë me qëllim financimin e shpenzimeve kapitale apo ri-financimin e një huaje ekzistuese. Termat dhe kushtet për të aksesuar hua nga qeverisja vendore në Shqipëri janë specifikisht të rregulluara në ligjin nr. 9869/2008 "Për huamarrjen e qeverisjes vendore". Aksesimi në burime financiare të jashtme është një tregues për autonominë në kahun e të ardhurave (qoftë në trajtën e huasë afat-shkurtër dhe/ose afatgjatë dhe/ose PPP-ve) sipas OECD-së.

Bazuar në të dhënat e publikuara në regjistrin e borxhit në fund të vitit 2020, rezultojn se bashkitë Korçë, Pogradec, Vlorë, Elbasan, Lezhë kanë hua aktive në sistemin bankar vendas.¹⁶ Të gjitha huatë e lartpërmendura janë kontraktuar në vitin 2010 (bashkitë Korçë, Pogradec, Vlorë dhe Elbasan) dhe

vitin 2014 (bashkitë Korçë dhe Lezhë), me qëllim financimin e projekteve infrastrukturore. Pas vitit 2014, asnjë bashki nuk rezultojn të ketë marrë hua, ndonëse nevojat për investime janë të mëdha dhe buxhetet kapitale të bashkive të pamjaftueshme.

Tabelë 5. Të dhëna mbi huamarrjen vendore

Huamarrësi	Huadhënësi	Shuma (në milionë lekë)	Nënshkruar më:	Përfundon më:	Stoku në fund të vitit 2019: (në milionë lekë)	Stoku në fund të vitit 2020: (në milionë lekë)
Bashkia Korçë	Pro Credit	100	2010	2020	16.3	6.0
Bashkia Korçë	ISBA	200	2014	2024	121.4	99.0
Bashkia Pogradec	Pro Credit	113	2010	2020	5.7	0.6
Bashkia Vlorë	BKT	420	2010	2020	35.3	20.3
Kom. Petrelë	BKT	15	2010	2019	-	-
Bashkia Elbasan	BKT	800	2010	2020	364.2	277.4
Bashkia Lezhë	ISBA	107	2014	2023	38.8	28.9

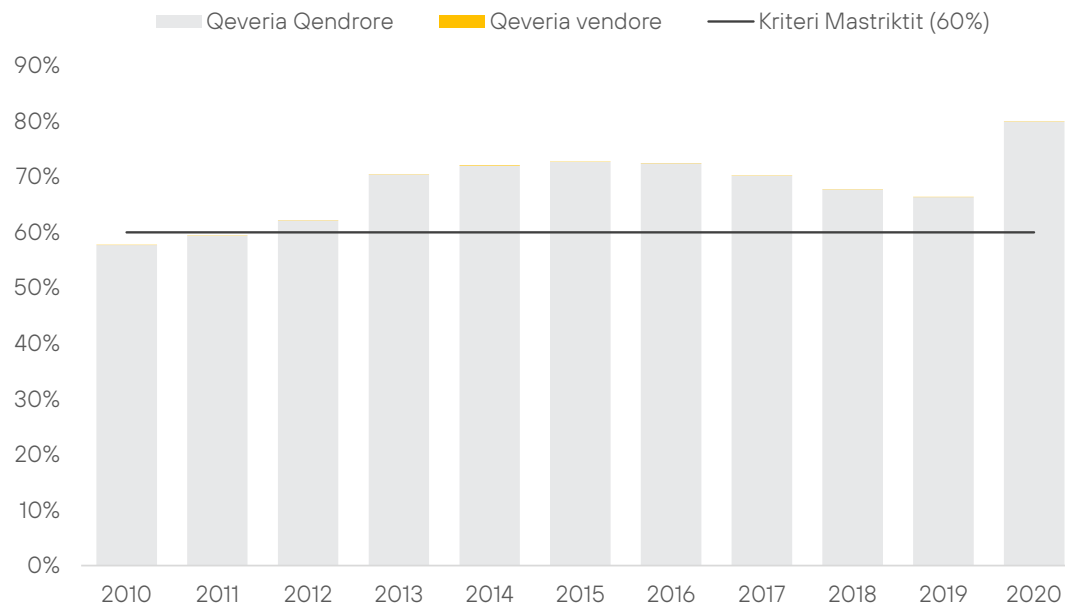
Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë, 2021

Në total, stoku i borxhit të qeverisjes vendore në fund të vitit 2020 rezultojn të jetë rreth 432 milionë lekë ose rreth 0.026% ndaj PBB-së¹⁷ dhe jep një kontribut të vogël në shifrën e borxhit publik të përgjithshëm. Krahasuar me të dhënat për vitin 2019, rezultojn se bashkitë kanë ulur ekspozimin e tyre ndaj bankave me rreth 150 milionë lekë, në varësi të planeve përkatëse për

shlyerjen e huave. Ndonëse ekspozimi i bashkive në huamarrje është i ulët dhe luan një rol modest në borxhin e përgjithshëm të Shqipërisë, asnjë nga bashkitë në vend që prej vitit 2014 nuk ka marrë hua. Kjo, jo vetëm për kushtet që duhen plotësuar por edhe në vijimësi të trajektorës së konsolidimit fiskal të ndërmarrë nga MFE. Kjo e fundit duket të ketë kufizuar hapësirën

për huamarrje të re për bashkitë, për sa kohë borxhi vendor rrit nivelin e përgjithshëm të borxhit publik (shiko grafikun 29).

Grafik 29. Borxhi publik përkundrejt kriterit të Mastrokittit

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë & përpunime të autorëve

Ndërkohë, krahas treguesve të borxhit, bashkitë në vend mbartin ndër vite stokun e detyrimeve të prapambetura, të cilat në fund të vitit 2020 u vlerësuan në rreth 6.9 miliardë lekë, 16 herë më i lartë se stoku i borxhit të qeverisjes vendore. Në raport ndaj PBB-së, detyrimet e prapambetura në fund të vitit 2020 përfaqësuan rreth 0.42% nga një nivel prej rreth 0.5% një vit më parë. Detyrimet e prapambetura të bashkive u evidentuan në mënyrë sistematike duke filluar prej vitit 2015, në vijim të miratimit të VKM nr. 50/2014 "Për miratimin e strategjisë për parandalimin dhe shlyerjen e detyrimeve të prapambetura të planit të veprimit" dhe udhëzimit të Ministrisë së Financave nr. 5/2014 "Për shlyerjen e detyrimeve të prapambetura". Shlyerja u këtyre detyrimeve, pjesërisht të krijuara nga

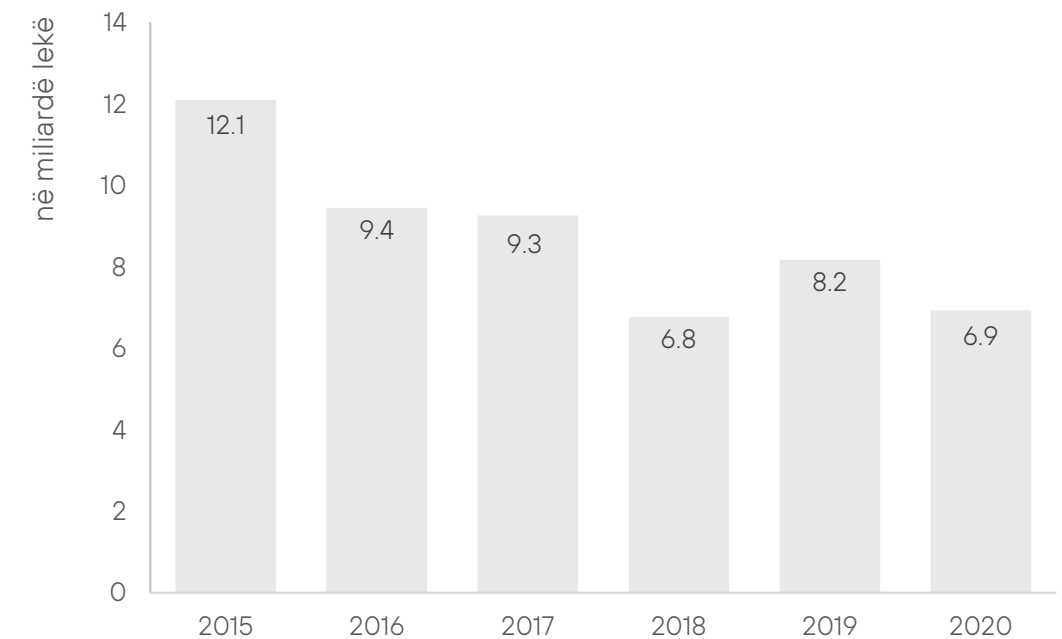
ish-komunat që iu bashkëngjiten bashkive të reja në vijim të reformës administrative dhe territoriale, përbën barrë të qenësishme për buxhetet vendore. Krahas tyre, bashkitë vijnë të krijojnë detyrime të reja të cilat gjithashtu shtojnë presionet në buxhetin vendor. Në këtë kuadër, qeveria qendrore merr përsipër vetëm:

"shlyerjen e detyrimeve për punimet e kryera, por të papaguara në kuadër të financimeve nga Fondi për Zhvillimin e Rajoneve, si edhe transfertat për përfitimet e paaftësisë. Të gjitha detyrimet e tjera financiare të njësive të qeverisjes vendore, që nuk përfshihen në sa më sipër, duhet të parashikohen në vetë buxhetet e njësive të qeverisjes vendore."

Bazuar në të dhënat e Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, në fund të vitit 2015, stoku i detyrimeve të prapambetura ishte rreth 12.1 miliardë lekë, vlerë kjo shqetësuese si në nivel vendor ashtu dhe në nivel qendror. Që prej vitit 2015, stoku i detyrimeve të

prapambetura ka ndjekur prirje rënëse dhe në vitin 2020 shënoi një nivel prej rreth 6.9 miliardë lekë, në rënie vjetore me rreth 15.2% apo rreth 1.2 miliardë lekë më i ulët se niveli i shënuar në fund të vitit 2019.

Grafik 30. Stoku i detyrimeve të prapambetura ndër vite

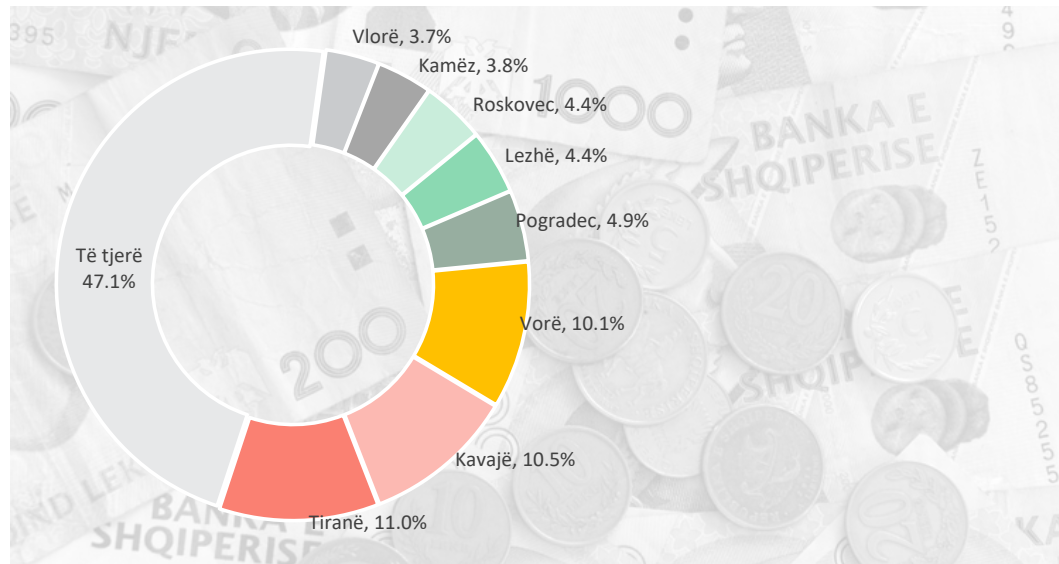

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë & përpunime të autorëve

Në nivel bashkie, rreth 53% e stokut të detyrimeve të prapambetura në fund të vitit 2020 mbartet nga 8 bashki (paraqitur në grafikun 31). Niveli më i lartë i stokut të detyrimeve të prapambetura u regjistrua në bashkinë Tiranë me rreth 762 milionë lekë, ose 11% ndaj stokut total në fund të vitit 2020. Rreth 55% e këtyre detyrimeve janë për investime. Bashkia Kavajë renditet e dyta për nga niveli i

detyrimeve të prapambetura, me rreth 728 milionë lekë, ose rreth 10.5% ndaj totalit. E treta për peshën ndaj stokut të detyrimeve të prapambetura rezulton bashkia Vorë me rreth 703 milionë lekë apo rreth 10.1% e stokut total të detyrimeve në fund të vitit 2020, ndjekur nga bashkitë Pogradec (4.9%), Lezhë (4.4%), Roskovec (4.4%), Kamëz (3.8%), Vlorë (3.7%) etj.

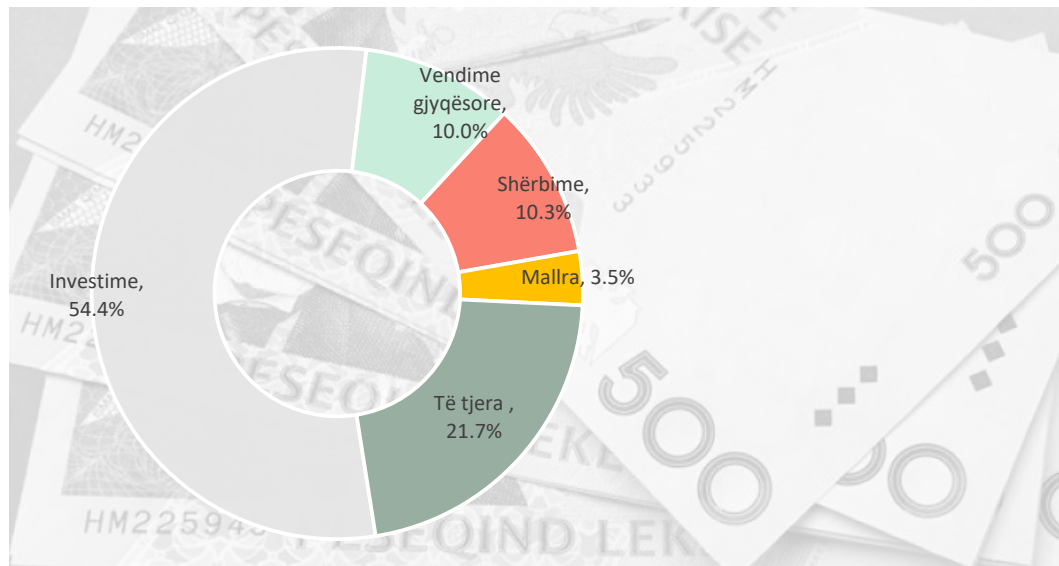
Grafik 31. Peshë e bashkive në stokun e detyrimeve të prapambetura

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë & përpunime të autorëve

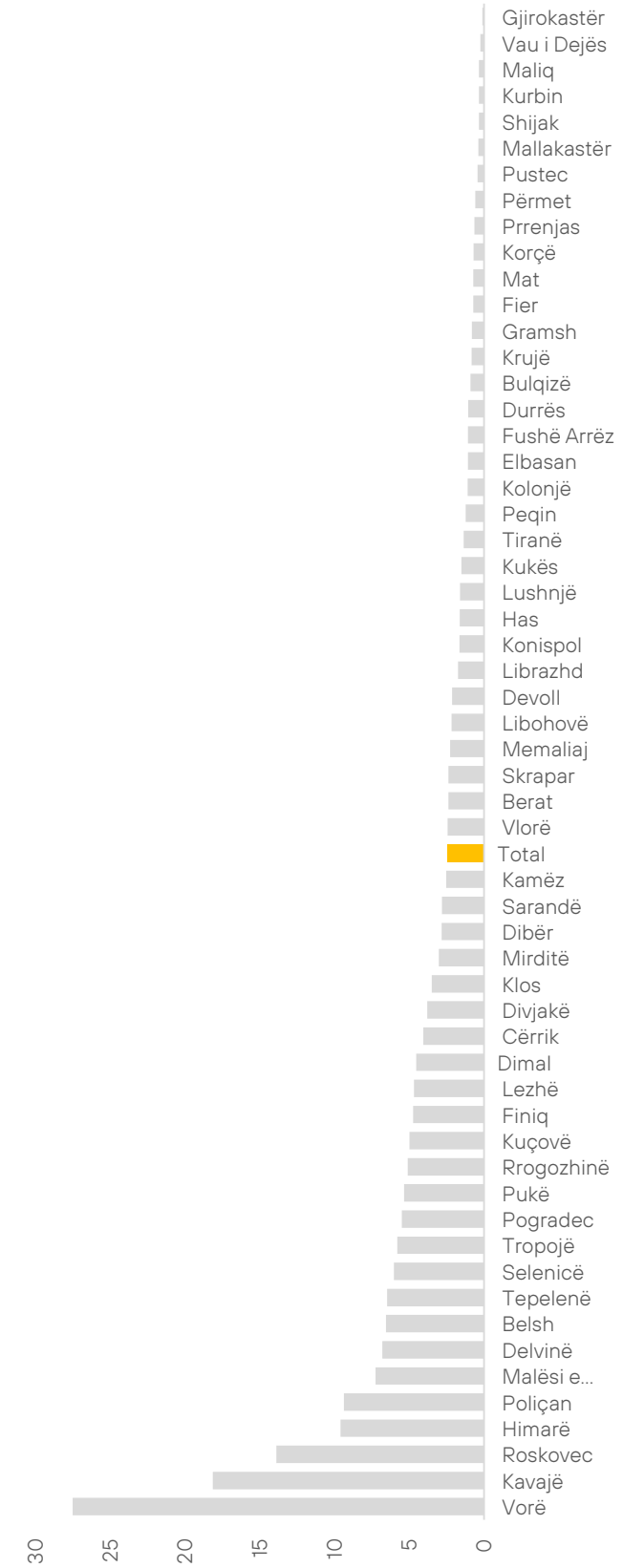
Në stokun e detyrimeve të detyrimeve totale) dhe vendimet prapambetura, peshën më të madhe gjyqësore (10%) ndjekur nga detyrimet e mbajnë detyrimet për investime për shërbime (10.3%) dhe të tjera (të cilat përfaqësojnë rreth 54.4% (21.7%).

Grafik 32. Stoku i detyrimeve të prapambetura sipas kategorive

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë & përpunime të autorëve

Grafik 33. Detyrimet e prapambetura për frymë (në mijë lekë)

Burimi: INSTAT, Ministria e Financave dhe Ekonomisë & përpunime të autorëve

Ulja e detyrimeve të prapambetura dhe që do të duhet të shlyhen në periudhën afatmesme, rezulton të ketë ndodhur në 70.5% të bashkive (ose 43/61 bashki) dhe të jetë veçanërisht e ndjeshme në bashkitë: Tiranë (-996 milionë lekë), Kukës (-206 milionë lekë), Kamëz (-143 milionë lekë), Bulqizë (-122 milionë lekë), Dibër (-111 milionë lekë) etj. Në të kundërt, rreth 26.2% e bashkive (ose rreth 16/61 bashki) rezultojnë të kenë kontribuar në kahun rritës të stokut të detyrimeve të prapambetura në fund të vitit 2020 krahasuar me nivelin e tij në fund të vitit 2019. Rritje e qenësishme e detyrimeve të prapambetura vihet re në bashkitë Vorë (+688 milionë lekë), Malësi e Madhe (+204 milionë lekë) dhe Roskovec (+157 milionë lekë).

Mesatarisht, detyrimet e prapambetura të bashkive rëndojnë qytetarët për rreth 2,475 lekë për frymë në fund të vitit 2020, nga rreth 2,9¹⁸ lekë për frymë në fund të vitit 2019. Në nivel bashkie, detyrimet e prapambetura për frymë shënojnë vlerën maksimale në bashkinë Vorë me rreth 27,542 lekë për frymë dhe nivelin minimal prej rreth 24 lekë për frymë në bashkinë Shkodër. Bashkitë Dropull, Patos, dhe Këlcyrë rezultojnë të mos kenë detyrime të prapambetura në fund të vitit 2020 (shiko grafikun 33).

Për të vlerësuar rrezikun në terma të gradës së vështirësisë financiare nëpër të cilën kalojnë bashkitë varësisht borxheve dhe detyrimeve të papaguara do t'i referohemi parashikimeve të ligjit nr.68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore". Në nenin 57 pika 1 citohet:

"Njësia e vetëqeverisjes vendore konsiderohet në vështirësi serioze financiare kur borxhet afatgjata dhe detyrimet e papaguara ndaj palëve të treta përbëjnë mbi 80 për qind të shpenzimeve vjetore të miratuara."

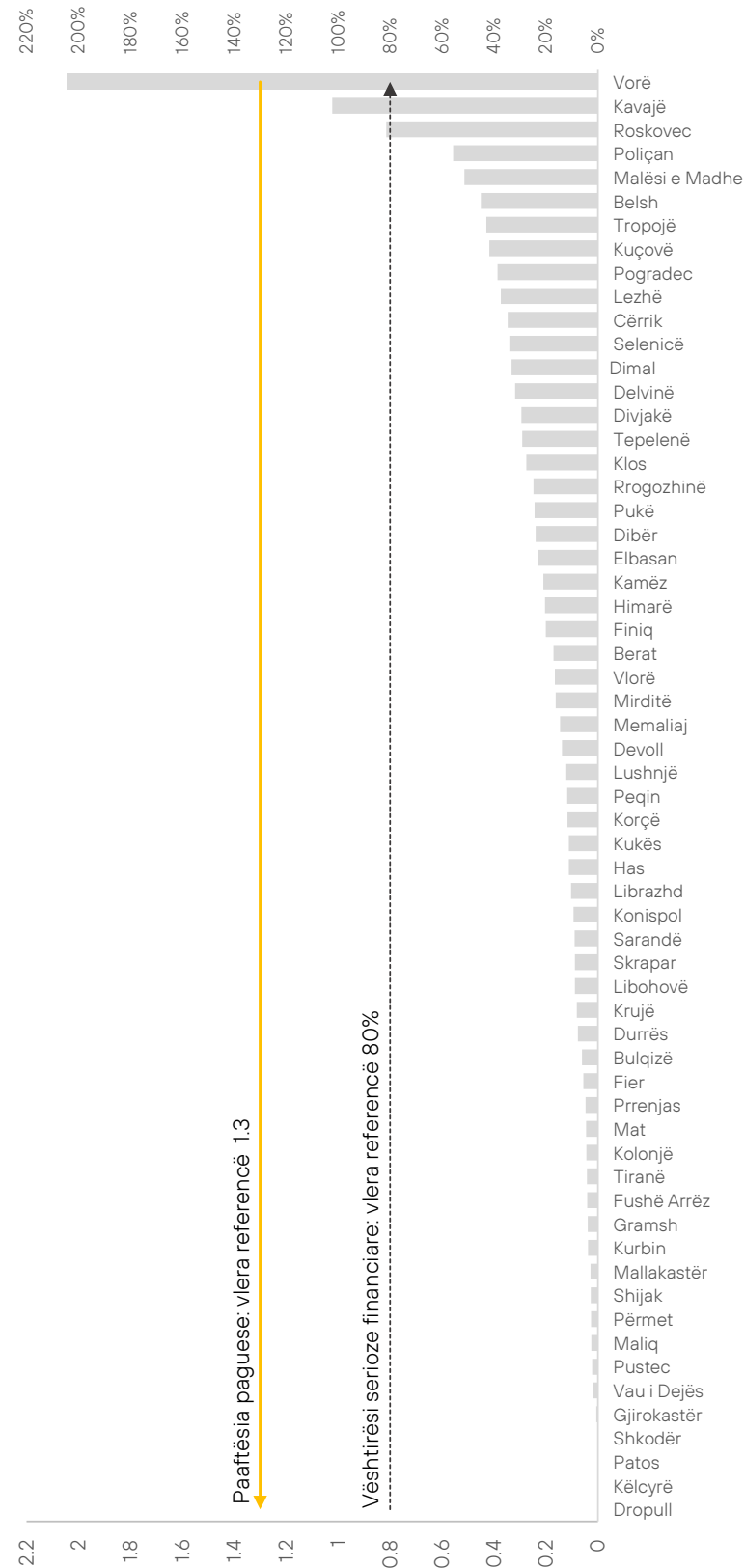
Gjithashtu, në nenin 59 pika 1 citohet që:

"Njësia e vetëqeverisjes vendore konsiderohet në situatën e paaftësisë paguese nëse nuk arrin të zbatojë planin e rehabilitimit financiar dhe/ose nëse raporti i borxheve afatgjata dhe detyrimeve të papaguara ndaj shpenzimeve vjetore të miratuara është më i lartë sesa 1.3."

Bazuar nga sa parashikohet në kuadrin rregullator do të përdorim të dhënat mbi borxhin afatgjatë të bashkive, detyrimet e prapambetura dhe shpenzimet faktike të vitit 2020 për vlerësuar mbi vështirësitë financiare të bashkive dhe paaftësinë e tyre paguese (grafiku 34). Bazuar në sa ligji parashikon vlerësohet se bashkia Vorë ndodhet në gjendjen e paaftësisë paguese pasi raporti i borxheve afatgjata dhe detyrimeve të prapambetura ndaj shpenzimeve vjetore në vitin e fundit (shpenzimet faktike të bashkisë në vitin 2020) shënoi nivelin 2, 0.7 njësi mbi nivelin referencë. Në këto kushte, bashkia Vorë do të duhej të kalonte në procedurë për daljen nga gjendja e paaftësisë paguese, çka do të thotë se bazuar në MFE dhe KM e kalojnë këtë bashki nën administrim dhe me një plan të qartë për shlyerjen e këtyre detyrimeve.

Bashkia Kavajë ndodhet në situatën e vështirësisë serioze financiare pasi, raporti i borxheve afatgjata dhe detyrimeve të papaguara ndaj shpenzimeve faktike të vitit 2020 kalon nivelin referencë prej 80% dhe shënon një nivel prej 102,4%. Bashkia e dytë në kushtet e vështirësisë serioze financiare është bashkia Roskovec me një vlerë të detyrimeve prej 81.5% të shpenzimeve faktike të vitit 2020. Për të dyja këto bashki MFE dhe KM duhet të marrin masat për të frenuar thellimin e mëtejshëm të vështirësisë financiare. Ndërkohë, ndonëse nën pragun e parashikuar nga ligji, bashkitë Poliçan dhe Malësi e madhe duhet të jenë shumë të kujdesshme në menaxhimin financiar pasi, raporti i detyrimeve ndaj shpenzimeve faktike për vitin 2020 kalon 50%.

Grafik 34. Vlerësim i paaftësisë paguese të bashkive

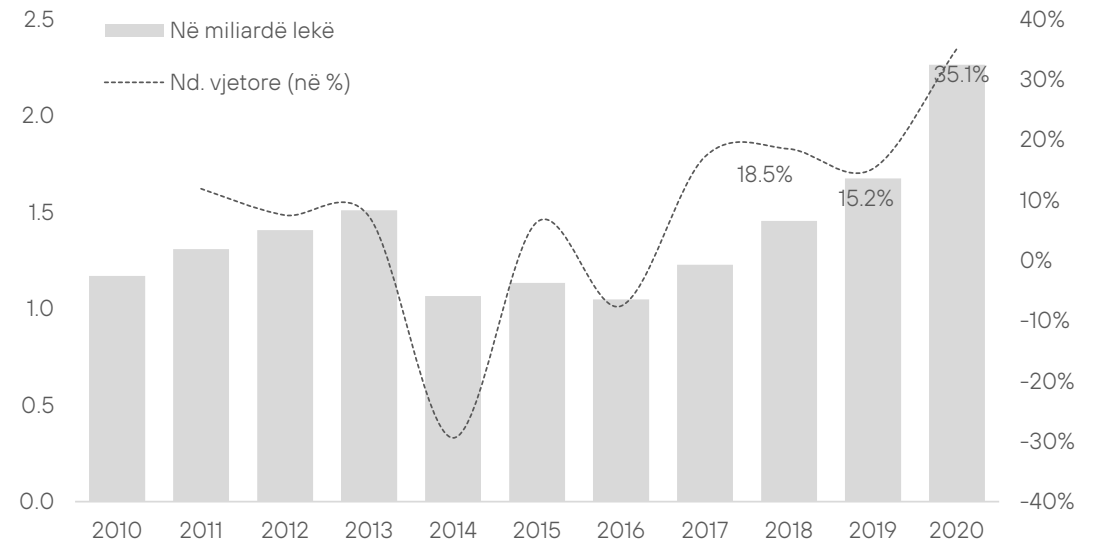
Burimi: INSTAT, Ministria e Financave dhe Përpunime të Autorëve

1.2 Të ardhurat nga taksat e ndara

Taksat e ndara midis qeverisë qendrore dhe vendore kanë qenë objekt debatesh të shumta në vitet e fundit. Me miratimin e ligjit nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore", u rishikuan dhe shtuan kategoritë e taksave të ndara ndërmjet qeverisjes vendore dhe asaj qendrore. Kështu, bashkitë përftojnë: (i) 97% e të ardhurave nga taksa e kalimit të drejtës së pronësisë për pasuritë e paluajtshme për individë, persona fizikë dhe juridikë¹⁹; (ii) 25% të të ardhurave nga taksa vjetore për qarkullimin e mjeteve të përdorura; (iii) 5% të të

ardhurave nga renta minerare; dhe (iv) 2% të të ardhurave nga tatimi mbi të ardhurat personale. Ndër vite, ecuria e të ardhurave nga taksat e ndara paraqitet e luhatshme, në varësi të të ardhurës totale të mbledhur në nivel qendror. Në vitin 2020, të ardhurat nga taksat e ndara përfaqësuan rreth 9.4% ndaj të ardhurave nga burimet e veta vendore apo rreth 2.5% ndaj burimeve financiare totale. Në tërësi, të ardhurat nga taksat e ndara kontribuan në buxhetin vendor me rreth 2.3 miliardë lekë në fund të vitit 2020, në rritje me rreth 35.1% në terma vjetorë (grafiku 35).

Grafik 35. Ecuria e të ardhurave nga taksat e ndara

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Me ndryshimet e fundit legjislativë të aplikuara, ligji nr. 9975/2008 "Për taksat kombëtare" i ndryshuar, u pezullua detyrimi për rentën minerare deri në vitin 2023 dhe e uli atë në 1/3 e normës për vitin 2024.²⁰ Ky ndryshim

i ndërmarrë nga qeveria qendrore pakëson në mënyrë të drejtpërdrejtë të ardhurat e bashkive, çka do të thotë që bashkitë do të duhet të kompensohen nëpërmjet një burimi tjetër të ardhurash (në mënyrë të ngjashme si

për të ardhurat e munguara nga tatimi i thjeshtuar mbi aktivitetin e biznesit të vogël). Gjithashtu, legjislacioni përkatës duhet harmonizuar pasi në ligjin nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore" në nenin 4, pika 4 citohet se taksat e ndara përdoren në autonomi nga bashkitë, ndërsa sipas ligjit nr. 9975/2008 "Për taksat kombëtare" citohet se bashkitë duhet ta përdorin të ardhurën nga renta minerare për investime.

Ndërkohë, situata mbi shpërndarjen e të ardhurave nga tatimi mbi të ardhurat personale mbetet e paqartë si për vitin 2020 ashtu dhe me detyrimin e prapambetur për vitet e shkuara. Me një llogari të thjeshtë, kjo materializohet në një mungesë të ardhurash për buxhetet vendore që në terma kumulativë për të gjithë periudhën i vlerësohet në mbi 2 miliardë lekë,²¹ të cilat do të duhet të ndaheshin ndërmjet bashkive bazuar në parashikimet e ligjit nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore".

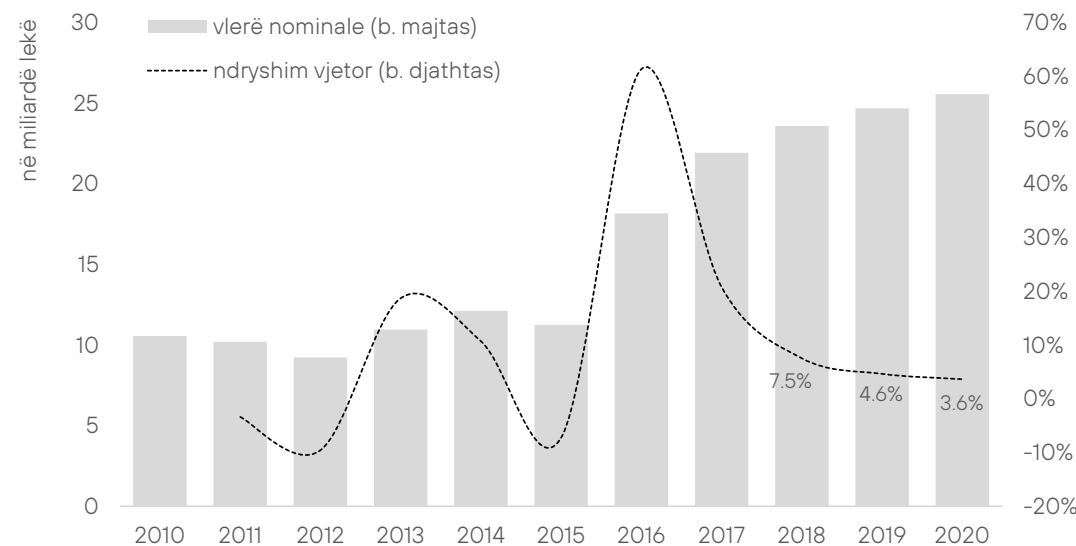
1.3 Të ardhurat nga transfertat e pakushtëzuar e përgjithshme dhe sektoriale

Transferta e pakushtëzuar (e përgjithshme dhe sektoriale) përbën një burim financiar thelbësor në përmbushje të funksioneve ekskluzive të bashkive, duke synuar mbylljen e hendekut negativ midis nevojës për shpenzime dhe kapacitetit fiskal.²² Ky burim financiar merr rëndësi të veçantë për të siguruar qëndrueshmërinë financiare të bashkive në vijim të fatkeqësive natyrore me të cilat u përballën bashkitë duke filluar prej fundvitit 2019 dhe nën presionin e pandemisë së COVID-19. Ndonëse viti 2020 paraqiti vështirësi të shtuara si për buxhetin vendor ashtu dhe për atë qendror, niveli i transfertës së pakushtëzuar nuk pati rishikime dhe mbeti i pandryshuar në nivelin e parashikuar në buxhetin fillestar të qeverisë.²³

Në periudhën në analizë, të hyrat nga transfertat e pakushtëzuar (e përgjithshme dhe sektoriale për funksionet e reja) shënuan një nivel prej rreth 25.6 miliardë lekë, në rritje me rreth 3.6% në terma vjetorë (shiko grafikun 36). Në terma të rëndësisë relative, madhësia e transfertës së pakushtëzuar (të përgjithshme dhe sektoriale) është më e lartë se totali i të ardhurave nga burimet e veta vendore, përfaqëson rreth 49.1% e burimeve financiare të disponueshme për periudhën në analizë, dhe vlerësohet në rreth 1.6% të PBB-së nominale.

Rëndësia e këtij burimi bëhet më e dukshme në nivel bashkie, ku në rreth 91% të bashkive (ose 55 prej tyre) pesha e të ardhurave nga transfertat e pakushtëzuar dhe sektoriale rezulton

Grafik 36. Ecuria e transfertës së pakushtëzuar ndër vite

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

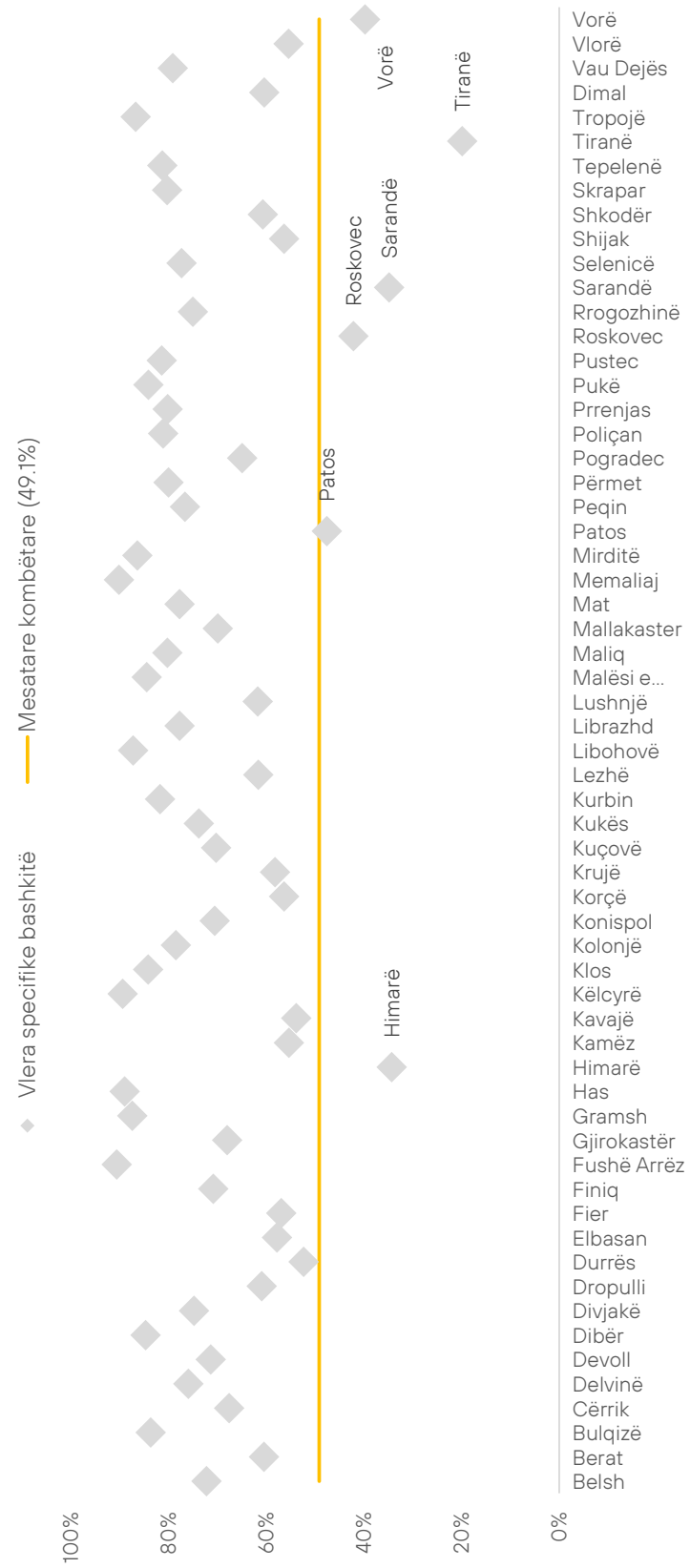
mbi mesataren kombëtare të vitit 2020. Në bashkitë Fushë Arrëz dhe Memaliaj, mbi 90% e të hyrave në buxhet përfaqësohet nga transfertat e pakushtëzuar dhe sektoriale ndjekur nga bashkitë Këlcyrë (89.4%), Has (89%), Gramsh (87.5%), Libohovë (87.3%) etj. Në të kundërt, pesha minimale ndaj burimeve financiare të disponueshme u regjistrua në bashkinë Tiranë, me rreth 19.9% ndjekur nga bashkitë Himarë (34.4%), Sarandë (34.9%), Vorë (38.9%), Roskovec (42.1%), Patos (47.6%) të cilat qëndrojnë nën mesataren kombëtare

Transferta e pakushtëzuar përbëhet nga dy pjesë: (i) transfertat e pakushtëzuar e përgjithshme e cila përdoret në autonomi të plotë nga bashkitë dhe ndahet bazuar në kriteret e formulës të miratuara në ligjin nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore"²⁴ dhe (ii) transfertat e pakushtëzuar sektoriale e cila sillen si transfertë me destinacion të përcaktuar

për funksionet e reja të transferuara në vitin 2006.

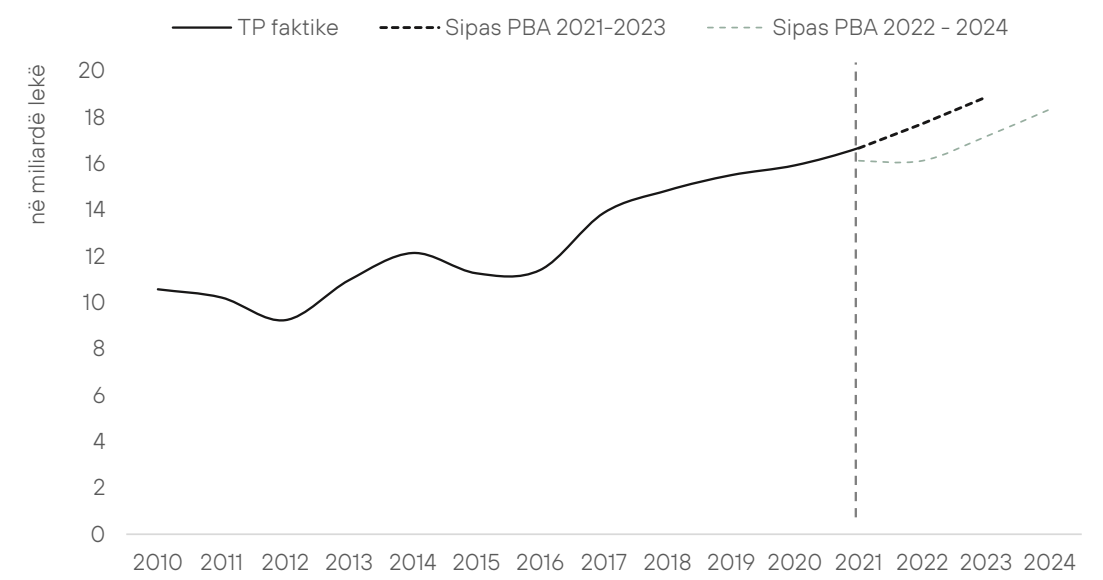
Duke filluar prej vitit 2017, niveli i transfertës së pakushtëzuar për bashkitë rezultoi të ketë ndjekur prirje rritëse dhe parashikohet në rritje deri në vitin 2024. Megjithatë, në raundin e fundit të parashikimeve të MFE-së në kuadër të Programit Buxhetor Afatmesëm 2022-2024 duket që parashikimet të jenë ridimensionuar në kahun rënës. Bazuar në parashikimet në kuadër të PBA-së 2021-2023 transfertat e pakushtëzuar parashikohej të rritej me rreth 5% në vitin 2021 dhe me rreth 6% në terma vjetorë në vitet 2022 dhe 2023. Në vijim të situatës të krijuar nga tërmetet e fundit vitit 2019 dhe pandemia e COVID-19, parashikimet për rritjen e transfertës së pakushtëzuar për bashkitë janë ulur disi duke parashikuar një rritje me rreth 1% në vitin 2021, nivel të pandryshuar për vitin 2022 dhe një rritje të saj me rreth 7% në vitet 2023 dhe 2024.

Grafik 37. Rëndësia e transfertës së pakushtëzuar në burimet e financimit të bashkive

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Grafik 38. Parashikimi i nivelit të transfertës së pakushtëzuar të përgjithshme

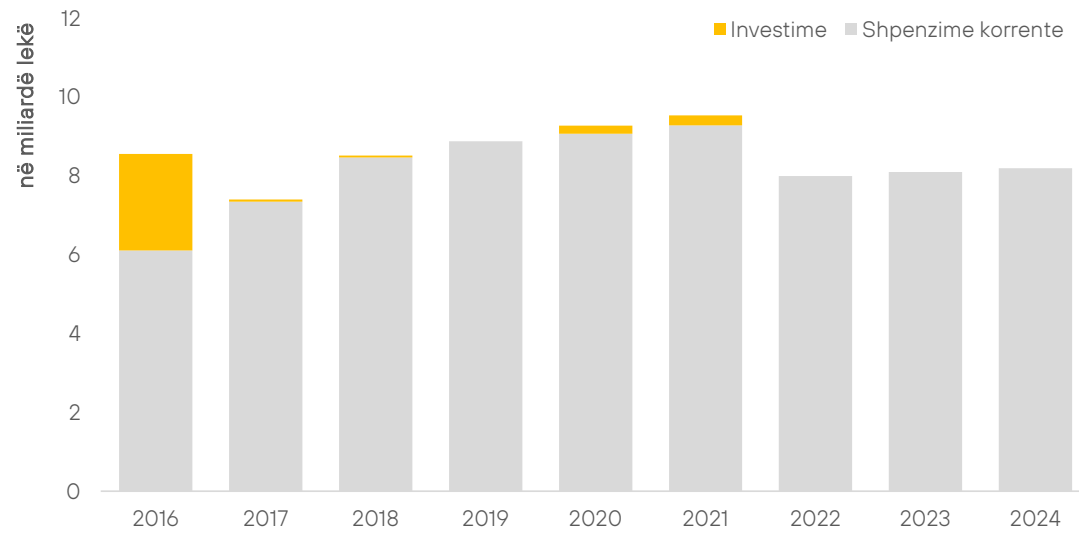
Burimi: MFE & Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Komponenti i dytë i transfertës së pakushtëzuar përbëhet nga transfertat e pakushtëzuar sektoriale e cila shërben për mbulimin e shpenzimeve për kompetencat e transferuara nga qeveria qendrore tek bashkitë në vitin 2016.²⁵ Në vlerësimin e bashkive, transfertat sektoriale nuk arrijnë të mbulojnë shpenzimet e nevojshme për ofrimin me cilësi të funksioneve të transferuara, duke qenë se në momentin e transferimit të tyre, gjendja e përgjithshme e tyre ishte e dobët.

Në vitet 2019-2021 është shtuar një zë në transfertat e pakushtëzuara sektoriale për klubet shumësportëshe Partizani dhe Studenti me rreth 32 milionë lekë në vit. Krahas fondeve të parashikuara nga MFE-ja, bashkitë

mund të shtojnë fonde burimet e tyre për të ofruar një cilësi më të mirë të funksioneve të transferuara.²⁶ Që prej transferimit të tyre në bashki, transfertat sektoriale ka ndjekur një prirje lehtësisht në rritje ku krahas fondeve për mbulimin e shpenzimeve korrente të funksionit janë transferuar edhe fonde për investime: në vitin 2016 rreth 2.6 miliardë lekë fond për investime për ujitjen dhe kullimin; në vitin 2017 rreth 57 milionë lekë për sigurimin e digave dhe investime; në vitin 2018 rreth 50 milionë lekë për investime në funksionin e mbrojtjes nga zjarri; në vitin 2020 rreth 200 milionë lekë për investime në rrugë në bashkitë Gramsh dhe Rrogozhinë; dhe në vitin 2021 rreth 250 milionë lekë për investime në rrugë në bashkitë Finiq, Gramsh dhe Pogradec.²⁷

Grafik 39. Transferta e pakushtëzuar sektoriale

Burimi: MFE & Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Transferta sektoriale në funksionin e konvikteve të arsimit parauniversitar ndoqi prirje të lehtë rritëse gjatë periudhës 2016-2020 dhe pritet të jetë thuajse në të njëjtin nivel me vitin 2020 edhe përgjatë vitit 2021. Kjo transfertë përftohet nga 27 bashki dhe rreth 17.3% e fondeve totale i kalojnë bashkisë Tiranë, ndjekur nga bashkia Shkodër me rreth 11.1% të tyre.

Në funksionin e arsimit parashkollor, transferta sektoriale rezultojnë në rritje progresive në periudhën në analizë. Kjo transfertë mbulon shpenzimet për personelin mësimor dhe jo mësimor në arsimin parashkollor. Duke filluar prej vitit 2019, pjesa e transfertës sektoriale që shkon për mbulimin e shpenzimeve për personelin mësimor në arsimin parashkollor është ndarë me formulë. Pas një rritje me rreth 12.1% të shënuar në vitin 2018, norma e rritjes vjetore të fondeve në transfertën sektoriale

për këtë funksion është moderuar ndjeshëm në rreth 2.4% në vitin 2020. Për vitin 2021, transferta sektoriale parashikohet të rritet me rreth 0.8% në terma vjetorë (grafiku 40).

Nga transferta sektoriale në funksionin e arsimit parauniversitar përftojnë 57 bashki dhe fondet shkojnë për mbulimin e shpenzimeve për personelin jo-mësimor. Bashkitë Pustec, Konispol, Bulqizë dhe Finiq nuk marrin fonde për këtë funksion. Transferta sektoriale për arsimin parauniversitar shënoi një rritje të theksuar prej rreth 31.6% në terma vjetorë në vitin 2018 dhe më tej norma vjetore e rritjes rezultojnë të jetë moderuar ndjeshëm në rreth 1.1% në vitin 2020. Për vitin 2021, transferta sektoriale për kompetencat në arsimin parauniversitar parashikohet të shënojë rritje me rreth 3% në terma vjetorë (grafiku 40).

Për funksionin e mbrojtjes nga zjarri dhe shpëtimit, transferta sektoriale shënoi rritje të theksuar dy-shifrore në vitin 2017 dhe 2018. Në vitin 2018, krahas fondeve të transfertës sektoriale për shpenzimet korrente të këtij funksioni, me kërkesë të Kuvendit janë akorduar dhe rreth 50 milionë lekë

shtesë për investime. Në vitet në vijim, fondet e transferuara për mbrojtjen nga zjarri dhe shpëtimin nuk kanë pësuar ndryshime të ndjeshme. Në vitin 2021, kjo transferta sektoriale për këtë funksion parashikohet të rritet me rreth 6.2% në terma vjetorë (grafiku 40).

Grafik 40. Transferta e pakushtëzuar sektoriale sipas funksioneve (1)

Burimi: MFE & Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Transferta e pakushtëzuar sektoriale për shërbimet sociale mbulon shpenzimet për qendrat e shërbimeve sociale në bashkitë Kukës, Vau i Dejës, Fier, Kuçovë, Shkodër, Elbasan, Berat.²⁸ Pas një rritje vjetore me rreth 48% në vitin 2020, transferta sektoriale për këtë shërbim parashikohet të mbetet e pandryshuar gjatë vitit 2021 (grafiku 41).

Për funksionin e administrimit të pyjeve apo shërbimin pyjor niveli i transfertës sektoriale shënoi rritje të konsiderueshme në periudhën 2017-2018, vlerësuar si pasojë e zgjatjes në kohë e procesit të transferimit të funksionit dhe rakordimit ndërinstitucional. Duke filluar nga viti 2019, norma vjetore e rritjes së transfertës sektoriale për këtë funksion rezultojnë të jetë moderuar dhe në vitin

Grafik 41. Transferta e pakushtëzuar sektoriale sipas funksioneve (2)

Burimi: MFE & Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

2021 parashikohet të shënojë një rritje me rreth 10% në terma vjetorë (grafiku 41). Mesatarisht, transferata sektoriale për administrimin e pyjeve mbulon rreth 166.7 lekë për hektar pyje (apo rreth 163,144 lekë për km² pyje) në vitin 2020.²⁹

Transferimi i kompetencave në funksionin e *rrugëve rurale* nga qarku në bashki u shoqërua me mjetet financiare për ushtrimin e këtij funksioni. Transferata sektoriale për rrugët rurale nuk ka pësuar ndryshime domethënëse gjatë periudhës 2016 – 2020. Për vitin 2020, kjo transfertë parashikohet të jetë rreth 521 milionë lekë, e njëjtë me nivelin e shënuar një vit më parë. Nga kjo transfertë nuk përfillojnë bashkitë Kamëz, Rrogozhinë dhe Sarandë. Mesatarisht, transferata

sektoriale për administrimin e rrugëve rurale mbulon rreth 44,952 lekë në vit për kilometër linear rrugë rurale në vitin 2020 (grafiku 41).³⁰

Ujitja dhe kullimi përfaqësojnë një funksion i cili efektisht është transferuar në vitin 2017 (për vitin 2016 nuk rezulton të ketë patur një faturë financiare që të ketë shoqëruar këtë funksion). Ndër vite, fondet e transferuara për këtë funksion nuk kanë pësuar ndryshime të ndryshme dhe për vitin 2021 parashikohet të shënojë një rritje me rreth 5.9% krahasuar me një vit më para. Mesatarisht, transferata sektoriale për ujitjen dhe kullimin mbulon rreth 23,339 lekë për km linear kanale në vit (apo rreth 1,945 lekë për km linear kanale në muaj) në vitin 2020).³¹

Nën presionin e krijuar nga tërmetet e vitit 2019, pandemia e COVID-19, situata e përmytjeve të vazhdueshme në periudhën e dimrit MFE parashikon për bashkitë një fond prej rreth 500 milionë lekë për vitin 2021. Ky fond vjen si transfertë specifike për "Mbrojtjen Civile" në trajtën e një transfertë specifike e cila duhet të përdoret

vetëm për rastet e emergjencave civile dhe do të jetë i trashëgueshëm (me destinacion të njëjtë në vitin pasardhës në rast mos përdorimi të tij).³² Shpërndarja e këtij fondi ndërmjet bashkive kryhet duke u bazuar në peshën relative të bashkive në buxhetin total të 61 bashkive.

1.4 Transfertat e kushtëzuara

Transfertat e kushtëzuara përfaqësojnë një burim financiar për të mundur ushtrimin e funksioneve të deleguara dhe për projekte të veçanta (të konsideruara me interes vendor, rajonal apo kombëtar) ku kërkohet bashkëpunimi i njësive vendore, bazuar në nenin 27, të ligjit nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore". Nisur nga sa specifikohet në ligj, fondet e kushtëzuara të transferuara në bashki përfshijnë jo vetëm fondet për ushtrimin e funksioneve të deleguara, por në to mund të kanalizohen edhe fondet për investime (përfshirë këtu dhe FZHR).

Pesha e transfertave të kushtëzuara ndër vite ka qenë e luhatshme dhe përfaqësoi mesatarisht 50% të burimeve financiare totale gjatë periudhës 2010-2015. Në periudhën në vijim, 2016-2020, mesatarisht të hyrat nga transfertat e kushtëzuar u tkurrën dhe përfaqësuan rreth 40% të burimeve financiare totale të bashkive. Ndonëse nuk ushtrojnë kontroll mbi destinacionin e tyre, të ardhurat nga transfertat e kushtëzuara përfaqësuan rreth 42.8% ndaj totalit të burimeve financiare të bashkive në vitin 2020, vlerë kjo rreth 6 pikë përqindje më e lartë krahasuar me një vit më parë. Gjatë vitit

2020, qeverisja qendrore u transferoi bashkive rreth 38.9 miliardë lekë në trajtën e transfertës së kushtëzuar, rreth 31.6% më shumë krahasuar me një vit më parë.

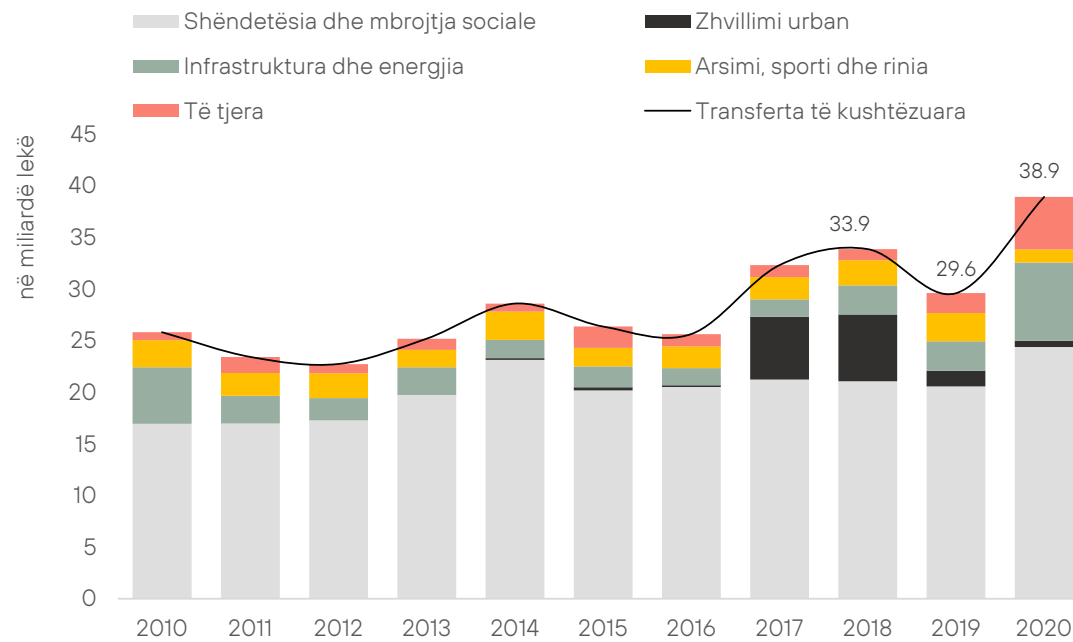
Në vitin 2020, fondet e transferuara nga ministria përgjegjëse për *mirëqenien sociale*³³ shënuan një nivel prej rreth 24.4 miliardë lekë, në rritje me rreth 17.5% krahasuar me vitin e mëparshëm. Kjo rritje vjen si pasojë e dyfishimit të pagesave për ndihmën ekonomike dhe paaftësinë, vendim i cili pritet të shtrijë efektet deri në mesin e vitit 2021.³⁴ Këto fonde u transferohen bashkive në trajtën e transfertës së kushtëzuar për ndihmën ekonomike dhe pagesën e paaftësisë, dhe më tej bashkitë bëjnë shpërndarjen e tyre në përfituesit fundorë.

Gjatë vitit 2020, evidentohet një rritje e qenësishme e fondeve të kanalizuar në nivel vendor nëpërmjet ministrisë përgjegjëse për *transportin dhe infrastrukturën* e cila transferoi rreth 7.6 miliardë lekë nga rreth 2.8 miliardë një vit më parë. Entitetet qendrore përgjegjëse për *zhvillimin urban* transferuan rreth 609 milionë lekë në nivel bashkie (-60% krahasuar

me vitin e mëparshëm), të cilat janë shpenzuar më së shumti në përmirësimin e infrastrukturës së furnizimit me ujë dhe zhvillimit të komunitetit. Ministria përgjegjëse për

arsimin, sportin dhe rininë shpenzoi në nivel vendor rreth 1.3 miliardë lekë në vitin 2020, në rënie me rreth 53.7% krahasuar me një vit më parë,

Grafik 42. Transfertat e kushtëzuara sipas funksioneve

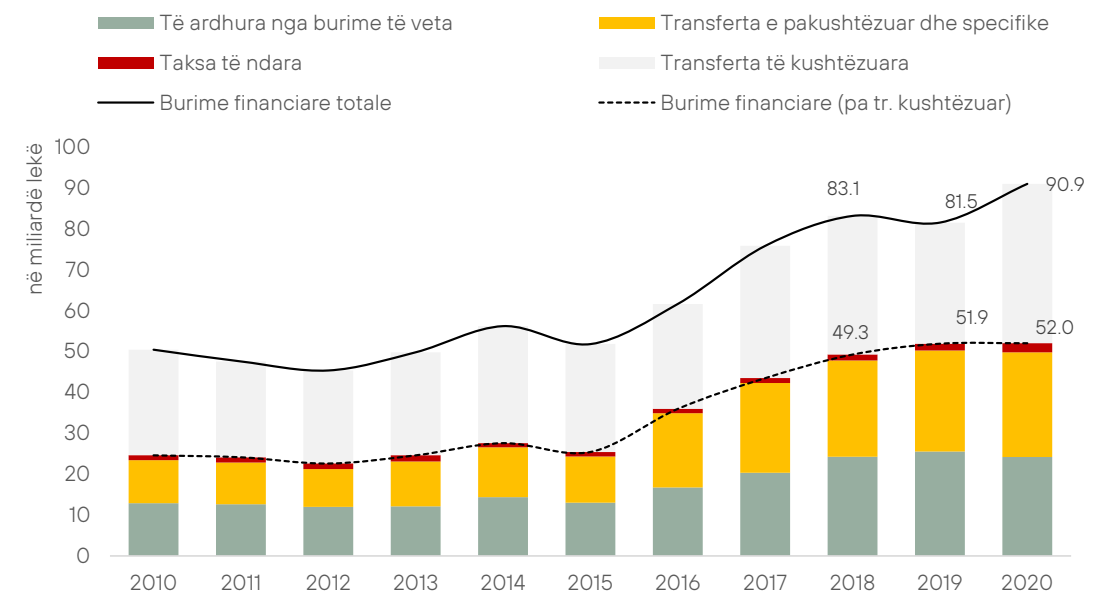
Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

1.5 Burimet financiare: sa dhe nga buruan paratë në dispozicion të bashkive në vitin 2020?

Ky seksion synon të pasqyrojë nga burojnë fondet / paratë me të cilat bashkitë ushtrojnë funksionet dhe përgjegjësitë, ofrojnë shërbime për komunitetin dhe zhvillimet e tyre në fund të vitit 2020.³⁵ Burimet financiare totale në dispozicion të bashkive për vitin 2020 regjistruan një vlerë prej 90.9 miliardë lekë, në rritje me rreth 11.6% krahasuar me një vit më parë.³⁶

Nëse nga totali i burimeve financiare do të përjashtonim ato kategori të konsideruara me destinacion (transferta të kushtëzuara), të ardhurat mbi të cilat bashkitë ushtrojnë autoritet dhe kanë të drejta vendimmarrjeje shënuan një vlerë prej rreth 52 miliardë lekë, në rritje me rreth 0.2% në terma vjetorë.

Grafik 43. Ecuria e burimeve financiare totale

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Tabelë 6. Burime financiare sipas kategorive

	Të ardhura nga burime të veta	Transferta e pakushtëzuar dhe specifike	Taksa të ndara	Transferta të kushtëzuara	Të trashëguara	Burime financiare totale	Burime financiare totale (përfshirë të trashëguara)
në miliardë lekë							
2010	12.9	10.6	1.2	25.8	5.2	50.4	55.7
2011	12.6	10.2	1.3	23.4	3.6	47.6	51.1
2012	12.0	9.2	1.4	22.7	3.8	45.4	49.1
2013	12.2	11.0	1.5	25.2	4.2	49.8	54.0
2014	14.4	12.1	1.1	28.6	4.6	56.2	60.8
2015	13.1	11.3	1.1	26.4	8.3	51.8	60.1
2016	16.8	18.1	1.0	25.6	7.8	61.6	69.4
2017	20.3	21.9	1.2	32.3	5.1	75.8	80.8
2018	24.2	23.6	1.5	33.9	1.5	83.1	84.6
2019	25.6	24.7	1.7	29.6	4.3	81.5	85.8
2020	24.2	25.6	2.3	38.9	0.5	90.9	91.5

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Burimet financiare mbi të cilat bashkitë kanë liri relative përdorimi në fund të vitit 2020 përfaqësuan rreth 57.2% të burimeve financiare totale dhe përfshijnë: të ardhurat nga burimet e veta (26.6%), të ardhura nga transferta e pakushtëzuar dhe sektoriale³⁷ (28.1%) dhe të ardhurat nga taksa të ndara (2.5%). Transfertat e kushtëzuara rritën me rreth 6.5 pikë përqindje peshën e tyre në totalin e burimeve financiare të bashkive në fund të vitit 2020.

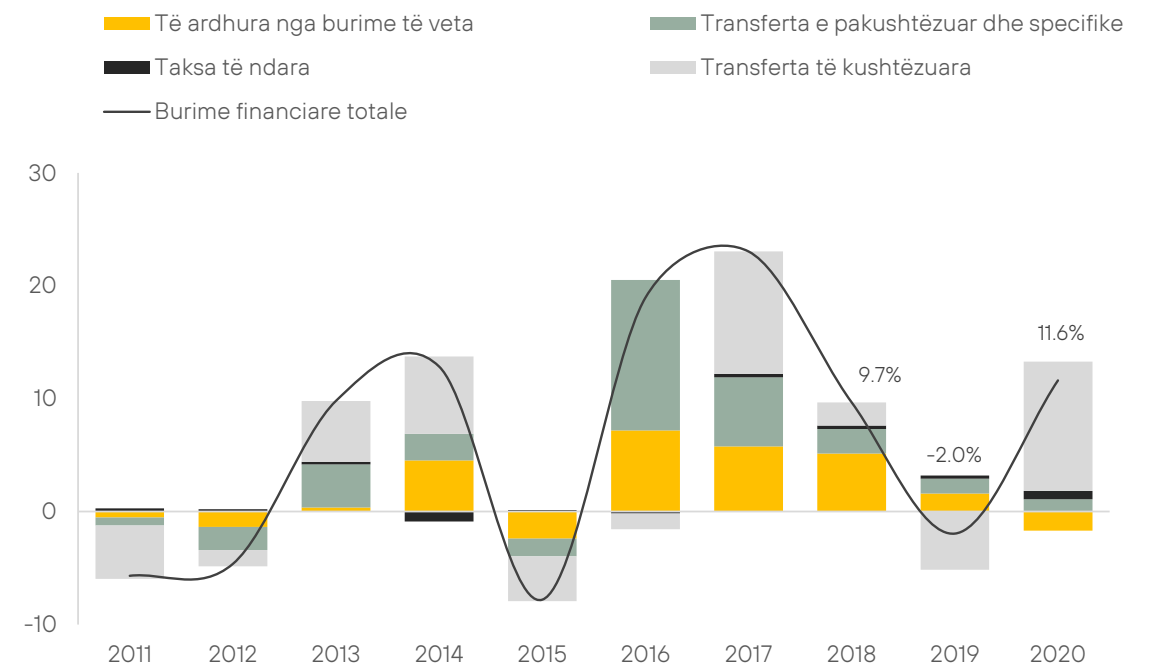
Në vitin 2020, kahu i zhvillimeve në ecurinë e burimeve financiare të bashkive u përcaktua gjerësisht

prej zgjerimi të shënuar në të hyrat nga transfertat e kushtëzuara të cilat kontribuan me rreth 11.5 pikë përqindjeje në rritjen vjetore të burimeve financiare. Ky zë vlerësohet do të ndikojë pozitivisht në rritjen e burimeve financiare të bashkive edhe përgjatë gjysmës së parë të vitit 2021 (rritja e pagesës së ndihmës ekonomike dhe të paaftësisë). Në të njëjtin drejtim, edhe pse në masë më të vogël (1.1 pikë përqindje), kontribuan edhe të hyrat nga transferta e pakushtëzuar dhe ajo sektoriale. Kontributi i të hyrave nga transferta e pakushtëzuar dhe specifike për vitin

2021 pritet të jetë i ngjashëm me atë të vitit 2020, sipas udhëzimit për PBA-në 2021-2023. Në të kundërt, zhvillimet në kahun rënës në të ardhurat nga burimet e veta vendore kontribuuan negativisht në ecurinë e përgjithshme të burimeve financiare totale në vitin 2020. Për vitin 2021, kjo kategori të ardhurash paraqet paqartësi më të larta krahasuar me kategoritë e tjera (transfertat ndërqeveritare), nisur

nga lehtësitë që një pjesë e bashkive kanë ndërmarrë si përgjigje ndaj pandemisës COVID-19, zhvendosjes në kohë të pagesave të detyrimeve vendore apo dhe faljes së tyre. Situata parazgjedhore (për zgjedhjet e përgjithshme të 25 Prillit) vështirëson vlerësimet mbi zhvillimet e mundshme në financat vendore të bashkive veçanërisht përgjatë gjysmës së parë të vitit 2021.

Grafik 44. Kontributi i kategorive (në pikë përqindje) në ndryshimin vjetor të burimeve financiare (në përqindje)

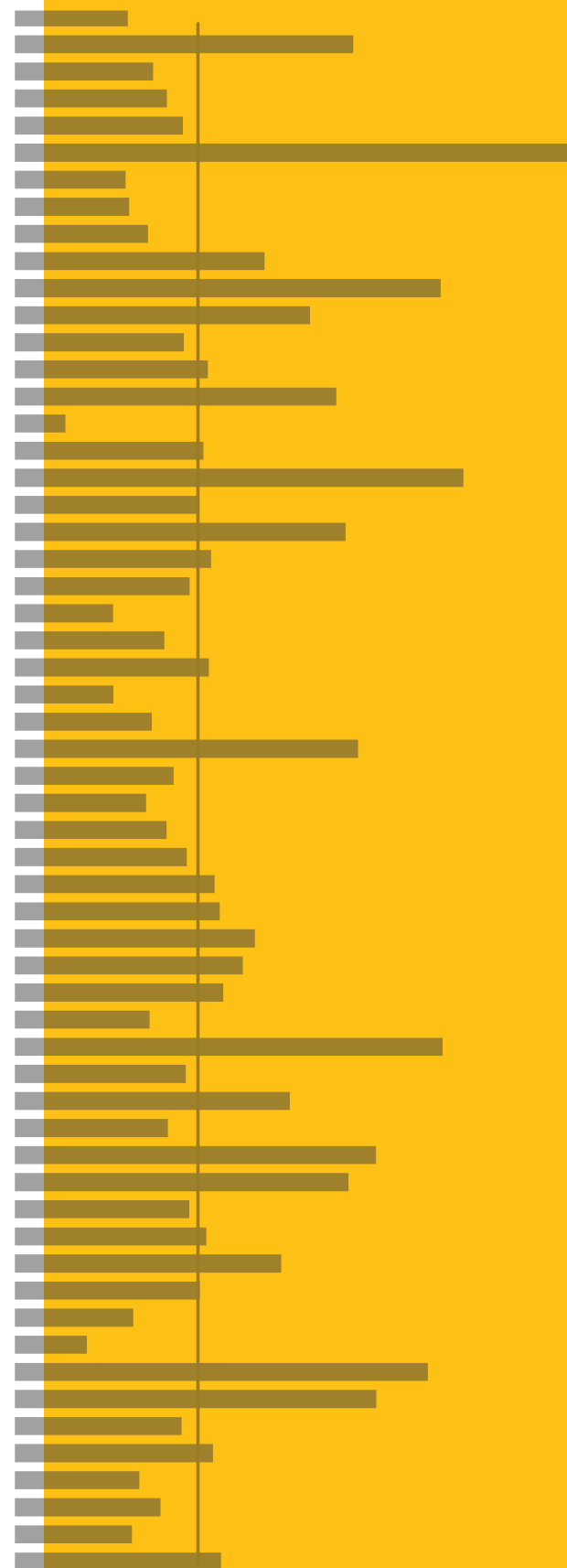
Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Pavarësisht burimit të financimit, për vitin 2020 bashkitë patën në dispozicion rreth 32,477 lekë për frymë, në rritje me rreth 11.6% krahasuar me një vit më parë (shiko aneksin 6). Duke i kthyer të dhënat mbi të ardhurat për frymë në indeks me bazë 100, mund të evidentojmë pozicionimin bashkive përkundrajt mesatares së 61 bashkive

(të cilën e quajmë 100). Niveli më i ulët i të ardhurës për frymë prej rreth 19,684 lekë u shënuar në bashkinë Kamëz (ndër bashkitë me dendësinë më të lartë të popullsisë) dhe niveli maksimal i burimeve financiare për frymë u shënuar në bashkinë Dropull (e cila renditet ndër bashkitë me popullsinë më të ulët). Rreth 46% e bashkive (apo

28/61) shënojnë një nivel të indeksit nën mesataren kombëtare.

Në terma mesatarë, sipas origjinës së burimeve të financimit rreth 8,640 lekë gjenerohen nga bashkitë nga të ardhurat nga burimet e veta vendore; rreth 9,936 lekë nga transfertat e pakushtëzuara (e përgjithshme, sektoriale, taksa të ndara) dhe rreth 13,900 lekë nga transfertat e kushtëzuara (për më shumë shiko anekset 4 dhe 5).

2 SI I PËRDORËN BASHKITË PARATË NË DISPOZICION?

Modeli i decentralizimit simetrik i zbatuar në Shqipëri i bën 61 bashkitë në vend njëloj përgjegjëse për ushtrimin e mbi 41 funksioneve dhe kompetencave në fusha si: infrastruktura dhe shërbimet publike; shërbimet sociale; shërbimet kulturore, sportive dhe argëtuese; shërbimet në fushën e mbrojtjes së mjedisit; bujqësia, zhvillimi rural, pyjet dhe kullotat publike, natyra dhe biodiversiteti; zhvillimi ekonomik vendor; siguria publike (për më shumë detaje shiko aneksin 2). Krahas tyre, 61 bashkitë në vend ushtrorë gjithashtu funksione të deleguara, funksione të cilat qeverisja vendore i delegon për zbatim në nivel vendor si gjendja civile, ndihma ekonomike dhe pagesa e paaftësisë. Për këto funksione, qeveria qendrore u transferon bashkive ato që emërtohen si transfertat të kushtëzuara, para të cilat duhet të përdoren për shërbimin për të cilin ato janë transferuar (quajtur ndryshe fonde me destinacion të përcaktuar). Të gjitha këto funksione, bazuar në parimin e subsidiaritetit, i janë besuar bashkive në mënyrë të njëtrajtshme, pra secila prej 61 bashkive në vend ka detyrimin ligjor t'i ofrojë për komunitetin në territorin e saj. Në kuadrin e thellimit të decentralizimit të qeverisjes vendore, ndër 41 funksionet e ushtruara nga bashkitë, 7 prej tyre ishin subjekt

transferimi nga qeveria qendrore tek bashkitë në vitin 2016.³⁸

Në vlerësimin dhe reagimet e bashkive, fatura financiare që shoqëroi transferimin e këtyre funksioneve ishte e pamjaftueshme për ushtrimin e tyre duke ushtruar presione të shtuara në buxhetin vendor.

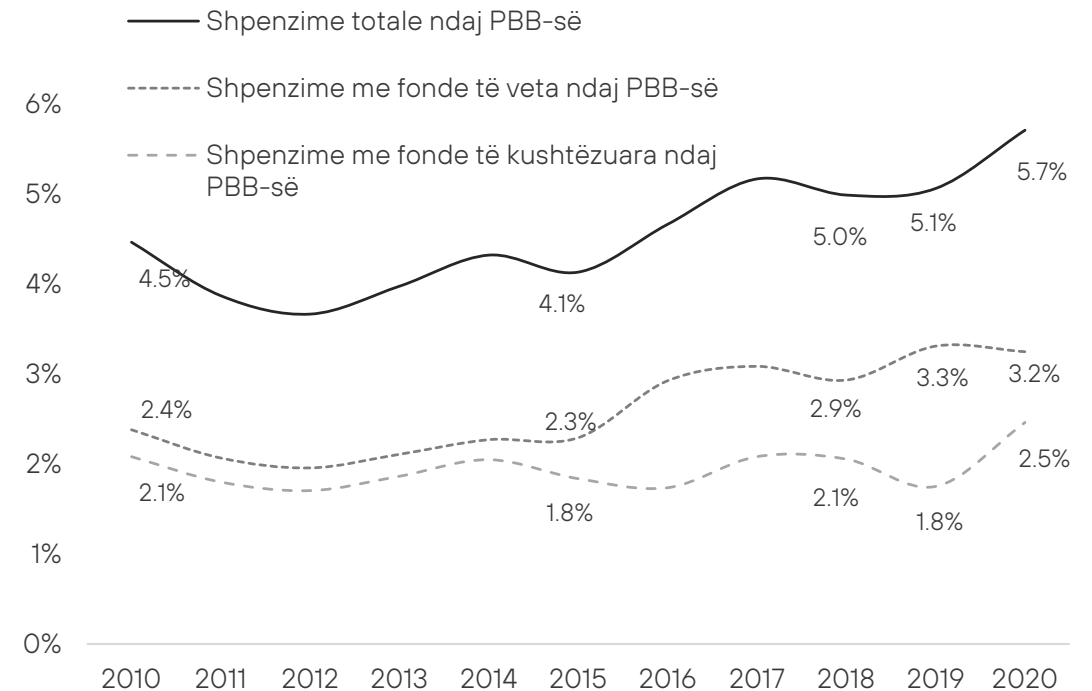
Rëndësia e qeverisjes vendore në terma të shpenzimeve rezulton të jetë rritur duke filluar prej vitit 2015, matur nga treguesit për shpenzimet (totale dhe me fonde të veta) ndaj PBB-së nominale dhe shpenzimeve të qeverisë së përgjithshme. Treguesi i shpenzimeve të kryera me fonde të veta ndaj PBB-së shënoi rritje nga rreth 2.3% në vitin 2015 në rreth 3.3% në fund të vitit 2019 (shiko grafikun 45). Në vitin 2020, ky tregues vlerësohet të ketë shënuar nivelin 3.2%, në rënie me rreth 0.1 pikë përqindje krahasuar me një vit më parë (grafiku 45). Treguesi i shpenzimeve me fonde të veta ndaj PBB-së qëndron ndjeshëm nën mesataren e vendeve të BP (mesatarja 5.5%), vendeve të EJT-së (mesatarja 6%), vendeve të EU28 (mesatarja 10.6%) dhe vendeve të OECD-së (mesatarja 15.5%).³⁹

Nëse do të merrnim në analizë treguesin për shpenzimet totale të

kryera nga qeverisja vendore (duke përfshirë shpenzimet e kryera me fonde të kushtëzuara), treguesi i shpenzimeve totale ndaj PBB-së nominale rezulton të jetë rritur nga rreth 4.1% në vitin 2015 në rreth 5.1% në vitin 2019. Në vitin 2020, ky tregues shënoi rritje me rreth 0.6 pikë

përqindje në vijim të intensifikimit të shpenzimeve me fonde të kushtëzuara për pagesën e ndihmës ekonomike dhe paaftësisë (fonde të transferuara nga qeverisja qendrore dhe që patën dy-fishim për shkak të pandemisë së COVID-19).

Grafik 45. Tregues të shpenzimeve ndaj PBB-së

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al & Ministria e Financave dhe Ekonomisë

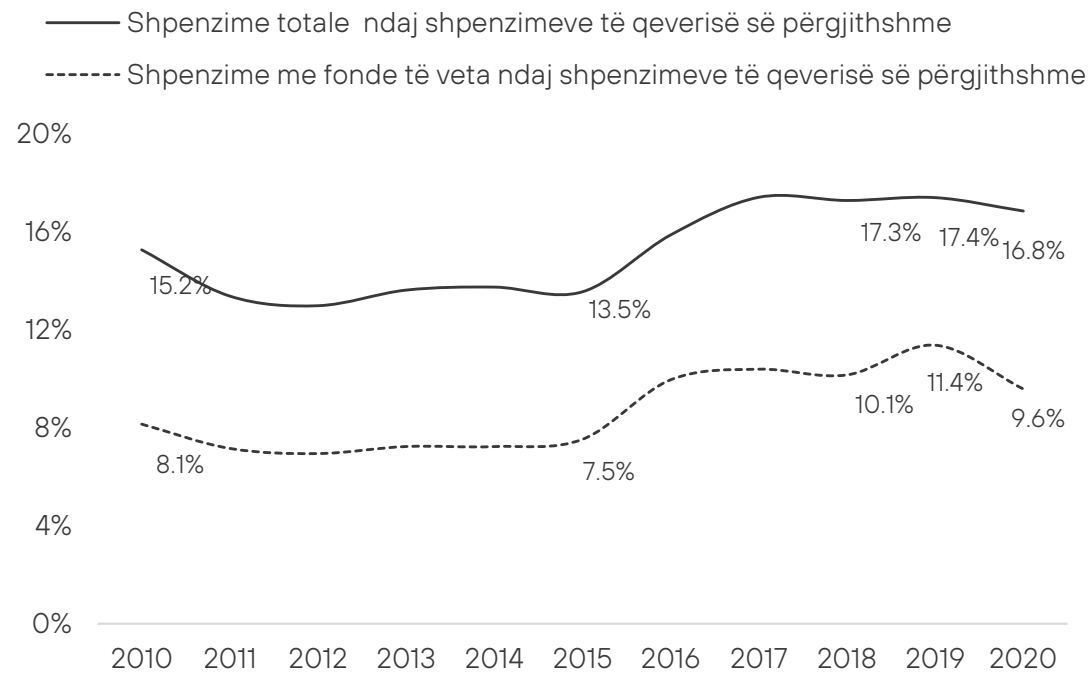
Treguesit e shpenzimeve (me fonde të veta dhe totale) në raport me shpenzimet e qeverisjes së përgjithshme, janë rritur krahasuar me vitin 2015 (shiko grafikun 46). Me shtimin e funksioneve të bashkive dhe rritjen e nivelit të transfertave ndërqeveritare të pakushtëzuara, treguesi i shpenzimeve me fonde të veta ndaj shpenzimeve të qeverisë së përgjithshme u rrit në nivelin 11.4% në fund të vitit 2019 nga rreth 7.5% në vitin 2015. Në të kundërt,

në vitin 2020, ky tregues shënoi nivelin prej rreth 9.6%, në rënie me rreth 1.8 pikë përqindje krahasuar me vitin 2019. Treguesi i shpenzimeve me fonde të veta ndaj shpenzimeve të qeverisë së përgjithshme qëndron ndjeshëm nën mesataren e vendeve të BP (mesatarja 15.5%), vendeve të EJT-së (mesatarja 16.6%), vendeve të EU28 (mesatarja 23.3%) dhe vendeve të OECD-së (mesatarja 40.4%).⁴⁰

Një prirje e ngjashme vërehet edhe kur konsiderojmë treguesin e shpenzimeve totale ndaj shpenzimeve të qeverisë së përgjithshme i cili shënoi nivelin 16.8%, në rënie me rreth 0.5 pikë përqindje krahasuar me një vit më parë. Ecuria e treguesve të shpenzimeve ndaj PBB-së dhe ndaj shpenzimeve të qeverisjes së përgjithshme tregon për

prirje rritëse të tyre ndër vite, ndonëse kjo rritje është diktuar gjerësisht prej ecurisë së transfertave ndërqeveritare. Krahas varësisë së krijuar nga kjo kategori fondesh, një element dobësie paraqitet nga luhatshmëria dhe ndjeshmëria e treguesve të konsideruar ndaj goditjeve, ashtu si dhe viti i fundit tregoi.

Grafik 46. Tregues të shpenzimeve ndaj shpenzimeve të qeverisë së përgjithshme

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al & Ministria e Financave dhe Ekonomisë

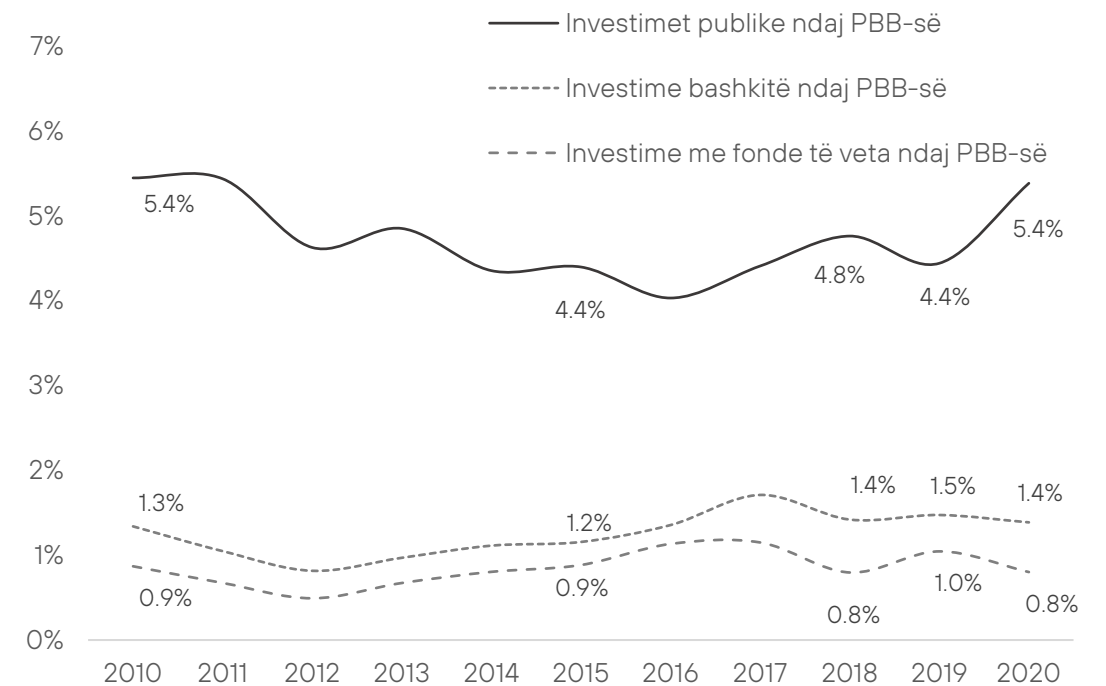
Përdorimi i parave në dispozicion të bashkive është një aspekt thelbësor për zhvillimin afatgjatë në përgjithësi dhe atë vendor në veçanti. Vizioni afatgjatë i zhvillimit, objektivat strategjikë dhe investimet parësore janë të përcaktuara në dokumentet e planeve të përgjithshme vendore të bashkive (PPV-ve, strategjia për zhvillimin e territorit dhe plani i investimeve kapitale) dhe teorikisht zbatohen nëpërmjet përfshirjes së tyre në planet buxhetore afatmesme

(PBA) dhe buxhetet vjetore. Nisur nga numri i lartë i shërbimeve publike për t'u administruar, duket se vëmendja e bashkive është më shumë e zhvendosur në mbulimin e shpenzimeve korrente për ofrimin e tyre. Ndonëse në pesë vitet e fundit fondet për investime nga qeveria qendrore (në trajtën e fondeve të kushtëzuara, përfshirë fondet nga FZHR) kanë mbuluar deri diku nevojën për investime në territoret e bashkive, por niveli i tyre mbetet ende i ulët.

Shpenzimet kapitale totale të kryera nga qeveria e përgjithshme përfaqësuan rreth 5.4% të PBB-së në vitin 2020, rreth 1 pikë përqindje më shumë se një vit më parë si pasojë e shpenzimeve të shtuara për ri-ndërtimin pas tërmetit (shiko grafikun 47). Në nivel vendor, shpenzimet kapitale të kryera me fonde të veta në vitin 2020 përfaqësuan rreth 0.8% ndaj PBB-së nominale, raport ky në rënie me rreth 0.2 pikë përqindjeje

krahasuar me vitin e mëparshëm (dhe më i ulët se ai në vitin 2010). Nëse do të konsideronim edhe investimet e kryera me fonde të kushtëzuara (fonde të transferuara nga qeveria qendrore për projekte investimesh), treguesi i investimeve ndaj PBB-së për vitin 2020 vlerësohet në rreth 1.4%, në rënie me rreth 0.1 pikë përqindje krahasuar me një vit më parë.

Grafik 47. Tregues të investimeve ndaj PBB-së

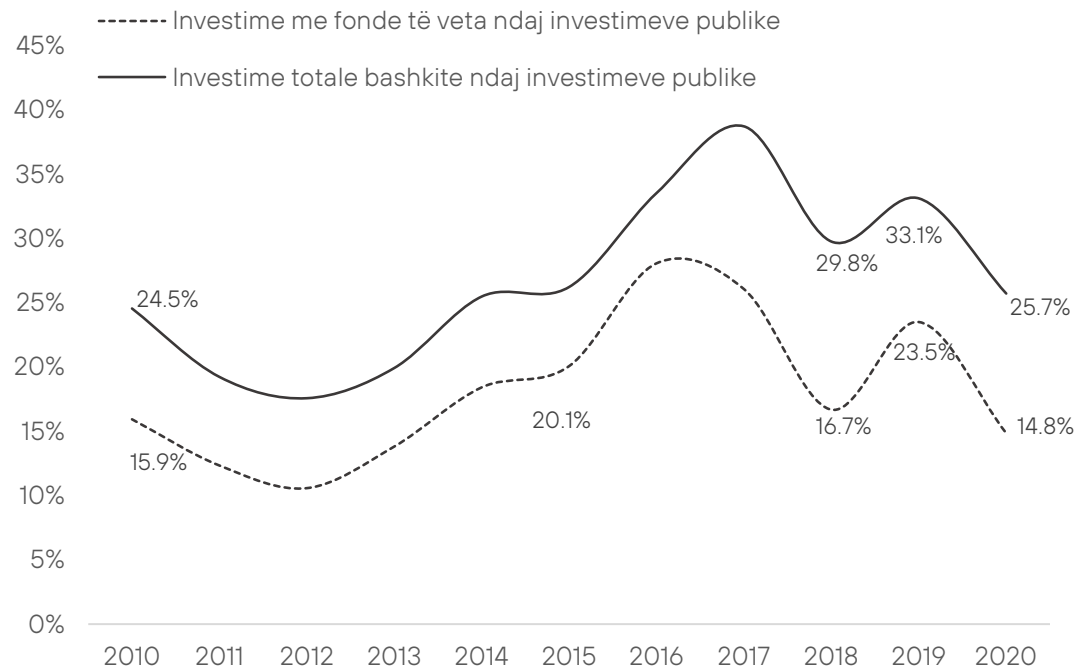

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al & Ministria e Financave dhe Ekonomisë

Presionet e shtuara në buxhetet vendore gjatë vitit 2020 duket të kenë zhvendosur gërshërën në investimet me fonde të veta të cilat përfaqësuan rreth 14.8% të investimeve publike në vitin 2020, në rënie me rreth 8.6 pikë përqindje krahasuar me vitin 2019 (shiko grafikun 48). Në mënyrë të ngjashme, treguesi i investimeve totale të kryera

nga bashkitë ndaj investimeve publike për vitin 2020 shënoi nivelin 25.7%, në rënie me rreth 7.4 pikë përqindje krahasuar me një vit më parë. Ky tregues qëndron nën mesataren e vendeve të Ballkanit Perëndimor (rreth 28.4%), vendeve të Evropës Jug-Lindore (rreth 39.8%), vendeve të BE-së (rreth 45%) dhe OECD-së (rreth 56.9%).⁴¹

Grafik 48. Tregues të investimeve ndaj investimeve publike

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al & Ministria e Financave dhe Ekonomisë

Shpërndarja e shpenzimeve të kryera nga qeveria qendrore dhe vendore sipas funksioneve, tregon sesi qeverisja vendore dhe ajo qendrore ndajnë mes tyre ushtrimin e funksioneve dhe të kompetencave (matur nga përqindja e shpenzimeve të kryera nga secili nivel i qeverisjes bazuar në klasifikimin COFOG).

Në vitin 2020, shpenzimet e kryera nga 61 bashkitë në vend përfaqësuan rreth 9.6% të shpenzimeve totale të kryera nga qeverisja e përgjithshme, rreth 1.8 pikë përqindje më pak krahasuar me një vit më parë. Diferenca prej rreth 90.4% e shpenzimeve totale u krye nga qeveria e përgjithshme. Ky tregues, krahas treguesve të tjerë të lartpërmendur përforcon gjetjet për një qeverisje vendore (bashkitë) me peshë të vogël

dhe me mjete financiare në dispozicion që luhaten vit pas viti varësisht vendimeve të qeverisë qendrore.

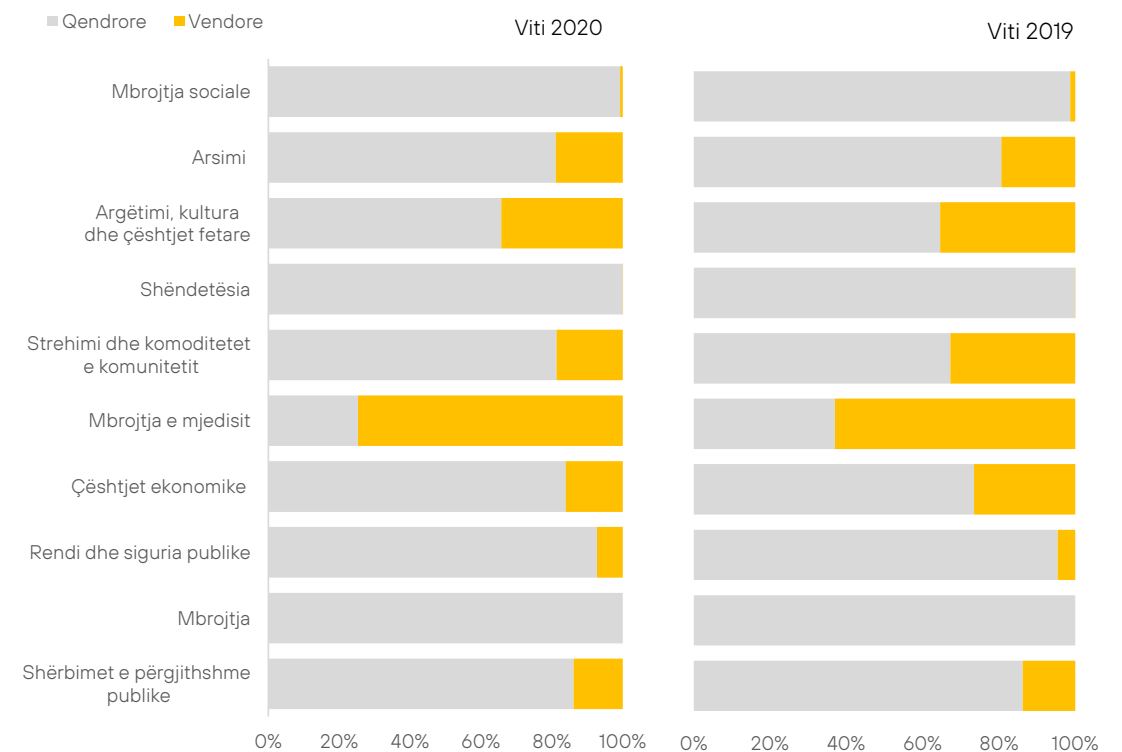
Në grafikun 49, paraqitet pesha relative qeverisjes vendore dhe qendrore në shpenzimet e përgjithshme sipas funksioneve (klasifikimi COFOG). Duke përjashtuar mbrojtjen, si një funksion i ushtruar ekskluzivisht në nivel qendror, bashkitë duket të kenë nivelin më të lartë të shpenzimeve në raport me qeverinë qendrore në funksionin "mbrojtja e mjedisit", ku në vitin 2020 shpenzimet e të cilave përfaqësuan rreth 74.7% të shpenzimeve totale të kryera nga qeverisja e përgjithshme për këtë funksion. Funksioni i dytë ku bashkitë zënë përqindje të konsiderueshme është "argëtimi, kultura dhe çështjet fetare" me rreth 34.3% të shpenzimeve totale të kryera nga

qeveria e përgjithshme. Në të kundërt, bashkitë kanë rol dhe peshë të ulët dhe të papërfillshme në dy shërbime të rëndësishme për komunitetin: shëndetësi dhe mbrojtje sociale me përkatësisht 0.1% dhe 0.8% të shpenzimeve totale të kryera nga qeveria e përgjithshme. Roli i marxhinal i bashkive në këtë drejtim u duk qartazi në vijim të dy fatkeqësive të mëdha që goditën vendin në mënyrë të

njëpasnjëshme në fund të vitit 2019 dhe situatës së pandemisë COVID-19.

Në të dyja rastet, pavarësisht përpjekjeve për të mbështetur me sa mundur komunitetin dhe shtresat në nevojë, situata u administrua në mënyrë të qendëruar nga qeveria qendrore me përfshirjen sipërfaqësore të bashkive.

Grafik 49. Shpenzimet vendore dhe qendrore sipas funksioneve

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al & Ministria e Financave dhe Ekonomisë

2.1 Shpenzimet sipas burimit të financimit

Në këtë seksion do të paraqitet një panoramë të përgjithshme mbi mënyrën si janë shpenzuar paratë në dispozicion të bashkive në vitin 2020: sipas burimit të financimit dhe kryqëzuar me kategorizimin sipas natyrës ekonomike (paga dhe sigurime shoqërore, shpenzime operative dhe investime) dhe sipas funksioneve të qeverisjes (arsim, çështje ekonomike, mbrojtje mjedisi, etj.).

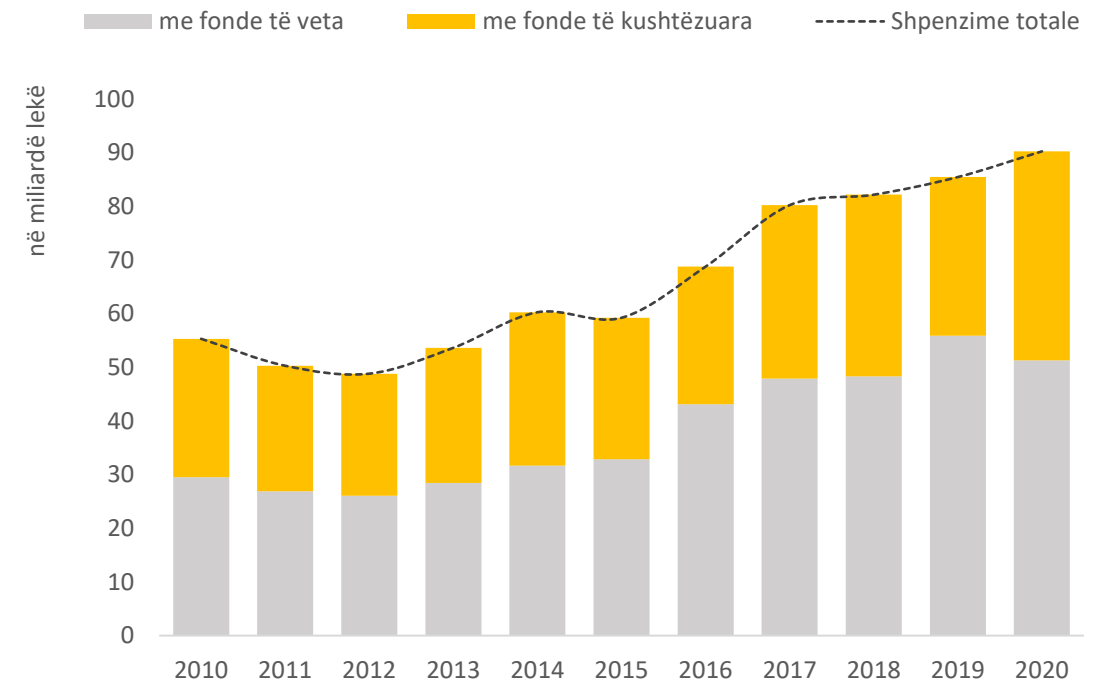
Në fund të vitit 2020, mjetet financiare të kanalizuar nga 61 bashkitë në vend, regjistruan një vlerë prej rreth 90.2 miliardë lekë, shifër kjo rreth 5.6% më e lartë se ajo e regjistruar në vitin e mëparshëm. Përjashtuar shpenzimet e kryera me fonde të trashëguara nga viti i mëparshëm (me destinacion apo jo), rezultoi se bashkitë kanë shpenzuar në vitin 2020 rreth 89.7 miliardë lekë, rreth 10.5% më shumë se një vit më parë.

Shpenzimet me fondet e veta të bashkive regjistruan një nivel prej rreth 51.3 miliardë lekë në fund të vitit 2020, duke shënuar rënie me rreth 8.1% krahasuar me vitin e mëparshëm. Shpenzimet e kryera me fonde të kushtëzuara shënuan një vlerë prej rreth 38.9 miliardë lekë, në rritje të theksuar me rreth 9.3 miliardë lekë apo me rreth 31.6% në terma vjetorë. Në terma strukturorë, rreth 56.9% e shpenzimeve totale u krye me fonde nga burime të veta, ndërsa 43.1% e

tyre me fonde të kushtëzuara. Kjo zhvendosje e peshës në favor të shpenzimeve me fonde të kushtëzuara tregon për një "jastëk" artificial të krijuar nga qeveria qendrore për të mbyllur nevojën për shpenzime të bashkive, në kushtet e fatkeqësive natyrore apo presioneve në vijim të goditjeve të jashtme dhe/ose të brendshme. Kjo lloj mbështetje sjell në vëmendje rëndësinë e forcimit të bashkive në terma financiarë (autonominë e tyre) si dhe qartësimin e kompetencave ndërmjet dy niveleve të qeverisjes (për funksionet e ushtruara).

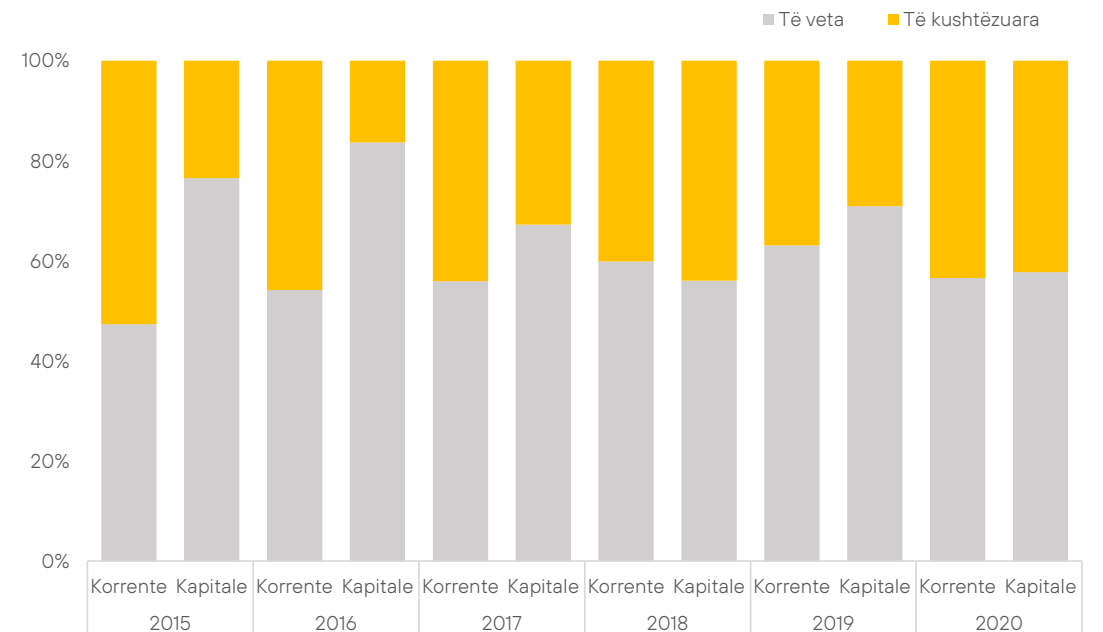
Mesatarisht në tre vitet e fundit shpenzimet korrente janë mbuluar në masën 60% me fonde nga burimet e veta vendore dhe për rreth 40% nga burimet financiare të kushtëzuara (shiko grafikun 51). Në fund të vitit 2020, shpenzimet korrente u mbuluan në masën 56.6% nga burimet financiare vendore dhe për rreth 43.4% nga ato të kushtëzuara (përfshirë këtu fondet nga FZHR). Ndërkohë, mesatarisht në tre vitet e fundit shpenzimet kapitale u mbuluan mesatarisht në masën 62% nga burimet e veta vendore dhe në masën 38% nga burimet e kushtëzuara. Në fund të vitit 2020, shpenzimet kapitale u mbuluan në masën 57.7% nga burimet financiare vendore dhe për rreth 42.3% nga ato të kushtëzuara (përfshirë këtu fondet nga FZHR).

Grafik 50. Shpenzimet vendore sipas burimit të financimit

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Grafik 51. Mbulimi i shpenzimeve sipas burimit

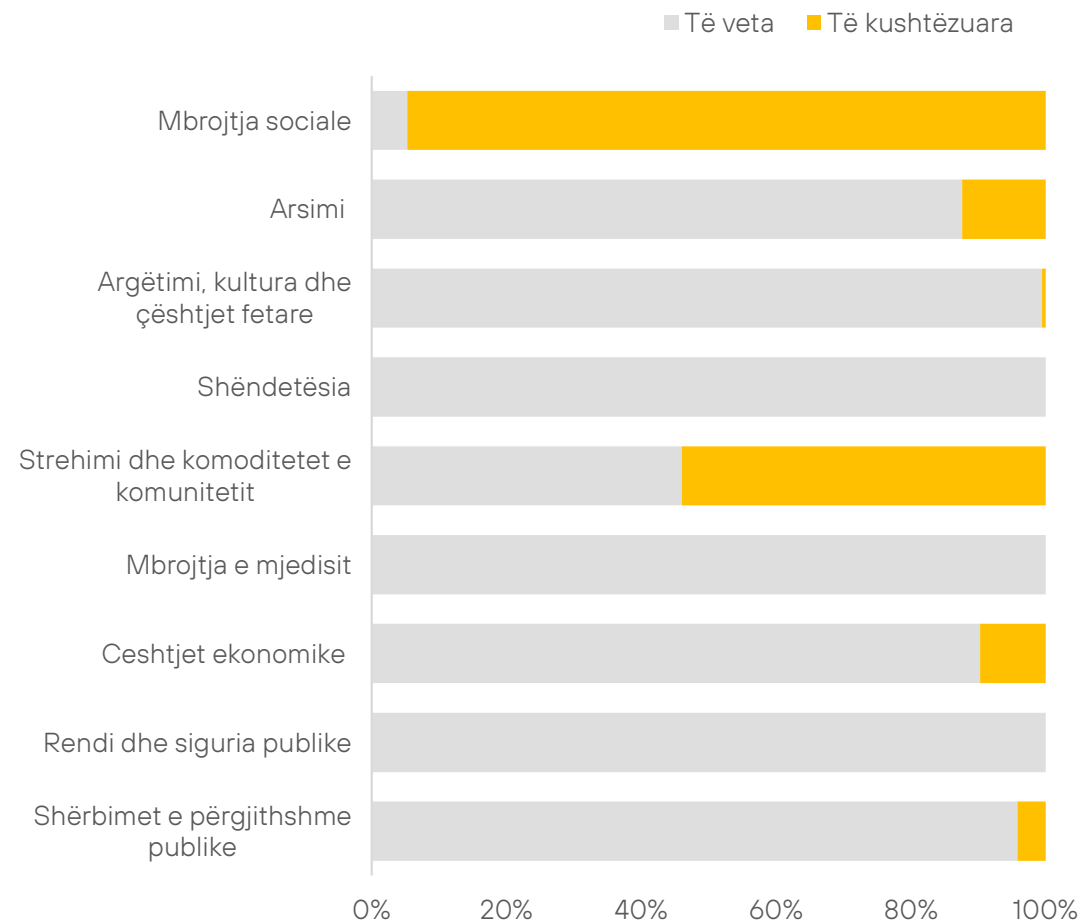

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Kryqëzimi i të dhënave të shpenzimeve sipas burimit të financimit dhe klasifikimit funksional tregon se, funksioni "mbrojtja sociale" mbulohet gjerësisht me fonde të kushtëzuara (transfera e kushtëzuar nga ministria përgjegjëse për mbrojtjen sociale). Në vitin 2020, rreth 95% e shpenzimeve për funksionin e mbrojtjes sociale u financua me transfera të kushtëzuara (transfera në buxhetet familjare për pagesë papunësie dhe PAK), nivel ky më i larti që prej vitit 2016. Në të kundërt, bashkitë mbulojnë me

fonde të veta shpenzimet e kryera në funksionet "rendi dhe siguria publike", "mbrojtja e mjedisit", "argëtimi, kultura dhe çështjet fetare" dhe "shëndetësia", shpenzimet e të cilëve zënë më pak se 10% të shpenzimeve totale të kryera nga bashkitë. Në funksionin "shërbimet e përgjithshme publike" bashkitë mbulojnë me fonde të veta rreth 96% të shpenzimeve. Në funksionin e "çështjeve ekonomike", në vitin 2020 rreth 90% e shpenzimeve u mbulua me fonde të veta dhe 10% me fonde të kushtëzuara. Në funksionin e "strehimit

Grafik 52. Shpenzimet sipas klasifikimit funksional dhe burimit të financimit

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

dhe komoditeteve të komunitetit", dy nivelet e qeverisjes kanë rol thuajse të njëjtë në terma të shpenzimeve, raport ky që lëviz nga viti në vit. Në vitin 2020, rreth 46% e shpenzimeve në këtë funksion u mbulua me fonde të veta të bashkive dhe rreth 54% me fonde të kushtëzuara nga qeveria qendrore

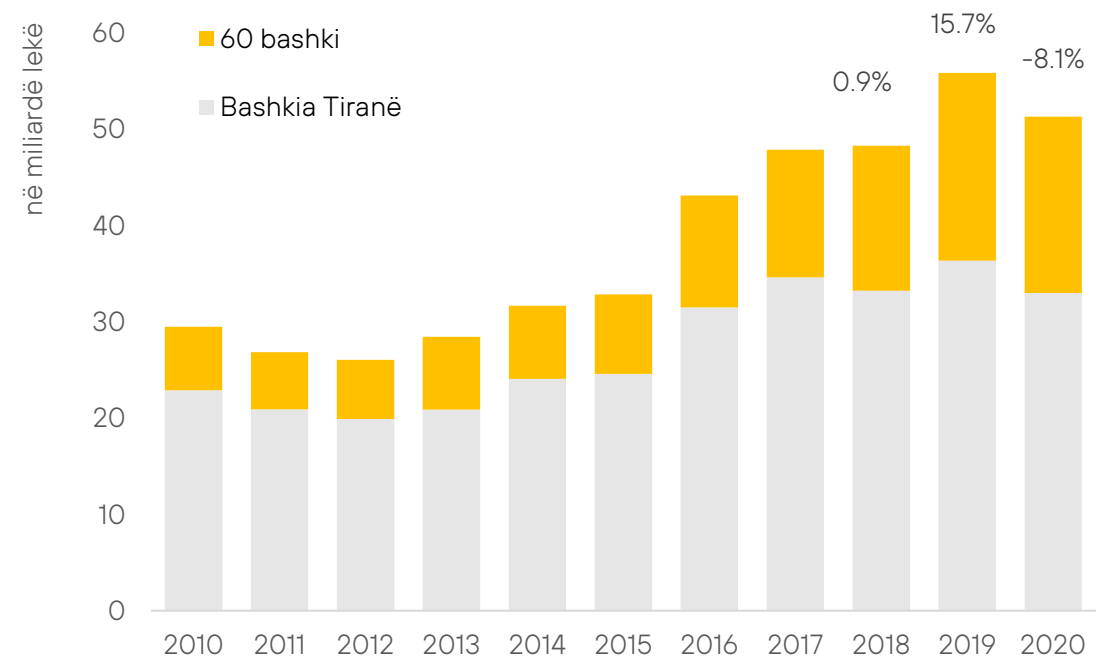
(kryesisht fonde për investime). Arsimi është një funksion shpenzimet për të cilin tregojnë për një rritje të rolit të bashkive në financimin e tyre. Për vitin 2020, rreth 74% e shpenzimeve në këtë funksion u mbulua me fonde të veta të bashkive dhe diferenca me fonde të kushtëzuara (grafiku 52).

2.2 Shpenzimet e kryera me fonde të veta të bashkive

Pas një rritje me ritme dy-shifrore në vitin 2019, shpenzimet e kryera me fonde të veta të 61 bashkive regjistruan një nivel prej rreth 51.3 miliardë lekë në vitin 2020,⁴² në rënie me rreth 8.1% krahasuar me vitin e mëparshëm.⁴³ Në 10 vitet e fundit, shpenzimet me fonde të veta kanë ndjekur prirje rritëse dhe viti 2020 shënon frenimin e parë të tyre

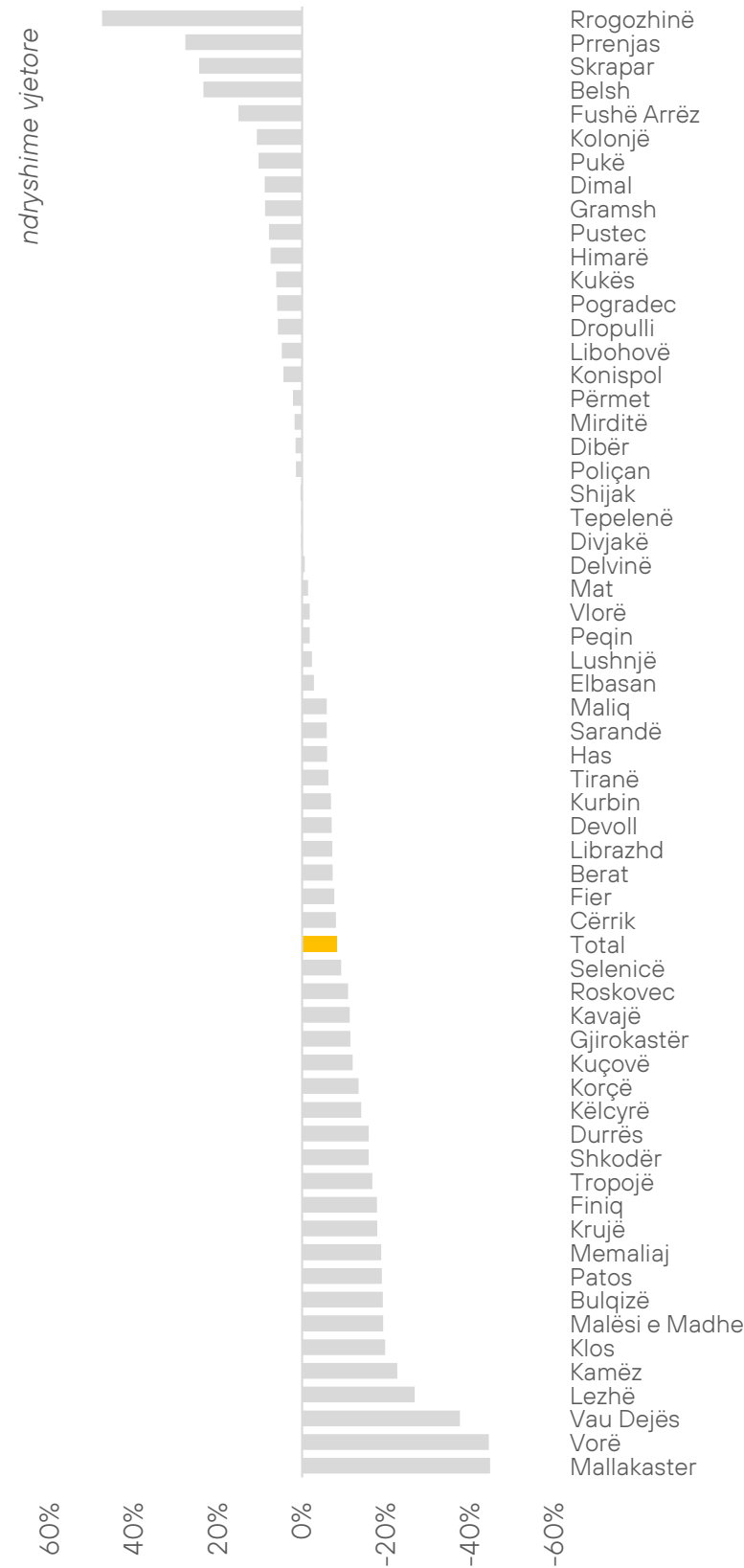
prej vitit 2012. Përfunduar shpenzimet e kryera nga bashkia Tiranë (rreth 35.7% e shpenzimeve totale të kryera me fonde të veta), shpenzimet me fonde të veta shënuan tkurrje me rreth 9.2% në terma vjetorë. Ndër to, rreth 525.6 milionë lekë janë shpenzime të kryera me fonde të trashëguara nga viti i mëparshëm.

Grafik 53. Ecuria e shpenzimeve me fonde të veta të bashkive

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Grafik 54. Shpenzimet me fondet të veta sipas bashkive

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Shpenzimet me fonde të veta rezultojnë të jenë tkurrur në rreth 62% apo 38/61 bashki (grafiku 54). Rënia e shpenzimeve me fonde të veta vlerësohet të ketë ndodhur në të gjitha kategoritë e bashkive, si të voglat ashtu dhe ato të mëdha. Tkurrja e shpenzimeve shënoi nivelin maksimal në bashkinë Mallakastër me rreth 44.7% në terma vjetorë, ndjekur nga bashkitë Vorë (me rreth -44.4%), Vau i Dejës (me rreth -37.5%), Lezhë (me rreth -26.8%), Kamëz (me rreth -22.6%), Shkodër dhe Durrës (me rreth -15.8% respektivisht), Tiranë (me rreth -6.2%) etj.

Në të kundërt, shpenzimet me fonde të veta vlerësohet të jenë zgjeruar në terma vjetorë në 38% të bashkive (23/61 bashki). Bashkia Rrogozhinë shënoi rritjen më të lartë të shpenzimeve me fonde të veta prej rreth 47.6%, ndjekur nga bashkitë Prrenjas (me rreth +27.8%), Skrapar (me rreth +27.8%), Belsh (me rreth +23.5%), Fushë Arrëz (me rreth +15.2%) etj.

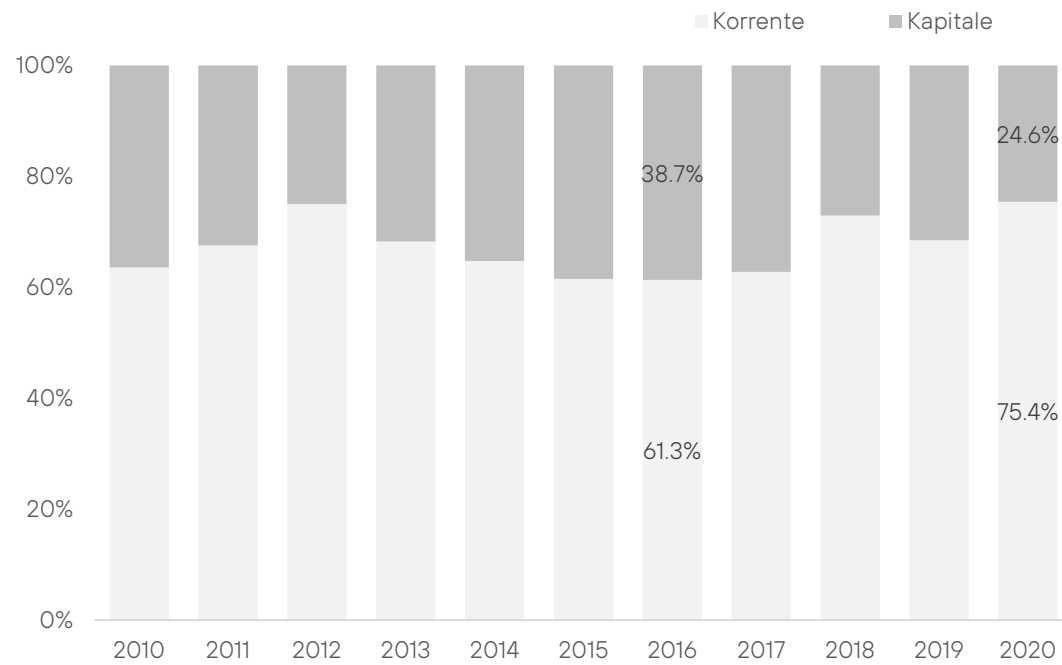
Në vijim, informacionet në lidhje me shpenzimet e kryera me fonde të veta do të analizohen në detaje sipas klasifikimit ekonomik dhe funksional të tyre.

2.2.1 Shpenzimet me fonde të veta sipas klasifikimit ekonomik

Bazuar në klasifikimin sipas natyrës ekonomike të shpenzimeve të kryera me fonde të veta, në vitin 2020 bashkitë përdorën rreth 75.4% të fondeve të tyre për mbulimin e shpenzimeve korrente (rreth 38.7 miliardë lekë) dhe rreth 24.6% në mbulimin e shpenzimeve kapitale (rreth 12.6 miliardë lekë). Kahu i zhvillimeve në shpenzimet me fonde të veta në vitin 2020 u përcaktua nga ecuria e shpenzimeve kapitale, të cilat shënuan rënie të ndjeshme vjetore.

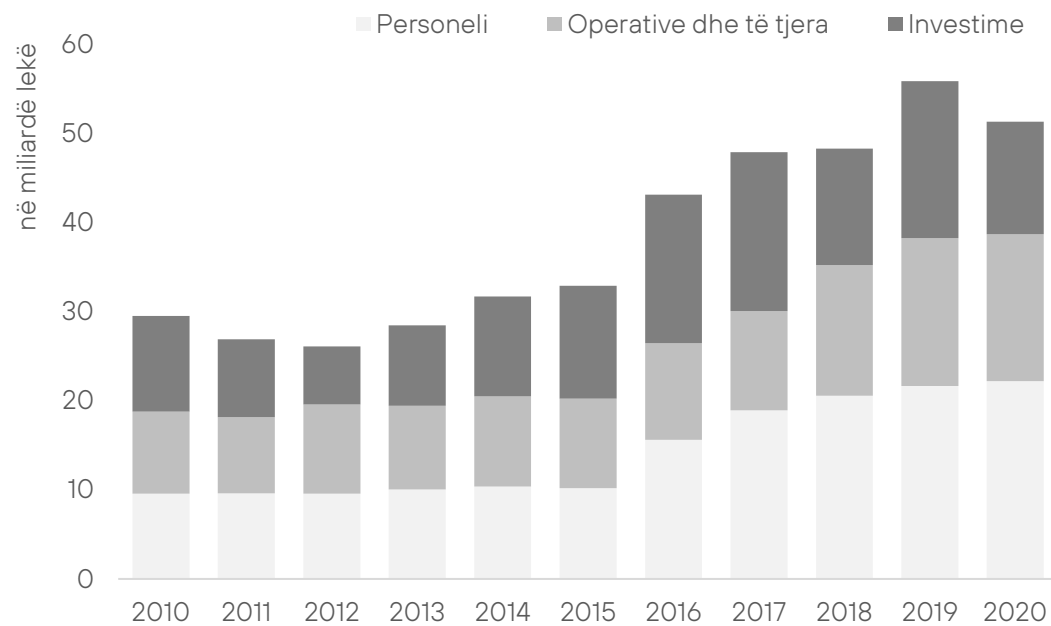
Ndër kategoritë e shpenzimeve korrente, shpenzimet për personelin (paga dhe sigurime) përbënë rreth 22.2 miliardë lekë gjatë periudhës së konsideruar, në rritje me rreth 2.6% krahasuar me vitin 2019. Shpenzimet për personelin ndoqën prirje rritëse vjetore, ndonëse me ritme më të moderuara ndikuar dhe nga shuarja e efektit të rritjes së numrit të punonjësve si pasojë e transferimit të funksioneve të reja në vitin 2016.⁴⁴ Kështu, në vijim të rritjes me rreth 53.4% në vitin 2016 (në vijim të transferimit të funksioneve të reja), norma e rritjes u moderua në mënyrë progresive në 5.4% në vitin 2019 dhe në rreth 2.6% në vitin në analizë.

Grafik 55. Struktura e shpenzimeve me fonde të veta

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Grafik 56. Shpenzimet me fonde të veta sipas natyrës ekonomike

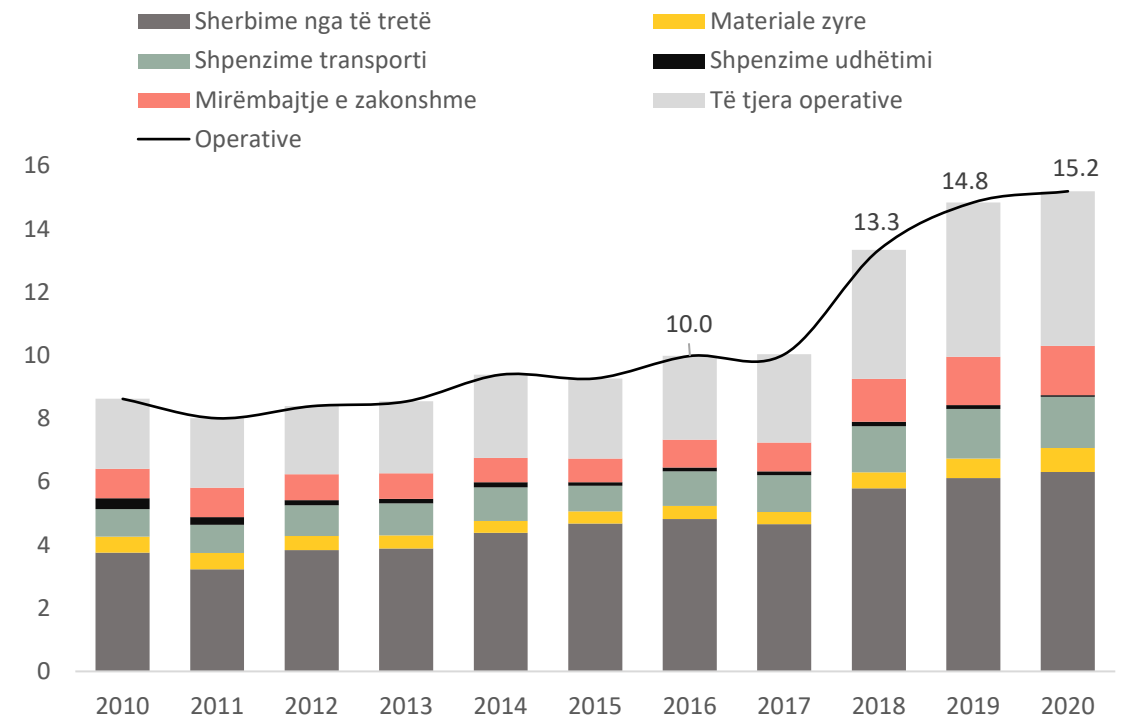

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Shpenzimet operative dhe të tjera⁴⁵ regjistrojnë një nivel prej rreth 16.5 miliardë lekë në fund të vitit 2020, në rritje me rreth 0.8% krahasuar me një vit më parë. Në nivel të detajuar, shpenzimet operative të kryera me fonde të veta për këtë periudhë shënuan një vlerë prej rreth 15.2 miliardë lekë, në rritje me rreth 2.4% në terma vjetorë. Thuhet të gjitha kategoritë e shpenzimeve operative rezultojnë të jenë zgjeruar gjatë vitit 2020: shpenzimet për materiale zyre (+22%); shërbime nga të tretët (+3.2%); shpenzime transporti (+3%); shpenzime të tjera operative (+0.2%); dhe mirëmbajtje e zakonshme

(+1.5%). Në të kundërt, shpenzimet për udhëtime shënuan rënie me rreth 52% në terma vjetorë, si pasojë e kufizimeve në lëvizje nga pandemia e COVID-19. Duke filluar prej vitit 2015, ecuria e shpenzimeve operative qartësisht po ndjek një trajektore rritëse vit pas viti, ku fundi i vitit 2020 shënoi nivelin maksimal të tyre. Ndonëse, rritja e shpenzimeve në këtë kategori rezulton të jetë e shpërndarë në thuajse të gjithë nën-zërat përbërës dhe bashkitë, ecuria e tyre në terma afatmesëm dhe afatgjatë duhet monitoruar me kujdes pasi mund të krijojë probleme qëndrueshmërie financiare për bashkitë.

Grafik 57. Shpenzimet operative sipas zërave

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Shpenzimet për *transferta* për buxhetet familjare dhe individët gjithashtu janë një zë i rëndësishëm në totalin e shpenzimeve me fonde të veta të bashkive. Për vitin 2020, kjo kategori shpenzimesh shënoi një vlerë prej rreth 933.2 milionë lekë, në rënie me rreth 33.1% në terma vjetorë.

Ndonëse një vit i vështirë, veçanërisht për shtresat në nevojë, një pjesë e madhe e bashkive kanë ulur mbështetjen e tyre për këtë kategori të popullatës (duke u mbështetur tek fondet e transferuara nga qeveria qendrore për këtë qëllim).

Niveli i transfertave rezulton të ketë shënuar rënien më të madhe në bashkinë Tiranë me rreth 468.1 milionë lekë apo rreth 73% krahasuar me vitin 2019. Në të njëjtin drejtim transfertat rezultojnë në tkurrje në 35/61 bashki, dhe veçanërisht në bashkitë: Vorë (-30.3 milionë lekë ose -68% në terma vjetorë), Vlorë (-7.9 milionë lekë ose -58% në terma vjetorë), Mat (-6.6 milionë lekë ose -26% në terma vjetorë), Peqin (-5.6 milionë lekë ose -49% në terma vjetorë) etj. Në të kundërt, shpenzimet për transfertat nga fondet e veta të bashkive janë rritur në bashkitë Pogradec (+22.2 milionë lekë), Dibër (+11.6 milionë lekë), Bulqizë (+11.6 milionë lekë), Fier (+8.6 milionë lekë), Përmet (+6.4 milionë lekë) etj.

Pagesat për interesa shënuan një vlerë prej rreth 201.7 milionë lekë në vitin 2020, në rritje me rreth 5.9% në terma vjetorë dhe përfaqësojnë rreth 0.4% të shpenzimeve totale me fonde të veta. Pagesat për interesa kryhen nga bashkitë të cilat kanë kredi aktive në sistemin bankar vendas si bashkitë Elbasan, Korçë, Lezhë, Vlorë (për më tepër shiko seksionin 2.1.3 mbi huamarrjen vendore dhe detyrimet e prapambetura).

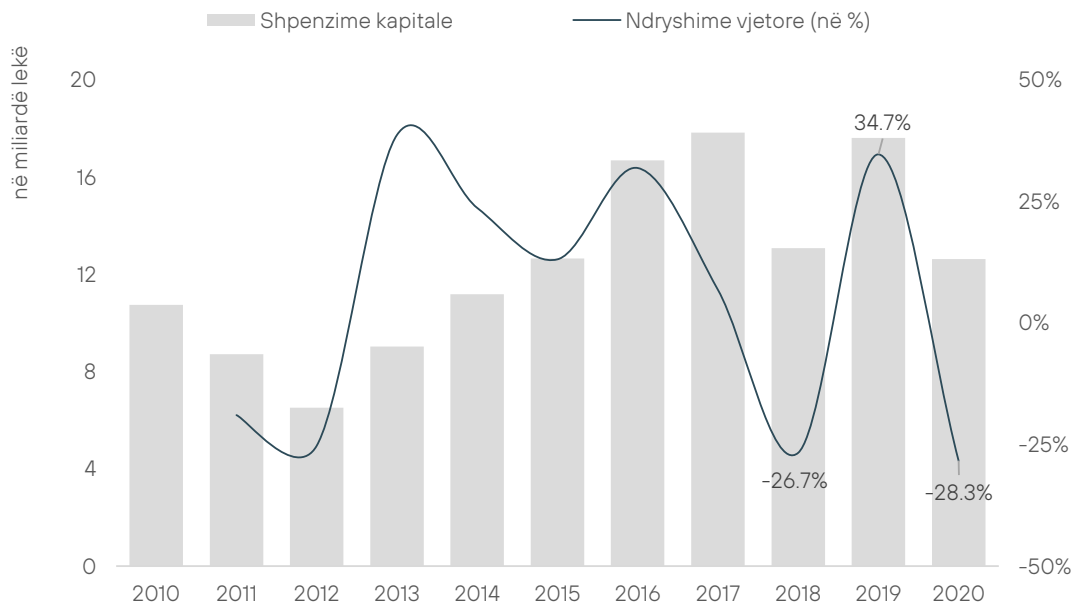
Shpenzimet kapitale ose investimet, përbëjnë një zë të rëndësishëm të buxheteve vendore dhe një parakusht për zhvillim ekonomik afatgjatë. Ndër vite, niveli i shpenzimeve kapitale ka qenë i luhatshëm dhe paraqet një korrelacion të mirë me ecurinë e burimeve financiare të veta të bashkisë, veçanërisht me të ardhurat nga taksa e ndikimit në infrastrukturë nga ndërtimet e reja.

Pas rritjes së konsiderueshme të vërejtur në vitin 2019 (+34.7% në terma vjetorë), shpenzimet për investime në vitin 2020 shënuan një nivel prej rreth 12.6 miliardë lekë, në rënie me rreth 28.3% krahasuar me një vit më parë. Niveli i investimeve në fund të viti 2020 shënon vlerën më të ulët të regjistruar që pas RAT (duke përfaqësuar rreth 24.6% të shpenzimeve totale me fonde të veta) dhe është thujse i barabartë me nivelin e shënuar në vitin 2015.

Grafik 58. Transfertat sipas bashkive (diferenca me vitin 2019)

Grafik 59. Prirja e shpenzimeve kapitale me fonde të veta

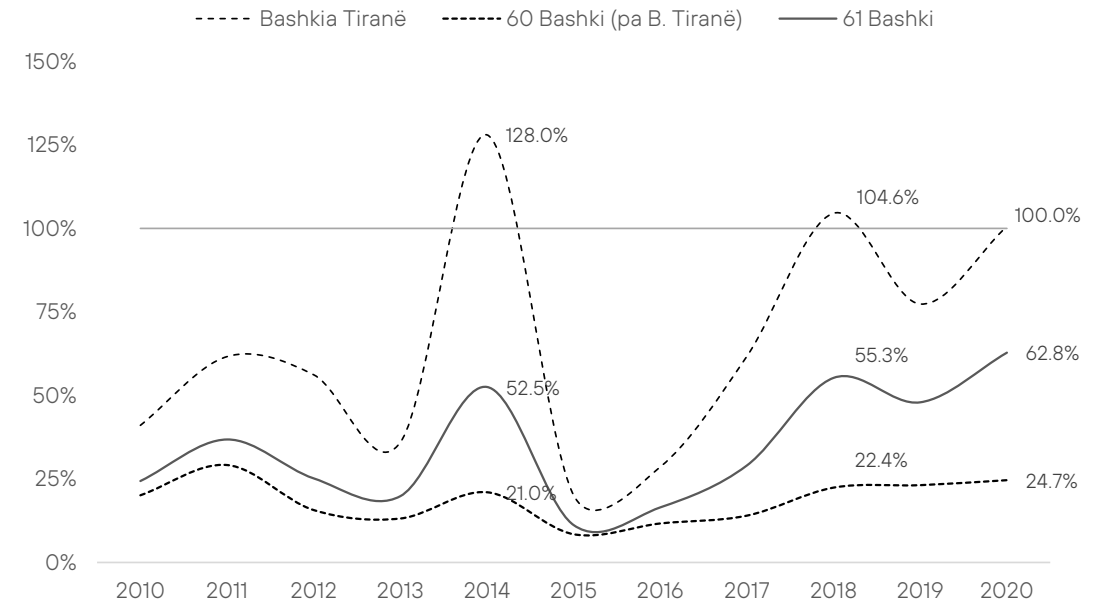

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Bazuar në parashikimet e ligjit nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore", të ardhurat nga TNI duhet të përdoren "kryesisht" për financimin e investimeve. Ndonëse në prani të një parashikimi të tillë, nuk është e mundur gjurmueshmëria nga burimi i të ardhurës deri në përdorimin e saj. Megjithatë, është e mundur të analizojmë nivelin e mbulimit të shpenzimeve kapitale të kryera me fonde të veta të bashkive nga të ardhurat e gjeneruara nga taksa e ndikimit në infrastrukturë. Mesatarisht për 61 bashkitë në vend, të ardhurat nga TNI mbulojnë rreth 62.8% të shpenzimeve kapitale të kryera me fonde të veta, raport ky në rritje me

rreth 14.9 pikë përqindje krahasuar me nivelin e regjistruar në vitin 2019 (prej rreth 47.9%). Nëse do të përjashtonim bashkinë Tiranë, mesatarisht në 60 bashkitë e tjera të ardhurat nga TNI arrijnë të mbulojnë vetëm 24.7% të shpenzimeve kapitale të kryera me fonde të veta në vitin 2020. Në të kundërt, në vitin 2020 të ardhurat nga TNI mbuluan plotësisht shpenzimet kapitale me fonde të veta të bashkisë Tiranë. Në mënyrë të tërthortë, ky tregues edhe një herë nënvizon përqendrimin e presioneve zhvillimore në bashkinë Tiranë dhe pamundësinë e bashkive të tjera për të financuar projekte investimesh (veçanërisht ato me vlerë të lartë).

Grafik 60. Financimi i shpenzimeve kapitale nga TNI

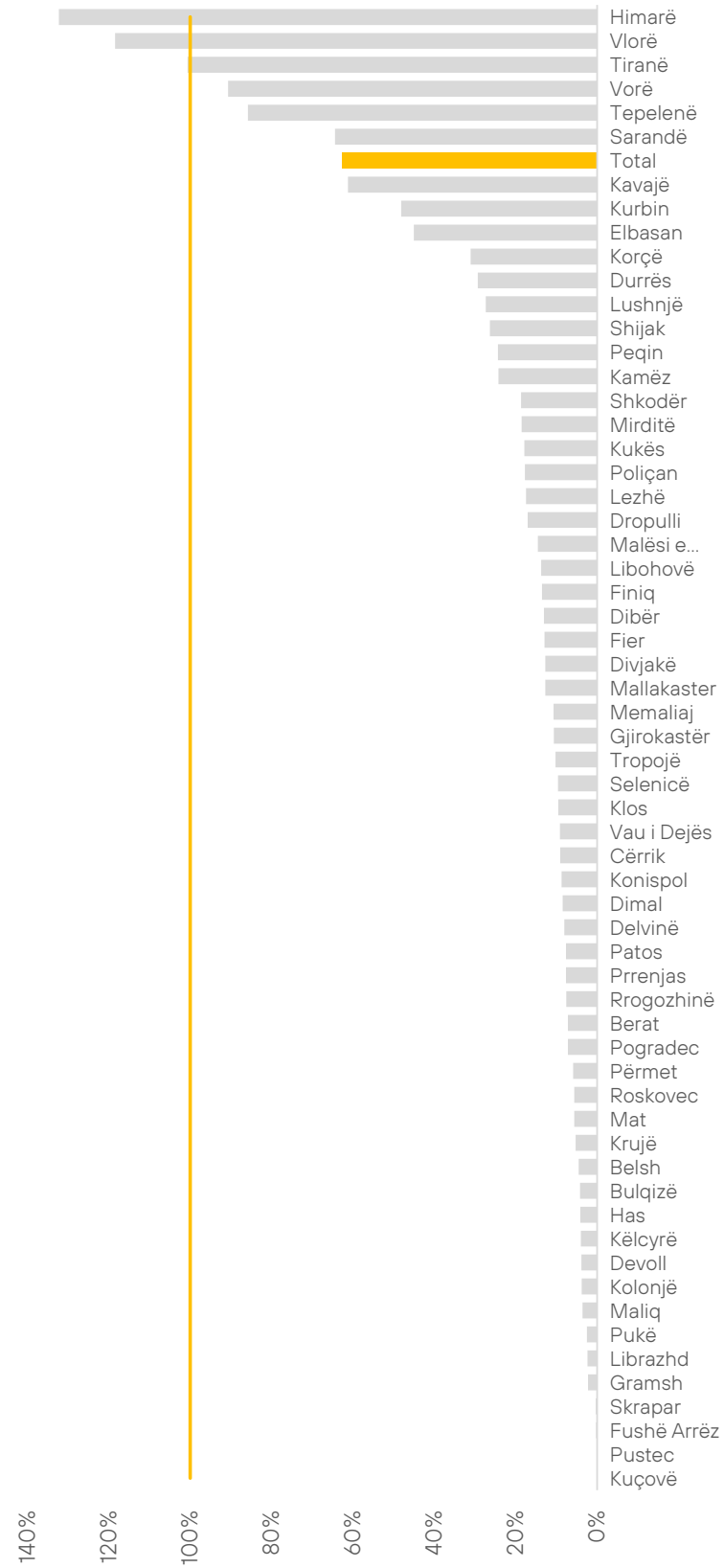
Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Të dhënat në nivel bashkie të paraqitura në grafikun 61 pasqyrojnë më qartë situatën dhe diferencën që ekziston ndërmjet tyre për mundësinë e financimit të shpenzimeve kapitale. Në 3/61 bashki, TNI arrin të mbulojë tërësisht shpenzimet kapitale me fonde të veta (dhe ti tejkalojë ato): në bashkinë Tiranë (100%), në bashkinë Vlorë (118.4%) dhe në bashkinë Himarë (132.3%). Në bashkinë Vorë të ardhurat nga TNI mbuluan rreth 90.7% të shpenzimeve kapitale me fonde të veta dhe në bashkinë Tepelenë rreth 85.8% të tyre. Në të kundërt, në 30/61 bashki, të ardhurat nga TNI mbulojnë më pak se 10% të shpenzimeve me fonde të veta për investime dhe në 46/61 bashki, të ardhurat nga TNI mbulojnë më pak se 20% të shpenzimeve për investime.

Në terma të funksioneve të qeverisjes, investimet e kryera nga bashkitë kanë pësuar luhatje nga një funksion tek tjetri

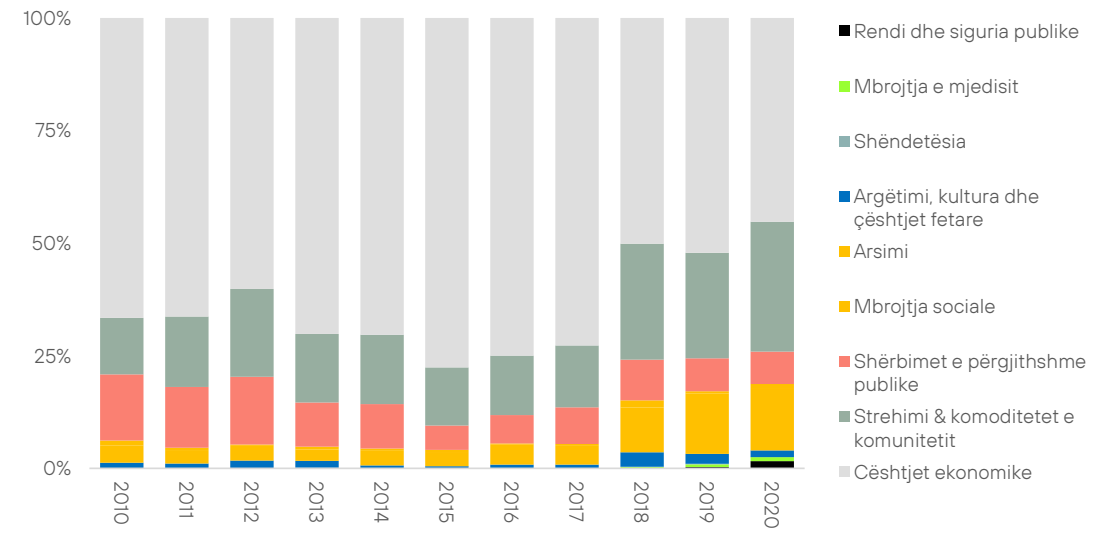
në kohë. Megjithatë, ndër vite funksioni "çështjet ekonomike" ka përthithur pjesën më të madhe të investimeve (ku ndër të tjera përfshihet infrastruktura e transportit). Në tre vitet e fundit, pesha e investimeve në këtë funksion është tkurrur nga rreth 77.6% në vitin 2015 në rreth 45.2% në vitin 2020. Bashkitë investuan rreth 5.7 miliardë lekë në funksionin e çështjeve ekonomike në vitin 2020, në rënie me rreth 37.7% krahasuar me një vit më parë. Në vitin 2020, shpenzimet për investime në funksionin "strehimi dhe komoditetet e komunitetit" (ku përfshihen shpenzimet për strehimin dhe urbanistikë, ujësjellës dhe kanalizime vendore, ndriçimi publik) përfaqësuan rreth 28.8% të shpenzimeve kapitale të kryera me fondet e veta. Në këtë funksion në vitin 2020 u shpenzuan rreth 3.6 miliardë lekë, në rënie me rreth 12% në terma vjetorë.

Grafik 61. Financimi i shpenzimeve kapitale nga TNI sipas bashkive

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Grafik 62. Shpërndarja e investimeve sipas funksioneve

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Me transferimin e kompetencave të reja në lidhje me arsimin parashkollor dhe atë para-universitar në vitin 2016, bashkitë kanë rritur nivelin e investimeve në infrastrukturën arsimore. Përkatësisht, investimet në arsim në vitin 2020 regjistruan një nivel prej rreth 1.8 miliardë lekësh,

në rënie me rreth 25.7% në terma vjetorë. Në të kundërt, shpenzimet për investime në funksionin "rendi dhe siguria publike" regjistruan një nivel prej rreth 205 milionë lekë, në rritje të ndjeshme nga niveli prej rreth 51.4 milionë lekë i shënuar në vitin 2019.

Hapësirë informuese 3

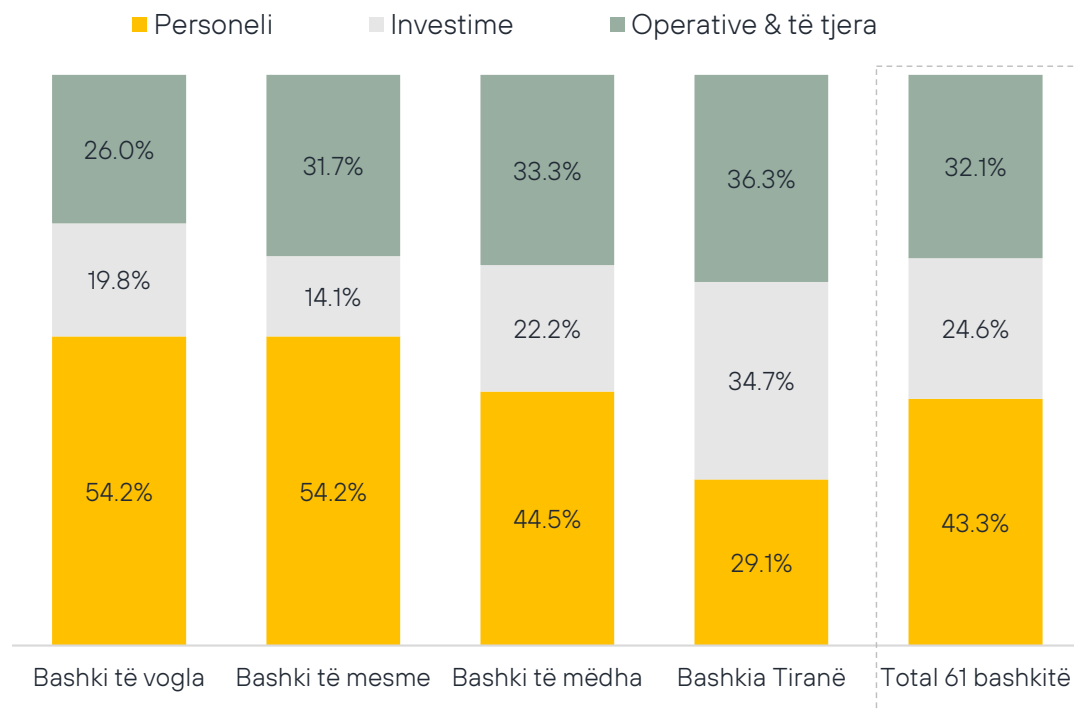
Si shpenzuan 61 bashkitë në vitin 2020?

Struktura e shpenzimeve me fonde të veta të kryera nga bashkitë, së bashku me diferencat ndërmjet tyre, mbizotërohet nga shpenzimet korrente përkundëjt atyre kapitale. Në terma mesatarë për vitin 2020, në strukturën e shpenzimeve me fonde të veta, shpenzimet për personelin rënduan buxhetet vendore me rreth 43.3% ndaj totalit dhe ato operative dhe të tjera për rreth 32.1% ndaj totalit. Së bashku, shpenzimet e personelit dhe ato operative dhe të tjera, apo shpenzimet korrente, përfaqësuan mesatarisht rreth 75.4% të shpenzimeve totale me fonde të veta. Kategoria e shpenzimeve kapitale (apo fondet për investime) përfaqësoi rreth 24.6% të shpenzimeve me fonde të veta të kryera nga bashkitë në vitin 2020.

Struktura e shpenzimeve me fonde të veta paraqet diferenca ndërmjet kategorive të bashkive të grupuara sipas përmasës (shiko aneksin 4). Bashkia Tiranë, paraqet një strukturë shpenzimesh me fonde të veta që diferencon nga mesatarja kombëtare dhe nga të gjitha kategoritë e tjera të

bashkive: rreth 29.1% e fondeve shkon për mbulimin e shpenzimeve për personelin, rreth 36.3% për shpenzimet operative dhe të tjera dhe 34.7% për shpenzimet kapitale (rreth 10 pikë përqindje më shumë krahasuar me mesataren kombëtare).

Grafik 63. Struktura e shpenzimeve me fonde të veta sipas kategorive dhe përmasës së bashkive

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Në bashkitë e mëdha, struktura e shpenzimeve me fonde të veta paraqet ngjashmëri me mesataren kombëtare: 44.5% e fondeve shkon për mbulimin e shpenzimeve të personelit, rreth 22.2% për investime dhe rreth 33.3% për shpenzime operative dhe të tjera. Kategoria e bashkive të mesme dhe të vogla shpenzojnë rreth 54.2% të buxhetit të tyre për shpenzimet e personelit, nivel ky ndjeshëm më i lartë krahasuar me mesataren kombëtare,

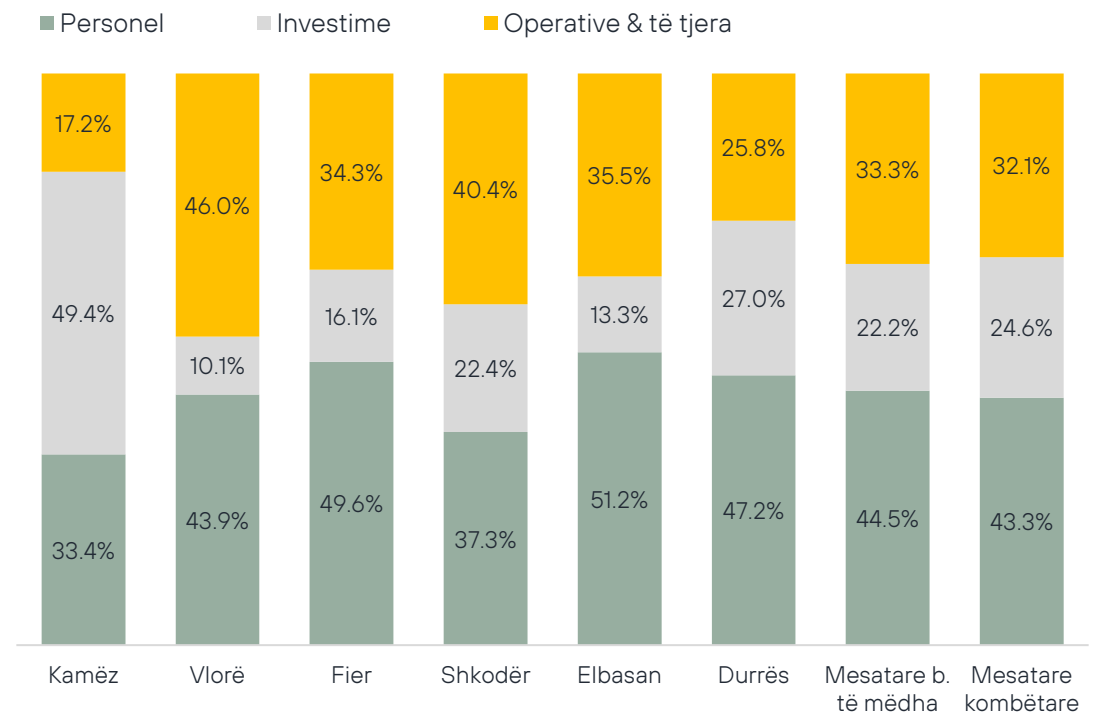
bashkitë e mëdha dhe bashkinë Tiranë. Në të kundërt, shpenzimet për investime duket të përfaqësojnë rreth 14.1% në bashkitë e mesme dhe rreth 19.8% në bashkitë e vogla, të totalit të shpenzimeve të kryera me fonde të veta të bashkive.

Krahasime të evidentuara ndërmjet kategorive të bashkive, në nivelin e bashkive diferencat në strukturën e shpenzimeve me fonde

të veta janë edhe më të theksuara. Në kategorinë e bashkive të mëdha, struktura e shpenzimeve sipas natyrës ekonomike paraqet diferenca të theksuara ndërmjet tyre: shpenzimet e personelit shënojnë peshën më të lartë në bashkinë Elbasan me rreth 51.2% të shpenzimeve totale me fonde të veta dhe peshën më të ulët në bashkinë

Kamëz me rreth 33.4% të shpenzimeve totale me fonde të veta të kryera në vitin 2020. Shpenzimet për investime luhaten nga një nivel minimal prej rreth 10.1% të shpenzimeve totale me fonde të veta në vitin 2020 në bashkinë Vlorë në rreth 49.4% në bashkinë Kamëz për të njëjtën periudhë.

Grafik 64. Shpenzimet sipas natyrës ekonomike në bashkitë e mëdha

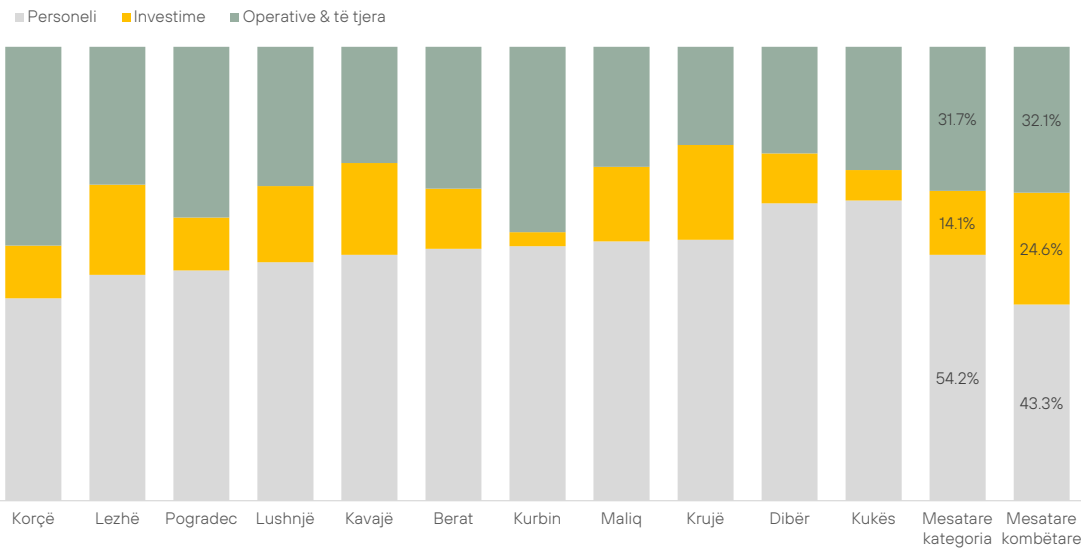

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Ndër bashkitë e klasifikuara si të mesme, shpenzimet për personelin luhaten në intervalin nga 44.6% në bashkinë Korçë në rreth 66.2% në bashkinë Kukës, ndaj totalit të shpenzimeve të kryera me fonde të veta. Kategoria e dytë me peshë më të madhe, janë shpenzimet operative dhe të tjera të cilat luhaten nga një nivel minimal prej rreth 21.6% në bashkinë Krujë në nivelin maksimal prej rreth 43.8% në bashkinë Korçë.

Shpenzimet kapitale zënë peshën më të ulët ndër kategoritë e shpenzimeve të kryera me fonde të veta për bashkitë e mesme. Niveli minimal i shpenzimeve për kategorinë e bashkive të mesme u regjistrua në bashkinë Kurbin me rreth 3.1% të shpenzimeve të kryera me fonde të veta dhe niveli maksimal në bashkinë Krujë me rreth 20.9% të shpenzimeve të kryera me fonde të veta.

Grafik 65. Shpenzimet sipas natyrës ekonomike në bashkitë e mesme

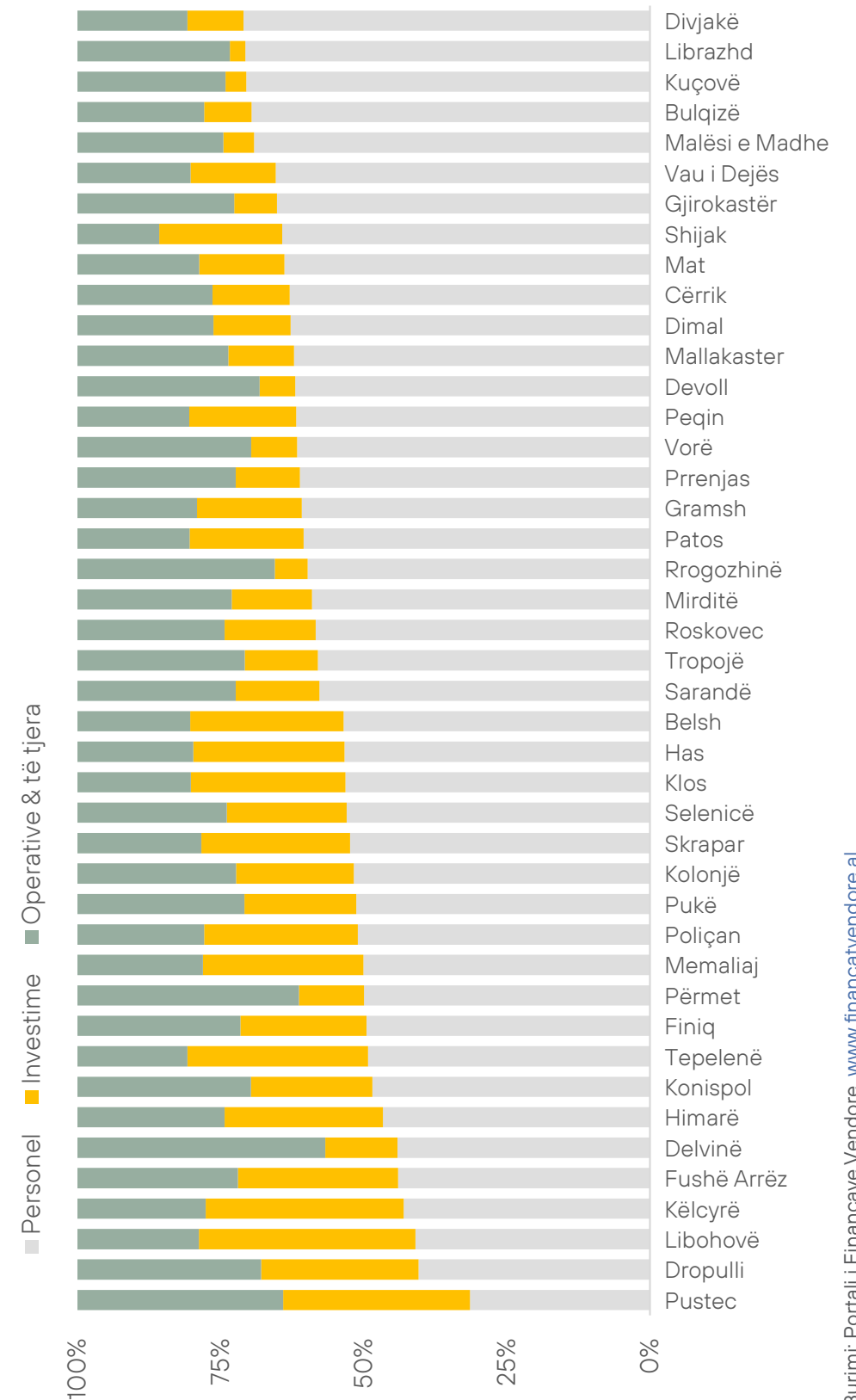
Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Ndër bashkitë e vogla struktura e shpenzimeve dominohet nga shpenzimet për personelin: në bashkinë Pustec regjistrohet niveli më i ulët i shpenzimeve për personelin ndaj totalit të shpenzimeve me fonde të veta prej rreth 31.4% dhe në bashkinë Divjakë regjistrohet niveli maksimal i këtij treguesi me rreth 71%. Për sa i përket shpenzimeve për investime, niveli më i lartë shënohet në bashkinë Libohovë me rreth 37.9% dhe më i ulëti në bashkinë Librazhd me rreth 2.7% të shpenzimeve të kryera me fonde të veta në vitin 2020.

Analiza e strukturës së shpenzimeve sipas natyrës ekonomike në nivel bashkie mundëson për një kuptueshmëri më të mirë të kapaciteteve të tyre në terma të orientimit të zhvillimit afatgjatë në territoret e tyre.

Mbi 60% e bashkive në vend shpenzojnë më pak se 20% të buxhetit të tyre për investime dhe vetëm rreth 10% e bashkive shpenzon mbi 30% të fondeve të veta në dispozicion për investime. Ky nivel investimesh vlerësohet të jetë i pamjaftueshëm për të mundësuar zhvillimin afatgjatë të tyre dhe ndërmarrjen e projekteve të investimeve të mëdha të cilat mund të kenë ndikim të gjerë në territor.

Grafik 66. Shpenzimet sipas natyrës ekonomike në bashkitë e vogla

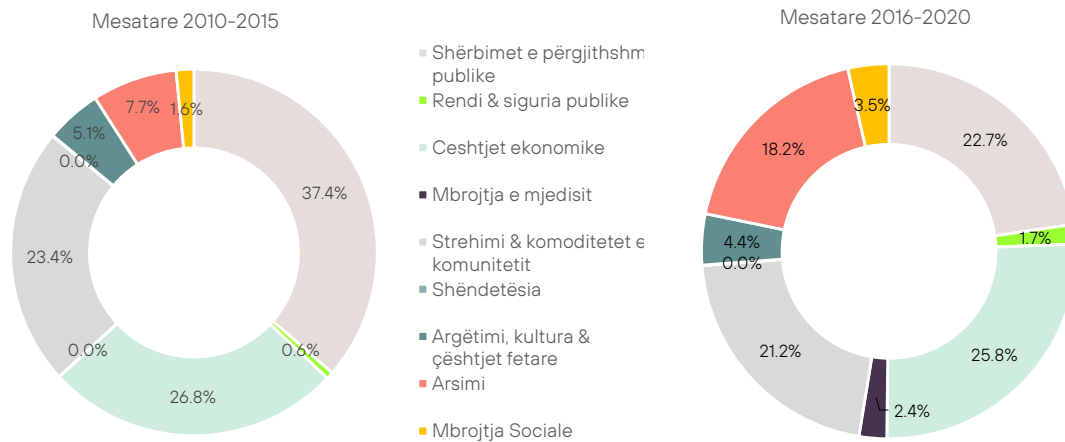
Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

2.2.2 Shpenzimet me fonde të veta sipas klasifikimit funksional

Kryqëzimi i të dhënave mbi shpenzimet e kryera nga bashkitë (me fonde të veta) me funksionet e kryera nga qeverisja (klasifikimi COFOG), mundëson një analizë të detajuar mbi zgjedhjet që bëjnë bashkitë në lidhje me territorin në administrim (orientimin e zhvillimit afatgjatë të tyre). Nëse do të ndanim të dhënat e disponueshme në dy periudha, para dhe pas vitit 2015 si viti me ndryshime të mëdha përsa i përket qeverisjes vendore, do të vërehej një riorientim dhe rishpërndarje e shpenzimeve ndër funksionet e ushtruara nga bashkitë.

Mesatarisht, bashkitë kanë ulur ndjeshëm (me rreth 14.7 pikë përqindje) shpenzimet në funksionin e shërbimeve të përgjithshme publike nga rreth 37.4% para vitit 2015 në rreth 22.7% pas vitit 2015. Me transferimin e kompetencave të reja në funksionin e arsimit në vitin 2016 dhe transfertës sektoriale për këtë funksion, shpenzimet në arsim shënuan rritje me rreth 10.4 pikë përqindje, nga mesatarisht 7.7% para vitit 2015 në rreth 18.1% pas vitit 2015 (ndaj totalit të shpenzimeve të kryera me fonde të veta).

Grafik 67. Shpenzimet mesatare sipas funksioneve

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Shpenzimet në funksionet çështjet ekonomike, strehimi dhe komoditetet e komunitetit janë funksione që së bashku përbëjnë mbi 45% të shpenzimeve me fonde të veta gjatë të gjithë periudhës së konsideruara. Për të dy këto funksione, në periudhën

pas vitit 2015 kemi një rënie të lehtë të peshës së tyre në totalin e shpenzimeve me fonde të veta (me rreth 1 dhe 2.2 pikë përqindje respektivisht). Mesatarisht në periudhën pas vitit 2015, bashkitë duket të kenë rritur shpenzimet në funksionin e mbrojtjes sociale nga 1.6%

para në rreth 3.8% ndaj totalit pas vitit 2015.

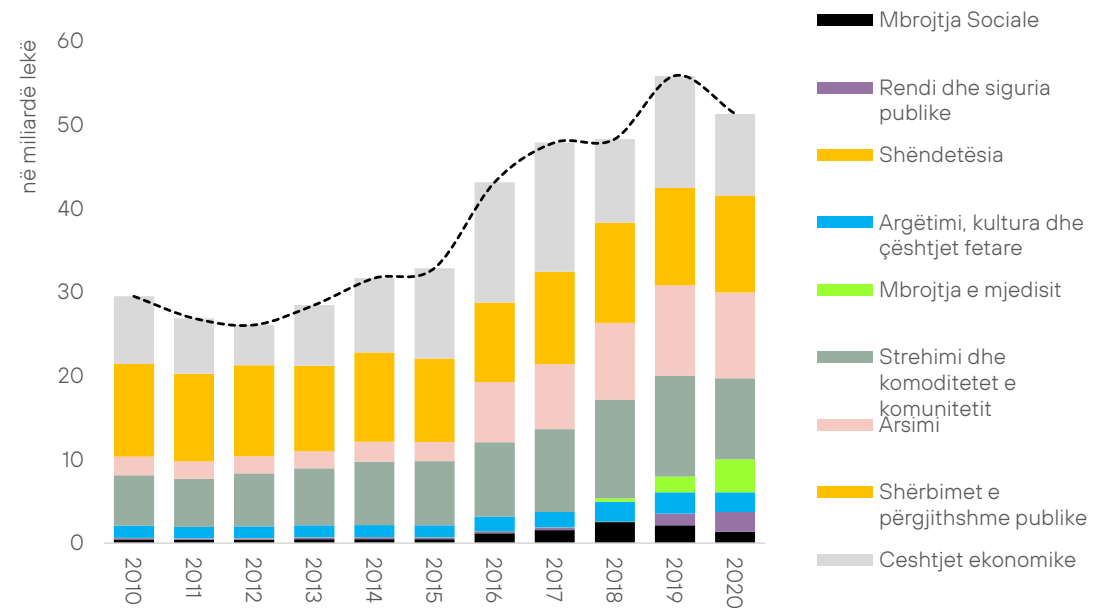
Rritja e shpenzimeve në këtë funksion deri diku, ngjashëm me arsimin, vlerësohet të jetë e lidhur me transferimin e funksioneve të reja në vitin 2016 për qendrat e shërbimeve sociale. Rritja e peshës së shpenzimeve në funksionin e mbrojtjes së mjedisit vlerësohet të jetë më shumë e lidhur me çështje metodologjike të ri-klasifikimit të programeve buxhetore në strukturën e COFOG.

Viti 2019 ishte vit zgjedhor dhe përkon me ndryshimin e drejtuesve dhe anëtarëve të këshillave bashkiakë (përfshirë rastet ku mbetën të njëjtë). Analiza në terma të strukturës së shpenzimeve sipas funksioneve të qeverisjes mund të përdoret për të evidentuar nëse ka patur zhvillime në

orientimin e shpenzimeve varësisht vizionit të drejtuesve të rinj në bashki. Në këtë kontekst duhet konsideruar që krahas efektit të parë, viti 2020 ishte një vit i karakterizuar nga një sërë eventesh jo të zakonshme (tërmetet, COVID-19, përmytje), të cilët patën efektet e tyre në qeverisje dhe politikë shpenzimesh.

Në pamje të parë, struktura e shpenzimeve paraqet luhatje ndërmjet vitit 2019 dhe 2020. Shpenzimet rezultojnë të jenë tkurrur në funksionet e çështjeve ekonomike, strehimi dhe komoditetet e komunitetit, mbrojtja sociale, argëtimi kultura dhe çështjet fetare, arsimi, shërbimet e përgjithshme publike. Në të kundërt, në rritje rezultojnë shpenzimet në funksionet rendi dhe siguria publike, mbrojtja e mjedisit dhe shëndetësia.

Grafik 68. Shpenzimet me fonde të veta sipas funksioneve

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Shpenzimet në funksionin çështjet ekonomike, ku përfshihen ndër të tjera shpenzimet për transportin, bujqësinë, pyjet, peshkimin dhe gjuetinë, rezultojnë të jenë ulur ndjeshëm duke regjistruar një nivel prej rreth 9.7 miliardë lekë në periudhën e konsideruar nga rreth 13.4 miliardë lekë që ishin në vitin 2019 (në rënie me rreth 27.2% në terma vjetorë apo me rreth 3.6 miliardë lekë).

Brenda këtij funksioni, rreth 7.6 miliardë lekë (-33.1% krahasuar me një vit më parë) u shpenzuan në nën-funksionin e transportit, i cili përmbledh shpenzimet në funksion të ndërtimit, rehabilitimit dhe të mirëmbajtjes së rrugëve (përfshirë sinjalistikën) dhe transportin publik. Rënia e shpenzimeve në këtë nën-funksion vlerësohet të jetë më shumë rezultat i kufizimit të transportit publik për shkak të pandemisë së COVID-19. Pesha e shpenzimeve në këtë funksion është tkurrur me rreth 5 pikë përqindje, nga rreth 23.9% në vitin 2019 në rreth 18.9% në vitin 2020 ndaj shpenzimeve totale të kryera me fonde të veta.

Gjatë vitit 2020, rreth 18.9% shpenzimeve me fonde të veta ose rreth 9.7 miliardë lekë u shpenzuan në funksionin strehimi dhe komoditetet e komunitetit (në rënie me rreth -19.6% në terma vjetorë). Ndër vite, vihet re përqendrim i shpenzimeve të bashkive në këtë funksion dhe një rritje progresive, pasi ngushtësisht i lidhur me infrastruktura vendore të cilat kanë ndikim të rëndësishëm në jetën e komunitetit. Në vitin 2020, shpenzimet në këtë funksion shënuan rënie për herë të parë në 10 vitet e fundit. Brenda këtij funksioni, rreth 8.2 miliardë lekë u shpenzuan në nënfunksionin e zhvillimit të komunitetit (-21% krahasuar me një vit më parë), i cili përmban veprimtari

që synojnë përmirësimin e kontekstit të jetesës, si rekreacioni, përmirësimi i hapësirave të përbashkëta dhe relaksuese për komunitetin, përmirësimi i hapësirave të gjelbra, mirëmbajtja e trotuareve, parqeve, lulishteve, etj. Diferenca prej rreth 1.5 miliardë lekësh u shpenzua për nën-funksionet e urbanistikës vendore, furnizimit me ujë dhe të ndriçimit rrugor.

Shpenzimet për funksionin e arsimit shënuan një nivel prej rreth 10.2 miliardë lekë, në rënie vjetore me rreth 5.3% dhe përfaqësuan rreth 19.9% të shpenzimeve totale të kryera në vitin 2020. Në terma historikë, vërehet një zgjerim progresiv i shpenzimeve në këtë funksion i cili vlerësohet të jetë pasojë e funksioneve të reja të transferuara nga qeverisja qendrore drejt asaj vendore (transferta sektoriale e cila mbulon shpenzimet për pagat e personelit mësimdhënës dhe mbështetës në kopshte dhe çerdhe, dhe personelit mbështetës në arsimin fillor dhe të mesëm; mirëmbajtës së infrastrukturës arsimore në arsimin para-universitar). Qe prej vitit 2016, kjo është rënia e parë e shënuar në shpenzimet me fonde të veta për funksionin e arsimit. Për vitin 2020, rreth 7.8 miliardë lekë ose rreth 75.8% e shpenzimeve në funksionin e arsimit shkoi për mbulimin e kostove të arsimit parashkollor dhe fillor. Në nën-funksion të arsimit të mesëm u shpenzuan rreth 2.5 miliardë lekë, në rritje me rreth 7.5% në terma vjetorë.

Shpenzimet me fonde të veta në funksionin shërbimet e përgjithshme publike përthithën rreth 22.6% të shpenzimeve totale duke shënuar një nivel prej rreth 11.6 miliardë lekë në vitin 2020 (në rënie të lehtë me rreth 0.5% në terma vjetorë).

Në vitin 2020, në funksionin rendi dhe siguria publike u shpenzuan rreth 2.4 miliardë lekë, në rritje të theksuar me rreth 65.4% krahasuar me një vit më parë (shpenzimet në këtë funksion përfaqësojnë rreth 4.6% të shpenzimeve të kryera me fonde të veta). Ky funksion përmbledh shpenzime të cilat lidhen me shërbimet policore të nevojshme për ruajtjen e rendit, qetësisë dhe mbarëvajtjes së punëve publike si dhe zbulimin dhe parandalimin e informalitetit në territorin e bashkisë; shërbime të

mbrojtjes nga zjarri dhe të mbrojtjes civile; dhe shërbime të nxitjes së marrëdhënieve me komunitetin.

Funksioni i mbrojtjes sociale përthithi rreth 2.7% të shpenzimeve me fonde të veta apo rreth 1.4 miliardë lekë në vitin 2020 (funksion që përfshin shpenzime për strehimin social, papunësinë, familja dhe fëmijët, të moshuarit, sëmundje dhe paaftësitë). Në terma vjetorë, shpenzimet për mbrojtjen sociale rezultojnë të jenë ngushtuar me rreth 35.5% në terma vjetorë.

Hapësirë informuese 4

Shpenzimet me fonde të veta: si paraqiten bashkitë?

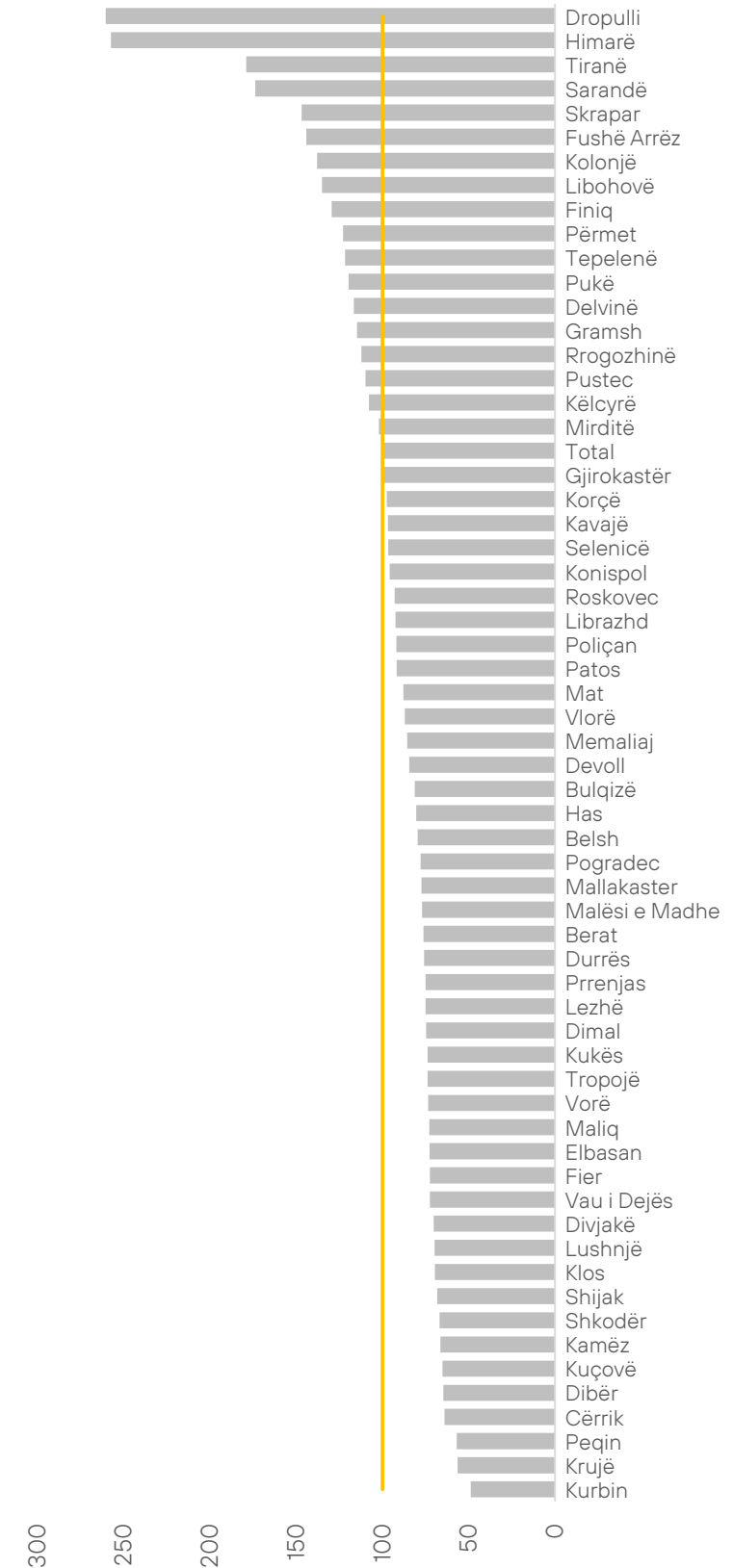
Bashkitë që rezultuan në vijim të RAT, paraqesin diferenca të theksuara në terma të shpenzimeve të kryera me fonde të veta, kushtëzuar nga: (i) numri i popullsisë rezidente në territor, si dhe (ii) kapaciteti fiskal i tyre. Për të pastruar të dhënat nga efekti "madhësi" do të marrim në analizë shpenzimet e kryera nga bashkitë me fonde të veta për një banor (shiko aneksin 7).⁴⁶ Transformimi në indekse me bazë 100, lejon për një interpretim të shpejtë, të drejtpërdrejtë dhe evidenton diferencat ndërmjet bashkive në lidhje me kapacitetin për të kryer shpenzime në mënyrë të pavarur.

Të dhënat për frymë për shpenzimet e kryera me fonde të veta sërish evidentojnë për diferenca të theksuara ndërmjet bashkive në mundësitë për të kryer shpenzime me fonde të veta në periudhën e konsideruar (viti 2020). Mesatarisht, një bashki shpenzoi rreth 18,323 lekë për banor në vitin 2020 (indeksi = 100), në rënie me rreth 8.1% krahasuar me nivelin e këtij treguesi në vitin 2019. Niveli maksimal i indeksit për shpenzimet me fonde të veta për frymë shënohet në bashkinë Dropull (indeksi = 261 apo në vlerë me rreth 47,738 lekë për frymë), ndjekur nga bashkia Himarë (indeksi = 257 apo në vlerë me rreth 47,164 lekë për frymë). Në skajin tjetër, bashkia Kurbin rezultoi të ketë regjistruar nivelin më të ulët të shpenzimeve me fondet të veta për frymë (indeksi = 49 apo në vlerë me rreth 8,968 lekë për frymë), ndjekur nga bashkitë Krujë (indeksi = 57 apo në vlerë me rreth 10,358 lekë për frymë), Peqin (indeksi = 57 apo në vlerë me rreth 10,458 lekë për frymë), Cërrik (indeksi = 64 apo në vlerë me rreth 11,755 lekë për frymë) dhe Dibër (indeksi = 65 apo në vlerë me rreth 11,865 lekë për frymë). Në raport ndaj mesatares kombëtare,

rreth 30% e bashkive (apo 18/61 bashki) kryejnë shpenzime me fonde të veta për frymë mbi mesataren kombëtare. Pjesa tjetër e bashkive (43/61 bashki) qëndron nën mesataren kombëtare në lidhje me treguesin në analizë (shiko grafikun 69).

Diferenca e theksuar mes nivelit minimal dhe maksimal të shpenzimeve për frymë me fonde të veta (rreth 2.1 herë më e lartë se mesatarja kombëtare apo rreth 38,770 lekë), sinjalizon për ekzistencën e diferencave të thella në kapacitete fiskale të bashkive dhe nevojën për zbutjen e tyre në funksion të ofrimit të shërbimeve publike vendore. Si hap fillestar në këtë drejtim vlerësohet të adresohet llogaritja e kapaciteteve fiskale potenciale të bashkive dhe më tej vlerësimi i performancës së tyre kundrejt potencialit. Më tej, treguesi i performancës që lidhet me normën e mbledhjes së të ardhurave mund të faktorizohet në formulën e ndarjes së transfertës së pakushtëzuar, si element stimuli për të nxitur shfrytëzimin e hapësirës fiskale të përcaktuar ligjërisht.

Grafik 69. Indeksi i shpenzimeve me fonde të veta (bashkitë përkundrejt mesatares)

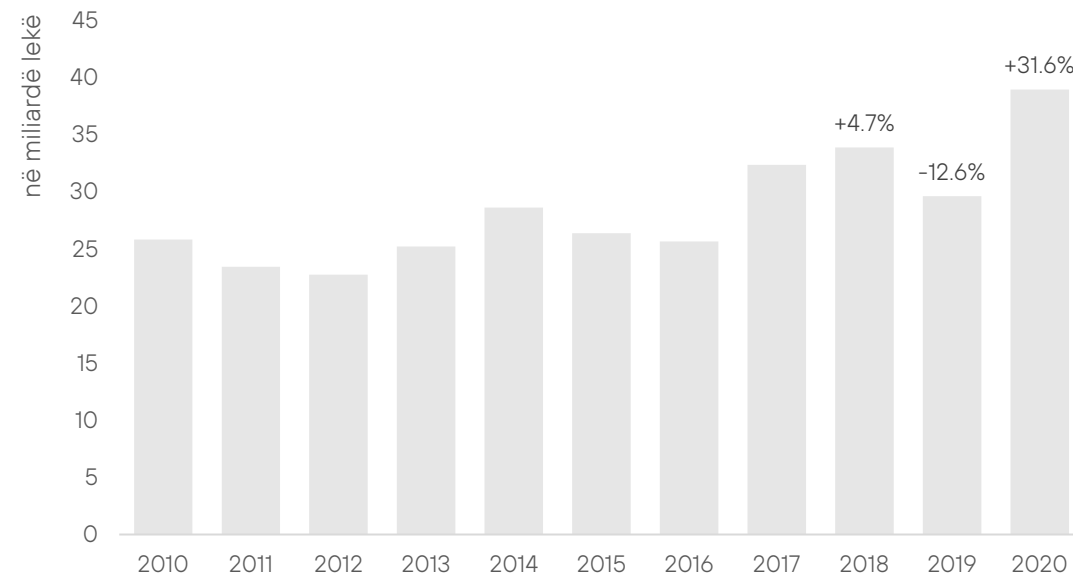

2.3 Shpenzimet e kryera me fonde nga transferta të kushtëzuara

Krahas shpenzimeve me fonde nga burime të veta, bashkitë kryejnë shpenzime edhe me fonde të kushtëzuara (fonde të cilat transferohen nga institucione qendrore, si ministrinë e linjës, dhe që duhet të përdoren sipas qëllimit të përcaktuar). Për këtë kategori të hyrash në buxhetin vendor, bashkitë nuk kanë autoritet vendimmarrjeje në sasinë apo mënyrën e përdorimit: pra, ato shpenzohen sipas përcaktimeve të ministrive të linjës (ndryshe, quhen fonde me destinacion të përcaktuar). Këto fonde transferohen nga buxhetet e ministrive të linjës në trajtën e transfertave të kushtëzuara për financimin e funksioneve të deleguara dhe/ose projekteve të

veçanta të konsideruara me interes vendor, rajonal apo kombëtar ku kërkohet bashkëpunimi me bashkitë. Ato planifikohen në buxhetet vjetore dhe planet buxhetore afatmesme të ministrive përkatëse. Raporti i zbatimit të buxhetit vjetor të ministrisë të linjës përmban një aneks të dedikuar ku paraqiten transfertat e kushtëzuara, qëllimi i përdorimit të tyre, përfituesi, vlera totale, shuma e lëvruar dhe pjesa e mbetur për tu financuar në vitet në vijim për njësitë e vetëqeverisjes vendore. Ndonëse të parashikuara dhe të transferuara nga buxhetet e njëjësive qendrore të qeverisjes (si ministrinë e linjës), ato reflektohen në totalin e shpenzimeve të kryera prej bashkive.

Grafik 70. Shpenzimet me fonde të kushtëzuara

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Shpenzimet e kryera me fonde të kushtëzuara kanë qenë të luhatshme nga viti në vit dhe shfaqin prirje rritëse. Kjo prirje është më e dukshme veçanërisht në vijim të ndryshimeve të aplikuara në skemën e përfitimit të ndihmës ekonomike për familjet në

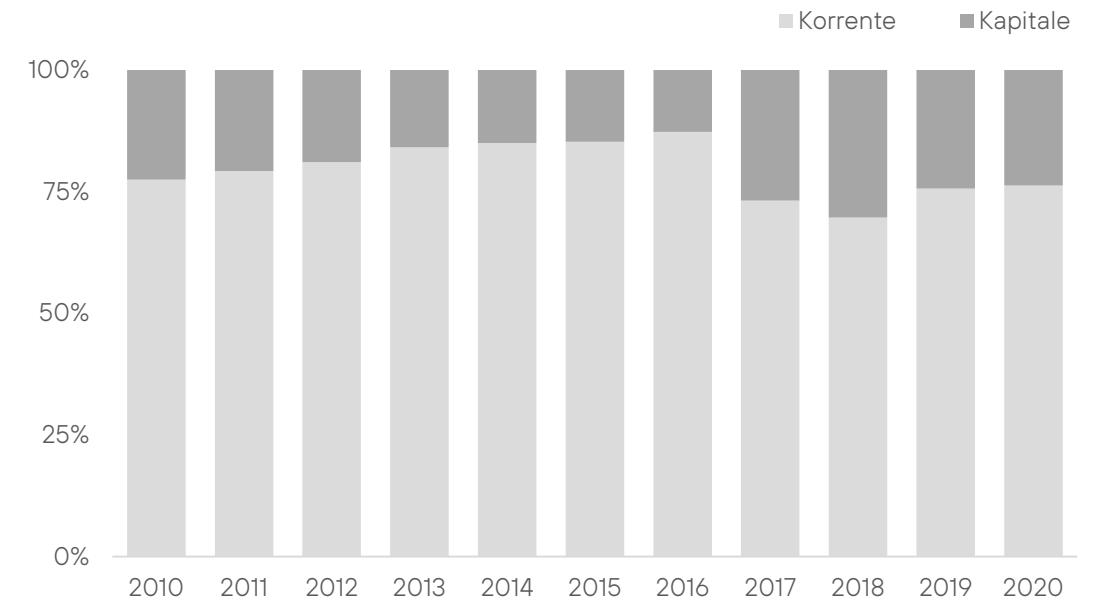
nevojë. Pas një rënie me rreth 12.6% të shënuar në vitin 2019, shpenzimet me fonde të kushtëzuara në vitin 2020 shënuan nivelin më të lartë historik prej rreth 38.9 miliardë lekësh, në rritje me rreth 31.6% në terma vjetorë.

2.3.1 Shpenzimet me fonde të kushtëzuara sipas klasifikimit ekonomik

Bazuar në klasifikimin ekonomik, rreth 76.3% e shpenzimeve me fonde të kushtëzuara u përqendrua në mbulimin e shpenzimeve korrente (të cilat përbëhen kryesisht nga transfertat për

buxhetet familjare - ndihmë ekonomike, pagesa e paaftësisë etj.) dhe rreth 23.7% në mbulimin e shpenzimeve kapitale (investime përfshirë fondet e dhëna nga FZHR-ja).

Grafik 71. Shpenzimet me fonde të kushtëzuara sipas natyrës ekonomike

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

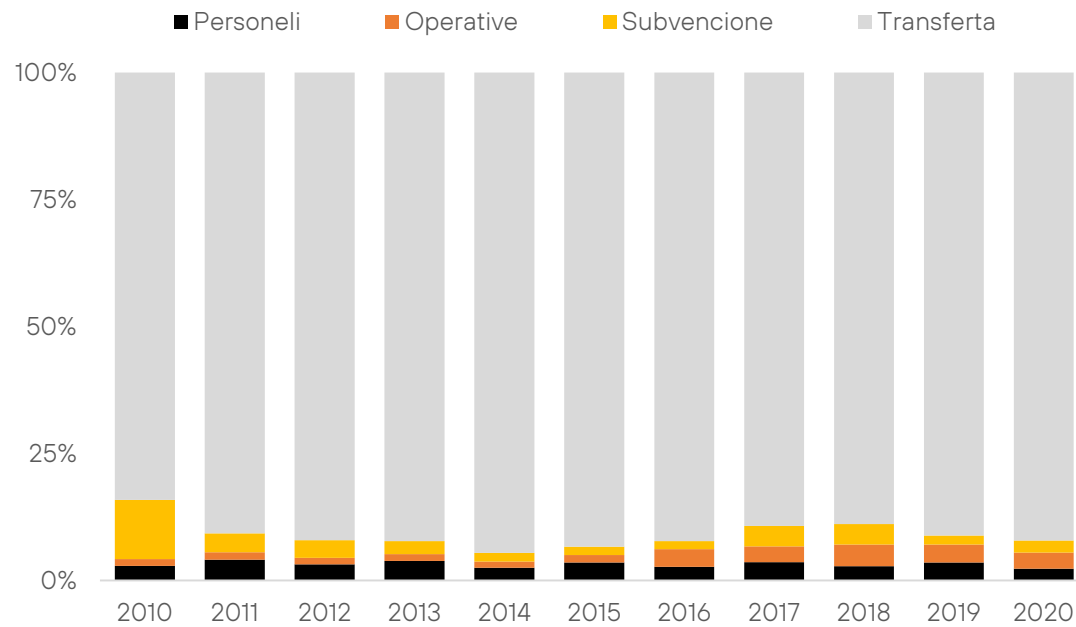
Shpenzimet korrente me fonde të kushtëzuara shënuan një nivel prej rreth 29.7 miliardë lekë, në rritje me rreth 32.7% në terma vjetorë. Në këtë

kategori, shpenzimet për transfertat për buxhetet familjare zënë rreth 70.2% të shpenzimeve korrente dhe shënuan një nivel prej rreth 27.3 miliardë lekë në vitin

2020. Krahasuar me një vit më parë shpenzimet për transfertat për buxhetet familjare shënuan rritje me rreth 34.1% në terma vjetorë apo rreth 7 miliardë lekë. Rritja e shpenzimeve në këtë kategori vjen si pasojë e rritjes së nivelit

të ndihmës ekonomike dhe pagesës së paafëtisë përgjatë periudhës së COVID-19 (masë e cila pritet të jetë aktive edhe përgjatë gjysmës së parë të vitit 2021).

Grafik 72. Shpenzimet korrente me fonde të kushtëzuara

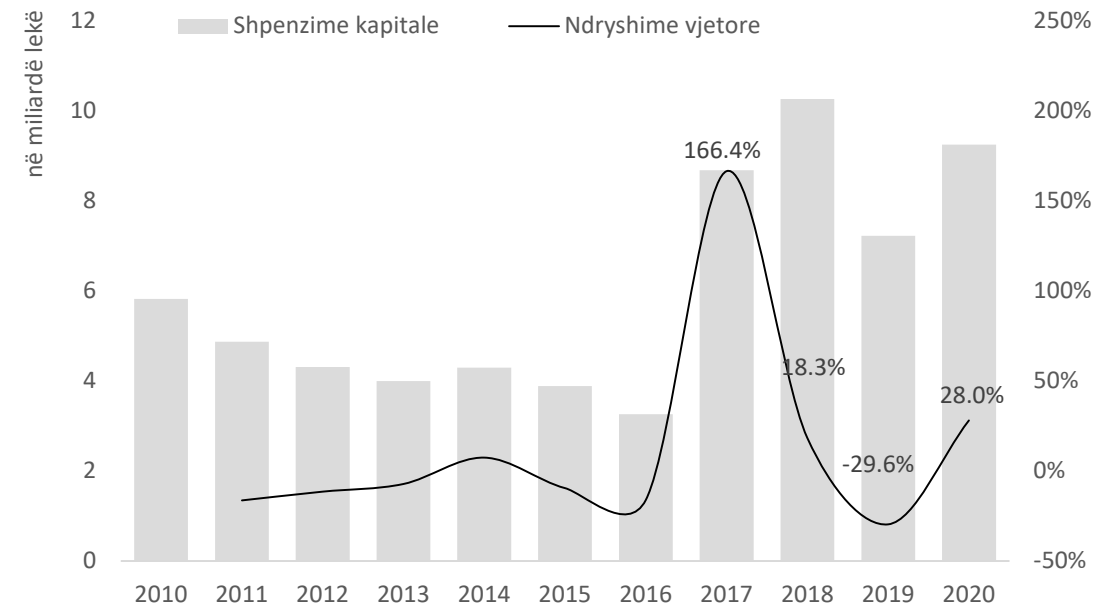

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Shpenzimet kapitale me fonde të kushtëzuara paraqiten të luhatshme nga viti në vit dhe shënuan një rritje të ndjeshme në vitin 2017. Në vitin 2020, shpenzimet për investime shënuan një nivel prej rreth 9.2 miliardë lekë, në rritje me rreth 28% krahasuar me një vit më parë. Mbi 75% e fondeve të kushtëzuara për investime janë të destinuar për funksionin që përmbledh shpenzimet për strehimin dhe komoditetet e komunitetit (në rritje me rreth 85.5% në terma vjetorë dhe rreth 13.3% në funksionin e arsimit (në rënie me rreth 50% krahasuar me një vit më parë).

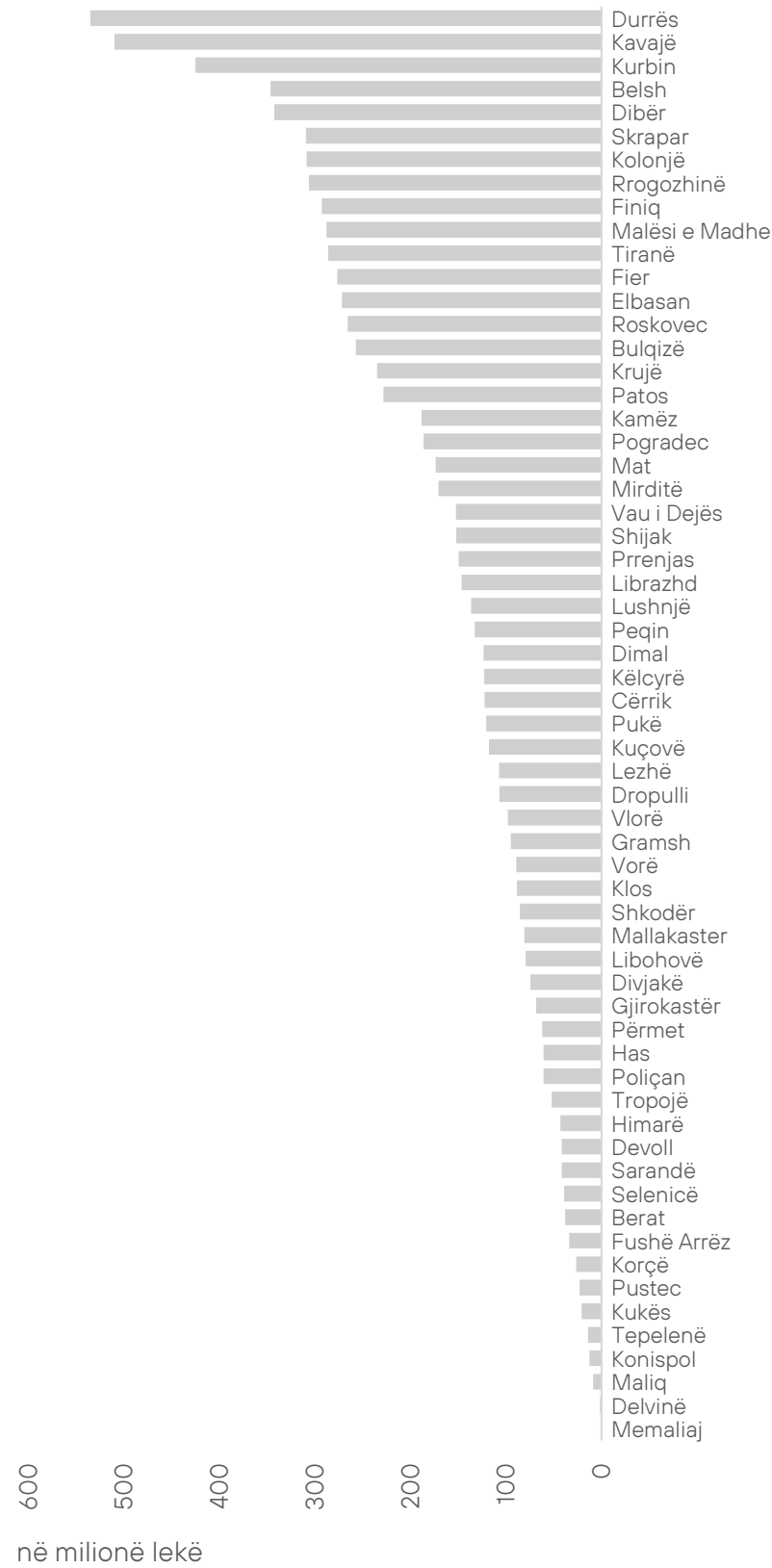
Në vitin 2020, bashkia Durrës përftoi rreth 5.8% të fondeve të kushtëzuara për investime ndjekur nga bashkitë Kavajë (5.5%) dhe Kurbin (4.6%). Bashkitë Belsh, Dibër, Skrapar, Kolonjë, Rrogozhinë, Finiq, Malësi e Madhe, Tiranë dhe Fier janë përftues të 3-4% të fondeve të kushtëzuara për investime. Në të kundërt, bashkitë Delvinë, Maliq, Konispol, Tepelenë, Kukës, Pustec, Korçë etj. përftuan fonde të kushtëzuara për investime mesatarisht nën 0.5% të totalit.

Grafik 73. Shpenzimet kapitale me fonde të kushtëzuara

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Grafik 74. Shpenzimet kapitale me fonde të kushtëzuara sipas bashkive (viti 2020)

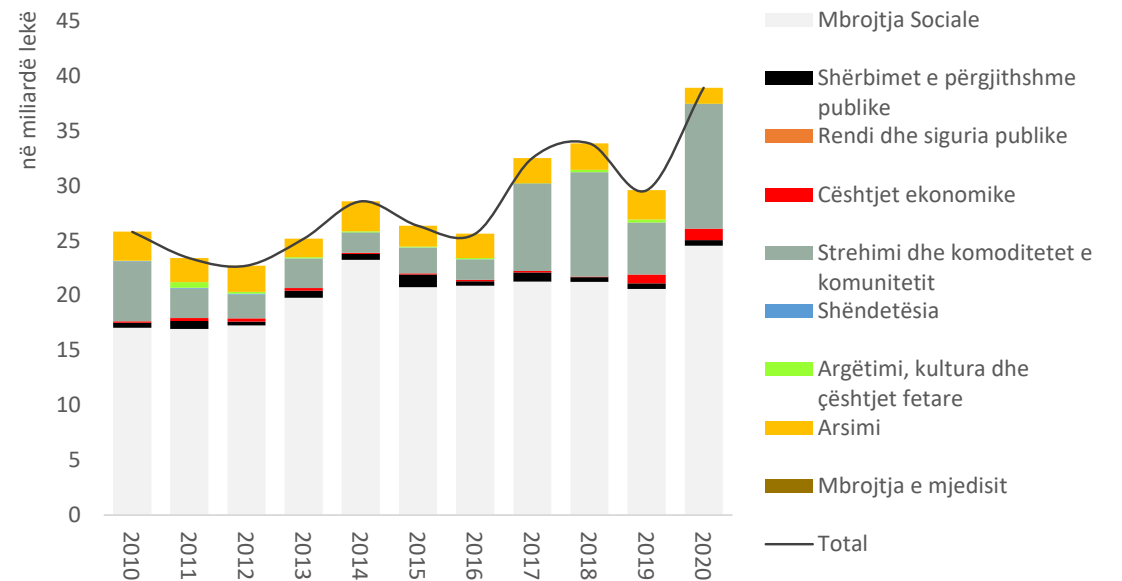
Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al & INSTAT

2.3.2 Shpenzimet me fonde të kushtëzuara sipas klasifikimit funksional

Në organizimin e të dhënave për shpenzimet me fonde të kushtëzuara sipas funksioneve të qeverisjes, rreth 63% e shpenzimeve me fonde të kushtëzuara u shpenzuan për funksionin e mbrojtjes sociale, në rritje me rreth 19.1% në terma vjetorë. Zgjerimi i shpenzimeve me fonde të kushtëzuara për mbrojtjen sociale lidhet me rritjen e miratuar nga qeveria qendrore për transfertat për buxhetet familjare në periudhën e COVID-19. Funkcioni i dytë në të cilin u shpenzuan rreth 29.2% e transfertave të kushtëzuara është ai që

përmbledh shpenzimet në strehim dhe komoditete të komunitetit. Shpenzimet në këtë funksion shënuan rritje të theksuar nga 4.7 miliardë lekë në vitin 2019 në rreth 11.4 miliardë lekë në vitin 2020, rreth 59.1% e të cilave është kanalizuar në shërbimin e furnizimit me ujë. Në funksionin e arsimit u shpenzuan rreth 3.7% e fondeve të kushtëzuara, në rënie me rreth 45% në terma vjetorë (pjesa më e madhe e të cilëve në mbulimin e kostove për ofrimin e shërbimit të arsimit të mesëm).

Grafik 75. Shpenzimet me fonde të kushtëzuara sipas funksioneve të qeverisjes

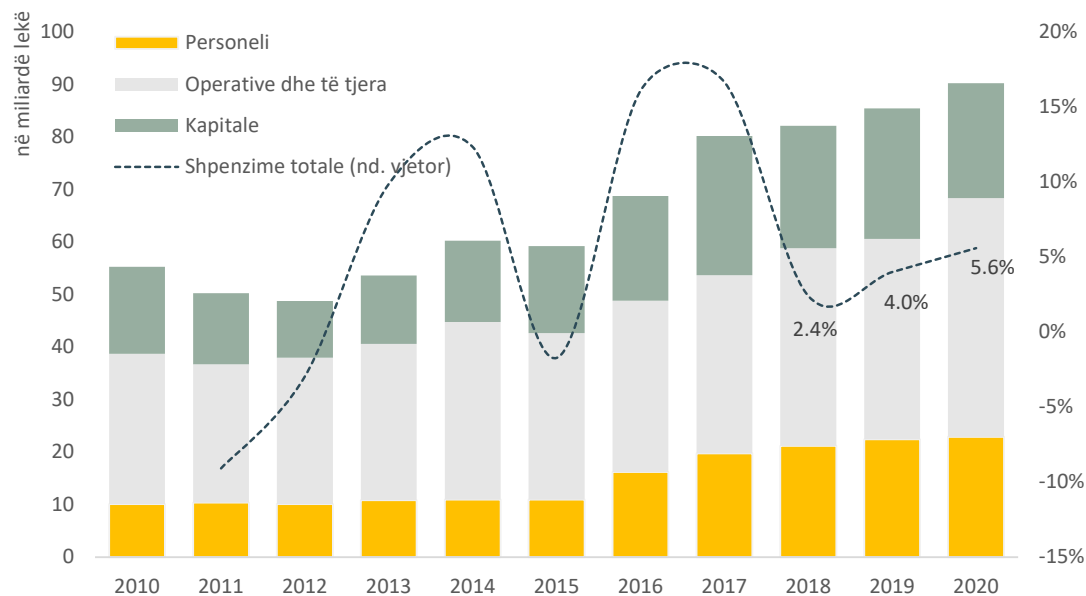
Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

2.4 Sa shpenzuan bashkitë në vitin 2020?

Në total, 61 bashkitë në vend shpenzuan mesatarisht rreth 32,224 lekë për frymë përgjatë vitit 2020, në përmbushje të funksioneve dhe kompetencave të përcaktuara në ligj. Sipas burimit të financimit, shpenzimet me fonde të veta rezultojnë të jenë rreth 18,323 lekë për frymë (në rënie me rreth 8.1% në terma vjetorë) dhe me fonde të kushtëzuara rreth 13,900 lekë për frymë (+31.6% në terma vjetorë).

Pavarësisht burimit të financimit, në funksion të qeverisjes vendore u shpenzuan rreth 90.2 miliardë lekë⁴⁷ në fund të vitit 2020, në rritje me rreth 5.6% në terma vjetorë. Zgjerimi i shpenzimeve në terma vjetorë u përcaktua gjerësisht nga rritja e shpenzimeve me fonde të kushtëzuara (nën efektin e rritjes së transfertave për buxhetet familjare gjatë periudhës së COVID-19). Në terma nominalë, rreth 51.3 miliardë lekë ishin shpenzime me fonde të veta (në rënie vjetore me rreth -8.1%) dhe rreth 38.9 miliardë lekë ishin shpenzime me fonde të kushtëzuara (në rritje vjetore me rreth +31.6%).

Grafik 76. Përdorimi i burimeve financiare totale

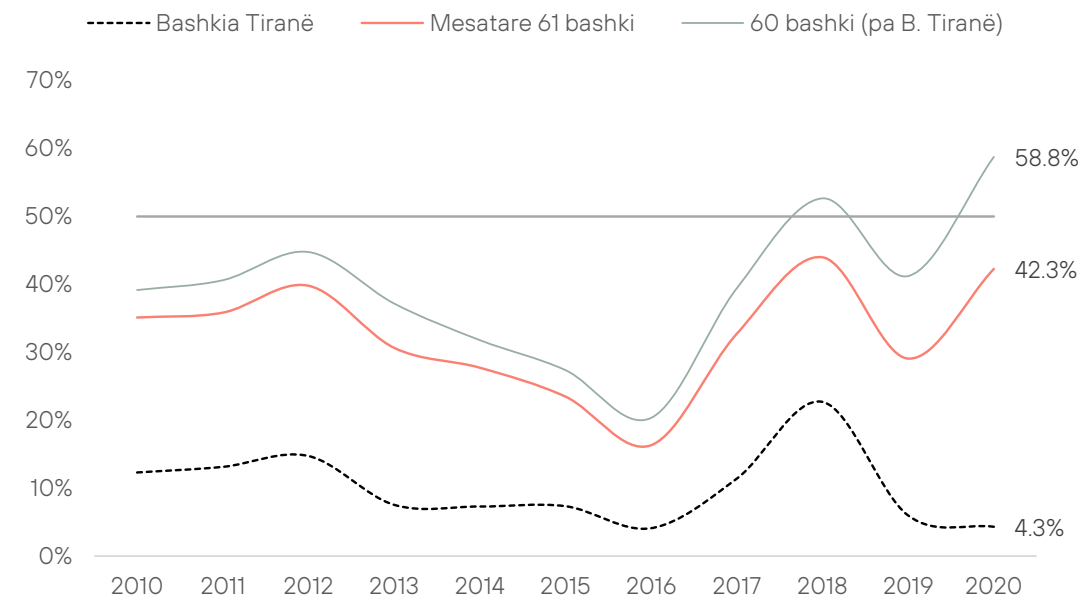

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Në kategorinë e shpenzimeve me fonde të veta, kahu i zhvillimeve u përcaktua nga tkurrja e investimeve me rreth 28.3% krahasuar me një vit më parë. Në të kundërt, në shpenzimet e kryera me fonde të kushtëzuara, kahu i zhvillimeve u përcaktua nga zgjerimi i shpenzimeve operative dhe të tjera (rritja e transfertave për buxhetet familjare). Në të gjithë periudhën e konsideruar, shpenzimet korrente kanë peshë mbizotëruese dhe kanë ndjekur prirje rritëse përgjatë periudhës 2015-2020. Në vitin 2020, shpenzimet korrente përfaqësuan rreth 75.8% dhe shpenzimet kapitale rreth 24.2% të shpenzimeve totale të kryera.

Gjatë vitit 2020, shpenzimet korrente totale shënuan një nivel prej rreth 68.4 miliardë lekë, në rritje me rreth 12.8% në terma vjetorë. Zgjerimi i shpenzimeve korrente u diktua në masë të madhe nga rritja e shpenzimeve operative dhe të tjera: në vitin 2020 bashkitë shpenzuan rreth 45.5 miliardë lekë për shpenzimet operative dhe të tjera (në këtë kategori peshë të rëndësishme zënë shpenzimet për transfertat në buxhetet familjare, ndihmë ekonomike dhe pagesë paaftësie), në rritje me rreth 8.5% në terma vjetorë. Në të njëjtin kah, por në masë më të vogël, kontribuoi, gjithashtu, rritja e shpenzimeve me rreth 2% e shpenzimeve për personelin.

Grafik 77. Shpenzimeve kapitale me fonde të kushtëzuara ndaj shpenzimeve kapitale

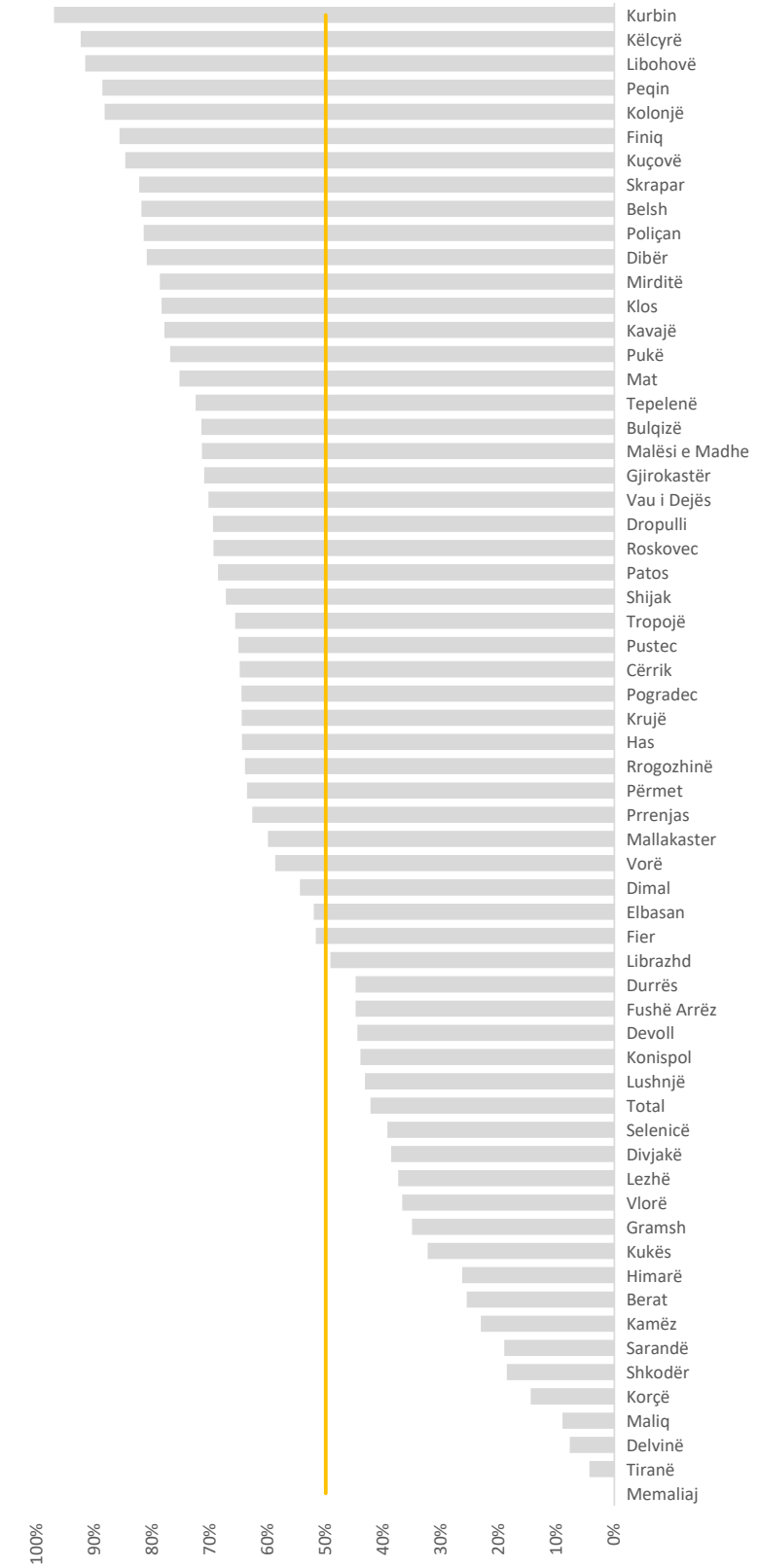

Burimi: Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Shpenzimet për investime shënuan një nivel prej rreth 21.9 miliardë lekë dhe regjistruan një rënie vjetore prej rreth 11.9% në terma vjetorë. Rritja e shpenzimeve kapitale me fonde të kushtëzuara nuk arriti të kundër bilancojë tkurrjen e shpenzimeve kapitale me fonde të veta të bashkive përgjatë vitit 2020. Raporti i shpenzimeve kapitale me fonde të kushtëzuara ndaj shpenzimeve kapitale të kryera nga bashkitë është një tregues i cili mund të përdoret për të vlerësuar orientimin e bashkive dhe forcën e tyre për të përmbushur vizionin zhvillimor afatgjatë. Sa më i lartë ky tregues dhe veçanërisht nëse mbi 50%, aq më e ulët aftësia e bashkisë për të ecur në mënyrë të pavarur në drejtim të objektivave afatgjatë (dhe anasjelltas). Mesatarisht për 61 bashkitë në vend, shpenzimet kapitale me fonde të kushtëzuara përfaqësojnë rreth 42.3% të shpenzimeve kapitale totale (për vitin 2020). Ky raport rezulton të jetë rreth 13.2 pikë përqindje më i lartë se ai i shënuar në vitin 2019 dhe rreth 18.8 pikë përqindje më i lartë krahasuar me nivelin e shënuar në vitin 2015. Për bashkinë Tiranë, ky raport shënon vlerë minimale në vitin 2020 prej rreth 4.3% ndërsa mesatarja e 60 bashkive të tjera është rreth 58.8%.

Në nivel bashkie, shpenzimet kapitale me fonde të kushtëzuara përfaqësojnë mbi 50% të shpenzimeve kapitale totale të kryera në vitin 2020 në rreth 39/61 bashki. Niveli më i lartë i treguesit u shënuar në bashkinë Kurbin (rreth 97.2%), ndjekur nga bashkitë Këlcyrë (92.5%) dhe Libohovë (91.7%). Në bashkitë Dibër, Poliçan, Belsh, Skrapar, Kuçovë, Peqin, Finiq dhe Kolonjë shpenzimet kapitale me fonde të kushtëzuara përfaqësojnë mbi 80% të shpenzimeve kapitale; në bashkitë Gjirokastrë, Malësi e Madhe, Bulqizë, Tepelenë, Mat, Pukë, Kavajë, Klos, dhe Mirditë, shpenzimet kapitale me fonde të kushtëzuara ndaj totalit të shpenzimeve kapitale luhaten në intervalin 70% - 80% etj. Në të kundërt, në bashkitë Tiranë, Delvinë, Maliq, Memaliaj raporti i shpenzimeve me fonde të kushtëzuara ndaj totalit shënon vlera nën 10% për vitin 2020; në bashkitë Korçë, Shkodër, Sarandë, Kamëz, Berat dhe Himarë luhatet në intervalin 10% - 20% etj. (shiko grafikun 76).

Grafik 78. shpenzimeve kapitale me fonde të kushtëzuara ndaj shpenzimeve kapitale

Hapësirë informuese 5

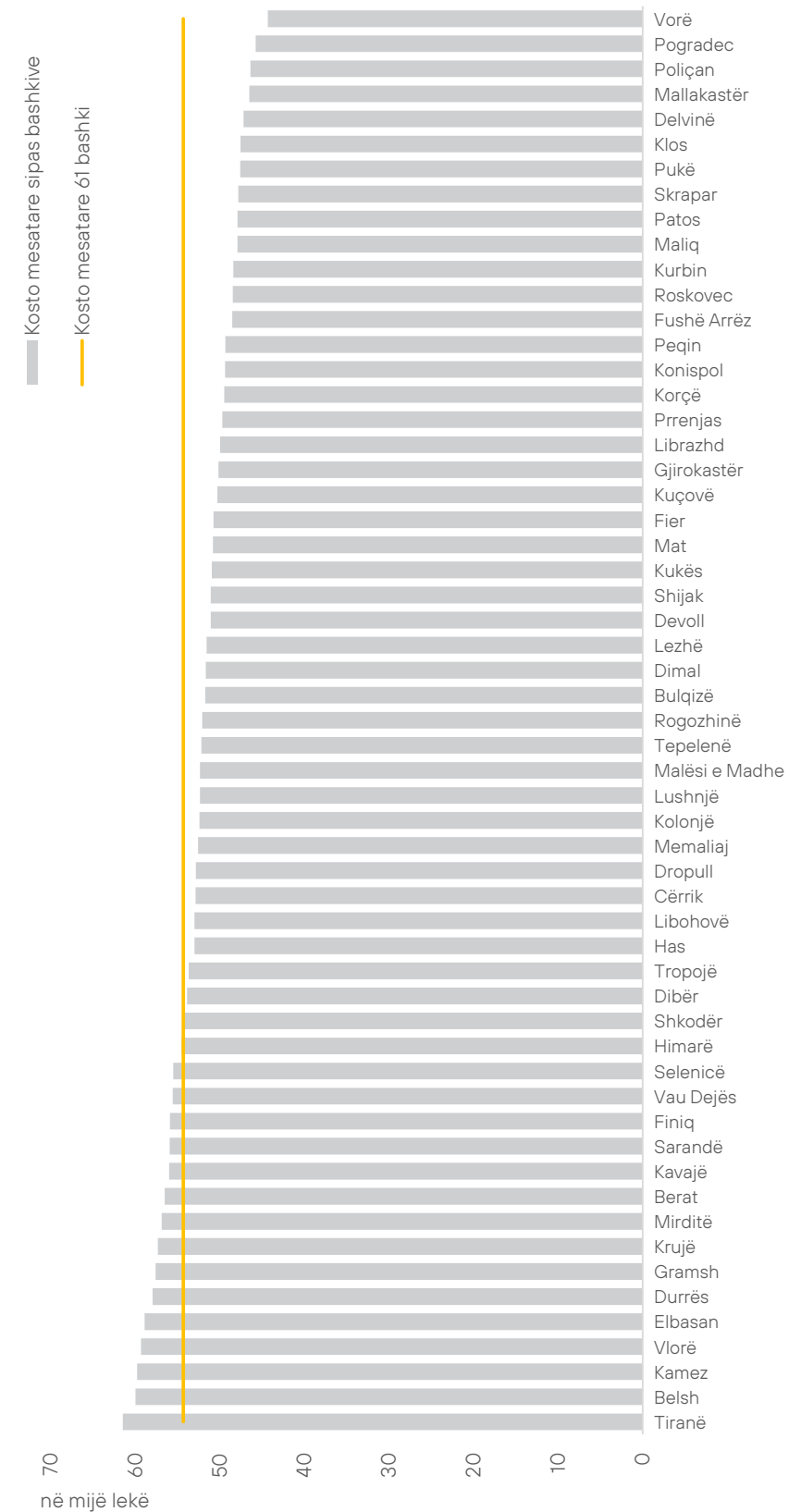
Shpenzimet e personelit dhe numri i të punësuarve në 61 bashki⁴⁸

Eficienca dhe efektiviteti në përdorimin e burimeve financiare në dispozicion mbetet një sfidë për t'u adresuar nga të gjitha vendet. Kjo sfidë bëhet edhe më e rëndësishme sidomos në vendet në zhvillim ku burimet financiare janë të kufizuara dhe për rrjedhojë nuk arrihet të përmbushen nevojat për shërbime publike qoftë në nivel qendror ashtu dhe në atë vendor. Tashmë kanë kaluar plot 5 vite nga RAT, ku krahas ri-konfigurimit territorial bashkitë ristrukturuan edhe burimet njerëzore dhe strukturat organizative të tyre për një shërbim më cilësor dhe me ekonomi të komuniteteve përkatëse. Një analizë e kostove të personelit dhe numrit të të punësuarve në bashki, lidhet drejtpërdrejtë me një ndër qëllimet e RAT dhe reformave të tjera decentralizuese, atë të rritjes së eficiencës në administrimin e burimeve në dispozicion.⁴⁹

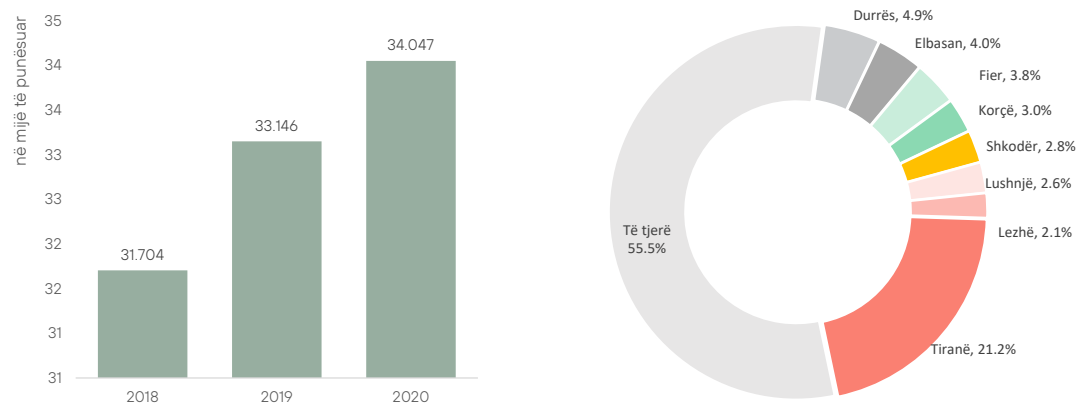
Të dhënat historike tregojnë se komponenti i shpenzimeve të personelit ka rritur peshën e tij në buxhetet vendore, nga mesatarisht rreth 19.1% në periudhën 2010-2015 në mesatarisht me rreth 25.1% në periudhën 2016-2020.⁵⁰ Në vitin 2020, shpenzimet e personelit totale (me fonde të veta dhe të kushtëzuara) përfaqësuan rreth 25.4% të shpenzimeve totale të kryera nga 61 bashkitë, ndër të cilat rreth 97% të mbuluara me fonde të veta të bashkive. Mesatarisht, kosto për një të punësuar në bashki ishte rreth 54,324 lekë në muaj në vitin 2020. Kosto mesatare për të punësuar regjistrin nivelin më të lartë në bashkitë Tiranë, ndjekur nga bashkitë Belsh, Kamëz, Vlorë, Elbasan, Durrës, Gramsh, Krujë etj. Në të kundërt, kosto mesatare për të punësuar shënon nivelin më të ulët në bashkinë Këlcyrë, ndjekur nga bashkitë Përmet, Divjakë, Pustec, Vorë, Pogradec etj. Në 17/61 bashki, kosto mesatare për të punësuar rezulton të jetë mbi mesataren e 61 bashkive, në 4/61 bashki pranë nivelit mesatar dhe në 40 /61 bashki nën nivelin mesatar të 16 bashkive.⁵¹

Për vitin 2020 numri total i punonjësve në 61 bashkitë në vend ishte afërsisht 34,047 të punësuar, në rritje me rreth 2.7% krahasuar me një vit më parë (apo rreth 901 punonjës më shumë). Rreth 50% e shtesës së të punësuarve në vitin 2020, u punësuan nga bashkia Tiranë, ndjekur nga bashkitë Pogradec (+130 të punësuar), Durrës (+81 të punësuar), Mat (+46 të punësuar), Vau i Dejës (+38 të punësuar) etj. Në të kundërt, numri i të punësuarve është pakësuar ndjeshëm në bashkitë Dibër (-63 të punësuar), Kamëz (-53 të punësuar), Lezhë (-52 të punësuar) etj. Në raport me numrin e të punësuarve mesatar vjetor në sektorin shtetëror,⁵² të punësuarit në 61 bashkitë në vend përfaqësuan rreth 19.4% ndaj totalit. Ndërsa, krahasuar me numrin total të punonjësve në qeverisjen qendrore për vitin 2019,⁵³ të punësuarit në nivel vendor (61 bashki) përfaqësuan rreth 41.4%.

Grafik 79. Kosto mesatare mujore për të punësuar në bashki

Grafik 80. Numri i të punësuarve (në total dhe sipas bashkive)

Burimi: www.financatvendore.al & Faqe interneti zyrtare të bashkive

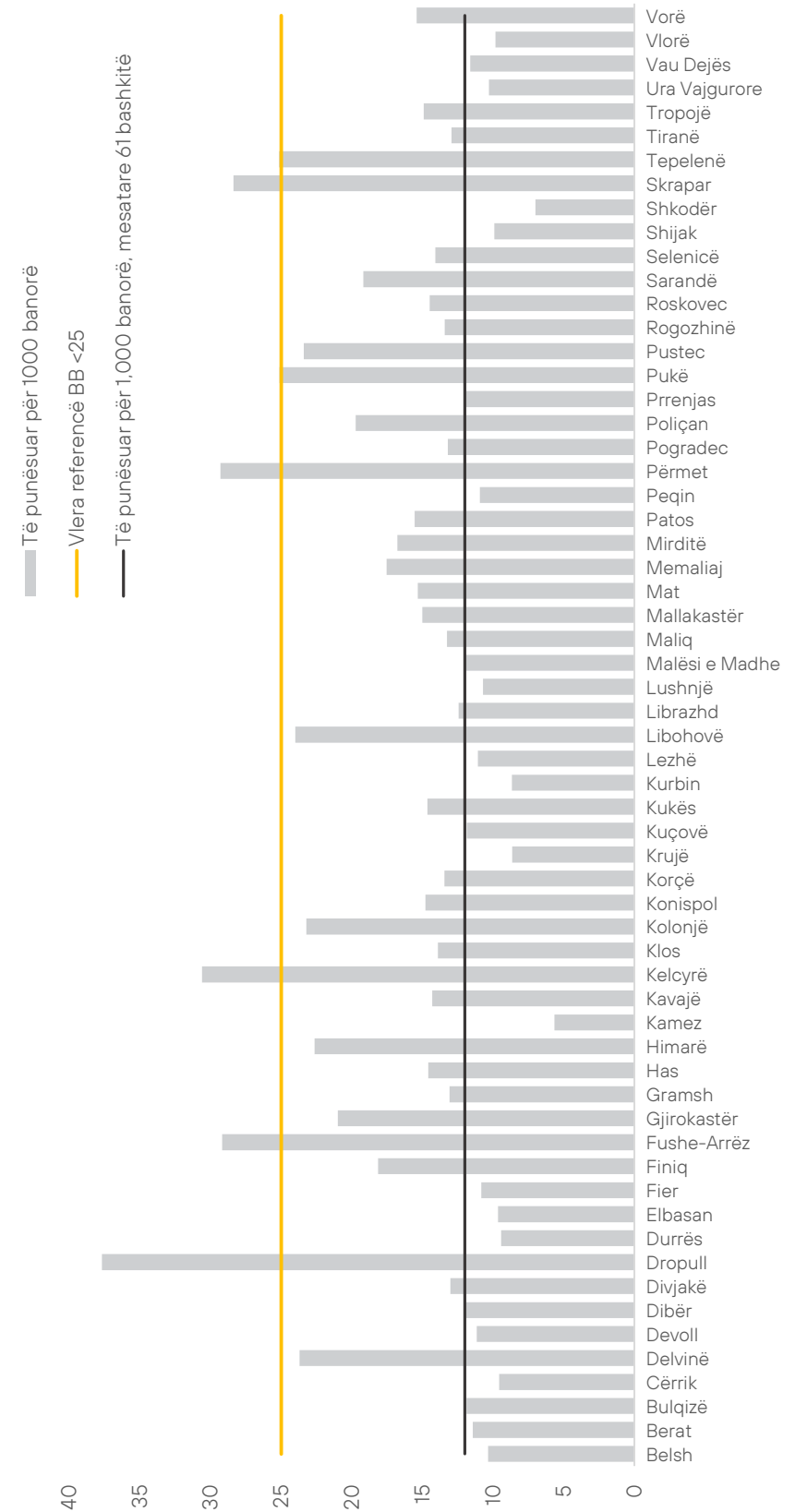
Numri i të punësuarve në bashki paraqitet ngushtësisht i lidhur me përmasën e bashkisë në terma të numrit të popullsisë.⁵⁴ Në bashkitë e mëdha gjendet i përqendruar numri më i lartë i të punësuarve: të punësuarit në bashkinë Tiranë përfaqësuan rreth 21.2% të të punësuarve total, ndjekur nga bashkia Durrës me rreth 4.9% të tyre. Në bashkinë Elbasan dhe Fier janë të punësuar respektivisht 4% dhe 3.8% e të punësuarve total në nivel bashkie ndjekur nga bashkitë Vlorë (3%), Korçë (3%), Shkodër (2.8%), Lushnje (2.6%) etj.

Analiza në terma nominalë e numrit të të punësuarve dhe shpenzimeve për personelin janë një hap i parë për të vlerësuar mbi ofrimin e shërbimeve publike vendore dhe përdorimin e burimeve financiare në dispozicion. Një tregues i përdorur gjerësisht në literaturë për të vlerësuar mbi nivelin e ofrimit të shërbimeve publike vendore është numri i të punësuarve për 1,000 banorë⁵⁵ Niveli mesatar i treguesit për 61 bashkitë në vend vlerësohet në rreth 12 punonjës për 1,000 banorë, me një nivel minimal prej rreth 6 të punësuar për 1,000 banorë në bashkinë Kamëz dhe nivel maksimal prej rreth 38 të punësuar për 1,000 banorë në bashkinë

Dropull. Numri mesatar i të punësuarve për 1,000 banorë vlerësohet të qëndrojë nën nivelin referencë të përdorur nga Banka Botërore prej më pak se 25 punonjës për 1,000 banorë. Krahasuar me nivelin referencë të përdorur nga Banka Botërore prej më pak se 25 punonjës për 1,000 banorë, rezulton se 54 bashki kanë një nivel më të ulët se referenca dhe 2 bashki kanë një nivel të punësuarish për 1,000 banorë pranë vlerës referencë. Në të kundërt, 5/61 bashki qëndrojnë mbi këtë nivel reference, duke sugjeruar për mbi-ngarkesë të punonjësve bashkiakë në raport me popullsinë e bashkisë.⁵⁶

Rreth 37/61 bashki në vend rezultojnë të regjistrojnë një nivel të këtij treguesi mbi mesataren kombëtare si bashkitë: Dropull (38 punonjës për 1,000 banorë), Këlcyrë (31 punonjës për 1,000 banorë), Përmet (29 punonjës për 1,000 banorë), Fushë Arrëz (29 punonjës për 1,000 banorë), Skrapar (28 punonjës për 1,000 banorë), Tepelenë (25 punonjës për 1,000 banorë), Pukë (25 punonjës për 1,000 banorë) etj. Në të kundërt, në bashkitë Kamëz, Shkodër, Krujë, Kurbin, Durrës, Cërrik etj. regjistrohet një nivel të punësuarish për 1,000 banorë ndjeshëm nën mesataren kombëtare.

Grafik 81. Të punësuar në bashki për 1,000 banorë

Burimi: Instat, MFE, Portali i Financave Vendore www.financatvendore.al

Numri i të punësuarve në 61 bashkitë në vend u zgjerua për të dytin vit duke rënduar kostot në buxhetet vendore. Janë rreth 34,047 të punësuar në 61 bashkitë në vend apo rreth 12 të punësuar për 1,000 banorë. Diferencat ndërmjet bashkive janë të theksuara, si në nivel të kostos mesatare për të punësuar ashtu dhe në nivelin e ofrimit të shërbimit vlerësuar nga treguesi i numrit të punësuarve për 1,000 banorë. Të dy këto tregues, ngrenë pikëpyetje mbi nivelin dhe cilësinë e ofrimit të shërbimeve nga qeverisja vendore (bashkitë në vend). Kjo e fundit, gërshetuar dhe me mungesën e studimeve të thelluara mbi kostot e ofrimit të shërbimeve publike vendore dhe standardeve përkatëse, krijojnë paqartësi dhe nuk mundësojnë për zgjidhje optimale në lidhje me numrin e të punësuarve në bashki.

3 PËRFUNDIME

Viti 2020 ishte një vit intensiv, ku krahas dëmeve të mëdha të lëna pas nga tërmetet e fundvitit 2019 (tërmeti i 21 Shtatorit dhe 26 Nëntorit 2019) u mbivendosën efektet e menjëhershme të krizës shëndetësore të shkaktuara nga COVID-19. Përballja me këto vështirësi nënvizoi edhe një herë rëndësinë e bashkive në jetën e komuniteteve që ato përfaqësojnë dhe rolin e dobët që ato patën në administrimin e krizës. Bazuar në analizën e të dhënave mbi burimet e të ardhurave dhe përdorimin e tyre nga 61 bashkitë në vend mund të nxjerrim disa përfundime.

Torta e burimeve financiare në dispozicion të bashkive është rritur ndonëse kjo rritje nuk është proporcionale për të gjitha bashkitë.

Struktura e të ardhurave dominohet nga transfertat ndërqeveritare, ndërsa të ardhurat nga burimet e veta vendore kanë peshë të ulët. Në këto të fundit, rol kryesor luajnë të ardhurat nga TNI dhe taksa e ndërtesës (mbledhur kryesisht në bashkinë Tiranë).

61 bashkitë në vend paraqesin diferenca të theksuara ndërmjet tyre, në terma të burimeve financiare në dispozicion. Për pasojë, janë krijuar grupime të bashkive: (i) bashkia Tiranë, që operon dhe paraqet diferenca të theksuara me 60 bashkitë e tjera; (ii) bashkitë e mëdha që ndërmjet tyre paraqesin ngjashmëri por diferencojnë shumë nga bashkia Tiranë; (iii) bashki të mesme të cilat paraqesin ngjashmëri mes tyre por kanë diferenca të theksuara me bashkinë Tiranë dhe bashkitë e mëdha; (iv) bashkitë e vogla që paraqesin ngjashmëri mes tyre dhe diferencohen ndjeshëm nga të gjitha bashkitë e tjera. Përballë të njëjtave detyrime dhe përgjegjësi, hendeku ekzistues në kapacitete administrative dhe financiare e bën të pamundur përmbushjen e tyre.

Hapësira fiskale në dispozicion vlerësohet të mos shfrytëzohet plotësisht, veçanërisht në lidhje me taksapaguesit familjarë. Rritja e nivelit të detyrimeve vendore (taksat dhe tarifat vendore) nuk është materializuar në rritje të të ardhurave në burimet e veta

4 ANEKSE

Aneks 1.

Shënim metodologjik

Burimi i të dhënave për njësitë e vetëqeverisjes vendore (NJQV) të nivelit të parë (bashkitë) të përdorura në Raportin e Financave Publike Vendore -Status Raport 2020 është Sistemi Informatik Financiar i Qeverisë (Sistemi i Thesarit, SIFQ) pranë Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë, publikuar në faqen zyrtare të MFE, të cilat janë përpunuar dhe më pas publikuar në platformën www.financatvendore.al. Të dhënat janë kumulative (ose stok në fund të periudhës), të shprehura në monedhë vendase (lekë) dhe u referohen vetëm 61 bashkive (12 qarqet nuk janë të përfshirë në analizë). Për të mundësuar krahasimet historike me periudhën përpara zbatimit të reformës administrative dhe territoriale (RAT), të dhënat për periudhën 2010-2015 për 373 njësi të vetëqeverisjes vendore u ri-klasifikuan në nivelin e 61 bashkive të reja të krijuara në vijim të RAT.

Për qëllim analize të dhënat e marra nga SIFQ në formë bruto janë klasifikuar nga autorët duke ndjekur gjerësisht përcaktimet e Ligjit nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore", Ligjit nr. 9632/2006 "Për sistemin e taksave vendore" të ndryshuar, Ligjit nr. 139/2015 "Për vetëqeverisjen vendore",

Udhëzimet Vjetore të ndara nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë për përgatitjen e Buxhetit Vjetor dhe Programit Buxhetor Afatmesëm dhe praktikën ndërkombëtare përkatëse. Të dhënat për të ardhurat janë kategorizuar në përputhje me sa lartpërmendur në:

- të ardhura nga burime të veta vendore që përfshijnë të ardhurat nga taksat vendore, tarifatat dhe të tjera;
- të ardhura nga taksa të ndara sipas përcaktimeve në Ligjin nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore";
- transferta të pakushtëzuara dhe sektoriale; dhe
- transferta të kushtëzuara nga ministritë e linjës për funksione të deleguara dhe/ose investime.

Tre kategoritë e para janë klasifikuar nën emërtimin e përbashkët të burimeve financiare të disponueshme, burime mbi të cilat bashkitë kanë të drejta vendimmarrje relative në lidhje me mënyrën e përdorimit. Ndërsa, mbi kategorinë e transfertave të kushtëzuara bashkitë nuk kanë autoritet

vendimmarrjeje në lidhje me sasinë apo mënyrën e përdorimit të këtyre fondeve; pra, ato shpenzohen sipas përcaktimeve të ministrive të linjës (ndryshe, janë fonde me destinacion të përcaktuar).

Për simetri me mënyrën e organizimit të të dhënave mbi të ardhurat sipas burimit, analiza e shpenzimeve do të organizohet në dy kategori kryesore:

- shpenzime të kryera me fonde të veta të bashkive (ku përfshihen të ardhurat nga burimet e veta, taksat e ndara, transfertat e pakushtëzuar dhe sektoriale);
- shpenzime të kryera me fonde të kushtëzuara (ku do të përfshihen ato kategori shpenzimesh të mbuluara me fonde nga transfertat e kushtëzuara nga ministritë e linjës, përfshirë fondet për investime nga Fondi për Zhvillimin e Rajoneve (FZHR);
- Për të dy kategoritë, si me fonde të veta ashtu dhe me fonde të kushtëzuara, shpenzimet do të paraqiten sipas natyrës ekonomike të tyre dhe sipas funksioneve të qeverisjes vendore (COFOG).

Ky raport është pjesë e një serie raportesh me frekuencë tremujore dhe vjetore për financat vendore përgatitur nga Co-PLAN, Instituti për Zhvillimin e Habitatit. Raportet e mëparshme mund të gjenden në: <http://www.financatvendore.al/pub/raporte>.

Për një panoramë të përgjithshme për secilën prej 61 bashkive, mund të konsultoni Profilet e Bashkive në: <http://www.financatvendore.al/analiza/profilet>.

Aneks 2.

Funksionet e bashkive sipas legjislacionit në fuqi

* Sipas ligjit nr. 139/2015 "Për funksionet e vetëqeverisjes vendore"

Fusha	Funksionet
Infrastruktura dhe shërbimet publike	<ul style="list-style-type: none"> • Prodhimin, trajtimin, transmetimin dhe furnizimin me ujë të pijshëm. • Mbledhjen, largimin dhe trajtimin e ujërave të ndotura. • Mbledhjen dhe largimin e ujërave të shiut dhe mbrojtjen nga përmytjet në zonat e banuara. • Ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve vendore dhe sinjalizimit rrugor, të trotuareve dhe shesheve publike vendore. • Ndriçimin e mjediseve publike. • Transportin publik vendor. • Ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e varrezave publike, si dhe garantimin e shërbimit publik të varrimit. • Shërbimin e dekorit publik. • Parqet, lulishtet dhe hapësirat e gjelbra publike. • Mbledhjen, largimin dhe trajtimin e mbetjeve të ngurta dhe shtëpiake. • Ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e ndërtesave arsimore të sistemit shkollor parauniversitar, me përjashtim të shkollave profesionale. • Administrimin dhe rregullimin e sistemit arsimor parashkollor në kopshte dhe çerdhe. • Ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e ndërtesave të shërbimit parësor shëndetësor dhe zhvillimin e aktiviteteve edukuese e promovuese në nivel vendor, të cilat lidhen me mbrojtjen e shëndetit, si dhe administrimin e qendrave e të shërbimeve të tjera në fushën e shëndetit publik. • Planifikimin, administrimin, zhvillimin dhe kontrollin e territorit.
Shërbimet sociale	<ul style="list-style-type: none"> • Krijimin dhe administrimin e shërbimeve sociale, në nivel vendor, për shtresat në nevojë, personat me aftësi të kufizuara, fëmijët, gratë, gratë kryefamiljare, gratë e dhunuara, viktimat të trafikut, nëna apo prindër me shumë fëmijë, të moshuarit etj. • Ndërtimin dhe administrimin e banesave për strehimin social. • Ndërtimin dhe administrimin e qendrave për ofrimin e shërbimeve sociale vendore. • Krijimin, në bashkëpunim me ministrinë përgjegjëse për mirëqenien sociale, të fondit social për financimin e shërbimeve.

Fusha	Funksionet
Kultura, sporti dhe shërbimet argëtuese	<ul style="list-style-type: none"> Zhvillimin, mbrojtjen dhe promovimin e vlerave e të trashëgimisë kulturore me interes vendor, si dhe administrimin e objekteve që lidhen me ushtrimin e këtyre funksioneve. Organizimin e aktiviteteve kulturore dhe promovimin e identitetit kombëtar e lokal, si dhe administrimin e objekteve që lidhen me ushtrimin e këtyre funksioneve. Zhvillimin, mbrojtjen dhe promovimin e bibliotekave e të ambienteve për lexim, me qëllim edukimin e përgjithshëm të qytetarëve. Organizimin e aktiviteteve sportive, çlodhëse e argëtuese, zhvillimin dhe administrimin e institucioneve e të objekteve që lidhen me ushtrimin e këtyre funksioneve.
Mbrojtja e mjedisit	<ul style="list-style-type: none"> Sigurimin në nivel vendor të masave për mbrojtjen e cilësisë së ajrit, tokës dhe ujit nga ndotja. Sigurimin, në nivel vendor, të masave për mbrojtjen nga ndotja akustike. Zhvillimin e aktiviteteve edukuese dhe promovuese, në nivel vendor, të cilat lidhen me mbrojtjen e mjedisit.
Bujqësia, zhvillimi rural, pyjet dhe kullotat publike, natyra dhe biodiversiteti	<ul style="list-style-type: none"> Administrimin, shfrytëzimin dhe mirëmbajtjen e infrastrukturës së ujitjes dhe kullimit, të transferuar në pronësi të tyre. Administrimin dhe mbrojtjen e tokave bujqësore e të kategorive të tjera të resurseve, si toka të pafrytshme etj. Krijimin dhe administrimin e sistemit vendor të informacionit dhe këshillimit bujqësor e rural. Krijimin dhe administrimin e skemave vendore të granteve për bujqësinë e zhvillimin rural, të financuara nga buxheti lokal dhe/ose me bashkëfinancim nga të tretët, duke garantuar akses të balancuar gjinor. Administrimin e fondit pyjor dhe kullosor publik. Mbrojtjen e natyrës e të biodiversitetit.
Zhvillimi ekonomik vendor	<ul style="list-style-type: none"> Hartimin e planeve strategjike të zhvillimit e të programeve për zhvillimin ekonomik vendor. Ngritjen dhe funksionimin e tregjeve publike dhe të rrjetit të tregtisë. Mbështetjen për zhvillimin e biznesit të vogël, nëpërmjet veprimtarive nxitëse, të tilla si panairë e reklama në vende publike.

Fusha	Funksionet
Zhvillimi ekonomik vendor	<ul style="list-style-type: none"> Organizimin e shërbimeve në mbështetje të zhvillimit ekonomik vendor, si informacioni për bizneset, aktivitetet promovuese, vënia në dispozicion e aseteve publike etj. Publikimin e broshurave informative, krijimin e portaleve me profil ekonomik etj. Dhënien e granteve financiare për mbështetjen e aktiviteteve të biznesit të vogël e të mesëm, sipas mënyrës së përcaktuar në legjislacionin në fuqi, duke garantuar akses të balancuar gjinor.
Siguria publike	<ul style="list-style-type: none"> Mbrojtjen civile, në nivel vendor, dhe administrimin e strukturave përkatëse. Garantimin e shërbimit të zjarrfikësve, në nivel vendor, dhe administrimin e strukturave përkatëse. Garantimin e mbarëvajtjes së marrëdhënieve në komunitet, parandalimin dhe ndërmjetësimin për zgjidhjen e konflikteve në komunitet. Parandalimin e kundërvajtjeve administrative, forcimin, inspektimin dhe monitorimin e zbatimit të rregulloreve e të akteve të njërive të vetëqeverisjes vendore brenda juridiksionit të tyre vendor.

Aneks 3.

Listë e treguesve kryesorë të përdorur

Treguesi	Përshkrimi	Vlera			
		2015	2018	2019	2020
1. Të ardhura nga burimet e veta vendore ndaj PBB-së nominale (%)	Shuma të ardhurave nga taksa, tarifa vendore në lekë dhe të tjera ndaj PBB-së nominale në lekë.	0.9%	1.5%	1.5%	1.5%
2. Të ardhura nga burime financiare të disponueshme ndaj PBB-së nominale (%)	Shuma të ardhurave nga burimet e veta vendore, transfertat e pakushtëzuar (e përgjithshme dhe sektoriale) dhe taksa të ndara në lekë ndaj PBB-së nominale në lekë.	1.8%	3.0%	3.1%	3.3%
3. Burime financiare totale ndaj PBB-së nominale (%)	Shuma e të ardhurave (mjete financiare) nga burimet e veta vendore, transfertat ndërqeveritare të kushtëzuara, të pakushtëzuara dhe taksa të ndara në lekë ndaj PBB-së nominale në lekë.	3.6%	5.0%	4.8%	5.8%
4. Të ardhura nga burimet e veta vendore ndaj të ardhurave totale të qeverisë së përgjithshme (%)	Shuma të ardhurave nga taksa, tarifa vendore dhe të tjera në lekë ndaj të ardhurave totale të qeverisë së përgjithshme në lekë.	3.4%	5.4%	5.6%	5.7%
5. Të ardhura nga burime financiare të disponueshme ndaj të ardhurave totale të qeverisë së përgjithshme (%)	Shuma të ardhurave nga burimet e veta vendore, transfertat e pakushtëzuar (e përgjithshme dhe sektoriale) dhe taksa të ndara në lekë ndaj të ardhurave totale të qeverisë së përgjithshme në lekë.	6.7%	10.9%	11.3%	12.2%
6. Autonomia financiare (A)	Raporti i të ardhurave nga burimet e veta vendore ndaj totalit të burimeve financiare vjetore.	25.20%	29.10%	31.40%	26.60%
7. Autonomia financiare (B)	Raport i të ardhurave nga burimet e veta vendore dhe taksave të ndara ndaj totalit të burimeve financiare vjetore;	30.90%	30.90%	33.40%	29.10%
8. Autonomia financiare (C)	Raport i të ardhurave nga burimet e veta vendore dhe taksave të ndara dhe transfertave të pakushtëzuara (të përgjithshme dhe specifike) ndaj totalit të burimeve financiare vjetore.	59.30%	59.30%	63.70%	57.20%

Treguesi	Përshkrimi	Vlera			
		2015	2018	2019	2020
9. Shpenzime me fonde të veta ndaj PBB-së (%)	Shpenzime të kryera me fonde nga burimet e veta vendore, transfertat e pakushtëzuara (të përgjithshme dhe sektoriale) dhe taksat e ndara në lekë ndaj PBB-së nominale në lekë.	2.3%	2.9%	3.3%	3.2%
10. Shpenzime me fonde të kushtëzuara ndaj PBB-së (%)	Shpenzime të kryera me fonde nga transfertat e kushtëzuara në lekë ndaj PBB-së nominale në lekë.	1.8%	2.1%	1.8%	2.5%
11. Shpenzime totale ndaj PBB-së (%)	Shpenzime totale (të kryera me fonde të veta dhe të kushtëzuara) në lekë ndaj PBB-së nominale në lekë.	4.1%	5.0%	5.1%	5.7%
12. Shpenzime me fonde të veta ndaj shpenzimeve të qeverisë së përgjithshme (%)	Shpenzime të kryera me fonde nga burimet e veta vendore, transfertat e pakushtëzuara (të përgjithshme dhe sektoriale) dhe taksat e ndara në lekë ndaj shpenzimeve të qeverisë së përgjithshme në lekë.	7.5%	10.1%	11.4%	9.6%
13. Shpenzime totale ndaj shpenzimeve qeverisë së përgjithshme (%)	Shpenzime totale (të kryera me fonde të veta dhe të kushtëzuara) në lekë ndaj shpenzimeve të qeverisë së përgjithshme në lekë.	13.5%	17.3%	17.4%	16.8%
14. Investimet publike ndaj PBB-së (%)	Investimet publike totale në lekë ndaj PBB-së nominale në lekë.	4.4%	4.8%	4.4%	5.4%
15. Investimet bashkitë ndaj PBB-së (%)	Investimet totale të kryera nga bashkitë në lekë ndaj PBB-së nominale në lekë.	1.2%	1.4%	1.5%	1.4%
16. Investimet me fonde të veta ndaj PBB-së (%)	Investime të kryera me fondet e veta të bashkive (nga burimet e veta vendore, transfertat e pakushtëzuara dhe taksa të ndara) në lekë ndaj PBB-së nominale në lekë.	0.9%	0.8%	1.0%	0.8%
17. Investimet me fonde të veta ndaj investimeve publike totale (%)	Investime të kryera me fondet e veta të bashkive (nga burimet e veta vendore, transfertat e pakushtëzuara dhe taksa të ndara) në lekë ndaj investimeve publike totale në lekë.	20.1%	16.7%	23.5%	14.8%
18. Investime bashkitë ndaj investimeve publike (%)	Investime totale të kryera nga bashkitë (me fonde të veta dhe të kushtëzuara, përfshirë FZHR) në lekë ndaj investimeve publike totale në lekë.	26.2%	29.8%	33.1%	25.7%

Treguesi	Përshkrimi	Vlera			
19. Borxhi ndaj PBB-së (në %)	Pesha e vlerës së mbetur të kredive të marra nga bashkitë në fund të vitit në lekë ndaj PBB-së nominale në lekë.	0.049%	0.043%	0.035%	0.026%
20. Detyrimet e prapambetura ndaj PBB-së (%)	Raporti i stokut të detyrimeve të prapambetura në lekë në fund të periudhës ndaj PBB-së nominale në lekë.		0.41%	0.50%	0.42%
21. Detyrimet e prapambetura për frymë (në lekë)	Raporti i stokut të detyrimeve të prapambetura ndaj popullsisë sipas Census 2011.			2,918 lekë	2,475 lekë
22. Treguesi i paaftësisë paguese	Raporti i borxheve afatgjata dhe detyrimeve të papaguara në lekë ndaj shpenzimeve vjetore të miratuara në lekë, për 61 bashkitë për vitin 2020				
23. Kosto mesatare për të punësuar (lekë në muaj)	Raporti i shpenzimeve për personelin në lekë ndaj numrit të të punësuarve në bashki (sipas bashkive dhe në total), pjesëtuar për 12 muaj			54,395 lekë	54,324 lekë
24. Numri i të punësuarve në bashki për 1,000 banorë	Raporti i numrit të punësuarve në bashki ndaj popullsisë (të shprehur në 1,000 banorë)		11.0	11.5	12
25. Shpenzime kapitale me fonde të kushtëzuara ndaj shpenzimeve kapitale totale	Raporti i shpenzimeve kapitale me fonde të kushtëzuara ndaj shpenzimeve kapitale totale në lekë.				
	Mesatare 61 bashki	23.5%	44.0%	29.1%	42.3%
	Bashkia Tiranë	7.3%	22.7%	6.0%	4.3%
	Mesatare 60 bashki (përfshirë bashkinë Tiranë)	27.4%	52.6%	41.2%	58.8%
26. Financimi i shpenzimeve kapitale nga të ardhurat nga TNI	Raport i të ardhurave nga TNI ndaj shpenzimeve kapitale me fonde të veta në lekë.				
	Mesatare 61 bashki	11.2%	55.3%	47.9%	62.8%
	Bashkia Tiranë	20.2%	104.6%	77.4%	100.6%
	Mesatare 60 bashki (përfshirë bashkinë Tiranë)	8.5%	22.4%	23.2%	24.7%

Aneks 4.

Bashkitë sipas numrit të popullsisë

Kriteri	Grupi	Bashkia
Deri në 40,000 banorë	Bashki të vogla (43/61)	Pustec, Dropull, Libohovë Këlcyrë, Fushë Arrëz, Delvinë, Himarë, Konispol, Tepelenë, Finiq, Përmet, Memaliaj, Poliçan, Pukë, Kolonjë, Skrapar, Selenicë, Klos, Has, Belsh, Sarandë, Tropojë, Roskovec, Mirditë, Rrogozhinë, Patos, Gramsh, Përrenjas, Vorë, Peqin, Devoll, Mallakastër, Ura Vajguore, Cërrik, Mat, Shijak, Gjirokastër, Vau i Dejës, Malësi e Madhe, Bulqizë, Kuçovë, Librazhd, Divjakë
40,001 - 100,000 banorë	Bashki të mesme (11/61)	Kavajë, Maliq, Kurbin, Kukës, Krujë, Berat, Pogradec, Dibër, Lezhë, Korçë, Lushnjë
> 100,000 banorë	Bashki të mëdha (6/61)	Kamëz, Vlorë, Fier, Shkodër Elbasan, Durrës
557,422 banorë	Bashkia Tiranë (1/61)	Tiranë

Aneks 5.

Të ardhura nga burimet e veta vendore për frymë

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mesatare 2018- 2020	Indeks Mesatarja 100
Belsh	969	4,012	2,158	1,880	2,367	2,986	2,411	27.4
Berat	4,449	4,296	5,742	5,128	4,868	5,228	5,075	57.6
Bulqizë	1,192	1,382	1,765	1,371	1,626	1,373	1,457	16.5
Cërrik	2,055	3,611	2,699	2,687	3,137	3,319	3,048	34.6
Delvinë	2,738	6,103	5,808	3,363	3,808	4,724	3,965	45.0
Devoll	1,771	2,406	2,298	2,749	3,978	3,673	3,467	39.4
Dibër	993	1,065	1,103	1,034	1,605	1,316	1,318	15.0
Divjakë	2,105	2,712	2,261	2,847	2,871	2,586	2,768	31.4
Dropulli	10,739	13,810	13,897	12,487	13,742	19,164	15,131	171.8
Durrës	6,712	6,739	7,451	6,948	7,032	5,278	6,419	72.9
Elbasan	3,579	3,849	4,449	4,556	5,270	5,081	4,969	56.4
Fier	3,983	3,638	4,340	5,116	5,556	5,049	5,241	59.5
Finiq	3,107	4,879	5,574	5,782	5,465	6,349	5,865	66.6
FushëArrëz	1,727	2,631	2,627	2,625	2,696	1,704	2,342	26.6
Gjirokastër	4,769	4,854	4,707	5,244	5,696	5,430	5,457	62.0
Gramsh	2,502	1,709	2,239	2,540	2,162	2,259	2,320	26.3
Has	718	716	841	774	757	997	843	9.6
Himarë	14,007	20,763	19,770	23,204	31,497	40,388	31,696	359.9
Kamëz	3,921	4,794	5,529	7,509	7,612	4,710	6,610	75.1
Kavajë	5,830	6,926	8,256	9,357	9,633	7,576	8,855	100.6
Këlcyrë	1,803	1,553	1,734	1,903	1,405	1,509	1,605	18.2
Klos	1,038	1,712	1,426	1,672	2,346	1,706	1,908	21.7
Kolonjë	3,363	3,190	3,883	4,417	3,704	4,867	4,329	49.2
Konispol	3,359	5,216	5,142	3,917	3,536	4,667	4,040	45.9
Korçë	5,556	7,221	7,166	7,951	8,512	6,976	7,813	88.7
Krujë	3,118	4,493	3,687	5,353	5,095	4,410	4,953	56.2
Kuçovë	3,210	3,052	4,074	3,776	3,956	3,040	3,590	40.8
Kukës	1,613	1,918	1,695	1,561	2,587	3,348	2,499	28.4
Kurbini	1,232	1,306	1,543	1,337	1,332	848	1,172	13.3
Lezhë	4,375	4,281	5,012	6,098	10,204	4,361	6,888	78.2
Libohovë	2,096	3,087	3,210	2,966	2,488	2,150	2,535	28.8
Librazhd	1,896	2,418	2,917	3,345	3,442	3,371	3,386	38.4
Lushnjë	3,372	4,026	3,863	4,020	4,245	4,252	4,172	47.4
Malësi e Madhe	1,324	4,180	1,177	1,973	1,847	1,710	1,844	20.9
Maliq	1,323	1,967	2,138	2,922	2,124	2,130	2,392	27.2
Mallakastër	3,915	7,245	7,902	11,564	5,101	3,655	6,773	76.9

	2015	2016	2016	2016	2016	2016	Mesatare 2018- 2020	Indeks Mesatarja 100
Mat	1,803	1,800	2,381	1,924	2,447	2,926	2,432	27.6
Memaliaj	1,292	1,590	1,335	1,020	995	1,212	1,075	12.2
Mirditë	1,222	2,178	1,594	2,424	2,567	1,985	2,325	26.4
Patos	4,454	4,791	4,277	9,257	5,685	7,571	7,504	85.2
Peqin	1,547	1,845	1,482	1,742	2,398	1,871	2,004	22.8
Përmet	3,242	3,841	2,883	3,699	3,623	3,959	3,760	42.7
Pogradec	2,431	3,086	3,677	3,908	4,464	4,471	4,281	48.6
Poliçan	3,287	3,844	3,858	2,916	2,451	2,772	2,713	30.8
Prrenjas	1,566	1,934	1,921	1,975	1,945	2,252	2,057	23.4
Pukë	1,920	2,361	1,670	2,020	1,431	3,106	2,186	24.8
Pustec	975	1,174	1,101	350	1,123	3,988	1,821	20.7
Roskovec	7,056	8,245	9,265	6,875	9,298	7,859	8,010	91.0
Rrogozhinë	2,996	3,164	3,510	3,906	4,165	4,595	4,222	47.9
Sarandë	11,331	13,223	14,754	15,690	18,882	19,895	18,156	206.2
Selenicë	2,359	3,072	4,072	3,391	4,356	3,828	3,859	43.8
Shijak	5,193	6,111	5,335	4,824	5,518	4,954	5,099	57.9
Shkodër	3,280	3,421	4,156	4,703	4,489	4,030	4,407	50.0
Skrapar	5,421	7,209	6,200	5,320	5,631	4,269	5,074	57.6
Tepelenë	1,997	2,353	4,056	4,091	3,458	3,478	3,676	41.7
Tiranë	8,786	13,023	18,307	23,487	24,915	25,026	24,476	277.9
Tropojë	1,734	4,196	2,055	2,381	2,040	1,619	2,013	22.9
Ura Vajgurore	2,991	2,794	3,414	4,257	4,361	4,615	4,411	50.1
Vau Dejës	3,130	3,220	2,426	3,734	3,383	2,140	3,086	35.0
Vlorë	4,128	4,942	5,498	6,359	6,020	6,299	6,226	70.7
Vorë	10,580	13,727	14,766	15,932	15,236	10,864	14,011	159.1
Total	4,663	5,993	7,263	8,652	9,128	8,640	8,807	100.0

Aneks 6.

Burime të disponueshme për frymë

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mesatare 2018- 2020	Indeks Mesatarja 100
Belsh	5,290	10,525	10,124	10,997	11,603	12,661	11,754	64
Berat	9,411	11,895	14,357	14,386	14,426	15,059	14,624	80
Bulqizë	7,721	12,437	13,899	14,797	14,592	14,750	14,713	81
Cërrik	5,836	9,686	10,707	11,014	11,764	12,153	11,644	64
Delvinë	9,548	18,319	21,799	19,101	20,607	23,286	20,998	115
Devoll	6,195	10,446	12,453	13,318	14,773	14,931	14,341	79
Dibër	5,668	9,412	10,693	11,207	12,103	12,263	11,858	65
Divjakë	6,684	9,396	10,792	12,150	12,955	12,518	12,541	69
Dropulli	25,049	34,556	37,981	44,281	46,379	52,914	47,858	262
Durrës	10,747	12,084	13,994	14,108	14,677	13,314	14,033	77
Elbasan	7,872	10,018	11,486	12,230	13,421	13,598	13,083	72
Fier	8,040	9,830	11,979	13,287	13,854	13,851	13,664	75
Finiq	11,291	17,022	20,529	21,284	20,765	23,678	21,909	120
Fushë Arrëz	10,543	17,973	22,469	25,522	23,367	23,117	24,002	132
Gjirokastrë	11,513	15,631	16,911	18,731	19,613	19,737	19,360	106
Gramsh	8,298	12,867	16,701	17,485	17,458	21,900	18,948	104
Has	7,739	12,256	12,959	13,203	13,865	14,894	13,988	77
Himarë	23,992	34,955	37,933	43,935	52,852	62,355	53,047	291
Kamëz	6,979	9,440	11,187	13,639	14,344	11,743	13,242	73
Kavajë	10,022	13,861	17,349	18,409	18,842	17,885	18,378	101
Këlcyrë	8,852	14,571	16,941	18,853	18,707	19,261	18,940	104
Klos	6,195	10,558	11,859	13,673	14,462	14,360	14,165	78
Kolonjë	12,664	17,819	20,787	22,996	23,667	25,216	23,959	131
Konispol	8,134	12,380	14,409	15,628	15,312	17,314	16,084	88
Korçë	10,569	15,222	16,584	17,974	18,884	17,668	18,175	100
Krujë	6,605	9,805	10,247	12,198	12,576	12,164	12,313	68
Kuçovë	7,501	9,911	12,475	12,557	12,993	12,464	12,671	69
Kukës	7,257	11,102	12,123	12,412	14,118	15,405	13,978	77
Kurbini	5,526	7,916	9,059	9,451	10,004	9,882	9,779	54
Lezhë	8,902	10,732	12,399	14,045	18,641	13,422	15,369	84
Libohovë	12,179	16,810	18,224	23,479	22,613	23,113	23,068	127
Librazhd	5,845	11,463	14,451	16,094	16,763	17,471	16,776	92
Lushnjë	6,828	10,088	11,136	12,117	12,637	12,952	12,568	69
Malësi e Madhe	6,113	13,180	12,958	14,565	14,918	15,791	15,091	83
Maliq	4,934	9,000	12,049	13,387	12,857	13,366	13,204	72
Mallakastër	8,476	15,206	17,574	21,941	15,665	14,403	17,336	95

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mesatare 2018- 2020	Indeks Mesatarja 100
Mat	8,216	11,402	13,548	13,688	14,621	15,742	14,684	81
Memaliaj	8,257	13,571	14,975	16,846	16,817	17,435	17,033	93
Mirditë	10,129	14,471	16,192	17,975	18,804	18,783	18,521	102
Patos	12,607	13,695	15,559	21,087	19,046	19,484	19,873	109
Peqin	5,063	8,570	10,152	9,314	10,191	10,424	9,976	55
Përmet	11,867	16,887	18,473	21,801	22,045	23,051	22,299	122
Pogradec	6,481	9,979	11,741	12,493	13,385	14,266	13,381	73
Poliçan	9,982	15,126	17,929	19,607	16,917	17,625	18,050	99
Prrerjas	5,064	8,977	11,693	11,943	12,541	13,836	12,773	70
Pukë	10,128	16,619	19,161	20,345	20,174	23,275	21,265	117
Pustec	8,796	11,488	12,865	15,821	17,028	23,166	18,672	102
Roskovec	12,563	15,299	17,585	15,627	19,537	18,226	17,796	98
Rrogozhinë	6,672	9,210	13,209	12,821	14,043	20,444	15,769	86
Sarandë	18,386	22,813	25,206	27,819	31,248	32,783	30,617	168
Selenicë	8,487	13,077	16,670	17,587	18,777	18,915	18,426	101
Shijak	8,729	11,579	11,799	12,006	12,864	12,848	12,573	69
Shkodër	8,052	9,640	11,087	12,280	12,349	12,404	12,344	68
Skrapar	15,262	22,901	27,603	24,182	24,193	24,578	24,318	133
Tepelenë	9,947	16,315	20,196	21,453	21,858	22,460	21,924	120
Tiranë	11,935	17,853	23,976	29,834	32,011	32,489	31,445	172
Tropojë	8,838	15,055	14,875	16,463	16,690	17,288	16,814	92
Ura Vajgurore	6,149	7,807	10,249	11,821	12,792	13,640	12,751	70
Vau Dejës	7,654	10,257	11,833	14,240	14,249	13,477	13,989	77
Vlorë	8,844	11,527	13,834	15,375	15,517	16,067	15,653	86
Vorë	13,517	18,639	21,598	22,835	22,620	18,680	21,378	117
Total	9,086	12,848	15,528	17,588	18,535	18,576	18,233	100

Aneks 7.

Burime totale për frymë

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mesatare 2018- 2020	Indeks Mesatarja 100
Belsh	15,549	24,521	26,581	25,933	30,348	43,810	33,364	110
Berat	18,716	19,812	25,012	23,657	21,555	24,015	23,076	76
Bulqizë	21,218	25,812	25,060	28,098	29,940	35,121	31,053	102
Cërrik	20,931	21,780	25,043	22,169	23,947	28,982	25,033	82
Delvinë	19,535	29,668	39,122	32,777	31,031	35,591	33,133	109
Devoll	12,261	16,116	20,501	21,614	25,713	25,452	24,260	80
Dibër	19,637	23,593	26,461	26,077	26,258	33,924	28,753	95
Divjakë	17,544	19,813	25,545	22,210	22,022	21,577	21,936	72
Dropulli	40,169	52,452	76,564	93,749	63,483	95,459	84,230	277
Durrës	17,341	18,423	21,274	22,659	23,477	29,800	25,312	83
Elbasan	19,808	21,508	26,373	26,598	26,680	29,884	27,720	91
Fier	15,983	17,425	25,166	23,774	20,896	24,178	22,950	75
Finiq	22,066	26,836	38,556	42,751	30,150	61,724	44,875	148
Fushë Arrëz	31,941	34,806	40,798	54,816	53,810	42,403	50,343	165
Gjirokastrë	19,588	22,705	27,862	32,272	27,404	30,287	29,988	99
Gramsh	25,034	29,667	36,750	38,322	37,473	45,722	40,506	133
Has	24,699	31,015	33,640	38,356	33,042	38,313	36,570	120
Himarë	38,066	44,407	64,638	68,800	61,474	77,180	69,151	227
Kamëz	12,921	15,290	17,030	19,275	21,057	19,684	20,005	66
Kavajë	19,751	23,488	35,727	31,216	30,409	40,064	33,896	111
Këlcyrë	21,206	27,631	46,328	55,083	54,085	54,917	54,695	180
Klos	21,068	26,325	30,745	30,889	31,519	36,014	32,807	108
Kolonjë	23,323	31,970	35,952	44,269	39,987	64,479	49,579	163
Konispol	18,151	33,766	35,759	49,189	36,003	26,142	37,111	122
Korçë	21,183	24,770	33,388	32,398	28,678	26,967	29,348	96
Krujë	15,359	17,862	20,890	21,865	24,669	29,099	25,211	83
Kuçovë	15,616	17,206	21,341	24,517	21,422	23,604	23,181	76
Kukës	25,049	24,322	25,922	27,333	28,537	34,542	30,137	99
Kurbini	17,769	20,174	23,443	21,611	21,812	34,745	26,056	86
Lezhë	17,766	19,456	22,541	24,353	29,515	25,631	26,499	87
Libohovë	20,368	24,504	45,311	78,215	44,591	54,503	59,103	194
Librazhd	22,959	27,903	33,992	43,279	36,391	40,709	40,127	132
Lushnjë	14,583	17,509	20,493	22,278	20,875	22,326	21,827	72
Malësi e Madhe	17,476	24,260	25,163	27,132	30,117	34,348	30,532	100
Maliq	13,206	17,380	22,468	25,729	22,351	24,441	24,174	79
Mallakastër	26,552	34,125	30,461	37,363	31,002	26,571	31,645	104

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mesatare 2018- 2020	Indeks Mesatarja 100
Mat	20,133	23,496	26,929	28,438	25,189	35,114	29,580	97
Memaliaj	21,763	28,120	27,392	30,712	28,146	31,080	29,979	99
Mirditë	29,244	31,970	41,897	39,714	41,105	41,110	40,643	134
Patos	24,718	24,434	37,420	33,622	32,175	42,319	36,038	118
Peqin	14,360	19,879	26,900	24,682	25,726	30,186	26,864	88
Përmet	22,252	27,604	28,448	39,557	37,101	38,361	38,340	126
Pogradec	18,644	22,572	24,939	27,202	27,786	32,852	29,280	96
Poličan	20,643	25,348	37,179	44,242	35,621	37,948	39,270	129
Prrenjas	19,527	24,344	31,233	33,683	33,358	38,956	35,332	116
Pukë	25,154	30,490	42,211	32,817	31,304	45,295	36,472	120
Pustec	12,288	14,668	16,556	19,829	25,236	35,850	26,972	89
Roskovec	20,538	23,557	32,455	32,810	36,358	39,777	36,315	119
Rrogozhinë	13,466	17,089	28,730	26,383	29,705	41,721	32,603	107
Sarandë	40,443	50,123	40,324	55,003	48,759	48,657	50,807	167
Selenicë	22,835	26,876	30,947	33,198	35,750	31,920	33,623	111
Shijak	15,735	19,904	20,198	21,521	22,860	31,240	25,207	83
Shkodër	18,779	18,202	19,273	20,606	20,021	21,931	20,852	69
Skrapar	29,164	34,530	56,318	36,526	39,755	62,216	46,166	152
Tepelenë	32,565	40,154	44,720	40,110	55,329	39,829	45,089	148
Tiranë	16,882	22,790	29,972	38,736	38,321	40,193	39,083	128
Tropojë	25,053	31,866	34,078	37,160	35,087	38,942	37,063	122
Ura Vajgurore	13,438	14,872	20,443	21,708	24,217	24,720	23,548	77
Vau Dejës	18,962	24,722	32,022	32,828	26,254	28,686	29,256	96
Vlorë	16,602	18,716	24,273	25,522	23,529	24,868	24,640	81
Vorë	21,206	23,729	30,028	29,001	30,302	34,840	31,381	103
Total	18,498	22,001	27,067	29,681	29,099	32,477	30,419	100

Aneks 8.**Shpenzime me fonde të veta për frymë**

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mesatare 2018- 2020	Indeks Mesatarja 100
Belsh	5,287	13,329	14,945	9,894	11,835	14,613	12,114	65
Berat	12,836	18,645	14,448	14,550	15,067	13,981	14,533	79
Bulqizë	11,644	12,906	12,455	13,648	18,454	14,909	15,670	85
Cërrik	6,404	11,846	11,689	10,334	12,786	11,755	11,625	63
Delvinë	10,207	25,512	22,789	23,690	21,526	21,387	22,201	120
Devoll	5,821	10,856	12,410	12,657	16,677	15,504	14,946	81
Dibër	6,358	11,112	14,275	11,150	11,682	11,865	11,565	62
Divjakë	10,962	20,791	12,848	11,850	12,879	12,910	12,546	68
Dropulli	24,077	40,249	38,513	48,928	45,128	47,738	47,265	255
Durrës	13,998	13,816	14,950	12,982	16,520	13,903	14,468	78
Elbasan	10,470	13,738	11,832	12,257	13,703	13,321	13,093	71
Fier	11,174	16,089	15,157	13,271	14,404	13,307	13,661	74
Finiq	12,362	13,555	26,428	31,901	28,847	23,728	28,159	152
Fushë Arrëz	11,839	17,424	22,335	33,404	22,950	26,433	27,596	149
Gjirokastrë	18,138	22,939	21,297	18,689	20,644	18,280	19,204	104
Gramsh	9,327	13,378	20,562	17,107	19,329	21,034	19,157	104
Has	11,725	15,598	15,105	14,782	15,681	14,754	15,072	81
Himarë	39,886	66,237	36,899	45,256	43,874	47,164	45,431	245
Kamëz	6,905	8,003	10,797	13,924	15,723	12,171	13,939	75
Kavajë	21,925	23,714	16,837	18,235	20,015	17,753	18,668	101
Këlcyrë	10,319	25,989	34,787	23,871	23,007	19,783	22,220	120
Klos	6,971	9,670	11,845	13,623	15,897	12,762	14,094	76
Kolonjë	14,993	24,455	33,893	30,056	22,818	25,286	26,053	141
Konispol	8,054	18,013	29,406	16,612	16,818	17,567	16,999	92
Korçë	19,344	21,890	25,916	18,812	20,665	17,894	19,123	103
Krujë	8,776	10,905	11,615	11,053	12,608	10,358	11,340	61
Kuçovë	14,254	10,803	11,786	13,072	13,612	11,973	12,886	70
Kukës	7,731	10,313	14,142	12,338	12,753	13,538	12,876	70
Kurbini	6,078	7,743	13,839	9,701	9,631	8,968	9,433	51
Lezhë	14,897	11,058	13,411	13,326	18,798	13,767	15,297	83
Libohovë	13,391	23,981	38,108	34,579	23,614	24,751	27,648	149
Librazhd	10,193	15,491	19,251	19,257	18,264	16,961	18,161	98
Lushnjë	11,482	12,674	12,372	12,016	13,116	12,814	12,649	68
Malësi e Madhe	5,216	12,993	16,725	14,903	17,506	14,133	15,514	84
Maliq	5,282	11,252	16,788	14,163	14,173	13,350	13,895	75
Mallakastër	9,205	12,821	15,585	16,620	25,662	14,185	18,822	102

Mat	12,080	13,665	15,318	13,122	16,343	16,119	15,195	82
Memaliaj	13,497	12,014	17,506	17,801	19,341	15,701	17,615	95
Mirditë	14,218	18,348	30,729	19,363	18,396	18,731	18,830	102
Patos	10,711	14,058	19,826	22,109	20,744	16,812	19,888	107
Peqin	5,316	8,515	12,604	9,814	10,650	10,458	10,307	56
Përmet	12,971	26,240	28,717	22,132	22,039	22,526	22,233	120
Pogradec	7,452	9,050	10,787	12,591	13,475	14,274	13,447	73
Poliçan	10,095	19,283	22,352	20,898	16,599	16,844	18,114	98
Prrenjas	5,265	7,494	12,894	12,720	10,775	13,767	12,421	67
Pukë	17,493	21,698	22,126	21,425	19,878	21,948	21,084	114
Pustec	11,180	11,954	17,585	13,749	18,671	20,147	17,522	95
Roskovec	8,746	21,442	17,467	22,441	19,137	17,053	19,544	106
Rrogozhinë	7,794	15,126	14,383	13,635	13,950	20,589	16,058	87
Sarandë	31,087	24,088	25,463	27,915	33,808	31,844	31,189	169
Selenicë	11,227	12,929	19,402	23,058	19,520	17,713	20,097	109
Shijak	11,990	11,670	13,048	16,046	12,472	12,519	13,679	74
Shkodër	7,474	8,309	10,315	11,790	14,590	12,278	12,886	70
Skrapar	24,228	36,164	30,662	26,454	21,617	26,912	24,994	135
Tepelenë	23,427	26,440	35,912	28,913	22,233	22,292	24,479	132
Tiranë	14,820	20,853	23,728	26,987	34,995	32,819	31,600	171
Tropojë	11,355	19,122	17,034	17,883	16,253	13,536	15,891	86
Ura Vajgurore	6,761	12,133	11,430	15,006	12,572	13,691	13,756	74
Vau i Dejës	7,864	10,510	11,432	10,302	21,254	13,285	14,947	81
Vlorë	9,258	11,077	16,617	14,683	16,242	15,957	15,627	84
Vorë	15,563	23,617	17,937	26,559	24,220	13,473	21,417	116
Total	11,736	15,400	17,097	17,245	19,949	18,323	18,506	100

Aneks 9.

Shpenzime totale për frymë

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mesatare 2018- 2020	Indeks Mesatarja 100
Belsh	15,545	27,326	31,403	24,829	30,580	45,761	33,724	110
Berat	22,141	26,562	25,104	23,821	22,197	22,937	22,985	75
Bulqizë	25,141	26,280	23,616	26,949	33,802	35,280	32,010	104
Cërrik	21,500	23,940	26,049	21,489	24,968	28,583	25,013	81
Delvinë	20,194	36,861	40,112	37,366	31,950	33,692	34,336	112
Devoll	11,887	16,525	20,458	20,953	27,616	26,026	24,865	81
Dibër	20,327	25,294	30,044	26,020	25,836	33,526	28,460	93
Divjakë	21,822	31,208	27,601	21,909	21,946	21,969	21,941	71
Dropulli	39,198	58,145	77,096	98,397	62,232	90,284	83,637	273
Durrës	20,591	20,155	22,241	21,533	25,320	30,389	25,747	84
Elbasan	22,405	25,228	26,739	26,624	26,962	29,606	27,731	90
Fier	19,117	23,684	28,415	23,759	21,446	23,634	22,946	75
Finiq	23,138	23,369	44,455	53,368	38,232	61,775	51,125	167
Fushë Arrëz	33,236	34,256	40,664	62,698	53,393	45,719	53,937	176
Gjirokastër	26,213	30,013	32,281	32,229	28,435	28,830	29,832	97
Gramsh	26,064	30,178	40,611	37,944	39,344	44,856	40,715	133
Has	28,684	34,357	35,789	39,934	34,857	38,172	37,655	123
Himarë	53,960	75,689	63,603	70,120	52,496	61,990	61,535	200
Kamëz	12,846	13,853	16,640	19,560	22,436	20,111	20,702	67
Kavajë	31,654	33,341	35,220	31,041	31,583	39,932	34,186	111
Këlcyrë	22,672	39,049	64,174	60,102	58,385	55,440	57,975	189
Klos	21,845	25,436	30,730	30,839	32,954	34,416	32,736	107
Kolonjë	25,652	38,606	49,058	51,329	39,139	64,550	51,673	168
Konispol	18,072	39,400	50,756	50,173	37,509	26,395	38,026	124
Korçë	29,958	31,438	42,771	33,236	30,459	27,192	30,296	99
Krujë	17,530	18,961	22,258	20,719	24,701	27,293	24,238	79
Kuçovë	22,369	18,099	20,651	25,033	22,042	23,113	23,396	76
Kukës	25,522	23,532	27,940	27,259	27,172	32,675	29,036	95
Kurbin	18,321	20,001	28,224	21,861	21,439	33,831	25,710	84
Lezhë	23,761	19,783	23,555	23,633	29,672	25,976	26,427	86
Libohovë	21,580	31,675	65,195	89,316	45,591	56,141	63,683	207
Librazhd	27,307	31,931	38,796	46,442	37,893	40,200	41,511	135
Lushnjë	19,237	20,094	21,741	22,178	21,355	22,188	21,907	71
Malësi e Madhe	16,579	24,073	28,930	27,470	32,705	32,689	30,955	101
Maliq	13,554	19,632	27,207	26,505	23,666	24,424	24,865	81
Mallakastër	27,280	31,740	28,472	32,042	40,999	26,353	33,131	108
Mat	23,997	25,760	28,699	27,872	26,911	35,492	30,092	98

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mesatare 2018- 2020	Indeks Mesatarja 100
Memaliaj	27,003	26,563	29,923	31,667	30,671	29,347	30,561	100
Mirditë	33,333	35,847	56,448	41,101	40,698	41,058	40,952	133
Patos	22,822	24,798	41,687	34,643	33,872	39,646	36,054	117
Peqin	14,613	19,824	29,352	25,182	26,185	30,220	27,196	89
Përmet	23,356	36,958	38,694	39,888	37,095	37,837	38,273	125
Pogradec	19,615	21,643	23,985	27,299	27,876	32,861	29,345	96
Poliçan	20,756	29,505	41,601	45,534	35,303	37,167	39,335	128
Prrenjas	19,728	22,860	32,433	34,460	31,591	38,887	34,980	114
Pukë	32,519	35,569	45,178	33,897	31,007	43,968	36,291	118
Pustec	14,672	15,135	21,276	17,758	26,879	32,830	25,822	84
Roskovec	16,721	29,700	32,337	39,624	35,959	38,604	38,062	124
Rrogozhinë	14,588	23,006	29,904	27,197	29,613	41,866	32,892	107
Sarandë	53,144	51,398	40,580	55,100	51,319	47,719	51,379	167
Selenicë	25,575	26,729	33,679	38,669	36,493	30,718	35,293	115
Shijak	18,996	19,995	21,448	25,561	22,468	30,911	26,313	86
Shkodër	18,201	16,870	18,545	20,116	22,262	21,805	21,394	70
Skrapar	38,131	47,794	59,379	38,797	37,179	64,550	46,842	153
Tepelenë	46,045	50,278	60,437	47,570	55,704	39,661	47,645	155
Tiranë	19,766	25,789	29,726	35,888	41,305	40,523	39,239	128
Tropojë	27,570	35,934	36,277	38,580	34,650	35,190	36,140	118
Dimal	14,051	19,198	21,623	24,892	23,997	24,772	24,554	80
Vau i Dejës	19,173	24,975	31,634	28,889	33,258	28,494	30,214	98
Vlorë	17,016	18,266	27,070	24,831	24,254	24,758	24,614	80
Vorë	23,252	28,706	26,367	32,725	31,902	29,633	31,420	102
Total	21,148	24,553	28,646	29,337	30,514	32,224	30,691	100

Aneks 10.**Investime me fonde të veta për frymë**

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mesatare 2018- 2020	Indeks Mesatarja 100
Belsh	1,462	7,262	6,721	1,253	3,400	3,921	2,858	55
Berat	5,315	8,801	3,363	2,729	4,087	1,854	2,890	56
Bulqizë	6,071	4,625	3,242	3,059	7,100	3,283	4,481	87
Cërrik	1,187	4,447	3,374	1,692	3,237	2,415	2,448	47
Delvinë	1,167	10,742	6,336	5,766	4,329	2,891	4,329	84
Devoll	1,248	3,300	2,848	1,813	4,041	1,954	2,603	50
Dibër	1,437	3,863	4,411	2,192	998	1,304	1,498	29
Divjakë	6,231	14,256	4,692	2,246	2,707	3,457	2,803	54
Dropulli	4,807	14,255	9,318	12,191	11,569	13,366	12,375	240
Durrës	7,333	5,757	6,616	3,693	6,102	3,760	4,518	88
Elbasan	3,935	5,473	2,273	1,425	2,424	1,765	1,872	36
Fier	4,703	7,078	5,216	2,603	3,369	2,143	2,705	52
Finiq	1,960	2,087	9,428	10,690	8,313	4,639	7,881	153
Fushë Arrëz	2,820	3,300	7,022	11,587	3,153	5,676	6,806	132
Gjirokastrë	8,688	9,142	6,597	2,145	2,159	976	1,760	34
Gramsh	1,680	3,198	8,008	4,315	5,976	7,274	5,855	114
Has	6,124	6,735	5,018	2,890	3,214	1,992	2,699	52
Himarë	20,305	44,825	13,948	14,089	10,683	15,383	13,385	260
Kamëz	3,317	3,355	5,741	8,054	9,555	6,012	7,874	153
Kavajë	14,030	12,854	3,610	2,807	4,121	3,595	3,508	68
Këlcyrë	1,170	16,704	21,431	7,705	3,639	1,636	4,326	84
Klos	1,796	2,318	3,111	2,986	3,875	1,466	2,776	54
Kolonjë	3,750	9,047	14,785	8,855	1,935	3,692	4,827	94
Konispol	448	8,670	17,000	3,495	2,330	2,000	2,608	51
Korçë	10,053	9,323	12,236	3,685	4,574	2,076	3,445	67
Krujë	3,381	4,343	4,137	2,550	3,916	2,160	2,875	56
Kuçovë	7,121	2,524	1,271	1,347	1,936	681	1,322	26
Kukës	578	1,115	2,705	572	43	907	507	10
Kurbini	1,265	652	5,377	1,266	1,303	276	948	18
Lezhë	7,065	1,756	2,513	451	4,972	2,731	2,718	53
Libohovë	2,062	11,614	24,592	18,088	3,330	1,976	7,798	151
Librazhd	4,817	7,970	9,853	7,779	5,909	4,744	6,144	119
Lushnjë	5,226	4,373	3,061	2,230	2,671	2,148	2,350	46
Malësi e Madhe	485	6,720	9,438	6,146	7,375	3,735	5,752	112
Maliq	1,218	4,797	8,181	4,771	3,302	2,197	3,423	66
Mallakastër	2,545	2,867	6,171	5,437	11,889	1,988	6,438	125

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mesatare 2018- 2020	Indeks Mesatarja 100
Mat	5,592	4,290	3,543	999	2,596	2,061	1,886	37
Memaliaj	5,965	2,587	6,784	4,402	4,133	570	3,035	59
Mirditë	5,516	6,751	17,298	5,337	3,166	2,088	3,531	68
Patos	3,326	4,668	8,802	6,117	8,354	4,545	6,339	123
Peqin	648	3,012	5,087	1,403	1,477	648	1,176	23
Përmet	1,987	12,465	13,091	3,436	3,099	3,355	3,296	64
Pogradec	1,476	1,254	2,331	3,060	4,292	1,658	3,003	58
Poličan	1,576	7,524	6,829	3,019	967	1,256	1,747	34
Prrenjas	484	886	5,018	3,127	1,916	3,578	2,874	56
Pukë	7,643	8,404	5,377	4,634	727	3,267	2,876	56
Pustec	4,185	2,260	6,425	1,446	2,396	3,762	2,535	49
Roskovec	2,591	13,432	8,370	11,190	7,334	5,376	7,967	154
Rrogozhinë	947	6,452	3,814	1,827	2,016	7,794	3,879	75
Sarandë	14,334	3,652	5,533	6,560	8,710	8,744	8,004	155
Selenicë	4,790	4,347	9,732	10,310	6,515	3,701	6,842	133
Shijak	7,398	3,481	3,832	5,678	1,809	2,654	3,380	66
Shkodër	1,588	696	2,184	2,045	4,373	2,748	3,055	59
Skrapar	10,904	18,044	9,294	4,997	725	5,358	3,694	72
Tepelenë	13,453	11,887	17,343	9,543	979	606	3,709	72
Tiranë	5,348	8,499	10,065	9,372	14,437	11,373	11,727	227
Tropojë	4,684	9,100	6,085	5,177	2,710	1,328	3,072	60
Dimal	799	6,441	5,033	7,042	3,987	3,785	4,938	96
Vau i Dejës	2,860	5,330	4,969	2,639	11,378	2,115	5,377	104
Vlorë	744	1,350	5,176	875	1,818	1,611	1,435	28
Vorë	7,598	13,408	7,762	11,207	10,493	2,461	8,053	156

Aneks 11.**Investime totale për frymë**

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mesatare 2018- 2020	Indeks Mesatarja 100
Belsh	2,688	7,655	11,662	5,015	11,180	21,684	12,626	151
Berat	7,077	9,708	6,510	4,486	4,418	2,490	3,798	46
Bulqizë	9,136	8,505	4,235	6,744	13,228	11,531	10,501	126
Cërrik	7,066	6,462	7,435	2,317	5,596	6,882	4,932	59
Delvinë	1,167	10,742	11,818	8,619	4,967	3,132	5,573	67
Devoll	1,522	3,300	4,531	3,401	7,916	3,522	4,947	59
Dibër	1,765	4,636	5,696	4,227	2,267	6,866	4,454	53
Divjakë	11,274	18,820	13,249	6,336	6,173	5,638	6,049	73
Dropulli	7,911	21,043	36,026	49,725	17,774	43,877	37,125	445
Durrës	7,711	6,381	7,494	5,601	8,449	6,817	6,955	83
Elbasan	5,254	6,105	5,349	3,999	4,629	3,684	4,104	49
Fier	5,854	7,581	11,493	6,042	3,899	4,438	4,793	57
Finiq	2,415	2,087	17,065	21,988	8,313	32,452	20,918	251
Fushë Arrëz	5,951	4,038	9,723	27,142	21,062	10,285	19,496	234
Gjirokastër	9,888	9,643	10,519	8,900	3,551	3,374	5,275	63
Gramsh	2,996	3,498	10,345	8,311	9,637	11,196	9,715	117
Has	8,514	12,208	11,990	15,288	8,231	5,613	9,711	116
Himarë	26,723	46,348	32,488	30,707	11,757	20,886	21,117	253
Kamëz	3,755	3,606	6,098	8,633	11,473	7,824	9,310	112
Kavajë	15,311	13,986	12,465	6,751	7,298	16,310	10,120	121
Këlcyrë	1,170	17,988	38,783	31,740	27,744	21,722	27,069	325
Klos	3,836	3,528	7,919	6,774	7,096	6,797	6,889	83
Kolonjë	3,750	12,722	19,308	19,889	8,486	31,589	19,988	240
Konispol	3,011	24,125	28,108	30,100	16,535	3,570	16,735	201
Korçë	12,203	10,676	20,662	9,645	6,506	2,428	6,193	74
Krujë	6,038	5,186	8,028	5,689	9,750	6,090	7,177	86
Kuçovë	8,202	2,877	3,298	6,104	3,921	4,454	4,826	58
Kukës	3,369	1,115	2,705	2,831	1,205	1,341	1,792	21
Kurbin	2,716	2,350	8,768	3,879	3,069	9,466	5,471	66
Lezhë	8,014	2,406	3,484	2,169	7,191	4,367	4,576	55
Libohovë	2,900	11,787	42,824	64,714	17,698	23,699	35,370	424
Librazhd	8,207	10,247	13,173	19,504	10,344	9,339	13,062	157
Lushnjë	6,434	5,002	5,399	5,645	4,505	3,783	4,644	56
Malësi e Madhe	861	7,354	11,007	10,548	15,090	13,076	12,905	155
Maliq	2,033	5,789	10,688	8,242	3,890	2,414	4,849	58

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mesatare 2018- 2020	Indeks Mesatarja 100
Mallakastër	11,575	14,116	10,224	12,359	19,346	4,975	12,227	147
Mat	6,000	5,826	5,148	3,035	2,698	8,362	4,699	56
Memaliaj	6,448	4,863	6,963	6,758	4,166	570	3,831	46
Mirditë	9,678	9,441	27,710	14,806	13,551	9,825	12,727	153
Patos	5,334	5,923	15,604	8,526	11,683	14,494	11,567	139
Peqin	1,225	3,012	8,795	4,017	4,929	5,725	4,891	59
Përmet	2,829	13,392	13,091	11,998	9,690	9,231	10,306	124
Pogradec	1,636	1,945	3,139	4,910	6,095	4,686	5,230	63
Poliçan	1,576	7,524	13,216	15,586	8,875	6,797	10,420	125
Prrenjas	1,175	1,281	8,345	9,589	7,620	9,597	8,935	107
Pukë	8,976	9,552	16,312	6,772	2,498	14,171	7,814	94
Pustec	4,185	2,260	6,425	1,446	7,240	10,788	6,491	78
Roskovec	4,032	15,032	16,132	21,192	17,575	17,600	18,789	225
Rrogozhinë	1,032	7,772	12,313	8,796	11,736	21,632	14,055	169
Sarandë	25,177	19,650	7,619	20,226	14,390	10,804	15,140	182
Selenicë	10,563	9,684	14,768	17,609	14,626	6,101	12,779	153
Shijak	7,851	5,137	5,650	8,963	5,448	8,117	7,509	90
Shkodër	3,240	1,167	2,264	2,520	4,726	3,377	3,541	42
Skrapar	12,238	18,999	26,262	6,405	6,529	30,312	14,415	173
Tepelenë	22,678	22,602	28,608	16,038	22,340	2,206	13,528	162
Tiranë	5,772	8,864	11,360	12,121	15,355	11,887	13,121	157
Tropojë	4,757	10,692	9,467	10,728	5,770	3,873	6,791	81
Dimal	2,577	7,828	9,158	10,789	9,770	8,313	9,624	115
Vau i Dejës	3,580	8,546	14,466	11,394	14,862	7,128	11,128	133
Vlorë	2,357	1,940	8,361	4,016	2,801	2,547	3,121	37
Vorë	9,692	13,408	10,675	12,294	13,201	5,963	10,486	126
Total	5,904	7,121	9,466	8,334	8,868	7,811	8,338	100

Referenca

Farvacque-Vitkovic, C., & Kopanyi, M. (2014). *Municipal Finances - A Handbook for Local Governments*. Washington DC: International Bank of Reconstruction and Development / The World Bank.

Fund, A. D. (2018). *Market research and value chain assessment*. Tirana: Horwath HTL.

Kristo, I. (2013). *Tourism, culture, hospitality, and agrotourism*.

NALAS. (2020). *Local Government Finance Indicators in South-East Europe - Statistical Brief 2020*. Network of Associations of Local Authorities of South East Europe (NALAS).

OECD. (2020, February). Tax autonomy survey: methodological guide. OECD Fiscal Federalism Network.

OECD/UCLG. (2019). *Report of the World Observatory on Subnational Government Finance and Investment - Key Findings*.

Toska, M., Nikolov, M., Andonova, V. G., & Trajkov, S. (2020). Municipal Finances in the COVID-19 Context: The Case of Gazi Baba and Shkodër Municipalities. *Annual Review of Territorial Governance in the Western Balkans, II*, 73-95. doi:10.32034/CP-TGWBAR-102-06

Toto, R., Toska, M., Shutina, D., Farrici, A., & Limaj, A. (2020). *The response of local governments during COVID-19 emergency in Albania: January - April 2020*. Tirana, Albania: Co-Plan, Institute for Habitat Development.

Shënime

¹ Bazuar në të dhënat e Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë për Buxhetin e Konsoliduar.

² Për më shumë shiko: Toska, Nikolov, Andonova, & Trajkov (2020).

³ Nën këtë emërues të përbashkët u hodhën hapa të rëndësishëm të cilët u materializuan në: ri-organizimin administrativ dhe territorial në 61 bashki (dhe 12 qarqe); miratimin e Strategjisë Ndërsektoriale për Decentralizim dhe Qeverisje Vendore 2015-2020 (SNDQV 2015-2020); hartimin dhe miratimin e ligjit për organizimin dhe funksionimin e qeverisjes vendore, i cili ndër të tjera transferoi në nivel ekskluziv një sërë funksionesh të reja; miratimin e ligjit të parë që rregullon financat vendore; si dhe një sërë aktesh të tjera nën-ligjore.

⁴ Për më shumë mbi lexo: Toto, Toska, Shutina, Farrici, & Limaj (2020)

⁵ Me miratimin e ligjit nr. 139/2015 "Për vetëqeverisjen vendore" dhe transferimin e funksioneve të reja në vitin 2016, bashkitë morën fonde në trajtën e transfertës specifike për financimin e tyre (më vonë quajtur transfertë e pakushtëzuar sektoriale). Në vitin pasardhës, u miratua ligji nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore", i cili ndër të tjera përcaktoi dhe stabilizoi përmasën e transfertës së pakushtëzuar për qeverisjen vendore.

⁶ Për më shumë shiko ligjin nr. 9632/2006 "Përsistimin e taksave vendore" i ndryshuar; VKM nr.135/2018 "Për

metodologjinë për përcaktimin e vlerës së taksueshme të pasurisë së paluajtshme "ndërtesa", e bazës së taksës për kategori specifike, natyrën dhe prioritetin e informacionit dhe të dhënave për përcaktimin e bazës së taksës, si dhe të kriterëve dhe rregullave për vlerësimin alternativ të detyrimit të taksës".

⁷ Rritja e ndihmës ekonomike do të vijojë të jetë edhe përgjatë periudhës janar – qershor 2021, bazuar në vendimin nr. 85/2021 "Për një shtesë në vendimin Nr. 597, datë 04/09/2019 të Këshillit të Ministrave, "Për përcaktimin e procedurave, dokumentacionit dhe masës mujore të përfitimit të ndihmës ekonomike dhe përdorimit të fondit shtesë mbi fondin e kushtëzuar për ndihmën ekonomie".

⁸ Të dhënat i referohen vitit 2019 dhe mund të gjenden në: Nalas Statistical Brief: Local Government Finance Indicators in South East Europe, Second Edition, 2020; http://www.nalas.eu/Publications/Books/Brief_2nd

⁹ Në rastin e Shqipërisë, PBB-reale pritet të tkurret me rreth 4.5% në terma vjetorë bazuar në parashikimet e Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë (Kuari Makroekonomik dhe Fiskal 2021 - 2023).

¹⁰ Burimi: www.instat.gov.al

¹¹ Programi i rindërtimit - riparimit - restaurimit të strukturave të destinuara për qëllimi banimi në vijim të dëmtimeve si pasojë e fatkeqësisë natyrore (tërmetet), do të jenë të përjashtuara nga pagesa e taksës së ndikimit në infrastrukturë.

- ¹² Për më shumë shiko Treguesi i Besimit në Ndërtim hartuar dhe publikuar nga Banka e Shqipërisë: https://www.bankofalbania.org/Politika_Monetare/Vrojtimet/Vrojtimi_i_bizneseve_dhe_i_konsumatoreve/
- TNI ka frekuencë tremujore dhe vlera për vitin është marrë si mesatarja e vlerave për 4 tremujorë. Të njëjtat rezultate përftohen edhe nëse konsiderojmë si vlerë referuese për vitin atë të tremujorit të katërt të secilit vit.
- ¹³ Rënia progresive e të ardhurave nga kjo taksë vjen në vijim të ndryshimeve në Ligjin nr. 9632/2006 "Për sistemin e taksave vendore" i ndryshuar sipas të cilit duke filluar nga viti 2016 të gjitha bizneset e vogla me xhiro vjetore nën 5 milionë lekë janë përjashtuar nga detyrimi tatimor, ndërkohë që për bizneset e vogla me xhiro vjetore nga 5-8 milionë lekë shkalla tatimore u përgjysmua.
- ¹⁴ Ndryshuar me efekt nga 1 Janari 2021 me ligj nr. 122/2020, botuar në Fletoren Zyrtare nr. 197, datë 12.11.2020.
- ¹⁵ Për më shumë shiko: <https://www.financa.gov.al/wp-content/uploads/2020/11/Detyrimet-e-Prapambetura-Shtator-2020-sipas-institucioneve.pdf>
- ¹⁶ Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë, Regjistri i Borxhit 2020T4 dhe akeluar më datë 18/03/2020 dhe i disponueshme në <https://www.financa.gov.al/regjistri-i-borxhit/>
- ¹⁷ PBB nominale sipas Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë (Treguesit Fiskal).
- ¹⁸ Të dhëna sipas Census 2011.
- ¹⁹ Në këtë analizë, ky zë u përfshi në të ardhurat nga taksa mbi pasuritë e paluajtshme dhe nuk do të trajtohet si taksë e ndarë.
- ²⁰ Ndryshuar me ligjin nr. 151 / 2020, datë 17.12.2020, botuar në Fletoren Zyrtare nr. 27, datë 19.02.2021.
- ²¹ Bazuar në të dhënat e buxhetit të konsoliduar për vitet 2017, 2018, 2019, 2020. Për vitin 2020, të adhuruat nga TAP ishin 33.7 miliardë lekë dhe 2% e tyre vlerësohet në rreth 673.2 milionë lekë, vlerë kjo që do të duhej të ishte pjesa e ndarë me bashkitë. I njëjti vlerësim është kryer për të gjithë vitet e mëparshme.
- ²² Në vijim të transferimit simetrik në titull ekskluziv të një sërë funksionesh në vitin 2016, ushtrimi i tyre u realizua nëpërmjet mjeteve monetare të transferuara nga qeveria qendrore drejt asaj vendore, nëpërmjet transfertës specifike. Në përfundim të fazës tranzitore të transferimit të këtyre funksioneve apo duke filluar nga fillim viti 2019, ato do të financohen nëpërmjet transfertës së pakushtëzuar sektoriale të cilat do të përdoren në autonomi. Ligji nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore" sanksionoi përmasën dhe mënyrën e shpërndarjes së transfertës së pakushtëzuar: për çdo vit buxhetor, ajo është jo më pak se 1% e PBB-së sipas parashikimeve dhe vlerësimeve makroekonomike të miratuara nga Këshilli i Ministrave dhe, në çdo rast, nuk mund të jetë më e vogël se shuma totale e ndarë në vitin e mëparshëm; ndarja e

- saj bëhet nëpërmjet formulës së miratuar nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë.
- ²³ Akti Normativ Nr. 6, datë 21/03/2020 "Për disa ndryshime në ligjin nr.88/2019 "Për buxhetin e vitit 2020"; Akti Normativ Nr. 15, datë 15/04/2020 "Për disa ndryshime në ligjin nr.88/2019 "Për buxhetin e vitit 2020"; Akti Normativ Nr. 28, datë 02/07/2020 "Për disa ndryshime në ligjin nr.88/2019 "Për buxhetin e vitit 2020".
- ²⁴ Bazuar në Udhëzimin i MFE-së nr. 7/2021 "Për përgatitjen e programit buxhetor afatmesëm vendor 2022-2024", kriteret dhe koeficientët e formulës së shpërndarjes së transfertës së pakushtëzuar për vitet 2022 - 2024 do të jenë ashtu si dhe të parashikuar në ligjin nr. 68/2017 "Për financat e vetëqeverisjes vendore" dhe përfshijnë: numrin e popullsisë (duke harmonizuar midis të dhënave sipas regjistrit të gjendjes civile dhe censusit të vitit 2011), dendësia e popullsisë për km², numri faktik i nxënësve në shkollat 9-vjeçare dhe të mesme në çdo bashki.
- ²⁵ Funksionet e transferuara në nivel vendor përfshijnë: arsimi (parashkollor dhe para-universitar), ujitja dhe kullimi, shërbimi i mbrojtjes nga zjarri dhe shpëtimi, administrimi i pyjeve, mirëmbajtja e rrugëve rurale, konviktet e arsimit para universitar, qendrat e shërbimeve sociale.
- ²⁶ Për më shumë shiko: Aneksi 4 "Për funksionet e transferuara në njësitë e vetëqeverisjes vendore" e disponueshme në <https://www.financa.gov.al/buxheti-2021/>
- ²⁷ Shtesë nga Kuvendi.
- ²⁸ "Lira", Berat, "Balash", Elbasan, "Shpresa" Shkodër, "Opera Della Madonnina Della Grappa", Shkodër, "Besa" Vau i Dejës, "Horizont", Fier dhe qendrat ditore të fëmijëve me Aftësi të Kufizuara për bashkitë Kuçovë dhe Kukës.
- ²⁹ Sipas Corine 2018, sipërfaqja pyjore në Shqipëri është 1.9 milionë hektarë apo rreth 1,952 km².
- ³⁰ Sipas AKPT 2007, gjatësia e rrjetit rrugor rural është 11,590 km linear.
- ³¹ Të dhënat për gjatësinë e rrjetit të ujitjes dhe kullimit sipas Strategjisë të Ujitjes dhe Kullimit 2019 -2031 e disponueshme në <https://bujqesia.gov.al/wp-content/uploads/2019/10/FZ-2019-77.pdf>.
- ³² Mënyra dhe kriteret e përdorimit të transfertës specifike propozohet nga Ministria e Mbrojtjes në bashkëpunim me Ministrinë e Financave dhe të Ekonomisë dhe miratohen me vendim të Këshillit të Ministrave brenda tremujorit të parë të vitit 2021.
- ³³ Në Shtator të vitit 2017, Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë u shkri dhe programet e mbrojtjes sociale i kaluan portofolit të Ministrisë së Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale.
- ³⁴ Rritja e ndihmës ekonomike do të vijojë të jetë edhe përgjatë periudhës janar – qershor 2021, bazuar në vendimin nr. 85/2021 "Për një shtesë në vendimin Nr. 597, datë 04/09/2019 të Këshillit të Ministrave, "Për përcaktimin e procedurave, dokumentacionit dhe masës mujore të përfitimit të ndihmës ekonomike

dhe përdorimit të fondit shtesë mbi fondin e kushtëzuar për ndihmën ekonomie”.

³⁵ Burimet financiare totale të njësive të vetëqeverisjes vendore përfshijnë: (i) të ardhurat nga burime të veta vendore (taksa, tarifa, të tjera dhe huamarrje), (ii) të ardhura nga transfertat ndërqeveritare ku përfshihen të ardhurat nga transfertat e pakushtëzuar dhe specifike, (iii) të ardhurat nga taksat e ndara, dhe (iv) të ardhurat nga transfertat e kushtëzuara. Për të evidentuar zhvillimet në vitin korrent, fondet e trashëguara nga viti i mëparshëm nuk janë përfshirë në totalin e burimeve totale.

³⁶ Kjo shifër përfshin të ardhurat nga transfertat e kushtëzuara, bazuar në përcaktimet e Ligjit nr. 68/2017 “Për financat e vetëqeverisjes vendore”, ku ndër burimet e financimit të bashkive përfshihet edhe kjo kategori dhe nuk përfshin fondet e trashëguara.

³⁷ Transferta specifike deri më tani është trajtuar si transfertë me destinacion, por në buxhetin e vitit 2019 parashikohet të jetë pjesë e transfertës së pakushtëzuar, por e dedikuar për sektorët që synon të finançojë.

³⁸ Funkcionet e transferuara në vitin 2016 përfshijnë: konviktet e arsimit parauniversitar, qendrat e shërbimeve sociale, mbrojtja nga zjarri dhe shpëtimi, infrastruktura rrugore rurale, administrimi i pyjeve, ujitja dhe kullimi. Për më shumë shiko: <https://www.financa.gov.al/viti-2016-3/>

³⁹ Të dhënat i referohen vitit 2019 dhe mund të gjenden në: Nalas Statistical Brief: Local Government Finance Indicators in South East Europe, Second Edition, 2020;

⁴⁰ Të dhënat i referohen vitit 2019 dhe mund të gjenden në: Nalas Statistical Brief: Local Government Finance Indicators in South East Europe, Second Edition, 2020;

⁴¹ Të dhënat i referohen vitit 2019 dhe mund të gjenden në: Nalas Statistical Brief: Local Government Finance Indicators in South East Europe, Second Edition, 2020; http://www.nalas.eu/Publications/Books/Brief_2nd

⁴² Në këtë kategori shpenzimesh përfshihen shpenzimet e kryera me fonde nga të ardhurat nga burime të veta vendore, transfertat e pakushtëzuar e përgjithshme dhe sektoriale, taksat e ndara.

⁴³ Përfshin edhe shpenzimet me fonde të trashëguara. Bazuar në kuadrin rregullator në fuqi, “kursimet” në shpenzime në vitin korrent reflektohen në buxhetin e vitit pasardhës në trajtën e fondeve të trashëguara.

⁴⁴ Shpenzimet e personelit për funksionet e reja mbulohen me fonde nga transfertat sektoriale. Nëse bashkitë duan të performojnë më mirë apo të rritin cilësinë e këtyre shërbimeve, kostot do të duhet të mbulohen me burime të tjera të financiare (si psh. nga të ardhurat e veta të bashkive).

⁴⁵ Përfshin shpenzime operative, subvencione, transfertat dhe interesa.

⁴⁶ Bazuar në të dhënat për popullsinë sipas Census 2011.

⁴⁷ Kjo shifër përfshin të gjitha shpenzimet e kryera nga bashkitë, me fonde të veta dhe me fonde të kushtëzuara (përfshirë shpenzimet me fonde të trashëguara).

⁴⁸ Në këtë hapësirë informuese do të paraqitet një përditësim me të dhënat për vitin 2019, i analizës në terma sasiorë të të punësuarve dhe kostove të personelit i publikuar në www.financatvendore.al.

⁴⁹ Për realizimin e kësaj analize u përdor informacioni mbi numrin e të punësuarve në bashki nga dokumentet e PBA-ve 2019-2021; strukturat organizative të publikuara në faqet zyrtare të bashkive, të dhënat financiare nga www.financatvendore.al dhe të dhëna nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë (MoFE).

⁵⁰ Në vitin 2016 bashkitë u përballën me transferimin e një sërë funksionesh të reja si: konviktet e arsimit para-universitar; qendrat e shërbimeve sociale; shërbimi i mbrojtjes nga zjarri dhe shpëtimi; personeli mësimor dhe jo mësimor në arsimin parashkollor dhe personeli jo mësimor në arsimin para-universitar; rrugët rurale; administrimi i pyjeve; ujitja dhe kullimi. Për më shumë shiko shtojcën nr. 4 të ligjit nr. 130/2016 “Për buxhetin e vitit 2017” mbi funksionet e transferuara në nivel vendor dhe të financuara me transfertat specifike (sektoriale).

⁵¹ Llogaritur si raport i shpenzimeve për personelin dhe numrit të punësuarve në bashki, në total dhe për secilën nga bashkitë. Nisur nga diferenca ekzistuese mbi koston mesatare për 1 të punësuar në bashki, vlen të nënvizohet se intervali i luhatjes së pagave në nivel vendor është i përcaktuar në VKM nr. 177/2017 “Për disa ndryshime dhe shtesa në vendimin nr. 165, datë 2.3.2016, të Këshillit të Ministrave, “Për grupimin e njësive të vetëqeverisjes vendore, për efekt page, dhe caktimin e kufijve të pagave të funksionarëve të zgjedhur e të emëruar, të nëpunësve civilë e të punonjësve administrativë të njësive të vetëqeverisjes vendore”. Bazuar në këtë VKM, për efekte të përcaktimit të pagave për nëpunësit civilë, bashkitë janë grupuar sipas përmasës (në terma të numrit të banorëve) në 6 grupe: (i) Bashkia Tiranë; (ii) Bashki me 200,001 - 400.000 banorë dhe me mbi 400,000 banorë; (iii) Bashki me 100,001 - 200.000 banorë; (iv) Bashki me 50,001 - 100.000 banorë; (v) Bashki me 20,001 - 50.000 banorë; (vi) Bashki me deri në 20.000 banorë. Për këto grupe janë vendosur intervale pagash referuese për pozicione hierarkike nga “Kryetari i Bashkisë” deri tek pozicioni “Specialist” i kategorisë më të ulët, ku në përgjithësi vërehet një nivel page më e lartë për Grupin 1 të përfaqësuar nga Bashkia Tiranë duke zbritur gradualisht deri tek Grupi 6 ku futen Bashki që kanë një numër popullsie deri në 20 mijë banorë sikurse është rasti i Bashkisë Këlcyrë me 6,113 banorë . Për një krahasim, mund të konsiderojmë për referencë nivelin “Specialist” me kategori page Klasa III Kategoria B, nivel që mund

të ketë dhe numrin më të lartë të punonjësve. Bazuar në parashikimet ligjore, në bashkinë Tiranë niveli i pagës luhatet në intervalin e vlerave 27,000 – 61,000 lekë në muaj (bruto) ndërkohë që në bashkinë Këlcyrë niveli i pagës për të njëjtën emërtesë (por klasifikuar si përgjegjës sektori), luhatet nga 22,500 – 35,900 lekë në muaj (bruto). Qartësisht, intervali i pagave sipas klasave/kategorive i parashikuar për bashkinë Tiranë paraqitet ndjeshëm më i lartë se ai në bashkinë Këlcyrë. Krahasuar me bashkinë Tiranë, kjo diferencë vjen duke u thelluar me uljen e numrit të popullsisë për të gjitha bashkitë nën 100,000 banorë. Kështu, një specialist në fushën e mjedisit, do të paguhej maksimalisht rreth 61,000 lekë në muaj në bashkinë Tiranë dhe maksimalisht rreth 35,900 lekë në bashkinë Këlcyrë. Nëse të gjitha kushtet e tjera do të ishin të barabarta dhe në prani të sjelljeve racionale, kushdo do të zgjidhte të konkurronte për punësim në administratën vendore ku paga do të ishte më e lartë. Për pasojë, bashkitë e vogla ku niveli i pagave vlerësohet të jetë më i ulët diktuar dhe nga parashikimet e VKM-së nr. 177/2017, ekspozohen ndaj rrezikut të pa-mundësisë për të përthithur burime njerëzore të përshtatshme dhe të kualifikuara për ushtrimin e funksioneve dhe kompetencave të përcaktuara në ligjin nr. 139/2015 "Për vetëqeverisjen vendore".

⁵² Sipas INSTAT, të punësuar në sektorin shtetëror ishin rreth 17,745 persona në vitin 2019. Për vitin 2020 burimi i të dhënave <https://i2.wp.com/.monitor.al/images/2021/03/R2.jpg?ssl=1>

⁵³ Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë në <https://www.financa.gov.al/buxheti-2020/> (aksesi 19/03/2020).

⁵⁴ Popullsia sipas Census 2011.

⁵⁵ Sipas Bankës Botërore, ky tregues duhet të jetë nën 25 të punësuar për 1,000 banorë. Shiko: Urban Partnership Program (UPP), Improving Local Government Capacity – The experience of Municipal Finances Self-Assessment (MFSA) in South – East Europe, The World Bank, January 2018

⁵⁶ Në këtë analizë, të dhënat për popullsinë janë ato sipas Census 2011.

www.financatvendore.al